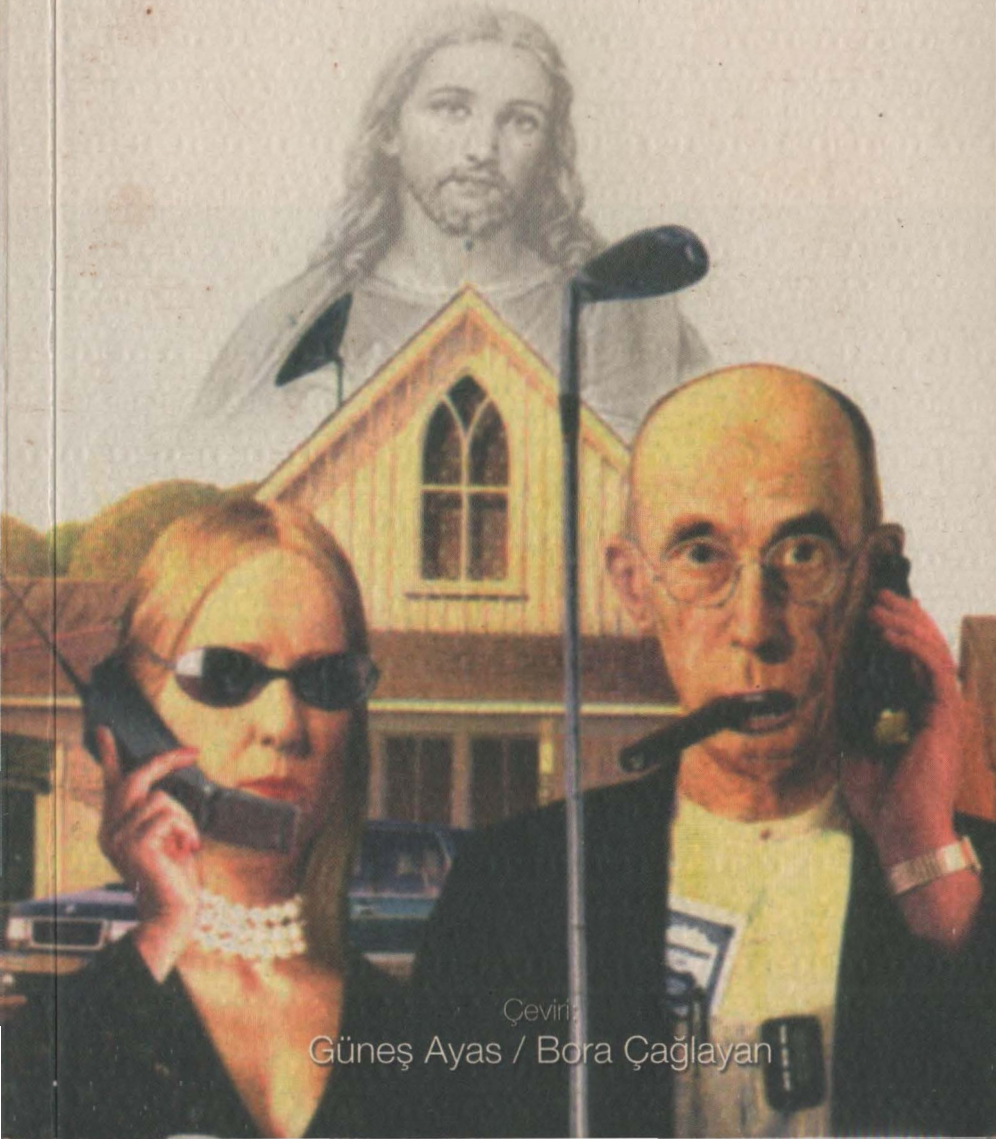

HEATHER HENDERSHOT

isa aşkına dünyayı sarsmak

EVANJELİZM

medya ve muhafazakârlık

Çeviri:

Güneş Ayas / Bora Çağlayan

Salyangoz Yayınları: 22
Akademi Dizisi / Sosyoloji Kitaplığı: 3

Heather Hendershot

İsa Aşkına Dünyayı Sarsmak
EVANJELİZM
Medya ve Muhafazakârlık

Editör: Ali Şimşek
Yayın Yönetmeni: Kâzım Uğur Kızılaslan
Kapak Tasarım: Muhammet Uzun
Mizanpaj: Mert Meriç

© Bu kitabın Türkçe yayın hakları, University of Chicago Press, Chicago/Illinois A.B.D.
aracılığıyla Salyangoz Basın Yayın Dağ. İletişim Sist. Org. San.
ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. 2006.
© Licensed by the University of Chicago Press.
© 2004, University of Chicago Press.

Birinci Basım: Haziran 2006
ISBN: 975-6277-22-X

Baskı ve Cilt: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Tel: (212) 551 11 19

Salyangoz Yayınları
Cemal Nadir Sok. Akşam Han Kat: 2 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (212) 528 92 15, Fax: (212) 528 92 14
www.salyangozyayinlari.com

Heather Hendershot

İSA AŞKINA DÜNYAYI SARSMAK
EVANJELİZM
MEDYA VE MUHAFAZAKÂRLIK

Çeviri

Güneş Ayas-Bora Çağlayan

SALYANGOZ
YAYINLARI

İçindekiler

Giriş 7

Teşekkür 29

METALAŞMA

1 Kâr Amaçlı Peygamberler:

Hıristiyan Kökenli Kültür Ürünleri
ve İsa'nın Pazarlanması 33

2 İyi Müzik Neden Hep Şeytanın Olsun ki?

Hıristiyan Müziği ve Seküler Pazar 89

CİNSELLİK

3 İsa'nın Bakireleri: Hıristiyan

Medyasının Cinsiyet Politikası 141

4 Kutsallık Yasaları ve Kutsal Homoseksüeller:

Gay-Lezbiyen Hıristiyan Alt-Kültürünün Değerlendirilmesi 183

FİLM YAPIMCILIĞI

5 Tanrı'yı Mikroskop Altına Almak:

Moody Institute of Science'in Sadakat Sineması 231

6 Dünyanın Sonu İçin Dua Etmek:

Hıristiyan Apokaliptik Medyasının Dünü, Bugünü, Yarını 279

Sonuç: Sonumuz Yakın 333

Notlar 341

Kaynakça 383

Giriş

HERHANGİ BİR İNANCA sahip olmayanlar, evanjelik Hıristiyanlara daha ziyade korku veya alayla tepki gösterirler. 1994 seçimlerinde muhafazakâr Hıristiyan adaylar büyük başarı elde ettiklerinde, çoğu Amerikalı paniğe kapılmıştı örneğin. Muhafazakâr dincilerce desteklenen yerel, ulusal ve eyalet düzeyindeki 600 adaydan %60'ı seçimleri kazanmıştı.¹ Bu seçimler de göstermişti ki, evanjelikler yalnızca marjinal 'antika adamlar' değillerdi. Kilise-devlet ayırımını tehdit edecek kadar güçlü bir oy potansiyeline sahip siyasi bir unsur haline gelmişlerdi. Seçimlerden dört yıl sonra, Peder Jerry Falwel, televizyondaki çocuk programı *TeleTubbies* dizisinin karakteri Tinky-Winky'nin eşcinsel eğilimlerinden bahsettiğinde ise herkes epey gülmüştü. Evanjelikler bir kez daha mercek altındaydılar ama bu kez toplumdan kopuk ve zayıftılar. Falwel, bir anda, stand-up komedyenlerinin hedefi haline gelmiş, New York Times ise *TeleTubbies*'in "Dünyaya hakim olmaktan başka hedef gütmeyen eşcinsel TV yöneticileri ve para babaları ile işbirliği yaptığını" söylemekle kalmayıp, Rocky ile Bullwinkle, Bert ve Ernie, Ayı Yogi ile Bo-

boo'nun cinsel tercihleri konusunda sorular sorarak dalgasını geçmişti.² Falwel'e yalnızca gülmektense, tüm bu gürültünün, evanjelik kültürde çocuk ve cinsellik konusundaki sinir bozucu endişeler hakkında neler ortaya koyduğunu (veya Falwel karşıtı şakaların, neden bizzat Falwel'in sözleri kadar homofobik olduğunu) sorgulayabildik.³ Ancak gülmek en kolay tepkiydi.

Evanjelicleri karikatüre indirgemek, onların dinî, siyasi ve kültürel gündemlerini anlamamızda yardımcı olmaz. Elbette ki birçok tarihçi ve sosyolog, karikatürizasyondan kaçınıp, evanjelik tarih, politika, teoloji hakkında sağlam ve doyurucu bir yazın ürettiler. Colleen McDonnel, David Morgan, Diane Winston, Leigh Schmidt gibi bilim adamları da, Hıristiyanlığın materyal kültürü konusundaki çalışmalarında karikatür sınırını aştılar.⁴ Bu araştırmacılar, dinî mamulleri, sanayileşmenin inancı azalttığıнын delili olarak eleştirmektense, insanların “mal değişimi ve mekân yapılanması yoluyla manevi idealleri nasıl yaratıp koruduğuna dair incelikli yöntemleri”ni keşfettiler.⁵ Materyal kültür hakkındaki araştırmalar, evanjelik olmayanların gülererek “*kitsch*” diye küçümsediği (seri üretim mamulü İsa resimleri, dinî biblolar vb.) kültür ürünlerini, ciddiyle ele aldılar.

Kabul etmeliyiz ki, ‘evanjelik’ kategorizasyonu, geniş ve sınırları bir nebze müphem bir sınıflama. Evanjelicler gerçekte kimler? Sıklıkla *yeniden-doğanlar* olarak atıfta bulunulan evanjelicleri, farklı bir alt kültür olarak ayırmak oldukça güç. Onlar, parti kongrelerine gitmezler. Siyasi örgütlere üyelik kartları yoktur. Bir çoğu kendilerini bir siyasi hareketin parçası olarak görmeseler de, Amerika Birleşik Devletleri'nde dinî bir canlanma olduğunu ve Tanrı gücünün bu canlanmayı yönlendirdiğini düşünür-

ler. Hıristiyan kültür endüstrisinin hedeflediği evanjelikleri, basit bir ifadeyle, Hazreti İsa'yı gönüllerin kurtarıcısı kabul eden değişim geçirmiş Protestanlar şeklinde tanımlayabiliriz. Evanjelikler, "kurtuluş sürecinde insan iradesi"ni vurgularlar ve Randall Balmer'ın da açıkladığı gibi, "Tanrı'yı seçen ve böylelikle kaderinin kontrolünü ele alan bireysel iradeyi yüceltirler."⁶ Gospel'deki "iyi haberler"i diğerleriyle paylaşmanın önemli olduğuna inanırlar ve bu paylaşımı da genellikle kendi dönüşüm hikâyelerini anlatarak yaparlar. İncil'in doğru ve hatasız olduğunu düşünürler; ahlaki ve siyasi açıdan genel anlamda muhafazakârdırlar. Siyasi veya dinî olsun, kendilerini her türlü liberal düşünce ve eğilimden uzak tutarlar. Smith'in çalışmasında görüşüne başvurulan bir evanjelik, liberalizm hakkında sorgulandığında, şöyle demiştir: "Kesinlikle liberal değilim. Liberal, Tanrı'nın kelâmını, İncil'i ciddiye almaz; onların hatalı olabileceğini söyler."⁷ Evanjelikler kendilerini daha çok, "İncil'e inanan Hıristiyanlar" veya sadece 'Hıristiyanlar' olarak isimlendirirler. Çoğu, köktenci sıfatını hakaret olarak kabul eder. İnançsızlar sıklıkla muhafazakâr Hıristiyanların tümünü "köktenci" olarak nitelendirse de, bu kitapta incelenen grup, daha doğru bir ifadeyle, evanjelik olarak tanımlanabilir. Köktenciler, net bir ifadeyle, evanjeliklerden daha ayrımcıdırlar; inanan ve inanmayan arasındaki farklılıkları daha sert vurgularlar. Fakat evanjelikler de, tıpkı köktenciler gibi, kendilerini bir Hıristiyan türü olarak değil de, tek gerçek Hıristiyan grup olarak görürler; kendilerince cennete giden yegâne yolu bulmuşlardır. Aksi belirtilmedikçe bu kitapta 'evanjelik', 'Hıristiyan' ve 'yeniden-doğan' ifadelerini birbirleriyle değiştirmeli olarak kullandım. Evanjelik ve evanjelik olmayan birçok farklı Hıristiyan türü mevcut bulunsa da, bu kitap-

ta 'Hıristiyan' ifadesini yalnızca muhafazakâr evanjelikle-
re atfen kullanmayı tercih ettim.⁸

İsa Aşkına Dünyayı Sarsmak, 1970'lerden beri muhafazakâr evanjelik orta sınıfı hedefleyen çok sayıda kitap, video, film ve yayını inceliyor. Evanjelizmin televizyon aracılığıyla pazarlanması anlamında "televanjelizm"deki büyümeyi inceleyen pek çok çalışma mevcutsa da, bu çalışmaların pek azı Hıristiyan kültür ürünleri sanayisi-ne-yani milyonlarca evanjelike, posta, web, Hıristiyan kitap-
evleri, artan oranda seküler kitap-
evleri ve Walmart, K-Mart gibi ulusal mağaza zincirleri yoluyla satılan binlerce ürüne- önem vermiştir.⁹ Evanjelik medyanın gelişimi, esasen, film ve medya araştırmaları uzmanlarınca da hayli ihmal edilmiştir. Julia Lesaga ve Linda Kintz'in *Medya, Kültür ve Din Hakkı*¹⁰ kitabı bu kategorinin dışındadır ama, bu etkileyici çalışma, daha ziyade eylemci medya üzerinde odaklanarak, geniş ve hızla büyüyen daha az siyasi eğilimli eğlence medyasını görmezden gelir.¹¹ Evanjelik medya ürünlerinden ziyade, siyasi-sosyal nitelikli bir hareket olarak evanjelizm ilmî araştırma konusu olur. Chip Berlet, Sara Diamond, Russ Bellant, David Bennet, Didi Herman, Clyde Wilcox, Rebecca Klatch gibi araştırmacılar, Hıristiyan eylemciliğinin tehlikelerine dikkat çekmiş, bu anlamda, köktenciligi, bir sağ-kanat siyasi unsuru olarak değerlendirmişlerdir.¹² Sözkonusu araştırmacılar, evanjelik medyayı ele aldıkları kısıtlı durumlarda ise, bu medya türünü bariz şekilde siyasi, son derece zekice planlanmış, tehlikeli bir propaganda aracı olarak algılamışlardır.

Diğer yandan, şahsi deneyimlerime göre, çoğu evanjelik medya ürünü, siyasi veya dinî dönüşüm meydana getirecek şekilde propaganda tasarımı değildir. Elbette ki, bir "televaiz", izleyenleri, 'kurtulmaya', hatta ekranı tutup eli-

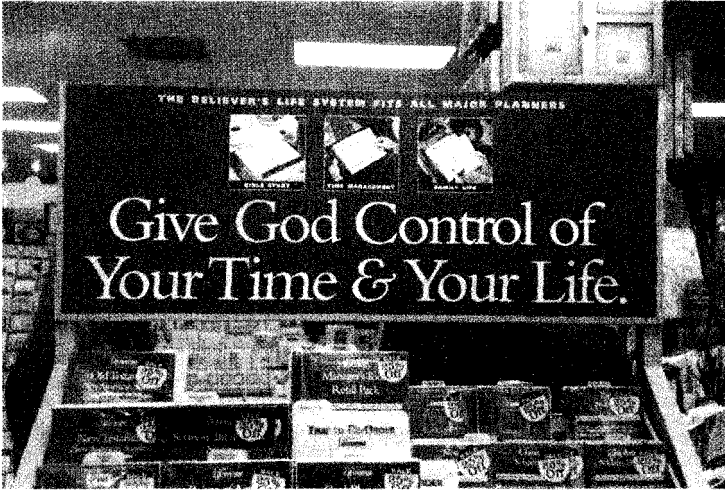
ni hissetmeye davet ediyorsa, medya bir değişim aracı olarak kullanılıyor demektir. Fakat bu “televanjelik” bağlam haricinde, müzik, video, film ve dergiler gibi diğer Hıristiyan medya türleri, tüketicileri dönüştürme odaklı değildir. Bu türlerde, daha ziyade, tüketicilerin zaten ‘kurtarılmış’ olduğu varsayılır veya bu medya ürününün kişinin kalbini yumuőatması sayesinde, sözkonusu kişiyle ‘kurtarılmış’ biri arasında birebir etkileşim kurulduğunda, etkinin daha güçlü olması umulur. Hıristiyan video kasetleri gibi medya ürünleri, kişisel tanıklık kadar etkili değildir ama, belki bir tohum atılıp, iyi beslenirse, kurtuluőla ilgili fikirler kök salabilir. Bu, ‘propaganda’nın katı satış yaklaőımından farklıdır.

İsa Aőına Dünyayı Sarsmak, propaganda paradigmasının ötesine giderek, Hıristiyan medyasına yakından bakıp, bu sektörün sınıai geçmişini, ürünlerinin inceliklerini, dinî ve seküler pazarda artan başarısını inceliyor. Başka bir deyişle, bu kitap, Hıristiyan medya ürünlerinin nasıl üretildiğini ve tüketicilere neyi aktarmak istediğini anlamak için, endüstriye ve metinlere dayalı analizleri bir araya getiriyor. *İsa Aőına Dünyayı Sarsmak*, böylece, medya tarihi ile çağdaş kültür anlayıőımızdaki büyük boşluğu kapatmaya çalışıyor. Son zamanlarda, duygu odaklı sömürü filmleri, aile filmleri, endüstriyel filmler ve daha önceleri ihmal edilen diğer türler, film ve medya çalışmaları araştırmacıları tarafından ciddi bir şekilde incelenmektedir. Bu kitap daha önceleri değer verilmeyen bu medya türleri hakkındaki araőtırmalara da katkıda bulunmaya gayret ediyor.

Dinî kitapevleri; kitap, CD ve videolara ek olarak, şimdi de, Hıristiyan bibloları, takılar ve hatta abur cubur yiyeceklerle doldu. Evanjelik inancı paylaőmayan dindar kim-

seler açısından, *Scripture Candy* (Mukaddes Kitap Şekerleri) veya *Testamints* (İncil Nane Şekerleri) gibi şekerleme markaları, Tanrı'ya karşı saygısızlık gibi gelebilir. Fakat, bu ürünleri yok saymak, bunların evanjeliklerin günlük yaşamında ne işlevi olduğunu görmezden gelmektir. Yeniden-doğanlar, dini, günlük hayatın merkezine yerleştirirler; insanın, sınıfa zamanında gelmek, evlâdıyla top oynamak, hatta kocasının kirli çoraplarını toplamak gibi en sıradan hareketlerle bile Tanrı'ya hizmet edebileceklerine inanırlar. Benzer olarak, genç Hıristiyanlar da, Uluslararası Genç Misyonerler Teşkilatı çatısı altında (Ezekiel 38:20'deki "*Dünya üzerindeki tüm insanlar benim varlığım karşısında sarsılacaktır*" ayetine atfen), 'Sars Dünyayı İsa Aşkına' teması çerçevesinde 500 galon muzlu süt üretirken dahi, kendilerini Tanrı'yı küçümsüyor görmezler. Hatta muzlu sütü, misyonerlerin Tanrı kelâmına bağlılığının güçlü bir sembolü olarak görürler. Hıristiyan müziği, dergileri gibi günlük kültürel ürünler, bu tarz bağlılıkları tetikler ve korunmasına yardım eder. İffet ve namus da, 'Gerçek Aşk Bekler' altın iğneleri ve uçuk 'Erdemli Gerçek' gibi posterler yardımıyla korunabilir. Hıristiyan yaşam tarzına uygun ürünler sayesinde, seri üretim mallarının tüketimi, kutsal bir davaya hizmet ettikleri öne sürülerek desteklenebilir (şkl.1-2).

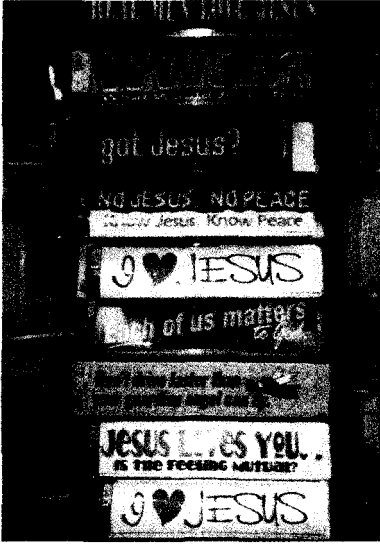
Heavy-metal müzik, bilim kurgu filmleri gibi seküler medya ürünlerinin 'Hıristiyanlaşması' Amerikan kültüründe yeniyse de, kutsal ve dünyevi arasındaki hayli geçirgen sınır yeni değildir. Evanjelikler ve onların daha ayırmacı ve köktenci "din kardeşleri"nin seküler dünyayla ilişkileri, daima karmaşık olmuştur. Tennessee'li bir öğretmenin evrim teorisini öğrettiği için yargılandığı ve evanjeliklerin 'anti-modern' damgası almasına yolaçan 1925 Sco-

ŞKL. 1 HIRİSTİYAN ÜRÜNLERİ, İNANCI HER FAALİYETİN İÇİNE AŞILAYARAK, GÜNLÜK YAŞAMI ORGANİZE ETME AMACI GÜDER. YAZARIN FOTOĞRAFI

pes davası nedeniyle, bu camianın bilimsel ilerleme, kitle- sel medya ve yeni teknolojilere karşı oldukları varsayıldı. Fakat gerçekte, evanjelikler, herhangi bir ‘modern’ aracı, sorgusuz sualsiz olmasa da, İncil’i yaymak amacı doğrul- tusunda kucaklamayı bildiler. Amerikalı Evanjelikler, Qu- entin J. Schulz’un da gözlemlediği gibi,

İncil ve kitapçık basmaktan, çadır canlandırma- larına, Gospel reklam panolarından, seyyah dinî drama gruplarına, radyo-TV yayınlarından, geçit törenlerine, motosiklet evanjelizminden, süreli ya- yınlara ve hatta ... spor müsabakaları sırasında ka- meraların önünde Kutsal Kitap işaretlerini (‘John 3:16’) tutan Rollen Stewart’a kadar, medyanın tüm araç ve şekillerinden faydalandılar. Amerikan evanjelikleri, çoğunlukla, yeni medyadan çekindiler. Özellikle ‘dünyevi eğlence sunan’ sahne ve son- ra da film medyası türlerinden. Ama aynı zaman- da birbiri ardına değişik kitle iletişim modellerine öncülük ettiler.¹³

ŞKL. 2 OTOMOBİL TAMPONU
ETİKETLERİ GİBİ KİTLESEL
ÜRÜNLER "İYİ HABER"İN
YAYILMASINA YARDIMCI OLUYOR.
YAZARIN FOTOĞRAFI

1920'lerde, bazı Hıristiyanların radyo programcılığı konusunda da kuşkuları vardı, zira havadan mesajlar göndermek doğaüstü görülüyordu. Sonuçta İncil, Şeytan'a 'hava gücünün prensi' diye atıfta bulunur. Ancak bu kuşkular kısa ömürlü oldu. Joel Carpenter'ın da belirttiği gibi, "modern zamanlar, modern teknoloji gerektirir, bundan dolayı kilisenin gereksinimi, otomobil çağına uyum sağlamak ve sonra da 'gaza basmaktır.'"14 Böylece Hıristiyanlar radyo yayıncılığında da öncü bir rol üstlenmeye başladılar.

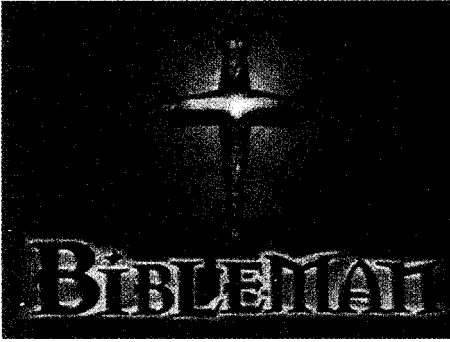
Sekülerizasyon teorisi, en basit şekliyle, bizi, modern toplumlarda dinin en nihayet yokolacağına inandırır. Fakat, eğer modern hayat dinî inançları hafifletiyorsa, evanjeliklerin Amerika'da süregelen varoluşlarını ve sayılarındaki artışı nasıl açıklayabiliriz? Açıkça görülüyor ki, evanjelikler, modern dünyanın sekülerleştirici etkisiyle silinmemişlerdir. Meşhur muhafazakârlıklarına rağmen, es-

neklükleri ve modernliği takip etmeleriyle bugüne dek varlıklarını sürdürmüşlerdir.¹⁵ Carpenter'ın iddia ettiği gibi, “evanjelizmi, bir başa dönüş; merkez çoğunluğun, daha baskın konumdaki modernist, liberal ve hümanist baskısını kabul etmeyenler için bir teselli mezhebi olarak görmektense, modernliğin değişen ton ve ritimlerine çok çabuk uyum sağlayabilen dinî bir ikna yolu olarak görmek daha doğrudur.”¹⁶ Christian Smith'e göre, Amerikan evanjelikleri “hem güç durumdadır, hem de hızla gelişmektedirler”. Günümüzün gelişen Hıristiyan kültürü ürünleri endüstrisinin gösterdiği tek bir şey varsa, o da, evanjeliklerin, film, video, web olsun, en yeni araçları kullanarak mesajlarını yaymaya devam ettikleridir. Öyleyse film ve video ürünleri ile, web sitelerinde büyüyen Hıristiyan pazarı, evanjelik kültürün ‘dünyevileşmesi’nin belirtisi değil, ‘seküler’ ve ‘dinsel’ arasındaki karmaşık geçişkenliğin belirtisidir.

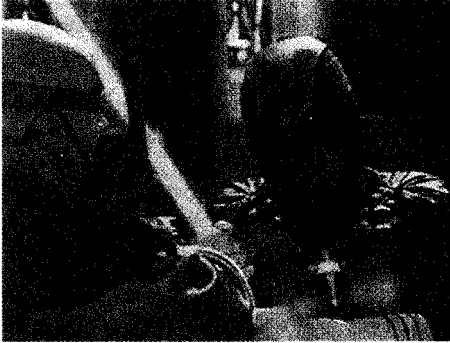
Bu kitap, artık iyi bilinen ‘modernlik ritimleri’ne evanjelik uyum açıklamasını karmaşıklığa çalışıyor. Anlattığım hikâyeye birçok açıdan yeni ve çok yönlü. Bu yeniliklerden ilki ve en barizi, elinizdeki çalışmanın, film, kitap, video, dergi ve diğerleri gibi, birçok Hıristiyan kültürel ürününün, şimdide değin kısıtlı bir bilimsel ilgi görmüş olduğu inancından hareketle, sözkonusu durumu düzeltme amacını taşıması. İkinci ve belki de daha önemli olarak ise, bu çalışma kapsamında çağdaş Hıristiyan medya endüstrisinin incelenmesinin, evanjeliklerin seküler kültüre yerleşme biçimlerindeki yeni bir gelişmeyi açığa çıkardığına inanıyorum. Bilinçsizce bakan birine, evanjelik medya büyüdükçe daha seküler hale gelmiş gibi görünebilir. Bu, son zamanlarda, *Sixpence None the Richer*'ın, Tanrı, İsa ve hatta dinî hiçbir şeyden açıkça bahsetmemekle birlikte

“Hıristiyan” motifler içeren ‘*Kiss Me*’ adlı şarkısının ‘Top 40’ listesine girmesinin nedeni olabilir. Ancak ben, Hıristiyan medyasının son 30 yılda daha seküler değil de daha dağınık hale geldiğine, belirsizleştiğine ve kesin, açık bir portre çizilebilmesi için, bugünün Hıristiyan medyasında değişik evanjelik yoğunluk seviyelerinin incelenmesi açısından geniş bir ürün yelpazesinin gözlem altına alınması gerektiğine inanıyorum. Bazı ürünler kasıtlı olarak dinî niyetlerini belirtmezken, bazıları açıkça, hatta dogmatik olarak, evanjeliktir. Bu ikinci türe örnek olarak, Willie Ames’in çocuklar için yarattığı süper kahraman ‘*Bibleman*’ Serisini verebiliriz (şkl.3-4). Yine evanjeliklerin ürettiği *VeggieTales* benzeri bazı ürünler, hafif dozda ‘dinsellik’ içerir ve ekümenik inancı, yani tüm kiliselerin birleşmesi amacını destekler. Sonuç olarak, çağdaş Hıristiyan medyası, inancını açıkça ortaya koyma konusunda bir hayli değişkendir.

Elbette ki Hıristiyanlar ve onlara ait medya araçları daima farklı şekil ve boyutlarda ortaya çıkmıştır. 1950’lerde Carl McIntire’in sunduğu sol karşıtı, aşırı sağcı ve köktenci radyo yayını dinlemekle, yine aynı yıllarda Rahip Billy Graham’ın radyo vaazını dinlemek aynı şey değildi. Fakat, bir noktada her ikisi de İsa yoluyla kurtuluştan bahseder ve kimse, seküler bir yayının dinlediğini veya konuşmacıların Katolik veya Musevi olduğunu düşünmezdi. Bugün evanjeliklerce üretilmiş, geniş bir ürün yelpazesi, Hıristiyan kitapçevlerinin raflarında beraberce boy gösterir. Daha da ötesi bazıları, (sıklıkla daha belli belirsiz evanjelik olanlar) Wal-Mart ve şimdi iflas etmiş olan K-Mart’ın stoklarına bile girmiştir. Hıristiyan ürünlerinin seküler pazara girmelerinin nedeni, yalnız dinî mesajlarının belirsiz, azaltılmış veya tamamen yok edilmiş olma-

ŞKL. 3 WILLIE AMES'İN DOĞRUDAN VİDEOYA UYARLANMIŞ BIBLEMAN SÜPER KAHRAMAN SERİSİ.

ŞKL. 4 BIBLEMAN KÖTÜ ADAMLARLA SAVAŞIRKEN İNCİ'E ATIFTA BULUNUR.

sından değil, aynı zamanda giderek Hıristiyan nitelikli olmayan çok büyük şirketlerce dağıtılmalarından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, elinizdeki kitabın üçüncü katkısı, Hıristiyan kültürel ürünlerinin üretim ve dağıtımındaki yeni iktisadi metotları göstermektedir.

Hıristiyanların kendi medya ürünlerini nasıl yorumladıkları sorusunu ele almaya fazla zaman ayırmadım. Çalışma, bu ürünlerin hedef kitesini asıl odak noktası olarak görmese de, evanjelik medyanın, inananlara ruhani değerler sunmak üzere tasarlandığını varsayar. En azından bazı “tehlikeli” liberal değerleri bertaraf etme kaygısıyla

yönlendirildiğinden, bu medya ürünleri tüketicilere zarar vermemek üzere tasarlanmıştır. Eğer seküler çizgi-film ve 'sit-com'ları (durum komedileri) sevmiyor veya onların çocuklara zararlı olduğuna inanıyorsanız, tek yapmanız gereken ülkenin en büyük Hıristiyan medya üretici ve dağıtıcısı *Focus on the Family*'i arayıp, kredi kartınızla, bu programların Hıristiyan alternatiflerini satın almak olacaktır. Bu bakış açısından, tüketiciler, Hıristiyan medyasını yalnız 'kurtuluş' aracı olarak değil, seküler kirlenmeye karşı koruyucu olarak da kullanırlar.

Bu tür medya, yalnızca eğlendirmenin ötesinde, insanlara duygusal krizlerle baş etmede yardımcı olabilir, siyasi dersler verebilir, iffetli Hıristiyan davranış biçimlerinde yol gösterebilir veya dua ve inanç esinlendirici modeller sunabilir. Kısaca bu tür medya, kurtarılmış kişiyi, onun daha geniş bir dünyadaki yerini ve evanjelik inanç çerçevesinde kutsal ile dünyevi anlayışını yansıtır ve yapılandırır. Medya veya diğer kültürel ürünlerin, inancı yaratma ve korumaya yardımcı olacağı fikri, evanjelik okuyuculara gülünç gelebilir. Çünkü onların inanışına göre, inancı oluşturup koruyan Kutsal Ruhun doğüstü gücü ve inanan kişiyle karşılıklı etkileşimidir; bunun aksini iddia etmekse evanjelik Hıristiyanlığı yanlış anlamak ve yorumlamak demektir. Bekâret yüzüğü veya tişörtü, cinsel mahrumiyet sözü vermiş olmak anlamına gelmez. Bu tür objeler, Dr. David Morgan'ın, popüler dinî imajlara karşı davranışlarla ilgili çalışmasında tespit ettiği gibi, daha ziyade, taşıyana, girdiği ruhani vaadi hatırlatır.¹⁷

İşler, en azından prensipte, böyle yürür. Pratikte ise, sembolik obje bazen daha aktif ve yapıcı bir rol üstlenebilir. Fakat birçok evanjelik bu tespite karşı çıkarak, yüzük, dergi, video ve benzeri ürünlerin manevi önemini küçüm-

semeyi tercih edecektir. Şahsen evanjelik çizgiyi takip etmediğim için, yaklaşımım, tamamen dıştan bir kişinin nesnelliğini yansıtmaktadır. Bu nedenle Hıristiyan kültür ürünlerinin nasıl kullanıldığı ve algılandığı konusunda vardığım bazı sonuçlar, bizzat evanjeliklerin vardığı sonuçlarla tezat içinde olabilir. Bu sonuçlar ayrıca, evanjelik olmayanların tespitleriyle de çelişebilir, zira envanjelizm mensubu olmayanların çoğu, Hıristiyan kültürünü, ilkin ve öncelikle, politik kültür olarak algılayıp, evanjelizmi de, Hıristiyan Siyasetinin eşanlamlısı olarak görmek suretiyle indirgerler. Hıristiyan Koalisyonu eğitim kasetleri veya eşcinsellik karşıtı *Gay Rights/Special Rights* videoları gibi bazı Hıristiyan medya ürünleri, politik ve kışkırtıcı maksatlarla tasarlanmışsa da, Hıristiyan medya ürünlerinin büyük çoğunluğu açık bir siyasi maksattan yoksundur.¹⁸ Çoğu evanjelik eylemci de, siyasete, Amerika'daki ortalama Episkopal, Üniteryen, agnostik, ateist ve hatta Satanistlerden daha fazla angaje değildir. Christian Smith'in tespitine göre, birçok evanjelik, eylemciliği, protesto gösterileri düzenlemek, grev gözcülüğü yapmak veya seçimleri boykot etmek olarak değil, tanıklık etmek olarak tanımlar.¹⁹ Gerçekten de Smith'in araştırdığı insanlar arasındaki ortak düşünce, politik değişimin ancak insanların kalpleri değişince mümkün olabileceğidir. İnancı yaymanın, uzun vadede, siyasi örgütlenmeden daha etkili olacağı düşünülmektedir. Evanjelik medya, bazen saf değiştirmesi muhtemel kişiler arasında evanjelik inancın yayılmasında yardımcı olur. Fakat sıklıkla, evanjelizm mensuplarına hitap eder. Şahsen bir mensup olmadığım halde, analizlerimi dengelemeye çalıştım. Evanjelik medyayı kesit kesit inceleyen, bu farklı kesitlerin evanjelikler için ne anlam taşıdığını da dikkate aldım.

Popüler kalıpların aksine, bütün evanjelikler İncil dayatıcıları değildir. Araştırmam sırasında tanıştıklarım, tipik olarak kibarca ifadelerini verdiler ve benim de birden dizlerimin üstüne düşüp Tanrı'yı kabul etmemi beklemediler. Bir tohum atmayı umdular ve bunun en iyi yolu, Tanrı'nın kendi yaşamlarında olumlu etki yaptığını kanıtlayacak bir örnek göstermekti. Doğaüstü değişim geçirmişler miydi, ya da seküler deyişle, öyle olduğunu mu düşünüyorlardı bilmiyorum, ama karşılaştığım insanlar, kendilerini Tanrı'yı kabul ettikten sonra daha iyi ve mutlu görüyorlardı. Bunlar bazı okuyuculara naif gözlemler gibi görülebilir ama bu kitabı, kendilerini Hıristiyan Sağın rakipleri olarak gören kişiler de okuyacağı için belirtilmelerinde yarar vardır. Hıristiyan Sağ, ortalama evanjeliğin kimliğine, Demokratik Parti'nin birçok politik liberale olduğundan daha yakın değildir.²⁰

İsa Aşkına Dünyayı Sarsmak, muhafazakâr evanjelik kültürün merkezine, yani 'Hıristiyan yaşam stili' ürünleri pazarından satın alma gücüne sahip, çoğu beyaz orta sınıf insanlarına odaklanıyor. Hıristiyan pazarı birçok popüler siyah Amerikalı yazarı ve oldukça başarılı (kimisi Latin) siyah Amerikalı müzisyenleri de kapsamaktadır. Örnek olarak parlak kariyerlere sahip müzisyenler CeCe Winans ve Kirk Franklin'i gösterebiliriz. Yine de, Hıristiyan yaşam-stili pazarı için üretilen malların çoğunluğu, beyaz tüketicileri hedefler ve bu kitap da sözkonusu pazarı mercek altına alacaktır. Farklı ırklar Hıristiyan medyasında pek görülmezler; *VeggieTales* çizgi film dizisinde Junior Kuşkonmazın (adı Latin kökenini yansıtan) başka bir sebze-yi doğum gününe davet etmek istememesi gibi, farklı ırkların göründükleri kısıtlı durumlarda da 'diğerleri' şeklinde damgalanmaları olağandır. Yağlı saçlı ve altın dişli

balkabağı Mr. Lunt dışında, tüm *VeggieTales* karakterleri beyazdır; siyah Amerikalılar bazı Hıristiyan film, çizgi-film ve durum komedilerinde yan unsur olarak rol alsalar da asla başrolleri üstlenmezler. Bu tür sembolleştirme, çoğunluğu beyazlardan oluşan ‘*Promise Keepers*’ın ana hedef olarak ırklararası uzlaşmayı belirlemesi gibi, renkli insanlara bir yakınlaşma çabası olarak değerlendirilebilir: broşürler (yani işin ambalajı) beyaz ve siyah ellerin sıkışmasını gösterir, ama üyelerin (yani tüketicilerin) çoğu beyazdır.²¹ Bazı Hıristiyan medya ürünleri, *Promise Keepers* örneğindeki gibi, beyaz olmayan tüketicilerle iletişim kurmaya çalışabilir, fakat evanjelik medya çoğunlukla, beyazlar tarafından ve beyazlar için üretilmiştir.²²

Evanjeliklerin çoğu belli bir mezhebe bağlı değilken, bir bölümü Pentecostal, Charismatic, Güneyli Baptist veya diğer mezhep geleneklerinden gelir.²³ Hıristiyan kültürel ürünleri, belli bir gelir düzeyinin üstündeki farklı arkaplanlara sahip muhafazakâr evanjeliklere pazarlanır.²⁴ Bu evanjelikler arasında, kendilerini bir nebze politik görenler Cumhuriyetçilerle ya da Hıristiyan Koalisyonu’yla özdeşleşebilirler ama asla Ku Klux Klan üyesi olarak görülemezler. Aşırı sağcı milisler ve diğer Hıristiyan aşırı uçlara mesafelidirler. Hıristiyan Koalisyonu’nun eski başkanı Ralph Reed, evanjelik Hıristiyanların portresini çizmeye çalışırken, muhafazakâr evanjelik kesimi, çoğulcu demokratik toplumun sade bir unsuru olarak tanımlamıştır.²⁵ Reed’e göre, bu Hıristiyanlar söz hakkı elde etmeye çalışan tamamen ortalama insanlardır. Modası geçmiş muhafazakâr köktenciler değillerdir. Daha çok, “dünyada yer almaya çalışıp, dünyaya ait olmayan” modern evanjeliklerdir bu kişiler.

“Dünyada yer almaya çalışmak” ve fakat “dünyevi ol-

mamak”, evanjelik sistem dışındaki insanlarla bağlantı kurup, onları sistemin içine çekmeye çalışmak, fakat onlarla benzeşmemek demektir. Bugünün muhafazakâr evanjelikleri, geniş kültürle iletişim kurmak isterler, zira inanç sistemlerinin tek doğru- hatta insanlığın tek umudu- olduğuna inanırlar ve bu gerçeği başkalarıyla paylaşmayı amaçlarlar. Medya da bu görevin yerine getirilmesinde yardımcı olabilir. Fakat dünyayla etkileşime girdiğinizde, kendinizin de değişebilme şansı (hatta olasılığı) daima mevcuttur. İşte, çağdaş evanjeliklerin başına gelen şey, tam da budur. Evanjelic medyanın incelenmesi, günümüz evanjeliklerinin hem bu dünyanın içinde, hem de bu dünyadan olduğunu gösteriyor. Bu olumsuzluk içeren bir değer yargısı değil; zira evanjelikleri kısa yoldan dönek veya sekülerize olmakla suçlayamayız. Evanjelicler, medyayı, daha ziyade, seküler dünyayla aynı anda hem mücadele etmek, hem bağlantı kurmak, hem de bu dünyaya katlanabilmek için kullanmaktadırlar.

Kitabın birinci bölümü, tarihi ve teorik arkaplanı gösteriyor. İlk olarak, 1925’te Scopes davasından sonra köktenci kültürdeki değişim, sonradan (ayrımçı eğitim ve kültür kuruluşları aracılığıyla) evanjeliklerdeki kuluçkaya yatış süreci, 40’larda “yeni evanjelik” hareketiyle yeniden ortaya çıkışları, 70’lerde de daha geniş toplum bilincine ulaşışları açıklanacak. Birinci bölümde, gençleri hedefleyen ve de (çizgi film ve durum komedileri türünde) seküler medya çalışmalarını alıp, evanjelic amaçlara uyarlayan video filmleri gibi günümüzün tipik medya ürünleri incelenecek. Bu video filmler, seküler kültüre birçok taviz vermiş, bu tavizler kurtarılış mesajını bastırmaktan, çocuk yetiştirmede evanjeliklik dışı yöntemlerin takip edilmesine kadar geniş bir yelpazeye oturtulmuştur.

Evanjeliclerin, popüler medya geleneklerini kendi maksatlarına uygun biçimde kullanma konusundaki maharetleri şaşırtıcı olmamalı. Sonuçta tamamen tecrit edilmiş bir kültür, evanjelik olamaz; İncil'deki 'iyi haberleri' başkalarıyla paylaşamaz. Bu durum, bugün olduğu kadar yüzyıl önce, evanjelik Dwight L. Moody, seküler gazetelere yeniden canlanma ilanları verdiğinde de, Moody'nin müzisyen yoldaşı Ira Sankey, modern ilâhileriyle bir skandal yarattığında da geçerliydi. Günümüzde durum komedileri ve bilgisayar animasyonları kullanmak da, bir açıdan, bu yöntemlerin 21. yüzyıldaki muadilleriydi. Fakat evanjeliclerin medyayı kendilerine mal etmelerinin başka yönleri de var: bu ürünler, çağdaş orta-sınıf beyaz evanjeliclerin, modern Amerikan tüketici kültüründe bir yer edinmelerine yardımcı olmakta. Ürünler, dolaylı ya da doğrudan, evanjeliclerin bilinçli ve akımları takip eden, kendi ayakları üzerinde durabilen tüketiciler olduğu imajını vermekte. Bu kitle için en büyük başarı hikâyesi, şüphesiz, 20. yüzyıl sonunda hızla gelişen Hıristiyan müzik endüstrisi oldu. İkinci bölüm, bu endüstrinin kaydettiği büyümeyi ve geniş seküler pazarda giderek hızlanan yükselişini inceliyor. Hıristiyan müziği ve müzik klipleri, evanjeliclerin, değişken ve belirsiz manevi yoğunluğa sahip kültür ürünlerini nasıl yarattıklarını mükemmel bir şekilde ortaya koyuyor.

İlk iki bölümde, evanjeliclerin kendi kültür endüstrilerini nasıl yarattıklarını gösteren bir tablo çizdikten sonra, üçüncü ve dördüncü bölümlerde endüstriyel konulardan cinsellik konusuna geçiyorum. Üçüncü bölüm cinsel yasaklar medyasının, gençlerin bedenlerini nasıl kavramsallaştırdığını inceleyecek. Terapi odaklı evanjelik gençlik medyasının kızlar ve erkeklere yönelik tutumu, işlediği cinsel yasaklar, gıda tüketimi, yeme bozuklukları ve ağır-

lık kaldırma gibi konularda farklılık arzeder. Bu medya, genç bedenleri anlama yöntemleri açısından biraz evanjelik değişiklik eklese de, genel olarak seküler medyayla hemen hemen aynı şeyleri söyler. 1990'ların ortalarında, cinsel yasak medyası, açık ve saldırgan bir evanjelik tutum izliyordu. Fakat bu hareket de, tıpkı Hıristiyan müziği gibi, dinî temellerini daha belirsizleştirecek şekilde dönüştü. Birçok Hıristiyan şarkısında, 'Tanrı'dan 'O' diye bahsedildiği gibi, 'Cinsel Yasak' seküler dinleyiciler için daha yansız bir ambalaja kondu: 'Kısıtlama'.

Dördüncü bölüm, dünyanın en büyük eşcinsel kilisesi olan Umut Tapınağı'nı inceliyor. Bu vaka araştırması, muhafazakâr evanjelik kültürden bir adım uzaklaşıp, şiddetli bir evanjelizm karşıtlığı doğrultusunda, evanjelizmi 'köktenci' olarak tanımlayan bir kültürü incelemek suretiyle, bu mezhep hakkında yeni bilgiler edinmemizi sağlıyor. Evanjeliklerin kendilerini 'dünyeviden' farklı görüp, yine de amaçları için dünyevi medya yapımlarını kullanmaları gibi, Umut Tapınağı da, kendisini büyük ölçüde tepkisel bağlamda köktencilik karşıtı olarak tanımlıyor ve bu arada tepki gösterdiği, evanjelik kültürün unsurlarını da içinde barındırıyor. Bu bölüm, siyasi, dinî ve kültürel analizler yapıp, bir toplumsal grubun, İncil, Hıristiyan hakları, televanjelizm ve onun karşıt-medyasını anlamak için yorumlayıcı stratejilerinde nasıl birlik ve tutunum oluşturduğunu gösteren bir vaka incelemesidir. Sözkonusu bölüm, açıkçası, kitabın evanjelik medyayla birebir ilgisi olmayan tek bölümü. Daha ziyade eski-köktenciler ve onların cinsel kimliklerini anlamaya odaklanıyor. Umut Tapınağı hakkındaki araştırmam, bir önceki bölümü dengelemek üzere bu kitapta yer alıyor. Üçüncü bölümde ortaya konulduğu gibi, evanjelik medya, cinsel yasaklamayı endişelendirici bir yol olarak gösterip, teoride, dönüştürücü,

yetkilendirici, acı verici ve nihayet serbestleştirici bir yöntem olarak tanımlıyor. Dördüncü bölümde, cinsel yasakların en çok problem yarattığı ve evanjelik medya tarafından dışlanıp yaralanan, eşcinsel kadın ve erkek grupları ele alınıyor. Umut Tapınağı, Hıristiyan video, kitap ve dergilerinde ortaya konulan ‘tedavi’nin derman olmadığını farkedenele bir sığınak sunuyor.

Kitabın son bölümü, Hıristiyan film yapımcılığı, dağıtımını ve gösterimini inceleyerek, bilimsel dokümanterler ve kıyametle ilgili filmler üzerinde odaklanıyor. Bu medya ürünlerinin ortak noktası, gerçeklere, akılcılığa, mantığa önem vermesi. Her iki tür medya ürünü de Hıristiyanlığa özgü tamamen *kurgu-dışı* bir dünya portresi çizmeye çalışıyor. Beşinci bölümde incelenen bilimsel evanjelik filmler, bilimin gerçeklerine dayanarak, dünyamızın bilge bir Yaratıcı’nın ürünü olabileceğini kanıtlamayı amaçlıyor. Altıncı bölümde tartışılan kıyametle ilgili filmler, bilim-kurgu ve korku filmleri geleneklerini takip etse de, bu tür filmlerin yapımcıları, gerçekte olacak bir şeyi – yani *anti-Christ*’in (karşı-İsa) yükselişi ve dünyanın sonunu temsil etmek için dramayı kullandıklarını ileri sürüyorlar. Hıristiyan bilimsel dokümanterleri de, kıyamet filmleri de, evanjelik pazarın çok ötesinde bir kitleye ulaşmayı hedeflediler. Her iki tür görsel medya ürününde de, ulaşmak istenen izleyici kitlesi genişledikçe, evanjelik mesajın daha dikkatle vurgulandığını görüyoruz.

Evanjelizmin ana kültürel akımlarla uzlaşısı, bazı açılardan, Michel de Certeau, Henry Jenkins, John Fiske, Dick Hebdige gibi eğitimcilerin, popüler kültür mekanizmalarına dair açıklamalarının ders kitaplarına layık bir örneğidir.²⁶ Evanjelikler, kendi karşıt-medyaalarını oluşturmak için daha önce kullanılan yapıları alarak, bunları

kendilerine göre değiştirdiler. Tıpkı haşhaş kullanımı karştı reggae veya rock şarkılarının, bağlımlarından koparılarak, ebeveynlere tam itaati savunur hale dđnüştürölmesi gibi. Evanjeliclerin aslı amacı, kitle kóltrünü sulandırmak değil, bunu dđnüştürüp, tamamen evanjelic nitelikli kılmaktır. Diğer bir deyişle, evanjelic medya yapımcılarının oluşturmaya çalıştıkları alt-kóltr, ‘alt’ niteliğini kaybetmesi arzulan bir alt-kóltrdür.

Evanjelic medya, harareti ačíından farklı düzeylerde evanjelic mesajlar verdiğine göre, bazı ürünlerinin diğerlerine oranla daha alt-kóltrüel nitelikli olduklarını söylemek mümkündür. Basitçe söylersek, Ahiret Günü hakkında İncil’den alıntılarla desteklenen müzik klipleri, fondaki asansör melodileri eşliğinde, çayırlarda dans eden mutlu Hıristiyanların sahnelendiği kliplere oranla, kitlesel kóltr çerçevesinin uç sınırlarına daha yakındır. Manevi hararet düzeylerindeki farklılaşma hesaba katıldığında, bir bütün olarak Hıristiyan medyasının yakın bir gelecekte ana akımlara dahil olması pek mümkün görünmüyor. Prime-time TV dizisi “*Touched by An Angel*-Meleęin Dokunuđu”nu istisnai bir vaka olarak algılamak gerekir, zira reklamcılar ačí bir kurtarılış mesajı vazeden bir müzik klibi veya TV dizisine soğuk yaklaşacaklardır. Kitlesel kóltr endüstrisi “muhafazakâr”dır ve bu haliyle statükoyu koruma amacı doğrultusunda, didaktik Hıristiyan medyasını da elinin tersiyle iter. Dolayısıyla da, evanjeliclerin, kitle kóltrünü, liberal, sol eğilimli, hatta satanik olarak tanımlamasına şaşmamak gerekir.

Halbuki, televizyon ve kóltr bilimcileri, kitle kóltrünü ideolojik ačídan daha ziyade muhafazakâr olarak tanımlarlar. Bir deęerlendirmeye göre, kitle kóltrü ‘hegemonik’, bu kóltre direnç ise ‘karřı-hegemonik’tir. Fakat

kitle kültürüne yönelik evanjelik temelli tepkiler, birçok akademik nitelikli araştırmanın betimlediğinden farklı bir direniş resmi ortaya koyar. Muhafazakâr kültüre yönelik bu araştırmada, popüler kültürün ilerlemeci potansiyeliyle ilgilenen birçok araştırmacının atladığı bu farklı direniş biçimini ele alıyorum. Erken dönem kültür araştırmalarının cesaretlendirici yapısı, şimdiye dek çoğu kez (hem de bizzat uygulayıcıları tarafından) yeterince eleştirilmişse de, muhafazakâr anlayışta ana kültürel akımlara karşı direnmenin ne anlama geldiği sorunu pek de gündeme gelmemiştir.²⁷

Teşekkür

BENİMLE DEĞERLİ zamanlarını ve bilgilerini paylaşanlara içten teşekkürler: Scott Brickell, Lisa Carver, Robert Deaton, Eddie DeGarmo, George Flanigan, Cindy Garcia, Barbara Goodwin, David McCollough, Cindy Montano, Ben Pearson, Rev. Michael Piazza, Jonathan Richter, Marty Ruggles, Geoff Stevens, Paul Taylor, Eric Welch, Rev. Dr. Mona West, John Wimberley, ve Stephen Yake. Queens College Medya Çalışmaları Departmanı Chicago çalışmalarım için bana fon sağladı. PSC/CUNY Araştırma Fonu Dallas araştırmamı karşıladı. Anna McCarthy, Laurel George, Rachel Adams 5. bölüme yardım etti, Marie Griffith 3. ve 5. bölüm için değerli bilgiler sağladı, Allison X. Miller 5. ve 6. bölümlerin redaksiyonunda büyük yardım verdi. Robert Wuthnow ve Princeton Dinsel Çalışma Merkezi'ne, beni 2. bölümü tartışmak için seminerlerine davet ettikleri için, Henry Jenkins'e beni yeni oluşan bölümleri sunmak için birkaç kez MIT'ye davet ettiği için, Randal Balmer ve Columbia Üniversitesi Amerika'da Din Semineri üyelerine 6. bölümün konusu hakkında konuşmaya davet ettikleri için, Columbia Üniversitesi Seminer-

lerine yayınlamada yardımları için, Mike Errico'ya benimle Carman konserine gittiği için teşekkür ederim. Leyla Ezdinli bu kitabın anahatları oluşmaya başladığında beni Smith College'a davet etti. Projenin ileri safhalarında , Tom Streeter fikirlerimi dinledi ve cesaret verdi. Sarah Michelle dinlemedi ama birkaç hayati noktada ilham verdi, Son düzeltme aylarında Kevin Maher benim ayakta kalmamı sağladı. Lynn Love araştırmamı yazmam konusunda ilk başta cesaretlendirmeseydi kitabı yazamazdım. David Murray, Peter Gose, Susana Elm, Aditya Behl, Julia Smith, Valerie Flint, Tony Grafton, Peter Brown, Dirk Hartog, ve diğer Davis Merkezi katılımcıları bazı bölümleri okuyup harika bilgiler verdiler. Ken Mills Princeton'da dostluk ve yardım sağladı. Chicago'daki editörüm, Alan Thomas'a ve değişik safhalarda okuyarak bilgiler verenlere özellikle teşekkür ederim. Benim evimdeki harika editör ve fikir adamım John Palatella, cömertçe değerli yardımlarını onbirinci saatte verdi. Son olarak, Princeton Üniversitesi, Shelby Cullom Davis Tarih Araştırmaları Merkezi'ne en içten minnetlerimi sunarım. Merkezdeki arkadaşlık, okumam, yazmam ve düşünmem için paha biçilmez zaman imkanı verdi.

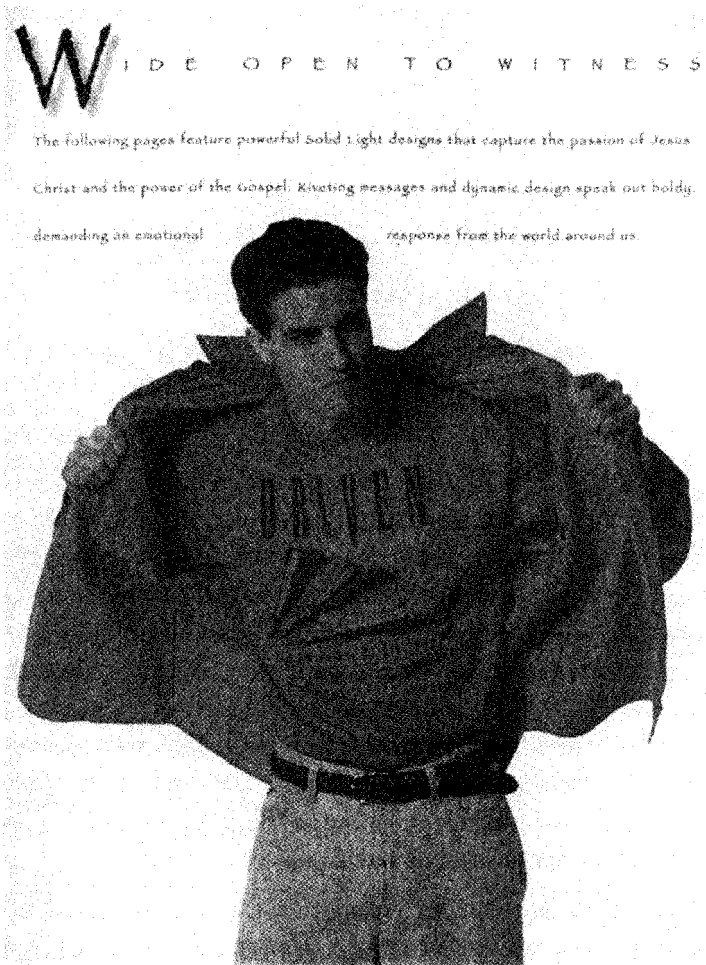
BİRİNCİ KISIM
METALAŞMA

BÖLÜM BİR

Kâr Amaçlı Peygamberler: Hristiyan Kökenli Kültür Ürünleri ve İsa'nın Pazarlanması

BİRKAÇ YIL ÖNCE Alabama, Birmingham'da bir alışveriş merkezinde gezinirken, üzerine 'Gold's Gym' tişörtüne benzer bir şey geçirmiş, serseri kılıklı bir genç gördüm. Genç yanımdan geçerken, tişörtün üstünde aslında "Lord's Gym- Tanrı'nın Spor Salonu" yazdığını farkettim. Tişörtün arka yüzünde ise kanlar içinde, sırtına yüklenmiş ağır haçın altında can çekişen adaleli bir İsa resmi vardı. Haçın üst yüzünde "the sin of the world-dünyanın günahları" yazıyordu ve bu Rambo'ya benzeyen adaleli, terli İsa figürünün altındaki slogan şuydu: "Bench press this! – Sıkıysa göğsünde bunu bas bakalım!"

Hedef kitlesi gençler olan ve "witness wear-şahit giyim" diye de tabir edilen tişört ağırlıklı evanjelik giysileriyle ilk kez karşılaşıyordum (bkz. şkl. 5-6). "Lord's Gym" tişörtleri, piyasada yıllardır yüz binlerce adet satan çok popüler giysiler. Genç erkeklere hitap eden diğer bazı tişörtlerde, heavy-metal stili kuru kafalar, gotik yazılar ve hatta kan kusan İsa resimleri mevcut. Bir "Hell's Angels-Cehennem Melekleri" tişörtü yakından incelendiğinde, tişörtün üzerindeki yazının, aslında, "Heavenly Divine Son-

ŞKL. 5-6 EVANJELİK MESAJ YAYMA ARACI OLARAK ŞAHİT GİYİM.

Cennetten İnme Kutsal Oğul” olduğu görülür. Bir diğer tişörtte, Çarmıha Gerilme deneyimi akıl almaz biçimde kullanılmaktadır: “*Body piercing saved my life-Vücudumu deldirmek hayatımı kurtardı.*” Genç kızları hedefleyen tişörtlerde ise daha yumuşak bir yol izlenmiştir. Mesela bir

ayçiçeği resminin altına şık bir yazıyla “Sunseeker-Güneşin İzinde” ifadesiyle benzerlik taşıyıp, aynı anda dinî bir mesaj veren “Sonseeker-Oğlun (İsa’nın) İzinde” sloganı kondurulmuş, deniz temalı bir gömleğin üzerine ise “*my anchor holds-* benim attığım demir sıkı tutunur” cümlesi yerleştirilmiştir. Cinsiyet ayrımı pek gözetmeyen diğer bazı tişörtlerde ise seküler logo ve sloganlar, dinî mesajlara

uyarlanır. *Reebok* markası, mesela, olur “*Reborn*-yeniden doğan”. *Nike*’ın meşhur sloganındaki “*Life is Short, Play Hard*- Hayat Kısa, Sarıl Oyuna” ifadesi, dinî bir anlam verecek şekilde uyarlanarak “*Life is Short, Pray Hard*- Hayat Kısa, Sarıl Duaya” sloganına dönüştürülür. Hatta diğer bir tişörtte, bir yandan cayır cayır yanarken, diğer yandan trampetini çalmayı sürdüren *Energizer* maskotu tavşan şu sloganı seslendirir: “*Hell keeps on burning, and burning, and burning*- Cehennem hâlâ yanıyor, yanıyor, yanıyor.” Evanjelikler, logo ve markaları bu şekilde kullanarak, mizah yoluyla, inananlar ve inanmayanlar arasındaki bariz ayırımı köprü kurmaya çalışmaktadırlar. “Kurtarılmışlar” ile “kurtarılmamışlar” arasında, okulda sabah duası edilip edilmemesi hakkında, görüş ayrılığı çıkabilir ama herkes *Energizer* tavşanıyla eğlenme konusunda görüş birliği içinde olacaktır.

Bu ürünlerin pazarlamacıları, bunların, yalnızca, sığ İsa reklamları olmadıklarını, aynı zamanda evanjelik mesajı ve İncil’i yaymakta önemli bir rol üstlendiklerini iddia etmektedirler. Şahit giyim tarzının önde gelen perakendecilerden *Living Epistles*’ın web sayfası, ziyaretçilerine, herhangi bir gömlek üzerindeki bir mesajın, ürünün ortalama kullanım süresi içinde 9600 kez okunacağını söylemekte, bu rakamın dahi oldukça muhafazakâr bir tahmin olduğu belirtilmektedir! Müşterilere, adeta, “şahit tişörtlerini her üstüne giyişinde dua etmeyi unutma” denmektedir.¹ Firma, ünlü *Lord’s Gym* tişörtüyle önemli bir başarı yakalamıştır. *Living Epistles* ve diğer pazarlamacılar, bizi, Hıristiyan yaşam tarzında giysilerle ilâhi bir amaca hizmet ettiğimize inandırmak istemektedir. Bu giysiler, evanjeliklere, “dünyaya düşkünlük” ile damgalanmadan tüketim yapma olanağı vermektedir.

Öte yandan, evanjeliklerin çoğunluğunun, bir tişörtle derin bir dinî dönüşüm yaratmayı beklediği düşünülemez. Dinî algılamaları zaten kuvvetli olan bir kişi, bu tür giysileri giyenlerle durup konuşabilir veya cemaat ibadetlerinden kopmuş biri, tekrar kiliseye gitmeye başlayabilir. Bazı evanjeliklerse, dinî ürünlerin sanayileşmesine, inancı sıradanlaştırdığı iddiasıyla karşı çıkmaktadırlar. Örneğin, internetteki Hıristiyan tartışma grubu katılımcılarından biri, şahit giyimi şöyle eleştirmektedir:

İnancım ile ilgili bir beyanda bulunduğumda, artık açları doyurma, fakirleri giydirme, güçsüzlere yardım etme, nefsimi köreltme gibi zor şeylerle uğraşmama gerek yok. Hayır efendim; artık tek yapmam gereken, %100 pamuklu *Living Epistles* marka tişörtlerimden birini dolabımdan çıkarıp, ‘Kutsal İsa’yı üzerime geçirmem.’²

Living Epistles’ın “Üzerine Kutsal İsa’yı geçir” sloganı, kuşkusuz, evanjelizme, dünyevi, ticari bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Asıl sorulması gereken şey şudur: Elli yıl önce, makyaj, Hollywood filmleri ve *rock-and-roll*’a tepkili bir kültür, nasıl bir dönüş yapıp da, dünyeviliği kucaklamıştır? Evanjelikler nasıl olup da, popüler kültürün verimli üreticileri ve tüketicileri haline gelmişlerdir?

Bu dönüşüm bir gecede gerçekleşmemiştir. Colleen McDannell’in da belirttiği gibi, dinle alakasız ürünlerle din temalı mamullerin yan yana satılmasına dayalı Hıristiyan perakendeciliği, 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar geçmişe uzanmaktadır. O dönemde, evler için sanatsal resimler satan bir firma, müşterilerine, manzara resimlerinin yanı sıra İsa resimleri de sunuyordu. *Noah’s Ark* oyuncakları, *Rock of Ages* baskılı bardaklar ve hatta üzerine Tanrı Duası’nın işlenmiş bulunduğu testereler, Vik-

torya tarzı evlerde sıklıkla rastlanan dinî objelerdi. “Viktorya tarzı üreticiler, Hıristiyan sanatı ve objelerini ev yaşamının ayrılmaz bir parçası olarak gören homojen bir tüketim toplumunun varolduğuna inanıyorlardı.”³ McDannell, 20. yüzyıl başlarında ve özellikle de I. Dünya Savaşı sonu itibariyle, evlerdeki karmaşık Viktorya tarzı estetiğinin yerini, modern stillere bıraktığını iddia etmektedir: “Dinî objeler, sıradan dükkânların vitrinlerinden ve kataloglardan silinmeye başlamıştı. Bunun nedeni, Hıristiyanların, inançlarının ticarileşmesini reddetmelerinden çok, dinî temalara sahip sanatların artık moda olmamasıydı. Duygusal veya dinî nitelikli figüratif imaj yerini, soyut yapılara bırakıyordu.”⁴

McDannell, estetik değişimlere paralel olarak, Amerikan din yaşamında meydana gelen değişimleri dikkate almamaktadır. Sanayileşmenin gücü, tarım ekonomisinden giderek kopuş, kentleşme oranındaki sürekli artış, kitlesel kültür ve özellikle de film medyasının genişleyen etkisi, çoğunluğu Katolik kökenli Avrupa göçmenlerinin yarattığı devasa nüfuz ve benzeri faktörler, Amerikan inanç ve din yaşamını çarpıcı biçimde dönüştürdü. O dönemi tecrübe eden köktenci birinin de gözlemleyebileceği gibi, tüyler ürpertici modernizm (ve Darwinizm), Amerikan ruhlarını kucaklamak için verdiği savaşı kazanmış görünüyordu. Evanjelistler, Amerikan kültürü üzerindeki kuşatıcı hakimiyetlerini kaybediyorlardı. Dekorasyon zevkinin gelecekselden moderne doğru bir değişim gösterdiği söylenirken, buradaki ‘modern’ ifadesiyle, evlerdeki dinî ikonografinin azalmasının kastedilmesine şaşırılmaması gerekir.

McDannell’a göre, seküler firmaların dinî mamul satışlarını durdurmasıyla, “bir tek belirli evanjelik amaçlar güden ve bariz dinî bağlantıları bulunan şirketlerin doldura-

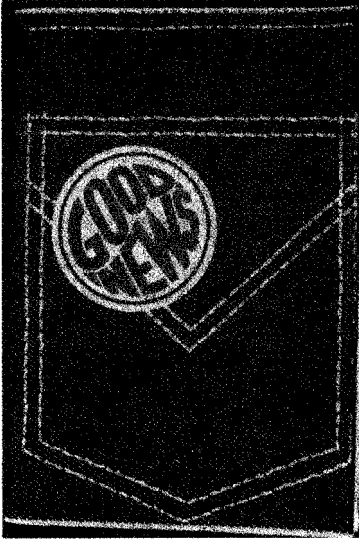
bileceği bir boşluk oluştu.”⁵ Hıristiyan firmalar, bu anlamda, tarihlerinde ilk kez, dinî mamullerinin üretimine geçti. Sözkonusu firmalar, günümüz Hıristiyan işletmeciliğinde olduğu gibi, modern üretim ve reklam tekniklerini kullanmaya başladı. Ancak, dönemin Hıristiyan firmaları, günümüzdeki muadillerine oranla bazı farklılıklar da gösterdi. İlkin, o dönemde Hıristiyan kitapevleri yoktu; siparişler kataloglardan veya kapı kapı dolaşarak alınıyordu. İkincisi, bu mamullerdeki dinî mesajlarda bir belirsizlik mevcut değildi. 1935 yılında satışa sunulan ‘*Spread-the-Light - Işığını Yay*’ masa lambalarının şapkalarında İsa resimleri bulunuyordu. Duvarlara yerleştiren süs levhalarında, “Hazreti İsa Dün de Aynıydı, Bugün de Aynı, Daima Aynı Kalacak” yazıyordu. 1937 tarihli bir kalem reklamı metninde ise “kalemler en iyi ticari reklam araçlarıdır. Neden Gospel’i *Scripture-text* kalemleriyle yaymıyoruz?” denmekteydi.⁶ Bu ürünlerin pazarlanmasında ticari teknikler ne denli bariz kullanıldıysa, bizzat ürünler de Gospel mesajını yaymak için o denli bariz tasarlanmıştı. Üçüncü ve son farklılık olarak ise dönemin ürünleri, günümüz mamullerine oranla ucuz ve kalitesiz görünmüştü.

II. Dünya Savaşı’nı takip eden yıllarda, kapıdan satış atıl hale geldikçe, Hıristiyan kitapevleri çoğalmaya başladı. McDannell’in ifadesiyle “1965-1975 yılları arasında [bu kitapevlerinin] sayısı iki katından fazla artarak, 725’ten 1850’ye yükselmiştir... 1975-1979 arasında mağaza satışları yıllık yüzde 16 artış kaydetmiş, ulusal perakendecilikteki ortalama yüzde 9.8’lik büyümenin oldukça üzerine çıkmıştır.”⁷ Bu mağazaların çoğu küçük aile girişimliydi ama bir ulusal ticaret birliği olan *Christian Booksellers Association* (Hıristiyan Kitapçılar Birliği-CBA) 1950’de kuruldu. İsa hareketi, 1960 ve 1970’lerde hippî Hıristiyan-

ları (veya İsa delileri) denilen yeni bir toplumsal akım başlattı ve bu akımın temsilcilerine özel tişörtler, anahtarlıklar, takılar, İnciller pazarlandı. Özel üretim İncillere rastlamak uzun zamandır mümkündü, fakat kot kumaşından ilk İncil bu dönemde görüldü (şkl.7). Daha da ötesi, “üreticiler ve kitapevi sahipleri, Hıristiyan ticaretinde yeni bir çağ başladığını iddia ettiler. Eski kuşak mamulleri, ucuz, kalitesiz, modası geçmiş şeyler olarak küçümsediler.”⁸ Bir Hıristiyan mücevher üreticisi, 1979 yılında, bu “Hıristiyan paçavraları”nın kendisini hasta ettiğinden yakındı ve “ürettiğimiz takılar bir daha asla çiğ ve ucuz olarak tanımlanamayacak. Erişilemeyecek bir standart oluşturmayı ümit ediyoruz” dedi.⁹

Mamullerin kalite ve çeşitliliği arttıkça, din ürünleri pazarı büyüdü. 1990’ların sonunda ve 21. yüzyılın başlarında, ‘ucuz’ ve ‘çiğ’ mamuller tamamen yok olmamıştı ama, yüksek kalitede Hıristiyan mamullerinin pazarı genişledikçe, evanjelikler saygıdeğer orta-sınıf tüketiciler olarak kabul görmeye başlamışlardı. McDannell’in bulgularına göre, 1990’lı yılların başlarında Hıristiyan kitapevlerinin satışları 3 milyar doları geçmişti. Bu rakam, 2000 yılına gelindiğinde ise 4 milyar dolara ulaşmıştı (şkl. 8-11).¹⁰

Tişört ve etiket gibi ürünlerin “İsa delileri” pazarına akmaya başladığı ilk günden bu yana, Hıristiyan mamul sanayisi çok yol katetti. Öte yandan, birçok ilk dönem “İsa delisi” müzisyen, ürünleriyle insanları Tanrı’ya yaklaştırma konusunda oldukça şüpheli davranıyorlardı. Hatta müzisyen Larry Norman, 1968 yılında, piyasaya “İsa’nın Daha Fazlasına, Rock-and-roll’unsu Daha Azına İhtiyacımız Var” adlı bir albüm sürme girişiminde bulundu (bağlı bulunduğu plak şirketi, albümün adını “Seni Seviyorum” olarak değiştirdi).¹¹ Hıristiyan *rock-and-roll*’un ilk yılları

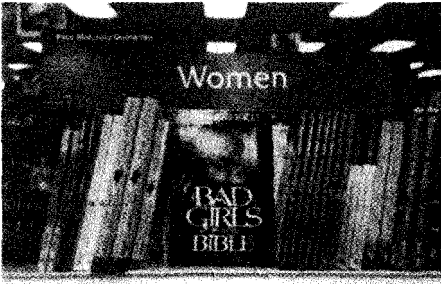
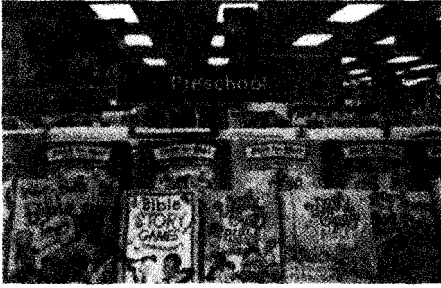

ŞKL. 7 HİRİSTİYAN KİTAPEVLERİNİN İLK GÜNLERİNDEN: 1972 YILINDA YAYINLANAN VE KOT KUMAŞINDAN İMAL EDİLMİŞ ÖLAN İNCİL, HİPPİLERİ HEDEFLİYOR. YAZARIN FOTOĞRAFI.

rında, kurtuluşu pazarlama konusunda vicdan krizi yaşayan müzisyenler, çizgilerini kaybedip müzikten koştular. Mesela Keith Gren, iki albüm çıkardıktan sonra üçüncüsünün bedava olmasına karar verdi. Bunu da şöyle gerekçelendirdi:

Tanrı'dan bedava inmiş ilâhi bir mesaja paha biçmek yanlış olur. Eğer piyasaya bir disko albümü veya enstrümantal albüm sürseydim, hatta kendi halinde dindar bir şarkıcı olsaydım, o zaman bu albüm ticari bir ürün olurdu. Albümün satışları da sadece benim yeteneğime bağlı bir ticaret olurdu. Fakat öncelikle papaz olduğuma göre, müziğim de papazlığımı temsil eden bir araçtan ibarettir.¹²

Bu felsefe, son zamanlarda Hıristiyanlıkla ilgili maddelerde pazar patlaması yaşanmasıyla birlikte, hemen hemen kaybolmuştur. Müzik yapımcısı Carman bedava

ŞKL. 8-11 GÜNÜMÜZ
HIRİSTİYAN KİTAPEVİ
ZİNCİRLERİ, GENİŞ BİR
YAŞ VE İLGİ ALANI
YELPAZESİNİ
HEDEFLEYEN ÜRÜNLER
SATMAKTADIR.
YAZARIN FOTOĞRAFLARI.

konserler organize etse de, albüm, tişört ve konser video kasetleri bedava değildir. Hıristiyan müzisyen ve sanayici Eddie DeGarmo'nun dediği gibi, "bir yanda yoksulluk andı içmiş insanlar, öte yanda da üstlerine taktıkları altınların verdiği yük yüzünden ellerini kaldıramayanlar var."¹³ Başarılı bir yetenek avcısı (aynı zamanda da Hıristiyan pop-star Amy Grant'in kayınbiraderi) olan Dan Harrel, daha pragmatik bir yaklaşım sergilemektedir: "Birçok sanayici, bu [Hıristiyan] müziği[ni] müzik piyasasının bir dalı olarak değil de, kilisede hayır işi olarak görür. Kafalarımı kurcalayan soru şudur: 'Ne yapıyoruz biz? İsa'yı mı pazarlıyoruz?' Kesinlikle evet. Bizim ürünümüz İsa'dır."¹⁴

Eğer satış rakamları bir göstergeyse, bu rakamlara bakarak, başta belli bir gelir seviyesi üstündeki evanjelikler olmak üzere tüm çağdaş "yeniden doğanlar"ın, spor, terapi, seks kılavuzu, politika, dergiler, televizyon, Disney tiplerleri gibi dünyevi fikir ve pratikler için bir talep oluşturdukları ve bu unsurları büyük bir iştahla Hıristiyanlaştırdıkları sonucu çıkarılabilir.¹⁵ Bu bölüm, Hıristiyan kültürel mamullerinin nasıl geliştiğini, başarıya ulaştığını ve sonuç itibarıyla da seküler dünyadan çeşitli düzeylerde nasıl etkilendiğini ele almaktadır. Öncelikle, II. Dünya Savaşı'ndan sonra, evanjeliklerle Amerikan kültürü arasındaki ilişki incelenip, evanjeliklerin orta sınıf tüketici grubu haline gelmesi belgelenirken, son olarak da bugünün Hıristiyan medya ürünlerinde evanjelik-seküler gelgitlemin gösterildiği, gençlere yönelik video kasetleriyle ilgili üç kısa örnek vaka sunulmaktadır. Bu bölümdeki konumuz, evanjeliklerin seküler kültür ile etkileşimlerinin yarattığı etkiler değil, evanjelik medyanın son 20 yılda kaydettiği gelişmeyle birlikte, 'seküler' ve 'evanjelik' arasındaki ayrımın son derece geçirgen hale gelmiş olmasıdır. Üretilen

birçok mamul arasında “*God’s T-shirt*-Tanrı tişörtü” gibi bazıları, evanjelik mesajları açıkça vurgulamaktadır. Diğer bazıları ise İsa’dan değil de, Tanrı’dan bahsederek, seküler pazara ödün vermektedir. Bazı ürünlerde ise maneviyat veya dinsellik olgusu son derece gizlidir. Örneğin 1990’lı yılların sonunda popüler olan melek bibloları, *Wall-Mart*, *Hallmark*, *New Age Bookstore* gibi seküler mağazalarda da, Hıristiyan kitapevlerinde de bulunabilmektedir.

Küçük Hıristiyan kitapevlerinin, 1990’ların sonunda, *Amazon.com*, *Borders*, *Barnes&Noble* gibi büyük firmalarla rekabetlerinde, din bağlantılı olmayan bağımsız kitapevlerinin yaşadığı sorunlara benzer sorunlarla karşılaşmış olması ilginçtir. Mahalli nitelikli seküler kitapevlerinin, (bünyesinde *Starbucks* da barındıran) *Barnes&Noble* mağazalarınca ikâme edildiği birçok bölgede, *Lifeway* ulusal Hıristiyan kitapevi zinciri ile desteklenen küçük Hıristiyan kitapevleri de büyük rakibin tehdidine maruz kalmıştır. Ayrıca, “seküler” kitapevi zinciri mağazalarının İncil Köşesi adlı bölümlerinde, ulusal bir Hıristiyan kitapevi zincirinde bulunabilecek tüm kitaplar, giderek artan şekilde boy göstermeye başlamıştır. Çoğumuz *Barnes&Noble*’ı bir Hıristiyan kitapevi olarak tanımlamasak da, firmanın, ülkenin dindar bölgelerinde kurduğu kitapevlerinde devasa Hıristiyan yayınları bölümleri açması, seküler tanımlamasını da zorlaştırmıştır. Bazı Hıristiyan ürünlerinin gizli mesaj içerikleri ve *K-Mart* raflarında görülmeleri nedeniyle, dinî nitelikleri bir nebze bastırıldığı gibi, *K-Mart* da bu ürünleri satışa sunarak, seküler niteliğinden taviz vermektedir. Ve dinî, ruhani, esinleyici kitaplarla kişisel gelişim kitaplarının, sonuç olarak, bu şekilde birbirine karışması, ‘seküler’ ve ‘dinî’ ayrımı yapılmasını giderek zorlaşmakta-

dır. Gwen Shemblin'in evanjelik diyet kitabı, “*The Weight Down Diet- Kilolar Aşağı Diyeti*”, büyük kitapevlerinin raflarında, en nihayet, Dalai Lama'nın “*The Art of Happiness- Mutluluk Sanatı*” adlı kitabı ve “Tavuk Suyuna Çorba” gibi öğretici dizi yayınlarla beraber yer almaktadır.

Ira Sankey'in bir asır önceki ilâhileri gibi, evanjelik kültür ürünleri de, seküler dünyaya aynı anda hem uzak, hem de içiçe olma açısından çelişkili ve sorunludur. “Amerikan evanjelizmi, kendisini kalkanlar altında sakladığı için değil, kendisine yönelik muhalif veya tehditkâr tutum takınan güçlerce kuşatıldığı veya kendisini böyle algıladığı için hâlâ güçlüdür. Evanjelik hareketin canlılığı, çoğulcu modernizmden tecrit edilmiş olmasından değil, onunla cesurca içiçe olmasından kaynaklanır.”¹⁶ Bir başka deyişle, Amerikan evanjelizmi, yaygın kültüre oranla farkları ve çelişkileri nedeniyle zayıflamamıştır. Hatta evanjelik kimliğin bu tür çatışmalarla kuvvetlendiğini söylemek dahi mümkündür. Tabii ki evanjelizm, moderniteye tepkisel bir karşı duruşun ötesinde bazı tanımlara da sahiptir. Ancak, gerçek şu ki, Amerikalı evanjelikler ne olmadıklarını iyi bildikleri için kendilerini en azından kısmen tanımaktadırlar: Kendilerinin ahlaki çöküntüye uğramış seküler dünyanın mensupları olmadıklarını gayet iyi bilmektedirler.¹⁷

KÖKTENCİLİĞİN GERİLEYİŞİ VE NEOEVANJELİK EYLEMLİLİK

Modern dünyayla evanjelizm arasındaki ilişkinin tabiatını anlamak için, 1920'li yıllardaki kilit bir döneme dönmemiz gerekir. Bir devlet okulu öğretmeni olan John Thomas Scopes, 1925 yılında Tennessee'de öğrencilerine evrim teorisini öğrettiği için yargılanmıştı. Scopes'u Clarence Darrow adında liberal kuzeyli bir *yankee* avukat savun-

muştı. “Darrow ömrünü geleneksel inançlarla alay etmekle harcadı. Agnostik olduğunu söylüyordu ama aslında ateistti.”¹⁸ Tennessee eyaletini ise William Jennings Bryan adlı koyu dindar güneyli bir avukat temsil ediyordu. Scopes suçlu bulundu ve bu karar, eski kafalı Hıristiyanlar için, bedeli ağır bir zaferdi. Scopes davası basında etraflıca işlendi ve muhafazakâr Hıristiyanlar (Güneylilerle beraber) aptal, gerici, mantıksız insanlar olarak tanımlandılar. Ama dava sonrasında gündeme gelen köktencilikğin yokoluşu ile ilgili söylentiler abartılıydı. 1930 ve 1940’larda köktenciler yaygın kültürden geri çekilmeyi tercih ettilerse de, kendi İncil kurslarını, radyo yayın ağlarını, kiliselerini ve yayınevlerini kurarak kültürlerini devam ettirdiler.¹⁹

II. Dünya Savaşı sonrası yıllarda, evanjelik kültürel bağlantıyı yeni bir aşamaya getirmesi ümit edilen bir toplumsal taban oluştu. “Neo-evanjelikler” denilen bu kesime ait insanlar, köktencilikğin yabancılaştırıcı etkisi nedeniyle ana kültürel akımlardan kopmuş olmaktan ve özellikle de evanjelik nitelikli akademik çalışmaların azlığından şikayetçiydiler. Daha az doktrinel ayırım ve daha çok entelektüel titizlik istiyorlardı.²⁰ Hareketin teolojik lideri Carl Henry, dünyadaki evanjelikleri yalnızca entelektüel değil, siyasi, toplumsal ve elbette manevi etki yapabilecek bir güç olarak görüyordu.²¹ Joel Carpenter’ın ifadesiyle, Carl Henry, dini, sadece bireysel kurtuluş yolu olarak görmüyor, Hıristiyanlığın “bir yaşam tarzı ve dünya görüşü” olduğunda ısrar ediyordu. Bu inançla yaşayan bir Hıristiyan topluluğu, tüm toplumda ekmek ve tuz gibi derin bir nüfuz yaratabilir ve dünya da bu etkiyi “yeni reformasyon” olarak görebilirdi.²² Henry, 1956’da “*Christianity Today*-Günümüzde Hıristiyanlık” dergisinin kurucu editörlüğünü üstlendi ve bu dergiyle, yeni evanjelik reformcular açısından görüşlerini yaymak için bir platform oluşturdu.²³

Henry gibi entelektüel olmasa da, Billy Graham da evanjelizmin yeniden yükselişindeki kilit isimlerdendir. Graham, evanjelik çevrelerdeki kariyerine, *Youth for Christ* (İsa Gençliği) teşkilatında çalışarak başlangıç yaptı. Ulusal çapta ilgi toplayan *Youth for Christ* teşkilatı, “köktencilüğün süzgecinden geçmiş canlanıştaki yeni ivmenin ilk işareti” olarak toplumun ilgisine sunuluyordu.²⁴ Bu oluşumun tertiplelediği gösteriler “modern” tanımlamasını hakketmiyorsa, hiçbir şey hakketmezdi. Katılımcılara, döneme uyarlanmış Gospel müziği dinletiyorlar ve ses getiren toplantılara imza atıyorlardı. “Köktencilere göre, bu gösterilerin liderleri, Hollywood ve *Radio City* gibi şeytanın ini olan yerlerden ödünç aldıkları unsurları, Tanrı'nın hedeflerine ulaşmak için kullanıyorlardı.”²⁵ Graham, daha sonraları, geleneksel anlayıştan uzaklaşarak, kimisi liberal değişik cemaatleri, kutsal mücadelelerinde kendi saflarına katılmaya davet etti.²⁶ II. Dünya Savaşı sonrası, A.B.D. Başkanlarının gayri resmi ruhani danışmanlığını da üstlenmişti. Graham ve Henry gibi evanjelikler, eski kafalı köktenciler gibi inatçı ayrımcılar değillerdi ama, bir Jerry Fallwell oldukları da söylenemezdi. Kongre üyeleriyle vazileri buluşturmak için ulusal düzeyde ‘kahvaltı duası hareketi’ başlattılar, ama militan politikacılar değillerdi. Evanjeliklerin yoğun ve toplumsal nitelikli siyasi eylemciliği çok sonraları gündeme gelecekti.

Birçok tarihçi, Jimmy Carter'ın Başkan olarak seçilmesini, 1970'lerde ortaya çıkan muhafazakâr Hıristiyan politikasının dönüm noktası olarak kabul eder. Seks devrimi, Pro-ERA eylemleri, artan boşanma oranları, kürtajın yasallaştırılması, okul dualarına son verilmesi, okullarda evrim öğretisinin anlatılması gibi gelişmelere tepkili evanjelikler, Carter'ın bazı değişimler gerçekleştireceğini ümit

etmişlerdi. Carter, dini bütün bir ‘yeniden doğan’ olmasına rağmen, koyun postu giymiş kurt bir liberal gibi siyaset izleyerek, muhafazakâr Hıristiyanları hayal kırıklığına uğrattı. Fakat, Carter’ın Beyaz Saray’daki varlığı dahi, evanjeliklerin popüler kültür haritasına yerleşmesine yardım etti. Newsweek, 1976’yı, “Evanjeliklerin Yılı” olarak ilân etti ve aynı yıl Chuck Colson’un “*Born Again-Yeniden Doğmak*” adlı kitabı bir çoksatan oldu. 1977’de, Anita Bryant eşcinsel haklarına karşı Hıristiyan savaşımını başlattı; 1979’da Falwell tarafından “*Moral Majority-Ahlâki Çoğunluk*” kuruldu; 1980’de ise bir başka dini bütün ‘yeniden doğan’ Ronald Reagan, Başkan seçildi. Evanjelikler, 1980’lere gelindiğinde, toplum nezdinde, Scopes davasından beri erişemedikleri bir mertebeye yükselmişlerdi.

Antropolog Susan Harding, “*Moral Majority*”nin kuruluşunun ve özellikle kurucusu Jerry Falwell’in, retorik kudreti sayesinde, köktencilerin agresif politika anlayışına geri dönüşünde oynadığı kilit rolün altını çizmektedir. Falwell; evanjelikler ve köktenciler arasındaki ateşkesin kilit mühendisiydi ve Harding’e göre “bu ateşkes, esas itibarıyla, Yeni Hıristiyan Sağ tabanın oluşması, evanjeliklerle köktenciler arasında yeniden bir ittifak ortamı yaratılması ve en nihayet Scopes davasındaki kültürel hükmün toplum nezdinde bozulması açısından büyük önem taşıyordu.”²⁷ Harding, toplumun, 1980’lere gelindiğinde, kamusal anlamda dinselliği önemli ölçüde yeniden yapılandırıldığını söylüyor. Evanjeliklerle, evanjelik olmayanlar, 1980’lerden itibaren “kamusal alanın İncil takipçisi seslere kapalı” olduğuna dair görüş birliğini yitirmişlerdi.²⁸ Harding’in Falwell’e fazla itibar atfettiği düşünülebilir, fakat, yazarın, büyük bir kurumsal ve kültürel altyapı oluşmaması halinde, İncil takipçilerinin bilhassa seslerini duyurmak ve ka-

riyerleriyle ilgili burjuva beklentilerini cesaretlendirmek açısından statülerini değiştirme girişiminde, Falwell'in başarılı olamayacağı yönündeki tespiti önemlidir.²⁹

Eski ekolün temsilcisi bazı köktenciler, Falwell'in, özellikle kürtaja karşı çıkan Roma Katolikleriyle de ittifak kurma girişimleri sonrasında, dünyevi siyasete katılma çağrısına direnmeye devam ettiler. Fakat Falwell'in eylem çağrısına icabet edenler, gerçekte ayrımcı köktencilikten, eylemci evanjelizme geçiş yapıyorlardı. Video-kasetler, müzik ve kitaplar gibi kültürel ürünler, bu eylemci ruhun oluşumu ve idamesine katkıda bulunmuş olabilir. Bu kültürel ürünler de, bizzat evanjelikler gibi, yaygın kültürle yeni bir diyalog oluşturuyor. Evanjelikler; durum komedileri, pembe diziler, *hip-hop*, *heavy-metal* müzik gibi geniş bir yelpazede mevcut yapıları kullanıyor, böylelikle kendi medya anlayışlarını da kitlesel kültür endüstrisinin tarz ve türleri üzerine inşa ediyorlar. Günümüzde Hıristiyan rockçular MTV tarzı video-kliplerde rol alıyorlar ve Hıristiyan genç kızların dergileri de, giderek *Seventeen*, *YM* gibi seküler genç kız dergileriyle benzeşiyor. Hatta çocuklar, bayağı rağbet gösterdikleri, Sega, Nintendo Gameboy ve PC uyumlu "*The Battle for Jericho – Jericho Muharebesi*" video oyunundaki *Joshua* karakteri sayesinde, "ulu çağrıya icabet eden bir süper kahraman" bulabiliyorlar. Evanjelikler, tüm zamanların en popüler evanjelik dizisi olan ve kıyamet günüyle ilgili İncil kehânetlerini dramatize eden dört bölümlük "*Prophecy-Kehânet*" dizisinde, korku, bilim kurgu ve melodram film türü geleneklerini kendi amaçları doğrultusunda uyarladılar. Bu dizide, barkodlar, tarayıcılar ve bilgisayarlar düşman olarak gösteriliyor, zira "*Anti-Christ*"in herkesi, alınca veya sağ eline "*Mark of the Beast-Yaratığın İşareti*"ni koymaya zorladığında,

tüm bu teknolojilerden faydalanacağı öne sürülüyordu. İşaretin; 666 veya marketlerdeki tarayıcıların okuyabileceği bir barkod olacağı gösteriliyordu. Birçok seküler korku ve bilim kurgu filminde olduğu gibi, Hıristiyan medyası da, burada, teknofil ve teknofobik eğilimler göstermiştir. Teknolojiler hem yararlı Hıristiyanlaştırma araçları, hem de Karşı-İsa'nın, yani *Anti-Christ*'in olası vasıtaları gibi değerlendirilmiştir.³⁰

Evanjelicler, bilim kurgu, *heavy metal* veya *hip-hop* gibi seküler yapıları uyarlarlarken, bunların özgün anlamda dünyevi olmadığını, daha ziyade evanjelik gereksinimlerin karşılanmasında da kullanılacak nötr araçlar olduğunu anlatmaya çalışırlar. Bu araçlar, popüler biçimlerin tarihsel belirginliğini yok saymaktadır. Örneğin, rap müzik, siyahi kültür bağlamından koparılıp herhangi bir mesajı aktarmak için kullanılabilir. Uyuşturucudan uzaklaştırıp, otoriteye tam itaatin sağlanmasında *reggae*'den faydalanılabilir. *Rock-and-roll*, ebeveynlere ait normlara karşı çıkıştan ziyade, seküler kültürün evlilik öncesi seks baskısına direnişin bir ifadesi olarak düşünülebilir. Seksi bir pop şarkısı bile, zina karşıtı bir namus şarkısına dönüştürülebilir. 1980'lerde bir grup, George Michael'ın "*I Want Your Sex*-Cinselliğini Arzuluyorum" parçasını çalmış, ancak şarkının adını "*I Don't Want It*- Ben Arzulamıyorum" olarak değiştirmişti. Kısacası, evanjelik medya yapımcıları, sıklıkla, evanjelik olmayan gençliğin (bizzat kendisi yoğun biçimde mamulleştirilmiş) "isyankâr kimliklerini" ortaya koymak için kullandıkları stil ve tarzları alıp, bunlardan akla hayale gelmeyecek şekillerde faydalanırlar. Hıristiyan *hip-hop*, örneğin, seküler *hip-hop*'un tehlikelerine karşı koyma aracı olarak kullanılabilir.³¹

Evanjelicler, seküler mamullerin alternatiflerinin dağı-

tımını yapmak için Hıristiyan kitapevleri ağı kurmuşlardır. Bu mamuller, günümüzde, artan bir şekilde diğer kitapevleri ve hatta sinemalarda da satılmaya başlanmıştır. Başka bir deyişle, evanjelikler bir yandan alternatif bir kültür yaratırlarken, öte yandan da “saygın” orta-sınıf tüketicileri sıfatıyla, kitle kültürü endüstrisinin giderek bir parçası olmaya başlamışlardır.

DİN PİYASASI VE ORTA SINIF SAYGINLIĞI ARAYIŞI

Evanjelik kültür ürünleri pazarı büyüdükçe, dinî nitelikli roman, tişört, CD, video kasetler ve video oyunları sayısındaki patlamaya bakarak, bunu, evanjelik inancın sulandırıldığı iddiasının kanıtı olarak değerlendirmek mümkündür. Evanjeliklerin, İncil’in içeriği üzerinde odaklanmak yerine, renk, şekil ve boyutlarını çeşitlendirme çabaları, açıkçası, bir şeylerin yolunda gitmediğinin işareti olarak görülebilir. Fakat sorunun bu olduğuna yönelik kati bir kanıt da mevcut değildir. Evanjelik mamul pazarının, sığ inancın göstergesi olduğunu düşünmek de kolaycılık olur. Sonuçta, Amerika’daki dinî inançlar, kültür pazarında, şu veya bu şekilde her zaman rol almışlardır. Cumhuriyet ilk kurulduğunda, Hıristiyan kitapevi zincirleri henüz oluşmamış olabilir; fakat Anayasa’nın Birinci Madde’sindeki “kilise-devlet ayrımı” anlamına gelen, A.B.D.’nin devlet yaptırımını resmi dini olmayacağına dair beyan, dinî inanç sayısının artmasını ve bu inançların bireylerin ruh ve cüzdanlarını elde etmek için birbirleriyle rekabete girmesini teminat altına almıştır. Amerika’da din sayısının hızla artmasının nedeni, kısmen, Birinci Madde ile “din serbest pazarı”nın kurulmuş olmasıdır.³² Her ne kadar Oral Roberts ve Jimmy Swagart gibi televaizler, ma-

li kaynak yaratma işini acayip boyutlara taşımış olsalar da, Amerikan kiliseleri, devletin resmi dini ve devletten vergi desteği olmayınca, mali kaynak elde etmek için insanları daima ikna etmek zorunda kalmışlardır. R. Laurence Moore'un da gözlemlediği gibi:

Dinin 'kültür piyasası'ndaki rolü, ilk olarak, 19. yüzyılda, bazı mamullerin satışını arttırmak ve bazılarınınkini ise yasaklamak amacı doğrultusunda gündeme geldi... [Dinî gruplar], tepkisiz kalmaktansa, kendi yaratıcı katkılarını pazara soktular. Bunlar, başlangıçta, okuma malzemeleri pazarıyla kısıtlıyken, zamanla kültürel mamuller çeşitlendi... Bizzat din, adım adım mamule dönüştü... [ve] diğer tacirlerce de kullanılan reklam tekniklerinin devreye sokulması suretiyle, tüm tüketicilere hitap edecek bir yol aranmaya başlandı.³³

Moore, 18. ve 19. yüzyıllarda, vaazların hoş vakit geçirecek aktiviteler olması açısından nasıl teknikler kullanılacağına, bu vaazlarda teatral yöntemlerden faydalanılıp faydalanılmayacağına, dinî kitaplarda romanlara özgü drama vasıtalarına başvurulup başvurulmayacağına, dinî broşürlerde reklam tekniklerine izin verilip verilemeyeceğine dair tartışmalar yaşandığını anlatır. İnananların, dinde haz duymanın meşruluğundan şüphe duyduğu her vaka, en nihayet teatral vaaz ve reklamsı broşürlerin savunucuları kazanmışlardır.

Moore, daha da ileri giderek, hiçbir dinî inancın, pazarın cazibesine kayıtsız kalamayacağını belirtir. Bu, TV'den yürüttükleri kaynak yaratma çabaları ve hızla büyüyen medya endüstrileri nedeniyle eleştirdiğimiz evanjeliklerin, inançlılar için rekabet eden tek topluluk olmadıklarını aklımızdan çıkarmamak açısından çok önemli bir noktadır.

Kiliseler inançlılarla ilgileneceği yerde, yeni üyeler arama çabasına girip, dünyayı değiştirme gibi bir kutsal misyona kalkışınca, pazarlama alanına bulaşmış oldular. Satış işi, kanunların izin verdiği ölçüde, her şeyi yapmaya hazır pazarlama girişimcilerinin serpilmesine yol açar ve bu girişimciler, satış çabalarında sınırları zorlarlar. Serbest pazar ve rekabetten türeyen din değiştiricilik, bazılarına göre, her zaman reklamcılık olacaktır. Başkasının dinine bakıp “reklamcılık” diye şikâyet edenlerin çoğu da, aynı ölçüde bu satış işinin içindedirler. Kendi satışlarının *daha profesyonel, daha zarif* olması nedeniyle farklılaştıklarını düşünürler.³⁴

Din değiştirmeye ve dine katkıda bulunmaya hazır insanları arayan sırf evanjelikler değildir; evanjelikleri diğerlerinden ayıran tek fark, şimdilik bu işi en iyi onların yapıyor olmasıdır.³⁵

Moore’un kullandığı “daha zarif” ifadesi enteresandır, zira bu ifade, bir dinin değişik şekillerde pazarlanması sürecinde gündeme gelen sınıf meselelerine işaret eder. Televaiz Tammy Faye Bakker, tarantula benzeri kirpikleri, kabarık saçları, renkli giysileriyle orta-sınıf izleyicilerin acımasız şakaları açısından kolay bir alay konusuydu. Buna karşılık, eski Hıristiyan Koalisyonu lideri Ralph Reed, saygın yayın organlarının haber bültenlerinde, şık, “zarif” kazaklarıyla görünürdü. Bakker “alt-sınıf” köktenciligi çağrıştırırken, Reed, çağdaş evanjelikliği temsil ederdi. Bu burjuva saygınlığı imajını başarıyla pazarlayan unsur, üst düzey çocuksu din adamı tipiydi. Reed, Hıristiyan koalisyonunun 1995 yılında yayınladığı “*Contract with the American Family*-Amerikalı Ailelerle Kontrat” adlı çalışmanın girişinde, kitabı tanıtırken şöyle diyordu:

Medya, politikada aktif olan inançlı insanları,

çoğunlukla ‘alev soluyan radikaller’ veya ‘yoksul, cahil ve kolay yönlendirilir” insanlar olarak karikatürize etse de, gerçek bambaşkadır. Bu ülkedeki inançlı insanlar, aileleri, toplumları ve ülkeleri için hemen hemen herkesin istediği şeyleri isterler. Güvenli mahalleler, güçlü aileler, sınırlı hükümet, düşük vergiler ve işleyen okullara sahip bir ulus istiyoruz.³⁶

Reed, kendisini ve örgütünü, Richard Nixon’un “sessiz çoğunluğu”nun yeni bir versiyonunun temsilcisi olarak görüyordu. O; ortalama bir Hıristiyan, orta sınıf Amerikalıydı; “yoksul, cahil, ve kolay yönlendirilir” biri değildi.

Hıristiyan medya endüstrisinin hedefi, işte bu efsanevi ortalama Amerikalı evanjeliklerdir. Şık ve pahalı kazakların içindeki Reed gibi, Hıristiyan kitapları, CD, film ve video kasetleri de, statü sembolleri olarak işlev gösterir. İnsanların kitle kültürü tarafından vatandaş değil de, daha çok tüketici olarak tanımlandığı bir ülkede, Hıristiyan maddelerini satın almak, kişinin kendi *saygınlığını* ilân etmesi anlamına gelir. Amerika’da, satın almak varolmaktır. Ancak, bu olguya rağmen, diğer azınlık gruplarının bir bölümü, pazarlamacılar tarafından dikkate alınmışsa da, evanjelikler önceleri geniş ölçüde ihmal edilmiştir. Örneğin, kadın-erkek eşcinseller, ara sıra reklamlarda görünmeye ve TV şovlarında daha sık yer edinmeye başlamışlardır. Bir gazetecinin, 2000 yılında belirttiği gibi, “onlarca yıl boyunca marjinalize edilen, aşağılanan veya tamamen yok sayılan eşcinseller, sonunda büyük TV kanallarında en güçlü özel ilgi grubu olarak yerlerini alabildiler. Bu, yeni bir izleyici kesiminin oluştuğuna dair bir işarettir.”³⁷ Evanjeliklerin çoğu, kadın-erkek eşcinsellerin medyada artan varlıkları karşısında şaşırıp kalmış durumdadır. Bu şaşkınlık, sadece eşcinselliği günah kabul etmelerinden

değil, sözkonusu azınlığın demografik saygınlığının, kendi saygınlıklarını geçmesinden kaynaklanmaktadır.³⁸ Farklı rakamlar baz alındığında; A.B.D.'de 60 ilâ 95 milyon arasında evanjelik bir nüfus bulunduğu görülmektedir. Bu, toplam nüfusun yüzde 25 ilâ 40'ına tekabül eder. Peki evanjeliklerin bir toplumsal kesim olarak tanınmışlık düzeyleri nedir? “*Touched By An Angel*-Meleğin Dokunuşu” dizisinin başarısını hesaba katmazsak, evanjelikler, kitle kültürü endüstrisi tarafından cazip bir hedef kitle olarak görülmez. Reklamlarda bazen muhafazakâr unsurlar kullanılıp, eski moda değerlere hitap edilmeye çalışılabilir ama reklamcılar, bariz Hıristiyan söylemler kullanarak, evanjelik olmayanları yabancılaştırma riskini pek almazlar. Evanjelikler de, bu durum çerçevesinde, seküler kültür menüsündeki seçeneklerin azlığı karşısında, kendi medya endüstrilerini kurup, modern tüketici statülerini iddia etmeye çabalamaktadırlar.

Focus on the Family tarafından hazırlanıp dağıtılan video çizgi film serisi, “*Adventures in Odyssey* - *Odysey*’deki Maceralar”ın 1991 yılındaki ilk gösteriminde, Hıristiyanların tüm dünyada, gerici, anti-modern olarak görüldüğü şeklindeki evanjelik algıyı sert biçimde yansıtan bir diyalog yer alır. İnsanları sadece dünya malını önemsemeye yönelten kötü kalpli ikinci el araba satıcısı Faustus, iyi kalpli ihtiyar mucit Mr. Whittaker’e şöyle der: “Senin fikirlerin eski ve demode... başka bir çağa ait fikirler bunlar. Aslında sen de modern dünyaya ait değilsin.” Whittaker sertçe karşılık verir: “Yanıyorsun... bazılarımız gerçekte neyin önemli olduğunu biliyor. Umudumuz, zenginlik ve güç elde etmek değil. Umudumuz, sizin asla kontrol altına alamayacağınız ve kuşatamayacağınız bir şeyde saklı: inancımızda!”. Bu diyalogun, Amerika’da Hı-

ristiyan kültür ürünlerinin en başarılı dağıtımçılarından birinin yapımını üstlendiği, videoya uyarlanmış bir hayli popüler çizgi film dizisinde geçtiği unutulmamalı.³⁹ Bu çizgi diziler, dua ve İncil'den öğütlerle dolu ve de evanjelikler açısından seküler çizgi-filmlere alternatif teşkil ettikleri için de çok satıyorlar.⁴⁰ Bunlar, çoksatan kültürel mamuller olarak, evanjeliklerin de “modern dünyaya ait olduğunu” gösterdikleri için, sadece içerikleriyle değil, bizzat varlıklarıyla da hayli önem arz ediyorlar.

İstatistiksel olarak gelir düzeyleri itibariyle her sınıftan evanjelik mevcuttur, ancak evanjelik olmayan çoğu kişi, onları alt-sınıf olarak algılar. Halbuki Smith, evanjeliklerle evanjelik olmayanların gelir ve eğitim düzeyi konusunda yaptığı araştırmada, iki grup arasında belirgin farklar bulunmadığını tespit etmiştir. Hatta, evanjeliklerin, genel olarak, seküler kesime oranla daha fazla gelir elde ettiklerini ve daha üst düzey eğitim aldıklarını saptamıştır.⁴¹ “Yeniden doğuşçular”ın yoksul ve cahil olduğu yanılması, belki de, kitap satışlarının hesaplanışında Hıristiyanların dikkate alınmayışının nedenini açıklayabilir. Hıristiyanlar, yakın zamana kadar, seküler yayın sektöründe, iyi bir okuyucu grubu olarak görülüyor, bu nedenle de Hıristiyan kitapevleri seküler çoksatanlar listelerine alınmıyordu. İncil’i günümüz diline yeniden uyarlayan “*Living Bible- Yaşayan İncil*”, 1971 ve 1972 yıllarında ülkenin en çok satan kitabıydı. Kitap, 1982 yılına kadar 25 milyondan fazla satmıştı.⁴² 1982’de Francis Schaeffer’in siyasi harekete yönelik muhafazakâr evanjelik çağrısı, “*A Christian Manifesto-Hıristiyan Manifesto*”, “*Jane Fonda’s Workout Book-Jane Fonda’nın Egzersiz Kitabı*”ndan iki kat fazla sattı.⁴³ Ancak evanjelikler, güçlü bir tüketici grubu olarak kendilerini kanıtlamış olmalarına rağmen, 1980’lerin başlarında, kitap piyasasında pek fark edilmemişlerdi.

Kısacası, evanjelikler, tüketim için para harcamışlar ama, imajlarını değiştirememişlerdi. *Moral Majority* ey-lemcilerinin 1982 yılındaki bir eğitim toplantısını idare eden Cal Thomas, katılımcıları, kendileriyle görüşen muhabirlerin düşmanca ve alaycı bir tutum takınacakları konusunda uarmıştı. Bu saldırgan tavrı bertaraf edip, püs-kürtmek için düzgün bir imaj vermek çok önemliydi.

Eğer onların [muhabirlerin] istedikleri gibi de-ğilsen, o zaman sana aptalmışsın gibi bakarlar. Polyester pantolonları ne kadar sevdiğiniz umu-rumda bile değil; giymeyin şunları. Bu konuda se-çim yapma şansınız yok; giymeyin diyorsam, giy-meyin. Özellikle kış aylarında beyaz ayakkabı ve çorap yok. Ne kadar severseniz sevin. Ciddiyim. Dolabınızı gözden geçirin. Bazılarınız karanlıkta giyinmiş gibisiniz... Nasıl görüldüğünüz, ne oldu-ğunuz hakkında ciltler dolusu bilgi verebilir.⁴⁴

Thomas, giyinişleri nedeniyle evanjelikleri alt sınıf ola-rak etiketleyip, hor gördüklerini düşündüğü ana medya gruplarına karşı stratejik bir tepki oluşturuyordu. Bugün-den geçmişe bakarsak, Thomas'ın tespitinde haklı oldu-ğunu söyleyebiliriz, zira beyaz ayakkabı ve tulum giyen evan-jelik kitle, bu tarzıyla, toplumda pek sempati toplayama-mış, evanjelik kesimde ancak bu alanda sağlanan değişim sonrasındadır ki, *Moral Majority*, büyük bir siyasi sıçra-ma yaparak, 1980'lerde kısa bir süreliğine sağ kanat siya-setin ürkütücü ve yıldırıcı bir kuvveti haline gelmiştir. Fal-well grubunun politikalarını bir tarafa bırakırsak, burada enteresan olan, Thomas'ın tarzın önemini açıkça ortaya koyup, yalnızca orta-sınıf giyim tarzının saygınlık kazan-dıracağını ve evanjeliklerin doğrudan alt-sınıf ve cahil ol-dukları varsayıldığından, seküler dünya ile ilişkilerinde daha baştan dezavantajlı duruma düştüklerini belirtmesi-

dir.⁴⁵ Hıristiyan yazar, müzisyen ve film yapımcıları, sanatları aracılığıyla insanların ruh ve kalplerini etkileme konusundaki hararetili arzularında samimi olabilirler, fakat Hıristiyan medyasındaki gelişimin tek nedeni, kitlelere manevi olarak ulaşma çabası değildir. Bu medya ürünlerin yaratılması, bir anlamda, bilinçli veya bilinçsiz olarak, eski beyaz tulumların GAP marka hakilerle değiştirilmesi gibidir. Bu mamuller, orta sınıf tüketici kültürü masasında, Amerikalı evanjeliklere de bir yer açılmasına yardımcı olmuştur.⁴⁶

Moral Majority'nin altın çağını hatırlayanlar için, alışverişten hoşlanan Hıristiyanlar garip gelebilir. "Daha İyi TV Yayıncılığı İçin Peder Donald Wildmon'un Koalisyonu" gibi, *Moral Majority* de, daha çok, sansür yanlısı eylemcilerin bir grubu olarak tanınmıştır. Her iki grup da reklamverenler üzerinden etki yaratmayı, 'itiraz edilebilir' programların yayından kaldırılması vasıtası olarak algılıyor ve bu düşüncelerinde bir ölçüde haklı olduklarını da görüyorlardı. Örneğin, *Soap* dizisinin eşcinsel karakteri zaman içinde cinsel tercihini değiştiriyor, *Maude* dizisindeki kürtaj sahnesi de birkaç yerel kanalda sansüre uğruyordu.⁴⁷ Ancak, bu tip belli başlı sansür örneklerine dikkat çekmek yerine, Hıristiyanların 1980'ler boyunca TV yayıncılığına yönelik muhafazakâr saldırılarının, TV endüstrisinde oto-sansürü tetikleyen bir korku ortamı yarattığını söylemek daha doğru olur. TV kanalları açısından eşcinsellik ve kürtajı yok saymak, Hıristiyan grupların şimşeklerini üzerlerine çekip, reklamverenleri kızdırmaktan daha kolaydı.

1980'lerde eğlence endüstrisine yönelik Hıristiyan saldırılarının hikâyesi, sonuçlar üzerinde, yani Hıristiyan eylemcilerin ne denli başarılı olduklarına odaklanır. Peki, bu

eylemcilik dönemine başka bir açıdan bakarsak tespitlerimiz ne olur? Sansürcü *çabaların* TV'lerde *prime-time* yayıncılığında ziyade, bizzat evanjeliklerin kendi imajları üzerinde ne tür etkileri olmuştur acaba? Muhafazakâr evanjelik eylemciler, seküler kesimlerce, kilise ve devlet ayırımına, sivil haklara ve konuşma özgürlüğüne tehdit olarak algılanıyorlardı. Evanjelikler, ayrıca, sansürcü politikalarının yanında, boykot tehditleri nedeniyle de yabancı olarak tanımlanıyorlardı. İstemedikleri şovların yayından kaldırılması için, araba, giyecek, yiyecek, her ne olursa olsun satın almama tehdidi savuruyorlardı. İsteklerinin yerine gelmesi için, intikam hırsıyla, tüketimlerinden feragat etmeye gönüllüydüler.

Televizyon endüstrisinin tepkisi enteresandı. Televizyon kanalları ve reklam şirketleri, gelirlerini kaybetme endişesiyle, evanjelik izleyicilerin dışlanması konusunda telaşa kapıldılar. Fakat evanjelikler bu kadar geniş bir pazar oluşturuyorsa ve onları kaybetmek bu denli ürkütücüyse, onların hedef kitle olarak seçilmemelerinin nedeni neydi? Şayet Amerika Birleşik Devletleri'nde 60 milyon evanjelik bulunduğu doğruysa, neden durum komedileri ve pembe dizilere evanjelik karakterler dahil edilmiyordu? Belki, bu biraz tehlikeli göründü. Liberal ve ılımlı seyircileri kaybetme riski göze alınabilir miydi? Büyük olasılıkla evanjelik karakterler eklemek televizyoncuların aklına bile gelmedi. Wildmon ile Falwell'in yandaşları, tüketmemesi istenmeyen insanlar kadar bile önemsenmedi. Boykotlar bir yana, olabildiğince çabuk çözülmesi gereken bir halkla ilişkiler krizi haline geldiler.

1980'lerde satın almamakla tehdit eden gerici kökten-cilerden farklı olarak, çağdaş evanjelik, (en azından bugünün medya endüstrisince algılandığı gibi) bir alıcıdır. In-

dianapolis merkezli bir Hıristiyan radyo kanalı yöneticisinin belirttiği gibi, tipik bir radyo dinleyicisi, radyoda bir reklam dinlediğinde, “bu otomobil satıcısı Hıristiyan olmalı, çünkü benim kanalımda reklam yayınlıyor” şeklinde algılanmalıdır.⁴⁸ Hıristiyan kuruluşu *Focus on the Family* firmasının kurucusu Dr. James C. Dobson, çağdaş kültürden hoşlanmayabilir, fakat onun da son çaresi, boykotlar düzenlemek yerine, kendi ürünlerini piyasaya sürmek olmuştur. Zaten kendisi de, *Focus on the Family* tarafından dağıtımı yapılan, Hıristiyan yaşam tarzına uygun video kasetler, kitap ve ses kasetlerinin satışından milyonlar kazanmıştır.⁴⁹ *Focus* tarafından satılan malların hacmi şaşırtıcı düzeydedir. *Focus*’un 1992’deki tahmini geliri 78 milyon dolar iken, bu rakam 1995’te 101 milyon dolara yükselmiştir.⁵⁰ *Focus*, 1999 yılında, 20 milyonuncu kasetini piyasaya sürmüştür. Eğer bu 20 milyon kasetteki bantlar açılrsa, dünyanın çevresini 52 kez sarar.⁵¹ Sonuç itibarıyla, Dobson’un endüstrisi açıkça burjuva tüketicileri hedef olarak seçmiştir.

HEDEF: HIRİSTİYAN ÇOCUKLAR

Dobson ve diğer Hıristiyan üreticilerin yarattığı medya büyük ölçüde gençliği hedeflemişti. Hedef kitle olarak gençlik seçilmişti; çünkü gençler sigara ve likörden esrarengiz temalar içeren müziklere ve müstehcen Hollywood filmlerine kadar uzanan dünyevi kültürün zevklerine karşı en dirençsiz kitleyi oluşturuyordu. Çocuklara çok çeşitli ürünler satılıyor ve bu ürünler değişik ölçülerde belirgin yada muğlak evanjelik temalar içeriyordu. Bununla birlikte, söz konusu ürünlerin ortak yönlerinden ilki, medyanın çocuklar üzerindeki etkisine ilişkin evanjelik fikirlere bağlı olmalarıydı; ikinci ortak yön ise, bu ürünlerin çocuk-

ları Amerikan tüketim kültürüne daha az yabancı hissettiren *cool* metalar statüsüne sahip olmalarıydı. Evanjelistler özel olarak müziği alternatif bir gençlik kimliği oluşturmak için kullanırlar. Bekaret mitinglerinden birinde, bir konuşmacı moda stilleri taklit eden evanjelik müziğinin, “Hıristiyanların Rolling Stones kadar *cool* olabileceğini” gösterdiğini bile söyledi.⁵² Bu bölümün ilerleyen sayfalarında, Hıristiyan medyasının hedeflediği gençlik pazarı incelenecek, bu tip bir medyanın günahkâr çocuğun yapısı hakkındaki evanjelik fikirleri, nasıl yansıttığı gözlemlenecek ve aynı zamanda seküler dünyaya uyum sağlaması için yapılan düzenlemeleri belirgin bir şekilde yansıtan unsurlar da analize dahil edilecektir. Bu tip düzenlemeler şüphesiz, Hıristiyan medyasını Hıristiyan tüketiciler için çok daha cazip kılmaktadır.

Güneyli bir baptist olan Carol Flake, üniversiteye gitmek için evinden ayrıldığında, fikirlerini değiştirmek zorunda kaldığını söyler. “Dini inançlarımı taşıyarak üniversite kampüsüne veya büyük kente gitmek, parlak ekose ceket giyip, Fransız restoranına giderek hamburger sipariş eden komik bir akrabamızla seyahate çıkmak gibi olacaktı.”⁵³ Flake’in dini inançlarından kaynaklanan bu dışlanmışlık hissi, seküler yüksek öğrenim gören birçok evanjelik genç tarafından da paylaşılmaktadır. Aileler Hıristiyan medyasının, ‘büyük kent’ baskılarına karşı koymada bir denge unsuru olacağını ummaktadır. Madem ki çağdaş kültür, gençleri bağımsız davranmaya ve aileye karşı koymaya itmektedir, öyleyse Hıristiyan kültürü de bunlara karşı dayanma gücü verir. Örneğin, cinsel ilişkiye girmeme, hakim kültürün normlarına karşı koymak için radikal bir yol olarak gösterilebilir. Bu yolla, cinsel ilişkiye girmeme bir *trend*miş gibi gösterilir, gençler isyan etse de bu ai-

lelerine karşı değildir. Tabii ki bu, evanjelik ailelerin görmek istediği, idealize edilmiş bir mizansendir, ama her zaman gerçek olmaz. Sağlayacağı faydadan bağımsız olarak, burada bir hayli ilginç olan şey şudur: Çocukların seks hakkındaki düşüncelerini şekillendirmeye yönelik bu yaklaşıma verilen destek tam bir öznellik teorisi: Çocuklar, ailelerinin (veya Tanrı'nın) istedikleri şekilde düşünme yönünde biçimlendirilebilirler.

Tabii birçok evanjelik olmayan aile de, çocuklarının inançlarını şekillendirmek ister ve gerek yeniden doğuşçu olan, gerek yeniden doğuşçu olmayan aileler, müzik, video oyunları ve TV'nin çocuklarını bozacağını düşünür. Ama medyanın gençlik üzerindeki etkisi problemine yaklaşım, iki grupta önemli farklar gösterir. Çağdaş kitle kültürüne göre, aslında günahsız olan gençlik, (şiddet içeren çizgi filmler, internet pornografisi gibi) yanlış medya ürünlerinin etkisinde kalarak yoldan çıkar. *Focus on the Family* ve diğer evanjelik medya yapımcılarına göre ise gençler doğuştan günahkâr varlıklar olarak zaten yoldan çıkmışlardır; şimdi ise mesele günahı arındırılmalarıdır. *Focus*'un kurucusu, çocuk psikologu Dr. Dobson, otoriter çocuk terbiyesi üzerine birkaç popüler kitap yazdı. Bu kitaplarda çocuklarda bazı davranış biçimlerinin, küçük yaşta yerleştirebileceğini iddia etti. Dobson'a göre, doğuştan annesini veya, o yoksa, başka hayvan ya da hareket eden bir objeyi takibe programlı yavru kazlar gibi, çocuklar da etkilenebilir (veya başka bir deyişle beyinleri yıkanabilir.).⁵⁴

Dobson, parmağını emmesini veya masturbasyon yapmasını önlemek için, çocukları uyurken bağlayacak kadar ileri gitmese de, yaklaşımı 20. yüzyıldaki davranışçı çocuk yetiştirme metotlarına benzer. Martha Wolfenstein'in 1951 yılında yazdığı gibi;

1914-1940 arasında, çocukların temel tepkilerinin algılanması büyük değişiklik gösterdi. Öncele-ri bebekler, güçlü ve tehlikeli dürtülerle donanmış varlıklar olarak görülüyordu... Tepkiler 'kolayca kontrol dışına çıkabilir' ve aşırıya kaçınca tehlikeli olabilirler. Anne her zaman uyanık olmalı ve çocuğun günahkâr yapısıyla yılmak bilmeyen bir sava-şa girişmelidir.⁵⁵

Savaş sonrası yıllara gelindiğinde ise eğlencenin anne-nin çocuğuyla birlikte yürüttüğü tüm aktivitelere nüfuz et-miş olduğu varsayılıyor ve artık çocuğun çeşitli dürtülerini tatmin etmek "ahlaksızlığı" teşvik etmek olarak görül-müyordu. Wolfestein her ne kadar açıkça dinden bahset-mese de, geçmiş zaman kalıbında 'püriten' fikirlerden bahseder ve hatta, "acaba şeytanın varolmadığını anladığımız için mi iş, çocuk eğitimi gibi şeylerle dalga geçebili-yoruz?" diye soracak kadar da ileriye gider.⁵⁶ Zevk almayı günah olarak görmenin, aynı şeytana inanmak gibi moda-sı geçmiş bir fikirdi olduğuna inanan Dr. Dobson, buna karşın çocukları kötü ruhlu olarak görmek veya şeytana inanmak gibi fikirlerin hala yok olmadığını belirtir. Bu-nunla birlikte Dr. Dobson'a göre, zevk uygun bir şekilde kontrol edildiğinde günah olmaz.

Beyni Hıristiyan inançlarla yıkanmış bir gence, hangi medya ürününün yasak olduğunu bildirmek gerekmez. İyi yetiştirilmiş bir çocuk, medya tüketimini nasıl sansürleye-ceğini bilir. *Focus*'un 1992 yılında piyasaya sürdüğü "*Learn to Discern – Ayırt Etmeyi Öğren*" video kasedi, seksi MTV klipleri ve şiddet filmlerinden sahneler izleyen ço-cukları gösterir. Çocuklara medyayı 'ayırt etmek' öğretil-diği için, yüzlerinde şaşkın veya dehşete düşmüş ifadeler vardır. Videonun ilerleyen kısımlarında, "ayırt etmeyi öğ-renememiş" çocuklar, şiddet filmlerinden neden hoşlan-

dıklarını anlatırken görüntülenirler ve bu esnada yüzleri ekranda karartılmıştır. Burada amaçlanan, muhtemelen, korku filmi fanatiklerini afişe etmemek gibi olsa da; sergilenen görüntü bu yoldan sapmış çocukların suçlu gibi algılanmasına yol açmaktadır. İronik olarak baştaki içgüdüsel olarak 'bilen' çocuklar, ayırım yapma yetenekleriyle tehlikeli medyadan uzak durmayı bildiklerinden, 'masum'dur. Onların korkmuş ve dehşete düşmüş yüzleri ekranda karartılmamıştır ve hatta onlar *Focus on the Family* dünyasında çocukların seks ve şiddet istemediğinin kanıtı olarak gösterilmektedir. Öyleyse, onlar ne izler? Seks ve şiddet medyanın içine işlediğine göre, Hıristiyan çocukların tek seçeneği evanjelik medyadır.

Hıristiyan medya endüstrisinin hızlı gelişimi içinde, en hızlı gelişen kol, Hıristiyan müzik endüstrisidir. Hıristiyan müziği tüm yaş gruplarını, ama özellikle gençliği hedef almıştır. Dünyevi müzik endüstrisinin önemli bir kısmı da aynı grubu hedeflediğine göre bu şaşırtıcı değildir. Basit bir şekilde ifade edersek; ergenlik çağındaki gençler müziği sever, orta sınıf gençleri de kazançlı bir pazardır. Hıristiyan müzik endüstrisi, gençler üzerinden kâr elde eder ama, gençlik-hedefli Hıristiyan müziğinin hızla artmasının nedenleri, bu kar hedefinin çok daha ötesindedir. Gençler genellikle asi, çılgın ve şehvetlidir. Dünyevi gençlik kültürü, gençleri çılgın, şehvetli ve asi olarak tanımlayan müzik ürünlerini piyasaya sürerek bu duygular üzerinden kazanç sağlar. Evanjelikler kendi çocuklarının, aile otoritesini reddetmeye, içki içmeye, evlilik dışı sekse, kötü sözler kullanmaya ve benzeri şeylere yönelik Tanrı'nın rızasını kazanmayan davetleri kabul etmelerinden korkarlar. Hıristiyan müziği, gençlerin problemlerini kabul eder, fakat çözüm için İsa'yı önerir. Aynı zamanda bu gençlere

bir meta ve satın alınabilen bir çözüm yolu olarak kendini sunar. Birçok Hıristiyan genç, şu anda kendini aptal gibi hissediyorsa, kendi müzik ve videoları olmasa, daha ne kadar kötü olacaklarını varın siz tahmin edin. Yönetici Dan Harrel izlenimini şöyle anlattı: “Amy Grant’ın Plaitinum etiketiyle çıkan *Heart in Motion* çalışmasının başarısı, Hıristiyan çocuklara gurur duyacak bir şey sağlamış olmasıydı. ‘Bakın, biz normaliz’ diyebildiler.”⁵⁷

Hıristiyan medya yapımcıları, alternatif medya üretimi kanalıyla, sanki yetişkinlerin de açıkça anlayabileceği bir gençlik kimliği oluşturmaya çabalyorlardı. Birçok bilim adamının ileri sürdüğüne göre, gençlik kültürünün heyecanının altında yatan neden, yetişkinlerin onu anlamamasıdır.⁵⁸ Yine de Hıristiyan gençlik medyasının hedefi, zevktir (zaten gençler zevkli olmayan medya ürünlerini tüketmezler) ki, bunun için hayati önem taşıyan kuşak farkını ortadan kaldırmakla işe başlarlar. Peder Jimmy Swaggart’ın “Çağdaş Hıristiyan Müziği’ne (*Contemporary Christian Music* - CCM) yönelik eleştirilerinin gençleri kızdırması göstermektedir ki, bazı yetişkinlerin CCM’nin kapatacağını umdukları kuşak farkı hâlâ vardır. Yetişkinlerin bakış açısından, CCM, ya dünyevi pop kültürüne (*Focus on the Family*’nin öngördüğü gibi) bir yalancı ilaç etkisi yapmaktadır, ya da (Swaggart’ın öngördüğü gibi) koyun postu altında bir kurttur. Ebeveynlere yönelik *Focus* söylemi ısrarla şu tip ifadelerle doludur: “Çocuklarınız *Megadeath*’den hoşlanıyorsa, hiç telaşa kapılmayın bu diğerlerinden daha iyidir.” Yada: “Bu müzik *Nine Inch Nails* gibi, ama daha iyi mesajlara sahip” Swaggart 1985 yılındaki bir röportajında, bu ikameci yaklaşıma karşı çıkıp CCM’yi şu şekilde eleştirince kıyamet kopmuştu:

Bir topluluğu rock izleyicisi atmosferine sokma-

ya çalışmak bence doğru değil. Doğrudur, bu popüler bir davranış şekli ve gençlerin çoğu da buna bayılıyor. Ama bu madde bağımlısı birine *methadone* vermek gibi bir şey. Rock and roll fanatikleri madde bağımlısı ve siz ona *methadone* veriyorsunuz. Bunun, çocukları Tanrı'ya yakınlaştırdığını düşünmüyorum.⁵⁹

CCM kimi zaman “şehveti bastırmaya” yönelik olarak tasarlanmış olsa da, Hıristiyan müziği fanatiklerinin şehvet ve arzunun yerine geçen bir şeyi tükettiklerini ima etmek haksızlık olur. Swaggart, CCM kanalıyla yapılan dini fikir değişikliklerinin gerçek olmadığını iddia ettikçe, sanatçı ve fanatikler ona şiddetle karşı çıktılar. Görülen o ki, ne *Focus*'un CCM'yi yalancı bir ilaç olarak onaylaması, ne de Swaggart'ın reddedişi, CCM'nin genç fanatiklerinin sosyal ve ruhani taleplerine karşılık verme konusunda duyarlı değildir.

Özelde CCM belki de çocukların otoriter ebeveynleriyle ilişkilerini değerlendirmelerine yardım eden faydalı bir işlev görmektedir. Bazı çocukların hiç dünyevi müzik ürünü satın almalarına izin yokken, bazılarının ‘güvenli’ dünyevi müzik ürünü almalarına izin verilir. Ailenin kontrolü olmadan dünyevi müziğin tehlikeli mesajlarını sansürlemeyi öğrendiklerinden, Hıristiyan çocuklar kendi müziklerini seçerken baskı altındadırlar. Kızlar bazen, *Focus*'un genç kız dergisi *Brio*'ya danışarak, sakıncasız olduğunu sandıkları dünyevi müzikler keşfettiklerini, ama yanılmaktan, Tanrı'ya ve ailelerine itaatsizlik etmekten korktuklarını söylerler. Bir genç, *Boyz II Man* albümündeki iki şarkının, Hıristiyan değerlerinin tanıtımını yaptığını düşündüğünü belirterek, bu düşüncesinin doğru olup olmadığını sorar. *Brio*, “evet”, yanıtı verir ama albümdeki diğer şarkıları gözden geçirmesi gerekebileceğini söyler. Bir

başka genç, beğendiği müzik grubunun *New Age* akımının temsilcisi olduğuna dair söylentiler bulunduğunu yazar. *Brio*, gencin beğenisini kazanan grupla ilgili bir sorun bulunmadığını, ama *New Age*'in “bir akım olarak, İsa öğretisinin tam karşıtı bir ruhani gündemi temsil ettiğini, bu nedenle gencin huzursuzluk hissetmekte haklı olduğunu belirtir.⁶⁰ Modern evanjelik gençlere dünyevi müzikler arasında dikkatlice ayıklama yapmaları öğretilmiştir ama ya başarısız olurlarsa? CCM çocukların üzerindeki bu baskıyı azaltmaya yardım eder. Gençler, *New York Times*'daki bir makalede, bunu şöyle açıklar: “CCM bizi negatif etkilemeyen bir şey. Dünyevi müzik dinliyorsan, onların ne söylediğini düşünmek zorundasın. Burada mesaj, son derece basitleştirilerek verilmiş. Onu anlıyorsun ve dünyevi müziğin etkilerinden endişelenmeye gerek kalmıyor.”⁶¹ CCM gençlere, adeta, ailelerine itaatsizlik etmeden eğlenme olanağı sunuyor. CCM'nin bir başka yararını diğer bir genç şöyle açıklıyor: “Hıristiyan olmayı daha az aptal bir şey haline getiriyor.”⁶²

Gençlerin dünyevi müziğe ilişkin endişelerinin de gösterdiği gibi, ebeveynler ve *Focus on the Family* gibi kurumlar gençlerin isteklerini kontrol etmede müziğin önemli bir savaş alanı olduğunu düşünmekte haklıdır. CCM'nin evanjelik savunucuları, gençlerin müziğe inançlarının, dünyevi bir inançtan ziyade kutsal bir inanç olmasına çalışırken, Swaggart gibi *rock* müziğini satanist bir müzik olmakla suçlayan, önyargılı köktencilere de mesafeli olmaya çalışmışlardır. Orta sınıfı temsil ettiğini açıkça ifade eden *Focus*, müziğe yönelik geri kafalı, umursamaz, cahilce ve aşağı sınıfa ait yaklaşımlarla alay ederek, ilahi mesajın bir kaşık şekerle yada *rock* veya *heavy metal* tempo ile verildiğinde daha lezzetli olacağını söyler.

Bu ayak vurma temposu, belki de *Focus* projesindeki en zayıf halkalardan biridir. Dünyevi müziğin sözlerini değiştirip, stilini taklit eden evanjelikler, gençlerin müzikle aralarında kurdukları bedeni veya cinsel ilişkileri olduğu gibi bırakmış olabilirler. Müziğin sunduğu zaman duygusu, enerji, his, şehvet ve zevk deneyimleri, dünyevi sözler kadar kolay silinemez.⁶³ *Rock-and-roll*'un bir müzikal form olarak tabiatı gereği kuvvetli, canlı olduğunu söylemek her ne kadar aldatıcı olsa da, müziğin bedenle hiç ilişkisi olmadan, ruhu memnun edeceğini iddia etmek de yanıltıcı olur. CCM konserlerinin seküler eleştirmenleri, uyarılmış konser izleyicileri arasında beden ve ruhun çift yönlü elde edilmesine karşı koyan kıvrandırıcı bir coşkuyu tespit ederler. Sonuçta, gençliği Hıristiyan müziğine yönlendirmek tehlikeli bir blöftür. Eğer bu genç tüketiciler, Dobson reçetesindeki gibi baskılanabilir kazlar olsaydı, bu operasyonun başarısı garanti olurdu. Fakat müziğin kullanım ve deneyimleri, Dobson ve Swaggart'ın hayal edebileceğinden çok daha karmaşıktır. Bugünün evanjelikleri, içine Hıristiyan mesajlar aşılınmış olan dünyevi şekilleri kabullendiklerinde, açıkça risk almış olurlar. Ayrımcı köktenciler dünyevi tarzda eğlenceden hiçbir zaman tam olarak korunmamışlardı. Çünkü, dünyevi kitle kültürüne tehlikeli diye saldırdıklarında bile, işlerine geldiğinde o kültürü kullandılar. Diğer yandan, çağdaş evanjelikler daha az seçici oldular. İçten bir şekilde dünyevi formları kullandılar ki, bunlar bazen 'dünyevi' anlamda Truva atına dönüşebilir.

SEKÜLER DÜNYAYA GEÇİŞ: MCGEE AND ME ve VEGGIETALES

“*McGee and Me* – McGee ve Ben” ile “*VeggieTales* – Sebze Masalları”, çocukları hedefleyen çok başarılı iki Hıristiyan dizisidir. İkisi de duanın gücü ve Tanrı’ya inancın önemini vurgularken, *VeggieTales* mesajını bir nebze yumuşatarak, daha geniş bir kitleye ulaşmaya çalışır. Her iki dizi de, yetişkin (ebeveyn) otoritesinin önemini vurgular. Her iki dizi de, milyonlarca kopya satmış olmasına rağmen, *VeggieTales*; *Target* ve *K-Mart* alışveriş şirketlerinin raflarına ulaşabildiği için, sonuçta daha çok satmaktadır. *McGee and Me* prodüksiyonu, 1990 ortalarında tamamlanmışken, *VeggieTales* prodüksiyonuna hâlâ devam edilmektedir. Dizi 2001’de Hıristiyan video satışlarında bir numara olmuş ve yapımcı firma *Big Idea*, dizinin *Jonah* adında bir filmi yapmıştır. 2003’te video ve DVD olarak çıkınca üç haftada bir milyon kopya satmıştır. *VeggieTales* karakterlerinin lisansı, *Fisher-Price* oyuncak firmasına verildiği için firmanın mağazalarındaki *VeggieTales* ürünlerinin sayısı yakın gelecekte de artacaktır (şkl.12). Bu diziyle, *McGee and Me* dizisi arasındaki farklar, 1990 başlarından beri Hıristiyanların dünyevi varlıklarının artış yollarını gösterir. *Focus on the Family* tarafından yaratılan *McGee and Me*, evanjeliklerin video üretimine dalıp, durum komedileri yapıp yine de belirgin bir şekilde evanjelik mesajlara sadık kaldıkları bir geçiş dönemidir. Buna karşılık, *VeggieTales* daha geniş pazar arayışındadır ve bu nedenle de ılımlı, belli belirsiz ‘dinî’ mesajlar verir.

McGee and Me, Nick adında 12 yaşında bir Hıristiyan çocukla ilgili canlı ve hareketli gösteridir. Prodüksiyona 1991 yılında başlanmış ve *Focus*’a göre, 1993’e kadar

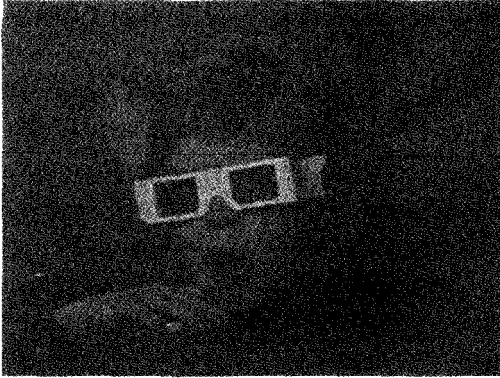
ŞKL. 12 VEGIE TALES ÜRÜNLERİNİN HİRİSTİYAN BİR KİTABEVİNDE ŞİK BİR SUNUMU.
FOTOĞRAF: YAZAR.

600.000 kopya, 1996'ya kadarsa 15 milyon kopya satılmıştır. *McGee and Me* bölümleri, Hıristiyan çocuk yetiştirme yazınının ana ilkesi olan, yetişkin otoritesine itaat etmenin önemini gösterir. Dizinin “*The Not-So-Great Escape-Çok da Önemli Olmayan Kaçış*” adlı bölümünde, Nick korku filmi seyretmek için evden kaçarak ailesine karşı gelir. “Ayırt Etmeyi Öğren” bölümünde ise Nick ve diğer çocuklar seyrettikleri görüntülerden korkmuş ve tiksinişmiş olarak görüntülenirler (şkl.13-15). Nick eve gelince, ebeveynleri soğuk bir şekilde, filmin nasıl olduğunu sorarlar. O da berbat olduğunu söyler.

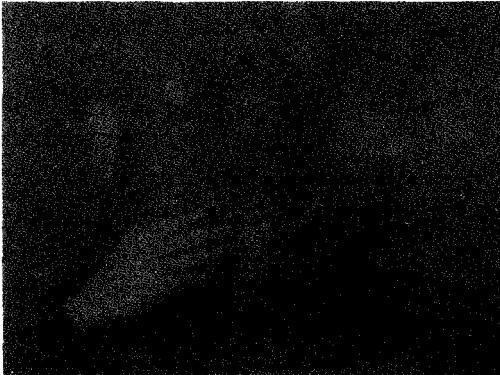
Bir aile durum komedisi olan, *Roseanne ve Everybody Loves Raymond* adlı dizilerde de benzer bir senaryoyu tasavvur etmek mümkündür. Aslında birçok aile durum komedisinde ahlakçı yön ağır basar. Çocuklar, ailelerine karşı gelir, sonra da bunun sonuçlarına katlanırlar. Eğer Nick

ŞKL. 13 GÖRÜNTÜDE
MCGEE AND ME
-MCGEE VE BEN-
SITCOM'UNDAN NICK
GİZLİCE EBEVEYNİNİN
GÖRMESİNİ
YASAKLADIĞI BİR
KORKU FİLMİNİ
İZLİYOR.

ŞKL. 14-15 NICK
DÜZGÜN YETİŞTİRİL-
MİŞ BİR HIRİSTİYAN
ÇOCUK OLDUĞU İÇİN,
GÖRDÜĞÜNÜN
YANLIŞ OLDUĞUNU
İÇGÜDÜSEL OLARAK
ANLIYOR.

gösterilerin çoğunda yer alsaydı, ebeveynleri onun korkusunu fark edecek, iyi olup olmadığını soracak, bu tür programlarla başa çıkabilecek kadar büyümeden TV veya film seyretmemenin neden önemli olduğunu açıklayacak, ona sarılacak ve büyük olasılıkla, sonunda da dışarı çıkmama cezası vereceklerdi. “Çok da Önemli Olmayan Kaçış?” adlı bölümde, Nick’in ebeveynleri, çocuğa filmden hoşlanıp hoşlanmamasının önemli olmadığını söylerler. Problem, şimdi beyninde film tarafından enjekte edilen korkunç görüntülerin olması ve onlardan asla kurtulamayacağıdır (Dobson’un deyimiyile çocuğun beyni negatif olarak koşullanmıştır). Nick’in ailesi kendisine verdiği zararı düşünmesi için Nick’i odasına yollar ve babası biraz sonra cezasını konuşmak için yanına gideceğini söyler. Ardından, Nick’in görüntüsü değil de, belli belirsiz sesi duyulur: “Şöyle diyelim; cezam hakkında konuşmaktan daha fazlasını yaptık,” ve böylece bir bedensel ceza uygulandığını anlarız. Dizinin son sahnesinde Nick, arkadaşı McGee’ye, ceza olarak sonu gelmez işler yapmanın, belli yaşların altındakilerce izlenmesi yasak bir korku filmini izlemekten çok daha iyi olduğunu söyler.

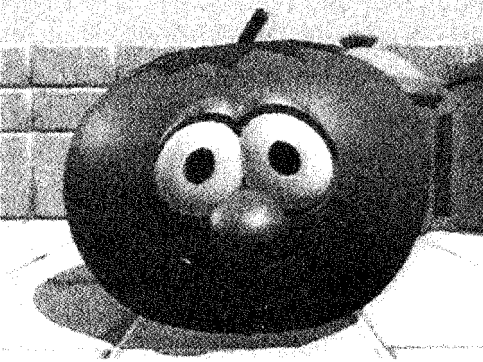
McGee and Me, genç izleyicileri hedefler. Gençleri hedefleyen ve onlar tarafından satın alınan rock müzikten farklı olarak, bu videoları aileler alır ve böylelikle çocukların *McGee and Me*’yi ne kadar sevdiğini ölçmeyi olanaksız kılar. Fakat bu videoların, çocuk yetiştirme konusunda, popüler kültürün geniş kesiminden radikal olarak farklı bir yaklaşım savunduğu açıktır. *Roseanne* dizisindeki arsız çocuklar, *McGee and Me* dünyasına beş dakika bile dayanamazlar. Gerçekte *Roseanne* gibi diziler evanjelik aileler tarafından problem olarak algılanır. Ellen Seiter, Hıristiyan çocuk bakıcılarıyla ilgili etnografik çalışmasında

şöyle der: “Hoşgörülü bir ebeveyn-çocuk ilişkisinin televizyonda, özellikle de durum komedilerinde gösterilmesi, (Hıristiyanlar tarafından) hakim kültürde çocukların ebeveyne itaatinin dikkate alınmadığını açıklamak için kullanılır”.⁶⁴ Dobson’un otoriter çocuk büyütme teorilerini destekleyen *McGee and Me*, dünyevi TV’den çekinen aileler açısından güvenli bir liman olabilir. Yine de video dizileri, eski Hıristiyan medyasındaki gibi, İncil tefsirleri ve vaaz sahneleri içermediği sürece, kendisine dünyevi kültürde bir yer bulabilir. *Focus on the Family* prodüksiyonu video kasetler, bir yandan ders vermeyi amaçlarken, öte yandan da eğlendirmek için çabalar. Bu da klasik durum komedisi şakaları ve hikâye türü yapılar kullanmak anlamına gelir. Durum komedileri genellikle ahlaki bir dersle bittiğine göre, *Focus*’un evanjelik hedeflerine uygundur.

Aile otoritesi, *VeggieTales* dünyasında daha az konu edildiği için, bu dizi biraz daha dünyevidir. “Pazar sabahı değerleri” ve “Cumartesi sabahı eğlencesi” olarak tanıtılan bilgisayar animasyon dizisinde, Domates Bob ve Salatalık Larry, “Tanrı, televizyonda gördüğün korkunç canavarlardan daha büyüktür” gibi dersler verir (şkl. 16-17). 3-10 yaş çocuklarını hedefleyen, ama çok daha geniş kitleye hitap eden bu video dizisi, her zaman olmasa da çoğunlukla İncil’den bir hikâye aktarır.⁶⁵ Aile otoritesini destekler ve birçok dünyevi çocuk gösterisinde olduğu gibi, “çocukların egemen olduğu çekici bir dünya” portresi çizmez.⁶⁶ “*Where’s God When I’m Scared*-Korktuğumda Tanrı Nerede?” bölümünde, Küçük Kuşkonmaz adlı karakter, TV’de korku filmi izleyerek ailesine itaatsizlik eder. Annesi onu yatağa gönderir, ama cezalandırmaz. Ailesi, onun, korku filmi izleyemeyecek yaşta olduğunu düşünmekte doğal olarak haklıdır; zira Kuşkonmaz öyle korkmuştur ki

ŞKL. 16-17 VEGIETLES'DEN SALATALIK LARRY VE DOMATES BOBO ÇOCUKLARA İSADAN SÖZ ETMEDEN İNCİL'İN DEĞERLERİNİ ÖĞRETİYOR.

uyuyamamıştır. Bir süre sonra Larry ile Bob gelir ve Kuşkonmaz'a, Tanrı'nın kendisini koruyacağını söyler. Burada, *McGee and Me* adlı dizinin "Çok da Önemli Olmayan Kaçış" adlı bölümünün yeniden düzenlenmiş, yani kısmen dünyevileştirilmiş şeklini görmekteyiz. Nick ve Küçük Kuşkonmaz bir ders almışlardır. Ama Nick, daha iyi biri olmak için acıya maruz kalmıştır. Küçük Kuşkonmaz ise, Nick'in aksine Tanrı'yı öğreten maceralar yaşarken, daha yumuşak bir aile otoritesi ile karşı karşıya kalır.

VeggieTales dizisini, dünyevi medya açısından *McGee and Me*'nin dünyasından daha yakın kılan tek neden, dizi-

de sergilenen otoriter tavrın daha ölçülü olması değildir. *VeggieTales* dizisinin, Tanrı hakkında olup da İsa ile ilgili mesajının bulunmaması, Musevileri ve ‘kurtuluş’ kavramını dini kimliklerinin merkezine yerleştirmemiş Hıristiyanları da potansiyel seyirci kitlesine dahil eder. Dizide Kutsal Kitap hikâyeleri görülse bile, bu hikâyeler Eski Ahit’ten, yani Tevrat’tan seçilir. “Matrak şarkılar”, genellikle dinî nitelikli değildir; bu da bazı ailelerin Kutsal Kitap hikâyelerinin de bulunduğu, orijinal şovun bir video kasetini satın almak yerine, sadece matrak şarkıların toplandığı kasetleri alabilecekleri anlamına gelir. Bu matrak şarkılar sayesinde, ateistlerin bile kendi çocuklarına uygun *VeggieTales* şov kasetleri bulabilmeleri mümkündür.

Big Idea Productions firması tarafından 1993 yılında piyasaya sürülen bu video dizisi, sadece Hıristiyan müzik ve film marketlerde pazarlanarak 3 milyon kopya satmıştı. Dizinin ilk 12 bölümü, Mart 1998 tarihinde, *Target*, *Wal-Mart*, *Walgreen’s* ve *K-mart* gibi seküler mağazalara dağıtıldıktan sonra ise satış rakamı sekiz milyonu aştı. Hıristiyan video kasetleri satışında, 1998 yılında kaydedilen %41 düzeyindeki artışın en büyük nedeni, *VeggieTales*’di. Hatta, *VeggieTales*, CBA’nın en çok satan video kasetleri listesinde 1998 yılında ilk sıraya kadar yükselmişti.⁶⁷ *VeggieTales* dizisinin izleyici kitlesi genişledikçe, evanjelik pazardan daha geniş bir toplumsal kesime hitap ettiği görülüyordu. Dizinin, Aralık 1999 tarihinde, televizyon programları rehberi *TV Guide* dergisinde reklamı yayınlandı. *Big Idea Productions*, 2000 yılında piyasaya sürdüğü “*Queen Esther-Kraliçe Esther*” adlı 40 dakikalık animasyon filmle, uzun metrajlı animasyon film sektörüne yönelik ilk girişimini yaptı. “Kraliçe Esther”de, eski *VeggieTales* formatı ve açılış şarkısı terkedilmiştir. Bu mini fil-

min öyküsü, Disney kalıbını takip eder ve şarkıları da Disney filmlerindeki şarkıları çağrıştırır. Hatta bir yeşil soğan kılığındaki Kraliçe Esther'in, bütün çağdaş Disney karakterlerinde bulunması şart güzel ve canlı saçları bile vardır. *VeggieTales* dizisinin tüm hikâyelerinde olduğu gibi Kraliçe Esther'de de Tevrat'a inceden inceye ustalıkla yapılmış atıflar bulunmakta, ancak filmin bir yerinde, bir taksi üzerine yapıştırılmış reklam sloganındaki “neden İsa sonrasını bekleyelim ki?” ibaresi görülmektedir. Bu herhangi bir *VeggieTales* hikâyesindeki doğrudan İsa bağlantılı tek ifadedir.

Peki, *VeggieTales* evanjelik midir? Evanjeliclerce üretilen ve dağıtılan medya ürünleri, kitlesel tüketim pazarında da başarıya ulaştığına göre, “seküler pazar” ve “Hıristiyan Video Kasetleri” ifadelerinin tam olarak ne anlama geldiğini araştırmamız şarttır. Bu ifadelerdeki sınırlar pek de belirli değildir. *VeggieTales* video dizisi, evanjeliklerin bir prodüksiyonu olabilir; ama tüketiciler arasında bu dizinin, koyu Hıristiyan niteliği hakkında tam bir fikir birliği yoktur. Dizinin yaratıcısı Phil Vischer'in bu konudaki ifadeleri şöyledir: “Eğer çocuklarınızın daha alaycı, daha saldırgan, daha saygısız olmalarını istiyorsanız, onlara bu özellikleri kazandıracak, tonla dizi var video kaset piyasasında... Ama çocuklarınızın daha hoşgörülü ve nazik olmasını istiyorsanız, ne yapacaksınız? İşte, bizi, böylesi bir dizi hakkında motive eden, bu düşünce oldu.”⁶⁸ Bu dizide evanjelik olmayan ebeveynleri yabancı hissettirip, dışlayan hiçbir unsur yoktur.

Fakat, akla hemen şu soru gelmektedir: Acaba dizide herhangi bir bariz kurtuluş mesajının bulunmayışı, evanjelikler açısından tartışma yaratmakta mıdır? Kızıyla beraber *VeggieTales* izlemekten hoşlanan, Hıristiyan müzi-

ği klip yapımcısı Cindy Montano, dizide bariz evanjelik mesajların olmayışına bir açıklama getirememektedir. Ancak bu eksiklikten dolayı pek rahatsız da değildir. Montano'ya göre *VeggieTales* farklı açılardan çok değerli bir yapımdır. Bir kere, *VeggieTales*, şiddet dolu olan ve kötü değer yargıları aşıl原因an çocuk şovlarının çoğundan daha faydalıdır. İkincisi, diğer çocuk şovları gibi seküler değerlerin borazanı olmadığı için, insanların kalplerini yumuşatıp, bir süre sonra da onları kurtuluş mesajına daha duyarlı hale getirebilir. Ve üçüncü olarak da, dizide sürekli Kutsal Kitap ayetlerine atıfta bulunulmak suretiyle, buradaki sözlerin bir kullanım değeri olduğu ve günlük yaşama uygulanabildiği gösterilmektedir.⁶⁹ Bunlar *VeggieTales* dizisinin evanjelik değerini ortaya koymak açısından, oldukça tatminkâr argümanlardır. Doğrudan İsa sözü etmeyen bir Hıristiyan medya ürününün içinde, bir bit yeniği olduğunu öne sürüp, sözkonusu ürünü eleştirmek meşru bir tavidir. Ancak, öte yandan neden bir Hıristiyan mesajının açık ve doğrudan olması beklenmelidir ki? Sevgi ve hoşgörü mesajları da rahatlıkla “Hıristiyan mesajları” olarak yorumlanabilir. Üstelik, insana kendisini iyi hissettiren toplumsal mesajlar, çocuk şovlarının standart bir unsurudur. Durum komedileri gibi, TV çizgi filmleri de bariz didaktik mesajlar içeren seküler medya türleridir. Standart seküler öğretiyi, dinî mesajla ikâme etmek hiç de zor değildir. *VeggieTales*, erdemli ve Kutsal Kitap'ın günlük yaşamda kullanımına dair evanjelik bir tavrı özendiren bir yapım olsa dahi, dizide İsa'dan hiç bahsedilmeyişini, seküler pazara giriş için verilen bir taviz olarak değerlendirmek kaçınılmazdır. Dizinin yaratıcısı Phil Vischer, satış felsefesini özetlerken şu ifadeleri kullanıyor: “Madem ki hem insanların yaşam standartlarını yükseltip, hem de

gölmekten çatlatan hikâyeler yaratabilmek mümkün, o halde onları, kendilerini daha iyi insanlar haline getirecek şeyler için para vermeye ikna etmek de mümkündür.”⁷⁰ *VeggieTales* dizisinin gerçekten de bazı “Pazar Sabahı değerleri”ni özendirdiğini söyleyebiliriz, ama satın aldığımız mamullerin sizi daha iyi bir insana dönüştüreceği fikri, materyalizme verilmiş bir tavizdir. Daha doğru bir ifadeyle, “Cumartesi Sabahı değerleri”ne verilmiş bir tavizdir.

EDGE TV

Gençlere yönelik Hıristiyan medya ürünleri, yapımcılar açısından bir dizi sorun yaratır. Gençler, çocuklardan farklı olarak, didaktik mesajlara daha kuşkululu yaklaşırlar ve ergenlik dönemi içinde, yetişkin otoritesiyle mücadele etme eğilimine daha fazla kapılırlar. Ebeveynlerine itaatte zorlanan evanjelik gençler, Dobson gibi bir yetişkin otorite figürüne itaatte de zorlanacaklardır. 1980’lerde Dobson, Josh McDowell ve evanjelik medyadaki diğer önde gelen kişiler, gençlerin seks, uyuşturucu ve akranlarının baskıları ile ilgili sorularından oluşan çok sayıda ‘Q&A’ videosu piyasaya sürdüler... 1990’ların sonunda evanjelik medya yapımcıları gençlerin yalnızca kendi yaşitlarından nasihat aldığını fark ettiler. Yapımcılar bu eğilime savaş açmak yerine, videolarını daha az otoriter, daha az vaaz veren, daha eğlenceli ve çocuk merkezli yayınlar haline getirdiler. Bugünün gençlik videoları da, muhafazakâr evanjelik dünya görüşünü tanıtmaya çalışıyor ama, bu videolarda konuşan artık otoriter yetişkin figürü değil.

Bu videoların çoğu, özellikle gençlik gruplarında kullanılmak üzere yapıldı ki, bu da Hıristiyan gençliğini kontrol altında tutma çabaları açısından oldukça önemliydi. Gençlik grupları, Pazar okullarının eski versiyonu gibidir.

Gençler İncil okurken, kişisel problemlerini de tartışır. Gençlik grubu video kasetleri, tipik olarak 7-10 dakikalık konu başlıklarına ayrılmış, grupları yöneten papazlara tartışma kılavuzları veren yapımlardı. Evanjelik büyük bir kilisenin kadrosundaki gençlik komitesi papazı, toplantıları ve diğer aktiviteleri düzenliyordu. Gençlik komitesi papazları, müzik ve tartışma video kasetleri gibi medya ürünlerini en çok tüketenlerdi.

Belki de gençlik tartışma gruplarına yönelik video kasetlerinin en iyi örneği *Edge TV* programıdır. Bu 1990'ların başlarında yapılan popüler bir programdı. Bu programın her bir bölümü 'eğlence', 'cinsel tercihler', 'barış' gibi değişik temalar işler. Magazin formatındaki video kasetler, gençlik papazları, müzisyenler ve çizgi roman sanatçıları gibi birçok çocuk yetişkin ile yapılan röportajlarla doludur. Tarz oldukça moderndir, kurgu ve grafikler ise en son moda tarzlara uyum sağlayacak şekilde sürekli değişir. *Edge TV*'nin ilk bölümlerinde, sonrakilerine oranla, daha yetişkin merkezli bir yaklaşım vardı. 1992 yılında yayınlanan bir bölümde, ekranda görünmeyen bir yetişkin, bir gence uyuşturucu kullanımı hakkında sorular sorarak, onun savunmaya geçmesine yol açar. Sonunda polis gelir ve yetişkin gücü hakim olur. Eski videolarda, yaşama dair fikrini açıklayan müzisyenler, 40'lı yaşlarındaki *rock-and-roll*'cular veya olgun soft-rock yapan kimselerdi. Kullanılan müzik, gençlerin asla dinlemeyeceği türden bir müziktir. 1995 yılına gelindiğinde, gençlere uygun yeni bir tarz müzik, yani Hıristiyan yetişkinlerin onayladığı, ama kendilerinin asla dinlemeyeceği şarkılar söyleyen müzisyenler şovlarda kullanılmaya başlandı.

Edge TV video kasetleriyle beraber satılan tartışma kılavuzları, izleyicileri doğru yönlendirecek şekilde tasarla-

nır. Dizinin muhafazakâr görüşü fark edilebilir: Zevk verici şeylerden kaçınma zorunlu; eşcinsellik günah; kürtaj ise cinayettir. Video kasetleri daha az muhafazakâr kılan unsur, mesajların yetişkin otorite figürü yerine gençler tarafından verilmesidir.⁷¹ Her ne kadar verilen bir çok mesaj geleneksel evanjelik tınıya sahip olsa da, gençlerin tanıklıklarından faydalanan videolar gençlere 1980'lerdeki ilk evanjelik videolarda kesinkes aforoz edilecek düzeyde bir otorite sağlamaktadır. *Edge TV*de dikkati çeken önemli bir husus, kuşku ve tartışmaya bir açık kapı bırakma yönündeki cesarettir. *McGee and Me* ve *VeggieTales* genç izleyicilere belirgin bir şekilde didaktik (ve eğlenceli) mesajlar verirken, *Edge TV*'nin verdiği mesajlar kışkırtıcı, hatta tartışma yaratacak türdendir. Materyalizmle ilgili bir bölümde, bir Hıristiyan snowboardcu, sponsorlardan kabul ettiği ücretsiz malzemelerden bahsederken, kendi yetenek ve olanaklarının pek de farkında değildir. Kuzey İrlanda gençliği hakkında bir bölümde bir kadın, Tanrı'nın Roma Katolikleriyle Protestanları eşit gördüğünü iddia eder. Yapımcılar, gençlerin on yaşındaki bir çocuk kadar uysal olmadıklarını ve kendilerine nutuk çekilmesinden ziyade kendi başlarına düşünmeyi tercih ettiklerini fark etmek zorundadırlar. Bunun, hoşgörülü ve evanjelik çerçeve dışındaki çocuk yetiştirme modellerine verilmiş gerçekçi bir taviz olduğu görünmektedir. Yapımcılar da kabul etmektedirler ki; çocuklar büyüyüp çağdaş TV programları ve Hollywood filmleri ile tanıştıklarında ve hatta Hıristiyan olmayan kolej veya üniversitelere gittiklerinde, katı ve otoriter çocuk yetiştirme biçimleri zaten etkisini yitirecektir. Son olarak, *Edge TV*, genel kültürde baskın olan hoşgörülü çocuk yetiştirme yönteminin kaçınılmaz olarak evanjelik kültüre de sızdığını göstermektedir. Ayrımcı köktenci-

ler katı ve geleneksel çocuk yetiştirme yöntemlerine bağlı kalabilirler, fakat kendi kültür endüstrisini yaratan, genel dünyevi kültüre kısmen katılan evanjelikler, hoşgörülü fikirlerin yaşamlarına girmesini engelleyemezler.

“*Christian Chastity* – Hıristiyan Namusu” videoları, 1980’lerde AIDS’e tepki olarak ortaya çıktığında mikrofonu elinde tutanlar yetişkinlerdi. 1999’daki bir başka anonsta ise tam tersine kontrol gençlerde gibi görünüyor. *Christian Chastity* (3. bölümde de göreceğimiz gibi) yetişkinlerden gelen bir talimattır ama, *Edge TV* onu gençlerin yarattığı bir fikir olarak göstermeyi başarıyor. Kızgın gençler, hep bir ağızdan konuşurken vurgulu ve biraz da kibirli bir şekilde şöyle derler:

Bizden gerçeği saklamayın. Ya bize doğru yolu gösterin, ya da yoldan çekilin de, biz size göstereyim. Evet; gençiz. Bu aptal olduğumuz anlamına gelmez. Bazılarımızın ailelerinin oto kontrolü olmaması, bizde de olmadığı anlamına gelmez. Belki biz daha akıllıyız. Belki daha güçlüyüz. Belki onlardan daha zekiyiz. Akıllanın. Bunlar eski güzel günler değil. Büyüyün. Seks oyun değil.

Bu dikkat çekici, zira geleneksel otoriter çocuk büyütmede, çocukların büyüklerine karşı konuşmaması emredilmiştir. Ebeveynler haklıdır, çocuklar haksızdır ve bunu fazla tartışamazsınız. Halbuki burada çocuklar yalnız genç izleyicilere değil, 1960-1970 seks devriminde yetişen ana-babalarının da ‘büyümelerini’ istemektedir. Ebeveynlerinin oto-kontrolü yoktu ama, onlar bu konuda daha başarılı olacaktı. Hemen hemen on senelik deneme-yanılma sonra, *Edge TV* yapımcıları, doğrudan yetişkin otoritesinin günümüzün çağdaş gençlerini yetiştirmede pek bir işe yaramadığını anlamış görünüyorlar. *Edge TV*, bu tavi-

zi verirken, gençlerin özerkliği hakkında evanjelik nitelikli olmayan fikirlerden etkilenmiş gibi görünüyor.

Hoşgörülü, eğlenerek öğretme yöntemlerinden açıkça etkilenen diziler, Wolfenstein'in 'eğlenceli ahlak' dediği şeye bağlı kalır. *Edge TV'nin* "SK8 Kilisesi" adlı bölümü bu noktayı gösterecektir. "SK8 Kilisesi", Oregon/Portland'da genç kay-kaycılara hizmet veren bir kilisedir. Paul Anderson, birgün kütüphanede İncil çalışırken, içeri sincaba benzeyen punk çocuklar girer ve onun kay-kay'ını fark ederler. Anderson, punkların kendisini rahat bırakmaları için kay-kay'ı onlara ödünç verir, fakat sonra onları gözlemlemesi gerektiğini düşünür. O sırada, Tanrı ona bir mesaj gönderir: "hey ahbab, galiba o çocuklar senin kay-kayını çalacaklar." Anderson, bu deneyim üzerine, çocuklara bakmak için Kay-Kay Kilisesi'ni kurmaya karar verir. İki ay içinde kilisenin otoparkında kayan 250 çocuk toplanmıştır. Onlar bodrumda da kayarak mutfak elemanlarını rahatsız eden, hatta otoparklara tuvaletlerini yapan sorunlu çocuklardır. Cemaat bunu bir türlü anlayamaz. Onlar bu çocukların iyi kilise insanları olmalarını istiyorlardı. Anderson'un yaklaşımına göre ise, eğer sonunda 'kurtarılabilirlerse' ve tuvalet kullanmayı öğreneceklerse, çocukların bu yaptıkları önemli değildi. Bu davranış Dobson'un çocuk yetiştirme yöntemi ile taban tabana zıttır.

Daha küçükler için *McGee and Me, Adventures in Odysee, VeggieTales* gibi programlar duanın ve Tanrı'ya, aileye itaatin önemini vurgular. *Edge TV* de aynı fikirleri vurgular, ama, gençlerin aileye itaat etmekte zorlanacağını da bilincindedir. Bundan da öte diziler, kötü ve baştan çıkarıcı oldukları için itaat edilmemesi gereken ebeveynleri de gösterir. "SK8 Kilisesi'nde bir çocuk, anne-babasına saygı göstermeyi öğrendiğini fakat babasını sevmesinin

güç olduğunu” belirtir. Başka bir çocuk ‘Kay-Kay Kilisesi’ni ailesi gibi gördüğünü söyler. İşte bu, *Focus* videolarının asla girmeyeceği bir alandır, çünkü onların dünyasında (Hıristiyanlık dışı aileler olmamaları kaydıyla) kötü ailelere yer yoktur. *Edge TV* çocuklara, hem bazılarının kötü aileleri olduğunu bilerek yaklaşır, hem de kötü ebeveynler hakkında konuşmalarına izin verir. Yani videolar seküler kültürde geçerli olan terapik söylev yönteminden yararlanır ve çocuklar durmaksızın konuşarak çare ararlar. Bu konuya 3. bölümde tekrar değineceğiz.

Genç delikanlıların ifadelerine göre, Kay-Kay Kilisesi’nin anti-otoriter yaklaşımı işe yaramaktadır. Bir genç; “Oraya gittim ve onlara, ‘bakın, ben İsa’yı Tanrım ve Kurtarıcı olarak görüyorum’ dedim ve beni aldılar” diyor. Bir başkası; “bazıları bana İsa’dan, onun bizi günahlarımızdan koruduğundan bahsetti, ben de bu yüzden buraya gelip Hıristiyan kardeşlerimle arkadaşlık yapıp kaydım,” şeklinde açıklıyor. Anderson’un anlattığına göre çocukların ifadelerini dinleyen bazı cemaat üyelerinin de proje hakkında fikirleri değişti. Kiliseye yüklü bir bağış yapıldığında Anderson, kay-kay deposu yapmayı önerdi ve bu kabul edildi. Anderson şu an kilisenin kay-kay papazı sıfatıyla resmi olarak tanınmaktadır. Anderson’un duruşu pragmatiktir: “Program, rampaların büyüklüğüne göre kalkar veya düşer. Eğer rampanız çürükse, çocuklar da gelmeyecek ve Gospel’i dinlemeyecektir.” Bu doğru olabilir ama Anderson’un Gospel’in doğaüstü gücünden bahsetmemesi enteresandır. Yani bu, tek başına çocukları kiliseye getirmeye yetmez, büyük kayma rampaları ‘Kurtuluş’un yolunu gösterir.

“SK8 Kilisesi” görsel efektlerle ve arka plandaki moda müzik ritmleriyle donatılmıştır. Kurtarılılık hakkında vaaz

verilirken, inananların diz çöküp dua etmesini değil hızlı kayıcıların yakın çekimlerini görürüz. Mesaj açıktır: Kurtarılmak harikadır ama kaymak da öyle. Ya da tam tersi. Bir çocuğun anlattığı gibi: “Benim için tam biçilmiş kafa-tandı, çünkü kayarken Tanrı’ya hizmet edebiliyordum.” Anderson ve çocuklar son derece açık kalpli olsa da burada kaymak ilk sıradadır; ‘kurtuluş’ sonra gelir.

Edge TV’nin genç izleyicileri için dizi büyük bir rampa oluşturur. Eğer *Edge TV* eğlendirici olmazsa, çocuklar onu izlemeyecek ve Gospel mesajını algılamayacaktır. Bu gele-neksel yaklaşımdan oldukça değişiktir, çünkü orada oyun ve eğlenceli şeylerle çocuklarınızı itaat ettirmeye çalış-mazsınız. Yemek seçen çocuklarla ilgili tavsiyeler veren bir kitapta, ebeveynlere yemeği daha eğlenceli hale getir-meleri öğütlenir.⁷² *Dare to Discipline* isimindeki Anti - Dr. Spock çocuk yetiştirme kılavuzunda, Dobson ebeveynlere yemek seçen çocuğa sonunda aç kalıp yemek zorunda ka-lacağı vakte kadar aynı yemek tabağının verilmesini tavsi-ye eder. *Edge TV* ise kesinlikle Mickey Mouse’un yemeği eğlenceli hale getirme yöntemini desteklemektedir.

Bölümün sonuna doğru, video İncil’i inceleyen çocuk-ları gösterir. Bu iki adet birer saatlik kayma seansı arasına sıkıştırılmış, yarım saatlik bir çalışmadır. Bu birçok yeni-den doğuşçuya saçma gelebilir. Eğer Tanrı’ya tapıyorlarsa bunu cumartesileri tapınakta veya pazar günleri kilisede yaparlar. Kay-kay, küvet ovma, çöp atma gibi sıradan bir aktivite yaparken tapınmak gülünçtür. Diğer yandan bir evanjelik için, Tanrı’nın varlığı her durumda hissedilebi-lir. Böyle bir inanç sisteminin dışındaysanız, sıradan şey-ler inancı fakirleştirir, eğer sistemin içindeyseniz, inanç sıradanı yüceltir. Buradaki sorun ise şudur: Şayet video evanjelik değerler taşıyacaksa ve sistemin dışındaki ço-

cuklara seslenip onları değiştirecekse, izleyicilerin kay-kayın kutsallaşabileceğini kabul edebileceğini önceden varsayarak, sistemin içinden konuşarak başarıya ulaşabilir mi, ulaşamaz mı? Başka bir deyişle bu videonun başarılı olabilmesi için sıradanın aynı zamanda kutsal da olabileceği, kay-kay yapmanın aynı zamanda Tanrı'ya hizmet anlamına da gelebileceği fikrine önceden açık olmanız gerekir mi? Evanjelic evlerde yetişmeyen çocuklar, büyük olasılıkla bu videolara gülecektir. Aslında bu çocuklar, onları büyük olasılıkla asla görmeyecektir, çünkü bu videolar organize gençlik gruplarında kullanılmaktadır. Videolar yeni inananlar aramak yerine, kendi korolarına vaaz verirler ve oradakileri yerinde tutmaya çalışırlar. Videolar ironik bir şekilde, seküler olmada hoşgörölü tutumlardan etkilenecek kadar ileri gitmelerine karşın, hala izleyicileri yalnızca evanjeliklerdir.

İHANET?

Evanjelicler, Tanrı'nın dünyayı değiştirmesini umarlar. Buna Hıristiyan müziğinin, tişörtlerin ve videoların da yardım edebileceğine inanırlar. Ayrımcı köktencilğin aksine, bu tür bir evanjelik girişimin riski, esasen maddesel kültür dünyasının sizi değiştirebilme ihtimalidir. Bu bir ölçüde gerçekleşmiş gibidir. Birçok Hollywood film yapımcısı tarafından evanjelicler istenen izleyici kitlesi olarak algılanmayabilir, fakat Hıristiyan kitabevlerinin büyümesi, Hıristiyan medyasının seküler mağaza zincirlerine akını, onların önemsenmesi gereken değerli bir demografik grup olduğunu kanıtlar.

McGee and Me, Adventures in Odysee, seküler düşünceleri kontrol altında tutmak açısından güçlü görölseler de, sitkom, cumartesi sabahı çizgi-filmleri gibi seküler TV

tiplemelerinden faydalanırlar. Bu diziler Hıristiyan kitapçılarında, *Focus on the Family* mektupla sipariş sisteminde büyük ilgi görmüşlerdir ama gerçekte, mesajı yaymak için daha geniş kitlelere ulaşmaları gerekir. *VeggieTales*, mesajı yayar ama bunun bedeli İsa'nın safdışı edilmesidir. *Edge TV*, evanjelik kültürdeki çocuklara seslenir ama o çocuklar aynı zamanda seküler kültürün içindedir. Sonuç olarak, video dizilerini inceleyerek evanjeliklerin tükenmediğini, yalnızca seküler düşüncelere yönelik bir tolerans adaptasyonu gerçekleştirdiklerini görebiliriz. Bunu yaparken, evanjeliklik yoğunlukları değişen bir dizi ürün yarattılar. Çocuk videoları arasında *VeggieTales* üst sıraya yerleşmiş olabilir ama canlı aksiyon "Süper Kahraman Show" ciddi bir rakiptir. Bu videonun satışı 1998'de pazarın yüzde 1'inden azını oluştururken, 2001 yılında yüzde 11'in üzerine çıktı (2001'de bir numara *VeggieTales*, iki numara *Big Idea* prodüksiyon firması dizisi *3-2-1 Penguins!*, üç numara *Bibleman*). 2001'e geldiğinde *Bibleman* satışlarının yüzde 10'u Target, *Walmart* gibi genel pazar perakendecilerinden geliyordu.⁷³ Bu program *VeggieTales*'e göre çok daha evanjelik eğilimli olsa da, kendine bir yer yapmıştı. Bu durumda *VeggieTales* ve *Edge TV*'yi, evanjeliklerin sekülerleştiğine dair kanıtlar olarak kabul etmek yerine Hıristiyan videoların tümünü hesaba katmalıyız: *Bibleman* ve *McGee* gibi bazıları, evanjelik olmayanların ilgisini pek çekmese de, diğerlerinin satışı Evanjelik pazarın sınırlarını aşmıştır.

Hıristiyan müziği ve müzik videoları, bu tavizleri yeni bir seviyeye taşır. Müzik endüstrisinden konuştuğum Hıristiyanlar, kendilerini evanjelizme ihanet etmiş kişiler olarak görmemekteler. Hıristiyan müzik videosu İsa'dan bahsetmeyebilir, ancak seks, şiddet, küfür veya şeytandan

da bahsetmezler. Hıristiyan ebeveynler, çocuklarının Madonna'nın seks hakkındaki şarkıları veya Marilyn Manson'un esrarengiz izler taşıyan şarkılarını dinlemek yerine, bir CCM grubu olan *Big Tent Revival* dan ailenin köpeğinin sevimliliğini anlatan *Beatles* tarzı yumuşak şarkılar dinlemelerini tercih ederler.

Aslında röportaj yaptığım müzik video yapımcılarından biri kendini “ihamet etmiş” olarak tanımladı. *Cindy Montana*'nın her zaman Tanrı'yla özel bir ilişkisi vardı fakat eskiden bu kadar tutkulu ve sadık değildi. Müzik videoları çok fazla ruhsal derinliğe sahip değildi, çünkü bizzat kendisi ruhsal açıdan yeterince derinleşmemişti. Şimdiyse kendini tamamen Tanrıya adanmış, Tanrı yolunda “kendine ihamet etmiş” olarak görüyor, yani tüm kalbini ona vermiş oluyor. Montano için bu adanışın anlamı, tam anlamıyla teslim olmak demek. Bariyerleri indirip İsa için her şeyi terk ettiğinizde “kendinize ihamet etmişsiniz” demektir. Bu retorik dönüş, seküler formlar kullandıkları ve Hıristiyan mesajlarını ılımlılaştırdıkları için, evanjeliklere “davaya ihamet ettiler” demenin tehlikelerine işaret eder. Evanjelik medya ürünlerini görünür anlamlarıyla okuyup inceliklerini görmezden gelmek, evanjeliklerin pop kültürü alıp kendilerine mal etmesini anlamamak, evanjelik medya için katı bir yorum yapmak anlamına gelir. Bugünün evanjelik medya üreticileri ve tüketicilerini evanjelizme ihamet etmiş kişiler olarak görüp, ciddiye almamak kelimenin tam anlamıyla çok katı ve köktenci bir yaklaşımdır.

BÖLÜM İKİ

İyi Müzik Neden Hep Şeytanın Olsun ki? Hıristiyan Müziği ve Seküler Pazar

SEX, DRUGS AND ROCK N' ROLL (seks, uyuşturucular ve rock-and-roll) bir zamanların dokunulmaz üçlüsüydü. Ancak son yıllarda, Amerikalı evanjelik Hıristiyanlar, müzik pazarına büyük bir hızla girerek rock-and-roll'un büyük potansiyelinden kendilerine de bir pay istediler. Bu müziğin ruhani değeri nedir? Dinleyicileri evanjelize eder mi? Evanjelikler, İncil'deki "İyi Haberleri" diğerleriyle paylaşmanın görevleri olduğunu düşünürler. Bu nedenle de, evanjeliklerin hedefi dünyayı değiştirmektir. Fakat, daha önce de gördüğümüz gibi, çoğu zaman tam tersi olur. Seküler dünyayla iletişim sırasında, evanjelistler kendileri değişirler. Bu durumda, seküler pazarda başarılı olan grupların, evanjelik mesajlarının ayarını iyi yapanlar olması şaşırtıcı değildir. Bu bölüm, Hıristiyan müzik endüstrisini bir vaka araştırması olarak ele alıp, evanjeliklerin müziklerini, seküler dünyayla mücadele etmek, pazarlık etmek, onu kabullenmek için nasıl kullandıklarını anlamaya çalışıyor.

Birinci bölümde, video kasetlerin evanjelik çocuklara başarıyla ulaşmak için değişik ölçülerde nasıl "sekülerleş-

tiği” gösterilmişti. Bu bölümde incelenen Hıristiyan müziği ve müzik klipleri de aynı evanjelik gençlik kitlesine seslenmekte. Ve bazı Hıristiyan müzik yapımcıları, daha büyük, hatta ılımlı Hıristiyan mesajları olan *VeggieTales* çizgi-film serisinden bile daha büyük bir kültür kitlesine ulaşmaya çalışır. Evanjelist olmayanların çoğu, *Creed*, *P.O.D.*, *Jars of Clay*, *Sixpence None the Richer* gibi başarılı müzik gruplarının evanjelik kökleri olduğunu bilmez. Diğer taraftan *Carman*, belirgin bir şekilde İncil mesajı yaymaya çalışır ve bu nedenle de Hıristiyan pazarı dışında başarı elde etmesi pek mümkün değildir. O halde, Hıristiyan müzik endüstrisini incelerken, günümüz Hıristiyan medya ürünlerinin evanjelik yoğunluğunun ne kadar değişken olduğunu ve buna bağlı olarak, seküler pazara sızma derecelerinin de ne ölçüde değiştiğini göreceğiz.

Hıristiyan müzik endüstrisinin mazisi, 1960’ların sonlarına kadar gitse de, en büyük atılım 1990’larda, yani Hıristiyan radyo vericileri, Hıristiyan müzisyenler ve plak şirketlerinin sayılarının büyük ölçüde arttığı sırada gerçekleşti. Endüstri büyürken, Hıristiyan müzik türleri de arttı. Günümüzde büyük bir Hıristiyan kitabevi, stoklarında, *rock*, *hip-hop*, *reggae*, *ska*, çağdaş, alternatif, *heavy-metal* sanatçılarının eserlerini bulundurmaktadır. Ayrıca *punk* ve en ağır *heavy-metal* müzik meraklılarının başvurabilecekleri *Hard Music* dergisi veya Hıristiyan müzik alışverişinin yapıldığı internet tartışma siteleri de mevcuttur.

Evanjelikler, sosyal ve ekonomik varlıklarını bu kadar geliştirmeselerdi, Hıristiyan müziği de bu denli çabuk mesafe katedemezdi. Öte yandan, seküler plak şirketleri de evanjelikleri orta-sınıf pazarının önemli bir parçası olarak algılamasaydı, Hıristiyan müziğine yatırım yapmazlardı. Hıristiyan müziğin yükselişini, son 30 yılda artan evanje-

lik siyasi etkinliğe bağlamaya çalışmak her ne kadar cazip bir açıklama olsa da, bu büyüme yalnızca Hıristiyan hareketin bir yan ürünü veya Hıristiyan politikalarını geliştirmeye yönelik bir propaganda aracı olarak açıklanamaz. Aslına bakarsanız, Hıristiyan müziğin büyüme ve dönüşme şekli, birçok yönden, alt-kültür müzik türlerinin hedef kitlelerinin ötesine ulaşarak, kitle-kültürü müziğine dönüşmesinin tipik bir örneğidir. *Punk*, pazarlanabilir bir müzik türü olarak ortaya çıktığında, çok geçmeden kendisini karşıtı olarak tanımladığı burjuva dinleyici kitlesine satılmaya başlandı. Birçok *punk* müzik meraklısı, başarılı müzisyenleri ihanetle suçladı ve “güvenilirlikleri”ni sorgulamaya başladı. *Hip-hop* müzikte de benzer bir gelişme yaşandı ve siyah Amerikalı sanatçılar da, daha geniş nüfusa sahip beyaz taşra gençliğinden oluşan dinleyici kitlesine ulaşmak için duruşlarını değiştirmekle suçlandılar.¹

Hıristiyan müzik endüstrisi *country* müziğinininkine çok yakın bir yol takip ederek tipik bir şekilde küçük, alt-kültüre özgü ve güneyli bir olgu olarak başladı. *Country* müzik yıllar var ki “güneyli orman köylülerine” has bir müzik olarak görüldü. Bir zamanlar, A.B.D.’nin güneyi dışında herhangi bir radyo istasyonunda *country* çalınması ya da *country* plaklarının satılması nadir rastlanan olaylardı. Bununla birlikte 1980’lerin başlarında, *Nashville* tabanlı endüstri gelişmeye başladı, radyo vericileri tüm ülkeye yayıldı ve potansiyel kârlılığı olan istasyonlar büyük şirketlerce satın alındı. *Country* müziğin satışı arttıkça ve küçük plak şirketleri büyükler tarafından satın alınmaya başlanınca, müzik ve kliplerin bütçeleri arttırılarak, 1990’ların sonlarında klip başına 200.000 dolara kadar ulaştı.² Endüstri büyüdükçe, müzik, ticari albenisi artacak şekilde değişip, çağdaş yetişkin veya pop duyarlılığa ulaştı. *Country* müziğin Patsy Cline, Hank Williams, George Jones,

Tammy Wynette, Loretta Lynn, Dolly Patton gibi ikonları, bugünün *country* radyo istasyonlarında fazla yayınlanmıyorlar, çünkü bu radyolar daha çok tüketicinin yönlendirdiği, 1980-90'ların gençlik kökenli *Yeni ve Genç Country* hareketine odaklanıyor.³ Öyle görülüyor ki, bu eski sanatçıların stili, güneyli kırsal kökenlerine çok yakın ve bu *country* müziğin elde etmek istediği imaj gelişimine uygun değil. Cecelia Tichi'nin belirttiği gibi, "*Country* yıllardır statü ve meşruiyet için mücadele ediyor. Uzun zamandır alt sınıf beyazlarla özdeşleşmiş olması, bu müziğin, müzik duyarlılığı olanlara değil, cahillere hitap ettiği kuşkusunu uyandırıyor."⁴

Bu meşrulaşma ve yukarı tırmanma savaşında, Hıristiyan müziğin hikâyesi, *country* müzikten farklı değil. Her iki endüstrinin de Güneyli kökleri var, Nashville'de karargâh kurmuşlar, bütçeleri son on yılda artmış, radyo vericileri genişledikçe müzik büyümüş ve sonuç olarak büyük holdinglerce satın alınmışlar. Her iki müzik türünün evrimi, meşrulaşmak ve "cahil" damgasından kurtulmak isteği ile iç içe. Hıristiyan müziği *country* müziğini, bütçe açısından on yıl geriden takip ederken, geniş kitle saygınlığı kazanma açısından ise daha da geriden takip ediyor. Fakat her ikisi de gitgide geliyor. *Country* müziğin poplaşarak, eski tınısını ayarlayıp, *banjo* ve keman gibi eski moda enstrümanları terk ederek, geniş kitlelerin dinleyebileceği şekilde asimile olması gibi, Hıristiyan müziği de didaktik "kurtuluş" mesajlarının tonunu azalttı. *P.O.D.* müzik grubu üyeleri bunu şöyle açıklıyor: "Dindar olun ya da olmayın; bizim müziğimizi dinledikten sonra kalbinizde iyi bir duygunun kalmasını istiyoruz. Bizi, inançlarımızla birlikte kabul ediyorsanız çok iyi. Yok, kabul etmiyor ama müziği beğeniyorsanız yine iyi. Yeter ki bizi dinleyin."⁵

Bunlara bakarak Hıristiyan müzisyen ve klip yapımcılarının bir ihanet içinde olduğu düşünülebilir. Diğer yandan, Hıristiyan müzik endüstrisindeki insanların, kalpten inançlarıyla, evanjelik inanç ve politikalara ihtiyatlı yaklaşan seküler pazar arasında pazarlık yapma konumunda olduklarını söyleyebiliriz. Birçoğu “Hıristiyan” etiketini tamamen kaybedip büyük müzisyen olarak takdir edilme-yi tercih ediyor olabilir. Bu araştırmaya başladığımda, Hıristiyan müzisyenlerin, seküler pazarda başarılı olmak için büyük plak şirketleri tarafından katı evanjelik tavırlarını terketmeye zorlandığını varsaymışım. Bazı sanatçılar için bu doğru olsa da, konuyu işin içindeki insanlarla tartıştığımda olayın daha karmaşık olduğunu gördüm. Birçokları için Hıristiyan mesajı ortadan kaybolmadı sadece değişim geçirdi. Bu bölümde, oluşan değişiklikler, evanjeliklerin seküler pazarda başarıya ulaşan grupları ve müziği nasıl algıladıklarına bakarak inceleniyor. Bu geçiş grupları, evanjelizm içinde yeni bir dil ve yeni bir evanjelik söylem biçimi kullanan modern bir versiyonu temsil ediyorlar. Bu bölümde, bu başarılı müziğin ortaya attığı soruları ve aynı zamanda çağdaş Hıristiyan müziğinin ve kliplerinin politikaları (veya bazen politikasızlığı) inceleniyor. Sonuçta çoğu medya türü gibi Hıristiyan medyası da, *Mammon*'un esiri olduğuna göre, üretim ve dağıtımın ekonomik boyutunu da inceleyeceğim. Fakat ilk önce Hıristiyan müzik endüstrisinin geçmişi-ne bakacağız.

ENDÜSTRİNİN YÜKSELİŞİ

Çağdaş Hıristiyan müziği, en çok İsa taklitlerine ve müzisyen Larry Norman'a minnet borçludur. Bugünün Hıristiyan müzisyenleri genellikle keçi sakalı, dövme, mavi saç, *piercing* vb. kullanırlar. Benzer şekilde 1960'ların

İsa taklitleri de, o zamanın gençlik trendlerini taklit ettiler. Bu Hıristiyan çiçek çocuklar, kaba ve tıraşsızdılar ama bandanalar, bolerolar, İsa rozetleri içinde şaşaalı ve orijinal İsa taklidi gibi duruyorlardı. Haftalık *Jesus* dergisinin bir başmakalesinde şöyle bir açıklama yapılmıştı: “Onun yabani bir hayat sürüp, çekirge ve bal yediğini, uzun saçlı olduğunu ve kötü koktuğunu biliyoruz!”⁶ İsa hareketi, evanjelik sörfçülerin Pasifik Okyanusu’nda (ve Pat Boone’un yüzme havuzunda) vaftiz edildiği, kıyamet gününün yaklaştığı kehanetinde bulunan sahte İsa’ların evanjelik kiliselerin bir çoğunu işgal ettiği California’da gelişti.⁷ Bu Hıristiyan Hippiler arasında, birkaç folk müzik sanatçısı da vardı ve CCM’nin (Çağdaş Hıristiyan Müziği) başlangıcı da burada yatıyordu.

Müziyen Larry Norman çok geçmeden “İsa devriminin saygıdeğer şairi” payesiyle ortaya çıktı.⁸ Norman sözünü sakınmayan, rahatsız edici sözlere sahip şarkılar söyleyen, uzun saçlı bir adamdı. Cinsel yolla bulaşan bir hastalık kaptıktan sonra bile, nasıl düşüp kalkıldığını soran; Vietnam’ı sorgulamayı iş edinmiş ahlaksız gazetecilerden şikayet eden; okul duası ortadan kaldırıldıktan sonra, hala doların üzerine *In God We Trust* yazma cesareti göstermemizi eleştiren bir adamdı. Norman’ın ilk şarkılarından “*Why Should the Devil Have All the Good Music?*—İyi Müzik Neden Hep Şeytanın Olsun ki?”, *rock-and-roll*’un kalıtsal olarak şeytanî olmadığını açıkça ortaya koydu. Norman, epey tepki topladı. Eski Hıristiyan şarkı yazarı Mylon Lefevre de, benzer bir şekilde, “*Jesus Jazz*” şarkısını söylediği için Bob Jones Üniversitesi’nden atıldı.⁹

Fakat, 1980’lerin ortalarında bir şeyler değişmeye başladı. 1990’ların en başarılı Hıristiyan müzik topluluklarından *DC Talk*, 1980’lerde Peder Jerry Falwell’in kurduğu

Liberty Üniversitesi'nde, *hip-hop* söylemeye ve kayıtlar yapmaya başladı. Hatta ilk konserlerini üniversitenin arka bahçesinde verdiler.¹⁰ Bob Jones Üniversitesi mezhepçi, katı ve özüne bağlı bir okuldu. Buna karşın Hıristiyan disiplinine bağlı, sigara, içki ve seks yasaklayan Falwell'in okulu gibi bir evanjelik eğitim kurumu, müzik ve dansın muhafazakâr Hıristiyan bir ortamda rahatlıkla var olabileceğini ortaya koyuyordu.¹¹ Görüldüğü kadarıyla, 1980'lerde birçok Hıristiyan yetişkin, en nihayet, *rock-and-roll*'un şeytanî bir müzik olmayıp, sadece gürültülü bir müzik olduğunu anladı. Ve bu gürültü, Hıristiyan mesajı olduğu sürece hoş görülebilirdi. Seksenlerine merdiven dayamış olan evangelist Billy Graham, belki kişisel olarak CCM'den hiç hoşlanmıyordu ama, *DC Talk* topluluğu gibi genç Hıristiyan müzisyenlerle defalarca aynı sahneyi paylaşmıştır.¹²

“Çağdaş Gospel” kategorisinde basılan albümler, 1981 yılında 100 milyon dolar kazandırdı ve Gospel, en çok satan müzik kategorileri sıralamasında beşinciliğe yerleşti. Tüm plak ve kaset pazarının yüzde 5'ini oluşturuyordu ki, bu oran caz için yüzde 2, klasik müzik için ise yüzde 4'tü. Albümlerin büyük bölümü siyah Amerikalılara özgü “Gospel” türünde değildi, fakat bu kategori ismi, söz konusu dönemde, beyaz Hıristiyan *rock* müziği için endüstrinin bulabildiği tek etiketti. Siyah Amerikalı Gospel müzisyenlerine dehşet veren şey, 1991 yılında Gospel Müzik Birliği'nin yıllık Dove ödülleri töreninde, siyah Gospel müziğine yer bile verilmemesiydi.¹⁴ 1978 yılında CCM dergisi yayınlanmaya başladı ve sonunda CCM, Hıristiyan müziğinde yeni pazarın adı olarak kabul gördü. Bazı büyük plak şirketleri 1980'lerin başında kendi markalarını başlattı ve *EMI*, 1992 yılında, *Word Records*'tan sonra ikinci büyük

Hıristiyan plak şirketi markası olan *Sparrow*'u satın aldı.¹⁵ EMI müteakiben 1994 yılında *Star Song*'u, 1996'da da *Forefront*'u aldı.¹⁶ Böylece hemen hemen bütün başarılı bağımsız Hıristiyan markaları büyük şirketlere geçmiş oldu. *Former Reunion* başkanı Terry Hemmings'in incelemesine göre, "Hıristiyan müzik pazarı, girişimci ortamdaki anonim şirket ortamına doğru değişti. Bu sıradan bir evrim değildi. Değişim çok hızlı ve aniden gerçekleşti. Neredeyse bir gecede."¹⁷ 1998 yılında Hıristiyan müziği, caz ve klasik albüm satışlarının toplamını geçerek, Amerikan müzik endüstrisinin toplam satışlarının yüzde 6'sını oluşturdu.¹⁸ 2001 yılına gelindiğinde ise Hıristiyan müziği pazarın yüzde 7'sini oluşturuyordu.¹⁹

Hıristiyan müziğinin gelişmesiyle birlikte, Hıristiyan radyo sayısının da artması şaşırtıcı değildir. 1995 tarihli "*Directory of Religious Media—Dinî Medya Rehberi*"ne göre, 1972 itibarıyla tam-gün yayın yapan evanjelik radyo istasyonları sayısı 399 iken, bu sayı 1995'te 1328'e yükselmiştir. *Christianity Today* dergisi, en yaygın programlama formatında, Hıristiyan radyoları üçüncü ilân ederken, "*Broadcasting and Cable Yearbook-TV Yayıncılığı ve Kablolu Yayıncılık Yıllığı*" dinî radyoları yedinci sıraya koyar.²¹ Dinî radyo programlarının çoğunu konuşmalar oluştursa da, Hıristiyan müziği yayınlarda giderek artan oranda yer almaktadır. Hıristiyan müziği albüm satışlarının rakamları hayret vericidir. *DC Talk* 2001 yılı itibarıyla üç altın plak, üç platin albüm, üç Grammy ödülü, iki altın klip sertifikası ve birçok Dove ödülü kazanmış durumdadır. İsa taklidi günlerinden kalma *rock* grubu *Petra*, 1974'ten bu yana toplam 5 milyon albüm satmıştır. Çok satan albümlere sahip evanjelik sanatçıların en eskisi elbette ki pop yıldızı Amy Grant'ti. Grant'in 1982 albümü,

Age to Age, radyo ve klip tanıtımı olmadığı halde, evanjelik pazarda 1 milyonun üstünde satarak platin albüm ödülünü almıştır.²² *Heart in Motion* albümü, 1991 yılında 5 milyonun üzerinde bir satış rakamına ulaşmıştır. Grant albümleri toplamda 15 milyonun üzerinde satmış ve satılan bu albümlerin yaklaşık üçte biri son dönemlerde piyasaya sürdüğü iyi ahlak öğütleriyle dolu olan ancak seküler nitelikli çalışmalarından oluşmaktadır.²³

Grant'in dışında, seküler kültür tarafından fark edilen tek Hıristiyan müzik grubu *glam-metal* yapan rock grubu *Stryper* olmuştur. *Stryper*, adını, *Yeşaya 53:5* numaralı ayetten almıştır. Bu ayetteki ifadeler (Kral James versiyonuna göre) şöyledir: “Oysa, bizim başkaldırılarımız yüzünden onun bedeni deşildi, Bizim suçlarımız yüzünden o eziyet çekti. Esenliğimiz için gerekli olan ceza Ona verildi. Bizler onun yaralarıyla şifa bulduk.”

Grup, konserlerinde, çizgili kamçılı motiflerle dolu siyah ve sarı Spandex kıyafetler giyip, dinleyicilere minyatür İncil'ler atmasıyla ünlendi. 1983 yılında kurulan grup, 1988'de MTV'de yerini alıp, biri platin, ikisi altın albüm olmak üzere üç ödül kazandı. Grup, 1990 yılından itibaren, belirgin bir şekilde Hıristiyan içerikli olmayan, buna karşılık “temiz” güfteli bir müzik yapmaya başladı. Örneğin “*Not That Kind of Guy*” adlı şarkı, bir gecelik aşkı reddetme hakkındadır. *Stryper* grubunu, Amy Grant ile birlikte ele aldığımızda, bir kalıbın oluşmaya başladığını görürüz: Sanatçılar daha çok satıp, seküler pazara girdikçe, albümlerinin belirgin Hıristiyan içeriği de giderek azalma eğilimi gösterir.

ARAŞTIRMA, YÜRÜME, VE KARŞIYA GEÇME

Hıristiyan müzik sektörü geliştikçe, küçük Hıristiyan markaları yutan büyük şirket grupları, değiştirilmiş hit parçalarla para kazanmayı umdu. *Reggae* ve *bluegrass* bu tanımlara uygun bazı parçalar üretti. Hıristiyan müziği, *reggae*, *bluegrass* dahil her tarzda olabilir. Öyleyse bir tür olarak Hıristiyan müziği tuhaf bir şekilde çelişiktir. Hıristiyan pazarındaki bir müzik grubunu büyük bir şirket alıncaya, grup teknik olarak şirketin Hıristiyan müziği bölümünde gösterilse bile, şirket onu kendi özgün stiline uydurarak pazarlar. Kayıt şirketleri, geniş Hıristiyan müzik dinleyici kitlesinden kar elde etmek isterler ama, müziği “aşırı Hıristiyan” nitelikler taşıyan kimseyle de anlaşma yapmazlar. *Atlantic Records*’un Hıristiyan müziği pazarlama müdür yardımcısı Mark Lusk şöyle açıklıyor: “Atlantic zor kazanılmış paralarını bir din savaşı için sarfetmemi istemiyor.”²⁴ Tabii ki bu, seküler müzik endüstrisinin inançlarını gizlemek ve dini öğeleri müziklerinden çıkarmak için sanatçıları zorladığı anlamına gelmiyor. Hıristiyan grup menajerlerinden Scott Brickell, şirketlerin daha ince planlar yaptığını ifade ediyor:

Seküler bir ortak, yani bir kayıt etiketi elde etme fırsatını yakalamış birçok Hıristiyan sanatçı tanıyorum. Bunlar, bir toplantıya giderler ve seküler etiket şöyle der, ‘Altı parçamın hepsine İsa’yı koydun. Dört tane ondan söz etmeyen şarkı istiyorum. Kız arkadaşım, araban, günü nasıl geçirdiğin, işteki problemlerin, her şey hakkında olabilir. Yeter ki bu şarkılarda ruhani hiçbir şeyden söz etme, o zaman seninle anlaşma yaparız.’²⁵

Brickell’in itirazı Hıristiyanların, kız arkadaşla veya arabayla ilgili şarkı yapmalarına değil, esasen “seküler or-

tak” edinmek için bunu yapmanın doğru olmadığını söylüyor.

Top 40 listelerine girebilmek için, seküler ortakların taleplerine evet diyen sanatçıların, bu ihanetleri için gereken gücü orijinal Hıristiyan dinleyicilerinden alması şaşırıcı değildir. 1991’de Amy Grant, *Baby baby* adlı hit şarkısıyla dinleyicilerini kızdırmıştı. Bu pop şarkısının, yirmi yıl önce Larry Norman’ın müziğe soktuğu ciddi şiirsellik hiç alakası yoktu. 1986’da Norman Hıristiyan müziğin ticarileşmesinin çıkmaz sokak olduğuna karar verdi: “Kendimizi sattık... Bir albümde *MOR(Middle-Of-the-Road)* için üç şarkı, üç avangard şarkı, üç geleneksel şarkı, bir de orijinal şarkı yapıyoruz. Yalnızca tüketim için şarkı yazıyoruz.”²⁶ Başka Hıristiyan müzisyenler ise insanların şu bakış açısını kaybettiğinden endişe etmekteydi: “Endüstri evanjelizmi geliştirmek içindir, evanjelizm endüstriyi geliştirmek için değil.”²⁷

Bugünün Hıristiyan müzisyenleri arasında, evanjelik inançlarla işin nasıl dengeleneceği hakkında bir görüş birliği yoktur. *DC Talk*’u, Hıristiyan pazarında *EMI* için pazarlayan *ForeFront Records*’un genel müdürü Greg Ham şöyle diyor: “Gerçekten büyük bir gerilim. Tarz değiştiren kişi artık Hıristiyan sayılabilir mi? Bizim sanatçılarımıza önerdiğimiz parola şu: Tarz değiştirmeyi planlamıyorsanız tarz değiştirmeyin.”²⁸ *DC Talk*, müziğindeki Hıristiyan mesajın ayarını düşürdü fakat, her konserin sonunda vaaz vererek “tarz değiştirmeye” devam ediyor. *Jars of Clay* ve *Sixpence None the Richer* gibi gruplar vaaz vermeyi pek tercih etmezken, *Hansen* ve *Creed* Hıristiyan kökleri konusunda daha da kararsız. Her iki grup da müziğinin Hıristiyan etiketi altında sınıflandırılmasını istemiyor. *Creed*’in assolisti şöyle diyor: “Hayır, biz Hıristiyan grubu de-

ğiliz. Hıristiyan gruplarının insanları kendi dinî inançlarına çekme gibi bir gündemleri var. Bizim hiç böyle bir gündemimiz yok!”²⁹ *Creed* kendisini Hıristiyan etiketinden uzak tutuyor, çünkü Hıristiyan etiketli grupları zorlayıcı bir propaganda aracı olarak görülüyor. Bunun bir diğer nedeni de Hıristiyan şarkılarının müziksel yönden hafif olarak değerlendirilmeleri. *P.O.D. (Payable on Death)* grubunun bir üyesi grubun bir başka eski üyesiyle nasıl birleştiğini şöyle anlatıyor.

Evine gittim ve şöyle dedim, “Hey! sen neyle uğraşıyorsun? Ben Slayer ve Metallica ile... Ve o da, “ben de” dedi. Ben de ona, “iyi öyleyse inançları olan bir rock grubu kuralım. Ama uyduruk olmasın” dedim. Bütün Hıristiyan müziklerinin uyduruk olduğunu söylemiyorum, ama, ne zaman bir Hıristiyan’ın yanına gitsem, bana Petra bandı gibi bir şeyler sunuyorlar. Bu benim işim değil adamım. Biz, Tanrı’yı seven iki adamdan başka bir şey değiliz, ama aynı zamanda müziği de seviyoruz.³⁰

P.O.D. Creed’e nazaran Hıristiyanlığı tartışmaya çok daha açık bir grup ve *Creed* ve diğer gruplar gibi onlar da “Hıristiyan grubu imajının” utandırıcı olduğunu biliyorlar.

P.O.D. heavy-metal vurgular yapar. Kendilerini *heavy*, gürültülü, vahşi olarak tanımlayan grup, başarıyla ilerleyen Hıristiyan müziğin gürültülü seslerini temsil eder. Bir çok tarz değiştirmiş sanatçının hit olmuş parçaları “CCM içinde değerlendirilen günah çıkartma temalı şarkı sözlerine dayanan şarkılar değil, gerçek aşk şarkıdır.”³¹ CCM sanatçısı Steve Camp’in de söylediği gibi, pazardaki Hıristiyan müziğinin çoğu, “İsa’dan yoksun, sulandırılmış, sanki Tanrı bir kız arkadaşmış havalarında.”³² Sulan-

dırılmış müzik başarılı oluyor; çünkü, evanjelik olmayan dinleyicilerce Hıristiyan olduğu anlaşılıyor. Bu Hıristiyan sanatçılar için kaçınılmaz bir strateji; çünkü belirgin bir şekilde dinsel olunca sistemin dışına atılmaktan kurtulamıyorlar. *DC Talk*'tan Toby McKeehan, “Bir sisteme gizlice giriyorsun, (radyo) senin Hıristiyan olduğunu anlıyor, ve sesini kısıyor” diyor.³³ Kayıt şirketi yöneticileri onlara, “ belirgin Hıristiyan temalarının seküler pazara geçiş başarısını sınırladığını” söylüyor.³⁴ Seküler pazarda Third Day’in tanıtımını yapan Ray Roldan, benzer deneyimler yaşadı. İki yüksek profilli yaygın organı, Third Day ile ilgili yayınları CD kitapçığında İncil’den söz edildiği için kaldırdı. Roldan “bir grubu Hıristiyan olarak etiketlediğinizde, ona bir *leke* iliştiirmiş oluyorsunuz” diyor.³⁵

Creed bu lekeyi önlemeye çalışan, popüler bir topluluk. Bağımsız bir Hıristiyan şirketinde, animatör olan Jonathan Richter şöyle açıklıyor,

Ne zaman birisi Creed’e Hıristiyan olup olmadığını sorsa, ‘Değiliz, fakat arayış içindeyiz.’ diyorlar. Ödevlerini çok iyi yaptıkları açık, ya da arkalarında bir tür Hıristiyan vakıf var. Bence bu muhteşem. Çok dikkatli olmaları muhteşem, çünkü bugünün popüler kültürü ve şarkılarını satmak istedikleri insanlar da öyle. Bütün yanıtları bulduklarını söyleyerek kendilerini aforoz ettirmiyorlar.³⁶

Creed, Hıristiyan etiketini reddedebilir, ama “arayış içinde olduklarını” söylüyor ki, yalnızca bu bile evanjelik Hıristiyan olduğunun kanıtı olabilir. Evanjelik söylemde, insanlar ya (“Tanrı’yı veya yanıtları”), “araştırırlar” yada “yolu yürürler” (bu Tanrı’yı kişisel kurtarıcıları olarak kabul ettikleri anlamına geliyor). Özellikle arayış içinde

olanlarla, (ya da yürümeyenlerle) yapılan sohbetlerde, “arayış” veya “yolu yürümek”, birçok evanjelist için “kurtarılmış” ve “kurtarılmamış” deyimlerinin yerini almış gibi görünüyor. Dildeki bu değişim, bir yönden, evanjeliklerin seküler dünyanın terapatik söylevini özümseyişine işaret ediyor.³⁷ *Arayış*, *Kurtarılmamışın* yerini, *soru*, *problemin* yerini alıyor. (*Arayış*, yolu yürümeyenlerin bir ruhani anlam aradıklarını varsayıyor; bu kelime ilgisizleri kapsamıyor.) Eski kafalı köktenciler *kurtarılır*, ama modern evanjelikler *yürür*. Geçmiş zamandaki *kurtarılmış* kelimesi, bir oldu bittiye işaret eder. Aksine *yürüyüş* ise, kurtuluşu bir süreç olarak görür, aniden gerçekleşen doğaüstü bir an değildir. Tanrı’yı, kendinden geçtiğin bir vahiy anında bulmaktansa *Tanrı’yla ilişkiye emek verirsin*. Kendisine “Hıristiyan” demeyen bir başka grup olan *Plumb*’ın solisti şöyle diyor: “Bir yaşam biçimim ve şarkı sözlerime yansımamı istediğim bir *ilişkim* var.”³⁸ Sonuç olarak, CCM sanatçılarının terapatik lisansı, onların “dünyeviliğini” (eski moda bir kelime) ve geniş seküler kültürle bağlantısını güçlendiriyor.

Bu evanjelik söylem, bir yönüyle de, evanjeliklerin, kişiler arası ilişkilerin tartışıldığı bir kültürün içinde, yaşmalarının bir yan ürünüdür. Bilerek veya bilmeyerek, dildeki değişiklik, hem *yürümeyenlerle* iletişimin, hem de evanjelik olmayan dinleyicilerin tepkilerini önlemenin bir yolu olarak kullanılmaktadır. CCM ruhani söylemini yumuşatırken, birinci bölümdeki *VeggieTales* videoları gibi, evanjelik olmayanlarla iletişimi hızlandıran örtülü bir hareket sergilemektedir. Mesajı en belirgin ve iddialı evanjelik yapımlara sahip olan, *Stephen Yake Productions*’ da çalışan yapımcı Cindy Montana, şöyle diyor: “Kimse birinin yüzüne parmağını sallayıp kendisini azarlamasını iste-

mez. Ancak katı düşünceleri tekrar hassas ve esnek hale getiren ve gerçekten *yolu yürüyen* biriyle karşılaştıklarında, onu görüp ferahlayarak, kapılarını açtıklarında bir konuşma ortamı bulunabilir. Bunu yaptığınızda ‘Seni çılgın İncil dayatıcısı! Gözümün önünden çekil’ diye bağırarak kaçmayacaklardır.”³⁹ Montana’nın bakış açısına göre, yumuşamış, almaya hazır bir kalp, din değiştirme potansiyeli olan kişinin kaçmasını önleyecektir. Fakat *kurtarılmış* ve *kurtarılmamış* gibi kelimelerden kaçınmanın da kesinlikle bir yararı vardır. Üzerinde çalıştığı yeni bir gençlik dizisinin üretim yöntemini açıklarken Montana, asıl sorunu şöyle tanımlıyor: “Mesajı ne kadar kuvvetli vereceğiz? Bunu *halen yürümekte olan* insanlar için mi yapacağız, yoksa *arayış içinde olanlar* için mi? Arayış içinde olan insanlara ulaşmak için yapılıyorsa, kuvvetli Hıristiyan söylemlerle gelemesiniz. Çünkü bunun onlar için bir anlamı olmaz.”⁴⁰

Tarz değiştiren müzisyenler gibi, Montana da, evanjelizmin en iyi şekilde “Hıristiyanca, ruhani laf salatalarından” arındığı zaman işe yarayacağına inanıyor. Yeni tarz evanjelizm, evanjelize olacak kişiye hissettirmeden yapılabilir. Montana onunla röportaj yaptığım sırada, Tanrı’nın onun hayatında gerçekten değişiklikler yarattığını vurguluyordu. Söylediğine göre, *Yürüyüşüne* başlamadan önce iş ilişkilerinde çok agresif biriydi. “Karşımdakini ortadan ikiye ayırır, sonra üzerine yürür, gözümü bile kırpmadan devam ederdim. İnsanları ezmekten hoşlanıyordum. Artık böyle yapmıyorum. Akşam eve gidiyorum, uyuyorum, kalıp aynaya baktığımda, gördüğüm kırışıklıkları sevmiyorum ama gördüğüm insanı seviyorum.” Daha sonra anladım ki bu, Hıristiyanlık hissini benimle paylaşan Montana’ydı. İncil dayatması şeklinde olmayan bir yaklaşımı

kullanarak, Tanrı'nın hayatını daha iyiye doğru nasıl de-
ğiştirdiğini gösteriyordu. Montana "tohum ekiyordu".
Eğer kalbim alıcı, yani "yumuşak" ise, tohum bir gün bü-
yüyebilirdi: " Program hazırlarken yaptığım tek şey tohum
atmak. *Kurtaracağım* veya kurtuluş hakkında bir şeyler
öğrenmesine yardım edeceğim insanlar ise sadece bire bir
karşılaşmakta olduğum insanlardır."41 Bu, ilginç bir şekil-
de söyleşimiz sırasında, Montana'nın *kurtarılmış* ve *kur-
tuluş* sözlerini kullandığı tek andı, ve bu sözcükleri benim
bu kelimeleri defalarca kullanarak sorduğum bir soruya
verdiği yanıtta kullandı.

Tohum atma perspektifinden bakınca, geçiş müziği ve
ruhani yönü hafifletilmiş videolar, evanjelizmin en fayda-
lı türünü oluşturur. Soruna dışarıdan bakan ve evanjelist-
leri, ikiyüzlü Elmer Gantry'ler olarak görmeye hevesli biri
için, açıkça *kurtuluşu* ve diğer evanjelik söylemleri kullan-
mamak ikiyüzlülük gibi görünebilir. Fakat yeni yaklaşımı
anlamanın en iyi yolu, onu modern evanjelik tarzın bir
parçası olarak görmektir. Bugünün evanjeliki, basmakalıp
ayırıcı, kavgacı köktenciden çok farklı. Yeni evanjelik,
kürsüsünden cehennem ateşi ve lanetlenme vaazı vermek
yerine, *arayıcılarla sessizce duygularını paylaşıyor*. İste-
nen sonuç aynı, -dinleyenin kalbine İsa'yı sokmak-fakat
araçlar, yani dil farklı. Her şeye karşın, eski tür köktenci-
likte olduğu gibi, dil, dinleyicide potansiyel bir değişiklik
meydana getirmek için anahtar bir öğe. Köktencilikğin di-
liyle ilgili çalışmasında, Susan Harding şunu iddia ediyor:

Kutsal ruh, kulağına bir şeyler fısıldayarak seni
bir taahhüt altına sokuyor. Bir kere kurtarıldığın-
da, Kutsal Ruh senin sesini alıyor, senin sesinle
konuşuyor, yaşamını yeniden biçimlendiriyor. İn-
cil dinlemek seni inancını test etmeye zorluyor,
adeta vekaletini kutsal ruha vermişsin gibi. Ve

üretken inanç, yani seni ve senin gerçeğini kesinlikle yücelten o inanç, sadece konuşma yoluyla gelir: Konuşmak inanmaktır.⁴²

Harding'e göre, dinsel lisanı dinlemek, insanı değiştirir.⁴³ Eğer istekle dinliyorsan, sonuçta devreden çıksan ve kurtarılmasan bile, dinlediğin sürece, değişim devresinin bir parçasısın demektir. Tarz değiştirmiş bir Hıristiyan müziği hafifletilmiş bir evanjelizm propagandası olabilir, fakat dinliyorsan araştırmaya başlayabilirsin. Dinliyorsan devreye girdin demektir.

Bu açıdan, *yolu yürüyen bir geçiş topluluğunu* yalnızca dinlemek bile, dinleyiciyi *arayan* konumuna getirir. Müziğin ruhani boyutu ne kadar ılımlı olursa olsun, topluluk Tanrı'nın rızasına hizmet etmektedir. Tabii ki bazı Hıristiyan toplulukları, hit parçalarını yalnızca para için yapar. Emler Gantry öldü; çok yaşa Emler Gantry! Montana'nın değişim teorisi –ya da daha az şık bir ifadeyle belirtirsek yürüyüş dürtüsü-, en azından ilke olarak, tarz değiştirerek Hıristiyan mesajını ılımlılaştıran ya da Hıristiyan olup olmadıkları konusunda, ağızlarını oldukça sıkı tutan Hıristiyan müzisyenleri cephesinde, olanları açıklamada oldukça yararlıdır. Onlar, kendilerine İncil-vaizleri denilmesini istemezler. Onlar; insanların adeta gözlerinin içine sokulan bir müzikten bağırarak kaçmalarını istemezler. Aslında bu sanatçılar, tüm evanjeliklerin birer Jim Baker kopyası olduğunu sanan, seküler dünyaya stratejik bir tepki vermektedirler. Ruhani boyutta ise, bu sanatçılar, tohum atar, kalpleri yumuşatırlar. Açıkça Tanrı'dan bahsetmeseler bile, en azından seksten, şeytandan, ebeveynlere başkaldırmaktan ve bunun gibi Hıristiyanlığa aykırı şeylerden de bahsetmezler. *Arayış* ve *yürüyüşün* ne olduğuna dair birer örnek olmaya çalışırlar. Montana'nın pat-

ronu Stephen Yake'in de söylediği gibi “*Creed*, dünyayı evanjelize etmeye çalışmıyor; sadece dünyanın onları görmesini sağlıyor.”⁴⁴ Richter'in dediği gibi, en iyisi onları “tüm yanıtları bulduklarını iddia ederek dışlanmak hatasına düşmeyen *arayıcılar*” olarak görün.

İş yaşamı açısından bakıldığında, kendisini *Hristiyan* bir etiketle piyasaya sürmeyen bir Hristiyan sanatçı gergin bir ipte yürüyor demektir. *Kendilerini Hristiyan olarak adlandırmayan Hristiyan müzik gruplarının* tümü belli başlı müzik mağazalarında diğer gruplarla karıştırılmadığı sürece, yerel Hristiyan kitabeveleri, CCM sanatçılarını yaratabilir ya da yok edebilir. Aile kitabeveleri sanatçılara karşı bilhassa acımasızdır. Eğer bir sanatçının yeterince Hristiyan olduğunu düşünmezlerse, o sanatçı asla raflarda yerini bulamaz. Örneğin 2000 yılında kitabevi sahipleri, bir grubun, bir şarkısında *cehennem* sözünü yersiz bir şekilde kullandığına kanaat getirip grubun tüm CD'lerini toplattılar. Hristiyan sanatçılar, yaygın müzik pazarına girmeye başladıklarında, aile mağazalarının keskin bakışlarını üzerlerinde hissederler. *Sixpence None the Richer*, hit aşk şarkıları *Kiss me- öp beni'* ile ciddi eleştiri almışlardı. Bununla birlikte, *Late night with David Letterman-David Letterman ile uzun gece-* programında nazik bir şekilde dinsel tutumlarını açıklayıverdiler. Bu davranış, belki de imajlarını yerleştirmek için kasıtlı olarak geliştirilmiş bir taktik değildir, ama onlara zarar da vermez. Montana'nın dediği gibi, tarz değiştiren bir Hristiyan müzik grubunun “kalbindekileri söyleme ya da söyleme fırsatını yakaladığı bir platform, onların kalplerindeki gerçeği gösterecekleri yerdir. Bu platformu, ya mesajı yaymak ve tanıklık etmek için kullanacaklardır; ya da mesajı sulandırmaya devam edeceklerdir. Ve seküler anlaşmayı

biraz zorlasalar iyi olur, çünkü aksi durumda aile kitabeveleri şöyle diyecektir: Bakın, gördünüz mü? *Letterman*'da bir kez bile Tanrı'dan bahsetmedi. İşte o vakit, onlar da bu pazarı kaybedeceklerdir.”⁴⁵

Hıristiyan sanatçıları ihanetle suçlarken ortaya çıkan, problemlerden biri, bu suçlamanın tüm Hıristiyanların aynı ruhani tutum ve amaçlara sahip olduklarını- ya da olmaları gerektiğini- varsaymasıdır. Bu sanatçılara yönelik ihanet suçlaması, Hıristiyan pazarında çalışan bütün müzisyenlerin, ruhları kurtarmaya çalışan vaizler olduğunu varsayar. Gerçekte, Hıristiyan müzisyenleri, gerek Hıristiyan müziğinin ruhani statüsüyle ilgili fikirleri yönünden, gerekse de kendilerinin neyi başarmak için orada olduklarını anlama biçimleri yönünden, bir çok farklılık gösterirler. Bazı sanatçılar, kendilerini *müzik papazı* gibi görürken, bazıları yalnızca *insanları eğlendiren bir Hıristiyan* olduklarını düşünürler. Evanjelik yoğunluk açısından bir seviye aşağıda ise *aslen insanları eğlendiren ama bir yandan da Hıristiyan olan* etiketi vardır.⁴⁶ Gerek şarkılarında, gerekse de ellerindeki İncil taşıdıkları konserlerinde vaazlar vermek, en çok evanjelik müzisyenlerde görülen bir özelliktir. *Amy Grant* gibi insanları eğlendiren kimi Hıristiyanlar, bazı parçalarında Tanrı'dan söz ettikleri için Hıristiyan tanınırlar, bazı şarkılarında ise Tanrı'dan hiç söz etmezler. Meşhur *Sixpence None the Richer* ve yeni ünlü *Switchfoot* gibi aslen insanları eğlendiren, ama aynı zamanda da Hıristiyan olan müzisyenler, arada bir örtülü şekilde kurtuluştan bahsetmekle birlikte esasen temiz müzik yaparlar. Hıristiyan müziği, alt kültür grubu içindekilerin haricinde, olanların çoğu onların evanjelik olduğunu bile anlamaz.

Son olarak Hıristiyan müzik endüstrisinde, işlerini bi-

rinci plana alıp, eserlerinin evanjelik niteliklerinden çok sanatsal yönlerine öncelik veren insanlar vardır. *Sixpence*'in de bağlı olduğu, yapım şirketi *Squint*'in çalışanları, kendilerini insanları eğlendiren aynı zamanda da Hıristiyan kişiler olarak görebilirler, ama şirketin esas hedefinin yaratıcılık olduğuna inanırlar. Sinematograf Ben Pearson'un açıkladığı gibi: "Squint, güzel sanat yapmaya çalışıyor. Nokta! Bu, kiliseye hizmet etmiş veya dünyaya yeni bir şey getirmiş hiç önemli değil." Fakat Pearson şunu da ekler: "Eğer gerçekten mükemmellik peşindeyseniz ve mükemmelliği elde etmek için her şeyinizle Tanrı'ya hizmet ediyorsanız, insanlar bu çabaya yanıt vereceklerdir."⁴⁷ Pearson, burada sözlerinin içine karıştırılmış bir mesaj da veriyor: İnsanlara hizmet etmeniz önemli değil, fakat Tanrı'ya hizmet ediyorsanız, insanlar sanatınıza yanıt verecektir. Sektördeki birçok insan gibi, konuştuğum Squint çalışanları da, kaliteli müziğin pazarda, kaliteli bir müzik olarak rekabet şansının olması için *Hıristiyan* etiketinin kaybolmasını istediklerini söylediler. Yine de Tanrı'nın gücüne inandıkları için, Tanrı'ya hizmet eden sanatın, Tanrı'ya hizmet etmeyen sanata göre insanları daha çok etkileyeceğini düşünüyorlar. Kaliteli müzik ve müzik videoları, yaratıcılarının inançları ne olursa olsun, sanat açısından kendi çizgilerinde kalabilirler. Fakat sanatçı yaratıcıdan ilham alıyorsa, etki olumlu olacak, kalpler yumuşayacaktır.

YORUM

"Hıristiyan bir klip düşünün, erkek ve kız kıırda dans ediyor, rüzgar ve güneş var, işte tipik bir Hıristiyan klip. Benim için bu komik bir şey. Bunda hiçbir yaratıcılık yok." Grup menajeri Scott Brickel böyle söylüyor ve onunla ay-

nı fikirde olmamak mümkün değil; birçok Hıristiyan müzik klipi, özellikle yalnız Hıristiyan pazarı için üretilmiş olanlar, tekdüze ve sıradan. Tanrı iyi, Şeytan kötü. Başka bir deyişle Hıristiyan klipleri çoğunlukla birbirinin tıpatıp aynı.

Bu lafzi dünya görüşü, evanjeliklerin İncil'in Tanrı tarafından vahyedilmiş tastamam bir Tanrı kelamı olduğu konusundaki yaklaşımıyla da uyumludur. Evanjelikler İncil'in nasıl anlaşılacağı ve kullanılacağı üzerinde dururlar. Yalnızca Tanrı ve İsa'yla değil, İncil'le de insan arasında kişisel bir ilişki bulunması gerektiğini vurgularlar. İncil'in her kelimesinin doğru olduğuna inanırlar ve insanlar Tanrı'nın niyetlerini her zaman anlamasalar da, İncil'in doğru yolu göstereceğine inanırlar. Böyle lafzi bir anlayış en kötü biçimiyle bir film haline getirildiğinde, Carman'ın *Satan Bite a Dust* filmi ortaya çıkar (Kutsal Ruh'un doldurduğu tabancalarla vurulan şeytanın gösterildiği western filmi) (şkl.18-20) Diğer siyah-beyaz klipler ise, mutlu sonla biten bir ruhaniliğe odaklanır, genellikle sanat ve yaratıcılık yönü yoktur.

Endüstrideki en yaratıcı ve enteresan yönetmenlerden biri olarak kabul edilen Eric Welch, videoların tek-yönlülüğüne işaret ediyor. "Hıristiyanlar, genellikle, İncil'i tanıtmak için her şeyi açık açık anlatma ihtiyacı hissediyorlar. İnanıyorum ki İsa, insanların ilgisini uyandırmak için küçük hikayeler anlatıyordu, Hıristiyan sanatının modern versiyonu bunu görmezden geliyor." Welch ise "insanların kafasına bir fikri aşlamaya çalışıp, sonra da bunu onların gözlerinin içine sokmaktan çok, insanda merak uyandıran videoları tercih ediyor. Hıristiyanların pek azı eserlerinde sembolizm ve zeka unsuruna başvurabiliyor." 48

Welch, ince zeka oyunları dolu, sembolizmle süslen-

ŞKL. 18 CARMAN,
"SATAN BITE THE
DUST'TA ŞEYTAN'I
KOVUYOR.

ŞKL. 19 ŞEYTAN,
KÖTÜ KOVBOY
KILIĞINDA.

ŞKL. 20 CARMAN,
TÜRBANLI ŞEYTANI
VURMAK İÇİN BİR
SİTAR KULLANIYOR.

miş, anlamak için bir kaç kez izlenmesi gereken klipler yapmaya çalışıyor. “Çalışıyor” diyorum, çünkü, sonuçta, o da işverenine bağımlı. Bazen siyah-beyaz mesajlar uğruna veya sanatçılarının imajını kaypak bir şekilde ön plana çıkarmak için, enteresan bir fikir yok edilebiliyor. Welch bunu şöyle açıklıyor: “Mesela şarkı sözlerini yaratıcı ve sembolik bir biçimde sunmak için orijinal bir fikir oluşturuyorsun, fakat, kontrolü elinde tutanlar yalnızca sanatçıyı şarkı söylerken göstermek istiyorlar. Ya da eski tarz bir video istiyorlar. Sonuçta bize şirketlerin istediklerini yapmak için iş ve para veriliyor. Tabii ki, bu zaman zaman bizi rahatsız ediyor ama, esasen bizim işimiz de bu: Sanatçılar için dört dakikalık reklam filmleri yapmak.”⁴⁹

Welch’in, kliplerin zeka unsurundan yoksun oluşlarıyla ilgili eleştirisi tutarlı olabilir. Bununla birlikte, genellikle MTV ekranlarında yayınlanma derdiyle daha karmaşık hale getirilen, çok anlamlı ve farklı yorumlara açık az sayıda klip de bulunmaktadır. Bu, çok enteresan bir gelişme; birden çok anlama gelebilen klipler, her şeyin kitabı anlamına birebir inanmayı tercih eden bir kültür tarafından üretilmekte. Hıristiyan müzik içindeki birçok insan, Hıristiyan şarkılarının değişik sanatçılarda farklı şekillerde anlamlandırabildiğini itiraf ediyor ve bu da problem değil. Bir çok insana tarz değiştirmiş, bu Hıristiyan müzik parçalarının ve bu parçaların üzerine çekilen kliplerin, evanjelik kültür içinde olmayanlar tarafından , evanjelikler kadar, Hıristiyanca yorumlanıp yorumlanamayacağını sordum. Audio Adrenalin’i ve Switchfoot’u yöneten Scott Brickel soruma şöyle cevap verdi:

Audio Adrenalin, Hıristiyan sanatçılardan oluşuyor. Hıristiyan gençlik grupları için, birçok insanın ‘amigo şarkıları’ diyebileceği şeyleri yapıyor-

lar. ‘Never Gonna be as Big as Jesus’, ‘Big House’, ‘Can’t Take God Away’ gibi. Bu tür şarkıların hepsi amigoluk. Switchfoot’un biraz daha dünyevi bir yönü var. O daha dinlenebilecek bir grup. Bilirsiniz, iyi müzik, iyi müzisyenler. Onların şarkı sözleri, kim olduğunuz, amacınızın ne olduğu, yaşamınızda Tanrı’nın etkisi hakkında düşünmenizi sağlıyor. Switchfoot’un şarkı sözlerinden, Audio Adrenalin’ininkilerden daha çok anlam çıkarabiliyorsunuz. Audio Adrenalin’de birden fazla anlam yok. En popüler şarkılarından biri olan “Never Gonna Be as Big as Jesus” ile nereye gidebilirsiniz ki?!⁵⁰

Brickel’e göre, amigolar ve bu tip müzik grupları, değerli amaçlara hizmet ediyor. Ama bu gruplar birbirinden çok farklı. Switchfoot şarkıları, farklı yorumlara açık bir çok anlamlılığa yer verirken, Audio Adrenalin’in şarkılarında buna yer yoktur. Çok anlamlılığa verilen önem, evanjeliklerle modern dünya arasında kurulan çağdaş ilişkiye benzer. Eski kafalı bir köktenci, belki bir amigo grubunu çok anlamlı müzik yapanlara tercih edebilir. Ama evanjelik, her ikisinin de barış içinde bir arada bulunabileceğini kabul eder.

Switchfoot gibi, *Sixpence None the Richer* da yoruma açık, dinlenecek kaliteli müzik yapan iyi bir gruptur. Adlarını taşıyan 1997 albümündeki bazı şarkılar, ruhani konular içerse de, hit parçaları *Kiss Me* en seküler şarkıdır. *Kiss Me’nin* sözleri, Tanrı ve İsa’dan hiç bahsetmeden, tatlı bir şekilde, işi şehvete de vurdurmadan, yalnızca öpücüklerden bahseder. Klibi de benzer tondadır; François Truffaut’un Fransız New Wave klasiği, *Jules and Jim*(şkl.21-23) in eğlenceli bir kopyasıdır. Truffaut’un filmi, tuhaf bir tercihtir, çünkü muhafazakâr bakış açısından, Jules ve Jim, zınavı ve en nihayetinde modaya uygun ümitsizliği

ŞKL. 21-23 SIXPENCE
NONE THE RICHER'İN
KISS ME ŞARKISI İÇİN
YAPILAN VİDEO,
FRANÇOIS
TRUFFAUT'UN JULES
VE JIM'İNE SAYGI
NİTELİĞİNDEDİR.

simgeler. *Kiss Me* klibi, bir müzik klibinin bir Hıristiyan şarkısının erdemli mesajını değersizleştirip, muhafazakar Hıristiyan değerlerden nasıl ödün verilebileceğinin çok belirgin bir örneğidir.

Videonun sinematografı, Squint Productions çalışanı Pearson, olaylara daha farklı bir açıdan bakmakta ve şöyle demektedir:

Klibi kullanıp kullanmayacağımız konusunda herhangi bir tartışma yoktu. Bu terk ediş tarzından

daha çok bizi cezbeden şey, Truffaut'un bir yerde babası olduğu o harika New Wave stili oldu. Tepki gösterdiğimiz şey, esasen o kayıtsız klip çekme tarzıydı. Doğal ışık, elde taşınan ya da üç ayaklı bir sehpanın üstüne konan kameralar, o asık suratlar... Hatta, kullandığımız kameralar bile o zamandan kalmaydı. 1960'ların başında her şey için kullanmakta olduğumuz Arriflex 2B kamera ve Angenieux mercek, aynı dönemden kalma bir Fransız merceği idi.⁵¹

Burada, Pearson içerikten çok, şekil ve teknikle ilgileniyor. Klibi bir sanat eseri olarak görüyor ve yapım ekibinin French New Wave ile kurduğu ilişkiyi, Squint'i dışlanmış bir dinî alt kültürün parçası olmaktan çok, dışlanmış bir sanatsal alt kültür parçası olarak konumlandırarak bağlantılandırıyor.

New Wave'den farklı olarak müzik videoları, yeni bir radikal sanatsal tarzı temsil etmez. *Kiss Me*, her ne kadar şiddet ve seksten arınmış olsa da, benzersiz bir müzik klibi olarak rakiplerinin arasında öne çıkmaz. Peki, yeni ve orijinal olan bizzat videonun kendisi değilse eğer, öyleyse Pearson, Truffaut ile neden böylesi bir benzerlik kurmaktadır? Pearson'un Truffaut ile özdeşleşmesi estetikten daha fazla bir şeydir. "Yaptığı şey nedeniyle Truffaut'ya çok hayrandık. İnsanlar gözlerini karartıp film yapmaya karar verirken, Truffaut'un yaptığı iş, yani New Wave hareketinde cisimleşen stüdyo sisteminin bir parçası olmama hareketi, bize ilhamı veren başlıca şey oldu. Bunda bu şey duyulan özlemin de rolü var."⁵² Burada, Squint ve Truffaut arasındaki paralellik kısmen bir tarzla (özlem duyma) ilgilidir, ama aynı zamanda bir ekonomi ve ekonomik dışlanma sorunudur.

Bu bizi, her ne kadar Hıristiyan bir etiketten kurtarma-

ya çalışsa da , Squint'in esasen bir Hıristiyan şirketi olduğu gerçeğine götürüyor. Hıristiyan video yapımcıları MTV'ye benzeyen şeyler yapabilirler, fakat yine de Hıristiyan sanatçıların hit parçalarına çok nadir rastlanıyor ve Hıristiyan şirketler, sektörün, Los Angeles ve Newyork'un ve stüdyo sisteminin dışında kalıyor. Ve çoğu zaman olduğu gibi, dışarıdakiler içerideki haline dönüştüğünde, bir şeyler kaybedilmiş oluyor. İyi yönde veya kötü yönde, alt kültürler ana kültürün parçası haline geldiklerinde, kaçınılmaz olarak değişirler. Pearson alt kültürler dışlanmışlık statüsünü kaybettiğinde başlarına ne geldiğini şöyle açıklıyor: "Zaman size bu olanakları bir veya iki kez verir. Çünkü *Kiss Me* ve grubun başarısına bakarak, geriye dönüp yapmış olduğunu bir daha üretip üretemeyeceğini bilmiyorum. Mesela Truffaut'un ilerleyen yıllarda yapmış olduğu, ilk kez kendi bütçesine sahip olup kendi ekibiyle çalıştığı *Fahrenheit 451*, tam bir fiyaskoydu." ⁵³ Truffaut ile yapılan bu kıyaslama Squint'in romantik ruh halini bir kez daha gözler önüne sererken, aynı zamanda büyük bir başarıya ulaşmanın sanatsal maliyetiyle ilgili endişelere de işaret ediyor.

Kiss Me videosu; Pearson'un tanımlamasına bağlı kalınarak da yorumlanabilir. Ama ben yine de başlangıçta geliştirdiğim teze, yani tarz değiştirmiş Hıristiyan müziğinin dinsel vurguları yönünden hafifletilmiş bir müzik olduğu fikrime geri döneceğim. *KissMe* şarkısı, genç bir jönün baş rolünü oynadığı *She's All That (Iscove 1999)* adlı film için *soundtrack* olarak seçildiğinde, şarkının yeni klipi filmin reklamını yapmak amacıyla, Truffaut'a yönelik imalar kullanılmadan çekildi. Bu Jars of Clay'in *Flood* klibinin seküler pazar için, ruhani yönden daha hafif hale getirilmesinden farklıydı; çünkü her şeyden önce *KissMe*, dinî bir parça değildi. Yoksa öyle miydi? Benim *yürümeyenlere* has

perspektifimle değerlendirdiğimde, ilk bakışta bu açıklama bana çok net bir açıklama gibi görünmüştü. Klbin direktörü Eric Welch benim yanlışımı düzeltti. Seküler kulak ve göze, İsa'dan söz etmeyen bir müzik veya klip, Hıristiyan değilmiş gibi görünür. Welch'e göre yaygın kültür pazarı müspet bir İncil mesajını yayan daha çok sanatçıya ihtiyaç duymaktadır. Onun açısından olumlu mesaj, İncil mesajı demektir... "Ben aşk hakkında bir şarkının anti-Hıristiyan yada İncil'le ilgisiz bir şarkı olduğunu düşünmüyorum. Hıristiyanlar öpüşmüyor mu, Hıristiyanlar evleniyor mu? Bence Hıristiyanların bu konuları işlemesi gerek."⁵⁴ Öyleyse *Kiss Me*, hafif bir romantik şarkı olması nedeniyle Hıristiyanlık dışı olarak değerlendirilemez: *Kiss Me*, aşka Hıristiyan bakış açısını getirir. Welch, Hıristiyanların her konuyu işleyebildiğini ve işlemesi gerektiğini iddia eder:

İnsanlar, dağılmış ailelere, alkolizme, AIDS'e, homoseksüelliğe, inancın yitirilmesine, ve diğer önemli konulara, yapıcı tepkiler veren şarkılara gereksinim duyuyorlar. Hıristiyanların bu konuları layıkıyla işlememesi, onları kültürümüzde geçersiz ve tatsız tuzsuz kişiler haline dönüştürdü. Sadece İsa da iyidir. Fakat insanların gerçek, pratik ve cesur yanıtlara ihtiyacı var. Kendi içine kapanıp kilise korolarına vaaz veren Hıristiyanlar, hayatta bir umut arayanları başka kapılara yönlendirdiler.⁵⁵

Başka bir deyişle, Hıristiyan sanatçılar her tür sosyal konuyu işlemeliler (Belirgin bir şekilde politik nitelik taşıyan konular da buna dahildir, örneğin evanjeliklerin eşcinselliğe ilişkin tutumları, tarihsel olarak baskıcı siyasal tedbirlerle bağlantılıdır). Sanatçılar, yalnızca İsa'ya bağlı kalırlarsa, Welch'in iddiasına göre, teori alanında kalırlar, insanların gereksinimlerine yanıt veremezler.

Peki, Hıristiyan müziğini dinleyen ve yorumlayanlar esasen kimlerdir? Acaba Evanjelik gençlik bu müziği kullanarak arkadaş mı arıyor? William D. Romanowsky 1980'lerin sonunda şu gözlemi yapıyordu: “Hıristiyan müziğinin hitabettiği pazar iddia edildiği gibi *kurtarılmamış gençlik* kitesinden değil, 12-35 yaş arası beyaz evanjeliklerden oluşmaktadır.”⁵⁶ Bugün, *P.O.D., Sixpence None the Richer, Jars of Clay, Creed* gibi gruplar, hem evanjelik, hem de evanjelik olmayan dinleyicilere ulaşır. Tarz değiştirerek seküler pazara girmeyi başaramamış gruplar ise, yalnızca Hıristiyan kitabevlerinde bulunur ve yalnızca evanjeliklerce dinlenir. Bazı gençler müziklerini arayış içindeki arkadaşlarıyla paylaşırsa da, birçoğunun müziği ya walkman’de ya da odasında yalnız dinlediği bir gerçektir.⁵⁷ Peki bu müziği nasıl yorumlarlar? Bu iddialı bir soru ve burada tam olarak yanıtlanması oldukça zor. CCM, *müspet* değerler iletmek ister, ama, gençliğin hedeflenen mesajı aldığından emin olmak olanaksızdır. Müzik dinleyicileri üzerine yapılan sosyal bilim çalışmaları, hayranlarının çoğu zaman müziği *yanlış anladıklarını* gösteriyor. Patricia Marks Greenfield ve arkadaşları, Bruce Springsteen’in *Born in the USA* şarkısının “umutsuzluk, hayal kırıklığı ve öfke” mesajları içerdiğini düşünürken, inceledikleri dördüncü, sekizinci, onikinci sınıflardaki kolej öğrencilerinin pek azının bu mesajları algıladığını gördüler. “Aksine bu öğrencilerin çoğu, sadece iyimser başlığı algılamış, ve şarkının iletmek istediği değer olarak da, nakarat cümlelerini anlamışlardır.”⁵⁸ Bir başka çalışmada ise, benzer bir şekilde gençlerin, Olivia Newton John’un *Physical* şarkısını *aerobiğe davet* olarak algıladıkları, kürtaç karşıtlarının ise, Madonna’nın ‘Papa Don’t Preach’ şarkısının davalarına hizmet ettiğini düşündüklerini göstermiştir.⁵⁹ Tabii ki, bir

şarkının gerçekte ne anlama geldiğini yorumlamak ve sonra da, dinleyicilerin bu mesajı anlayıp anlamadığını ölçmek aldatıcı olabilir. Bir defa, hüzünlü sözler neşeli bir müzik temposu ile iletildiğinde, neşeli dinleyicinin şarkının anlamını yanlış kavradığını kim iddia edebilir? Bir çok sosyal bilimci yorumlamanın tamamen sözlerle ilgili bir şey olduğunu iddia ettiğine göre, dinleyicilerin müziği yanlış anladıklarını sanmalarına şaşmamak gerekir.

Peki, evanjelik gençler acaba şarkı sözlerini doğru anlama konusunda, daha özel bir şansa sahip midir? Esasen, CCM'nin ayırt edici özelliği genellikle şarkı sözleridir. Öyleyse teorik olarak, Oblation gibi katı Hıristiyan bir grup, kürtaj karşıtı death-metal bir şarkı söyleyebilir ve temposu şiddetli olsa da, ölüm karşıtı sözleri şarkıyı kurtarır. Dinleyicilerin, bu biçim-içerik uyumsuzluğundan ne anladığı, çözülmemiş bir sorundur. Bir çalışmada, "gerek şiddet içeren cinsel içerikli *heavy-metal* dinleyen, gerekse de Hıristiyan *heavy-metal* dinleyen erkek üniversite öğrencilerinin, klasik müzik dinleyenlere kıyasla, kadınlara karşı daha olumsuz tavırlar sergiledikleri" ortaya çıkmıştır.⁶⁰ Sadece bu çalışma, elbette ki kesin bir şey kanıtlamaz. Belki de erkek üniversite öğrencilerinin, genelde kadınlara karşı olumsuz tavrı vardır, fakat klasik müzik dinlemek onları tepkisiz kılar! Ama kesin olan bir şey varsa, o da gençlerin, Hıristiyan müziğinde şarkı sözlerinin önemli olduğunu iddia etmesidir. Sözlerin müziği kurtardığını, onu Hıristiyan yaptığını, ve böylece müzik dinlemeyi bir Hıristiyan etkinliği haline getirdiğini iddia ediyorlar. Şarkı sözleri görünüşte, en bedensel görünen şarkıyı bile beden değil ruha ve akla yönelik kılar.

Evanjelik gençliğin, CCM sözlerini dikkatlice dinleyip, gerektiği gibi yorumlayıp yorumlamadığı tartışmaya açık

bir sorundur, ve gittikçe yükselen Hıristiyan müziği, bu soruları yanıtlamayı daha da zor bir hale getirir. Creed'in 2000 yılında hit olan parçası *With Arms Wide Open*, şarkıcının kendisini mutlulukla doldurduğunu söylediği bir kişisel değişimden bahseder. Şarkının klipi, solistin seksi saçlarını ve adaleli göğsünü vurgulayarak havuza girişini gösterir. Bu vaftiz anı mıdır, yoksa bir ıslak t-shirt yarışması mı? Sonunda şarkıcı Tanrı'dan, açıkça bir kez söz eder, dinleyicinin anlayacağını umduğu gizemli bir "O" sözü geçer. O'nun neyi anlamak istediği belirtilmez. Bu şarkı ve klipte, "O" sözünün herhangi bir aşığı anımsatmasın mani olacak bir şey yoktur. Şaşırtıcı olan şudur ki; ahlaki görelilikten oldukça uzak duran ve kitabi bir İncil yorumunu yeğleyen bir dinî kültür, gitgide daha da fazla mesajı belirsiz kültürel eserler üretmektedir.

Creed'inkilerden daha açık mesajları olan Hıristiyan şarkılarında bile, sıra klibe gelince anlam hafifletilir. Çalışmalarını *müzik papazlığı* olarak gören Rebecca St. James'in şarkısı *Pray* bile, o kadar canlı ve tempoludur ki, beddua sözleri bu temponun içinde adeta kaybolmuştur. Small Town Poets ise, putperestlik karşıtı bir mesaj verme gayretindeki klipte, altın inek simgesini herkesin kazanmaya can attığı bir pasta şeklinde temsil ederek budalaca bir klip çekmiştir. *Way Home Back* için çekilen ve cüceler, Elvis taklitleri, duman makineleri ile dolu klipte, *cool* bir imaj çizilmeye çalışılıp, insanlara iyi davranmanın önemi konusunda bir mesaj verilmeye çalışılıyordu. Ancak bu haliyle klip, daha çok bir parodi kliline benzemektedir. Seküler pazarlar içindeki payı genişletme konusunda seminerler veren Mark Joseph, zeka ve inceliğin "Hıristiyan gettosundan" çıkıp bir geçiş başarısı yakalamak için anahtar kelimeler olduğunu iddia eder. C.S. Lewis'in de işaret

ettiği gibi, “önemli olan Hıristiyanlık hakkında kitaplar ve şarkılar yazmak değil, Hıristiyan dünya görüşünü yansıtan kitaplar ve şarkılar yazmaktır.”⁶¹ Bununla birlikte Hıristiyan dünya görüşü, aşırı derecede incelikli, stilize veya sembolizmle karışmış hale gelirse, onun şifrelerini çözüp Hıristiyan olduğunu algılamak da bir o kadar zor olur.

With Arms Wide Open gibi, DC Talk’un 1998 yılında yaptığı *You Consume Me* şarkısı da, bir klibin örtülü bir evanjelik mesajı nasıl taşıyıp nasıl taşımayabileceğinin bir örneğidir. *You Consume Me*, şarkıcının Tanrı’yla yakın ilişkisini anlatan tutkulu bir şarkıdır. Grubun lideri Toby McKeehan’ın açıkladığına göre, “Tanrı’yla ilişkimizi son derece özel görüyoruz. Bazı insanlar *Consume Me*’deki ilişkinin gerçek ve tutkulu olmasından rahatsız olabilir... Bunu ruhani bir şarkı olarak yazdık, çünkü, bizim için inanç; tutkulu, kişiye özel ve İsa’ya adanmış bir aşk ilişkisidir.”⁶² Şarkının sözleri açık bir şekilde cennet ve vaftizden bahsetse de, duygulu bir aşk şarkısı gibi de algılanabilir. “Sen damarlarımda dolaşan yanan bir alevsin/senin içinde boğuluyorum, ruhumu boğuyorsun.”⁶³ Eşlik eden müzik ise yavaş ve duyguludur.

Fakat şarkıyı klibi izleyerek dinlerseniz, *You Consume Me*, kendinden geçmiş bir aşktan çok, kapana kısıtılmış bir takıntı gibi gözükmektedir. Bilim-kurgu tarzı çekilen klip, yüzlerinde özel nefes alma maskeleri olan bir grup insan gösterir; Maskeler, borularla insanların arkasındaki tüplerde yer alan oksijene bağlıdır. Astlardan biri, kaçmaya çalıştığında, acımasız bir koruyucu ona vurur. Maskesi düşer, onu almak için mücadele eder. Klibin sonunda, bir isyancı sanki intihar etmek ister gibi maskesini çıkarır. Yere düşer, sonunda maskelerin aldatmaca olduğunu anlar. Hava zehirli değildir, ve diğer insanlar da maskelerini

çıkarcı, özgürlüğe kavuşur. Videonun genel havası, bu son sahneye gelinceye kadar, kasvetli ve karamsardır. Burada anlatılmak istenen, maskelerin çıkmasıyla insanların kendilerini tüketen “sen”den kurtulmasıdır. *Rock* müzik “mitlere özgü sen”le ilgilenir, *Rock* müzikte “Sen” beni terk ettin, incittin, sevdin, kurtardın gibi söylemler kullanır. Bu Hristiyan videolarında ise “Sen”, seküler müzik pazarında tabu sayılabilecek “Tanrı” veya “İsa” sözcükleri yerine kullanılır. *You Consume Me*’nin sonunun, aslında kurtuluşu ulaşmanın bir metaforu olduğu, videonun sonunda kişinin, dünyanın nimetleri yerine, “Sen-Tanrı” tarafından “tüketildiği” iddia edilebilir. Klipteki görüntüler, bunu pek desteklemese de, bazı DC Talk hayranları böyle bir anlam çıkarabilir.

Diğer yandan, izleyiciler bu klibi bu konularla tamamen ilgisiz bir klip olarak da görebilir. Grup üyesi Kevin Max klip için “Evet, bir kısmı mesaj amaçlı, bir kısmı ise eğlendirmeye yönelik” diyor. Michael Tait ise şöyle diyor: “Müziğin mümkün olduğu kadar çok etki yapmasını istiyorum. Bir insan müziğini, bir başkası ise sözlerini beğensin, benim için ikisi de uygun ve önemli.”⁶⁴ Yani, bir kişi *You Consume Me* şarkı ve klibini ruhani bulabilir, başka bir insan ise dinle alakasız ve hatta seksi bir klip olarak değerlendirebilir. Bunun hiçbir önemi yoktur. DC Talk, 2000 yılında kendisini seküler pazarda başarı elde etmek için açıkça pazarlıyordu. Web sitelerinde, “türlerinin ötesine ulaştıklarını” ve “müziklerinin güvercin yuvalarına saklanmadan, ifade fırsatı bulmasını istediklerini” söylüyorlardı.⁶⁵ Web sitesi bunu kaba bir şekilde ifade etmese de, “türünün ötesine ulaşmak” ve “güvercin yuvasından kurtulmak” gibi sözlerin aslen ima ettiği şey bir Hristiyan grubu etiketinin ötesine ulaşmaktı. Sonraları solo çalış-

malar için grup dağıldı, tek başlarına başarılı olup olamayacaklarını göreceğiz.

DC Talk, yelpazenin bir ucunda yer alıyorsa, diğer ucunda da Hıristiyan gettosunu asla terk etmeyecek olan ve yorumsal belirsizliğe yol açmayacak klipler üreten, başarılı sanatçı Carman vardır. Carman ya da Carman Dominic Licciardello, (profesyonel olarak ilk ismi kullanılır) Hıristiyan pazarında kalarak zengin olabilmiş bir Hıristiyan sanatçıdır. Şarkı ve kliplerinde, ne dinselliğini ne de savunduğu politikaları gizlemez. *Revival* klibinde Carman, Şeytan'ı cehennemde oturmuş hergün kürtajları ve televizyondaki şiddeti izleyip sevinirken gösterir. Carman videoları, bazen eşcinsellere tepki gösterir, bazen okul duasının tekrar yürürlüğe konmasını savunur, bazen de devlet okullarında prezervatif yerine İncil dağıtılmasını ister. Fakat daha çok, İsa ve kurtuluş hakkında vaaz verir. Tarzı yalnız didaktik değil, aynı zamanda saldırgan hatta küstaktır. Örneğin bir klibinde, bir adamın öldükten sonra günahları sebebiyle yargılanışını gösterir. Bu yüce cüretsizlik gösterisinde Carman, dört rol birden oynar: Anlatıcı, Şeytan, İsa ve Tanrı. Carman'ın haklılık inancı, kendisinden şüphe etmeyen tavır, kameraya karşı birinci elden, kendine güvenen bir insan olarak konuşması, bütün bunlar onun kendi inanç sistemi dışındaki insanlara ulaşma ihtimalini güçlendirir. Bu, Carman'ın yapışkan bir kişilik olduğunu düşünen, kendi inanç sisteminden bir çok insan için de yabancılaştırıcıdır. Örneğin konuştuğum insanlardan biri, bir klipde kullanılan ucuz şeytan kostümüyle dalga geçiyordu.

Bir açıdan bakıldığında, Carman'ın müzik ve klipleri, durmaksızın günah, kurtuluş, iyi, kötü hakkında vaazlar verdiği için en evanjelik örnek olarak görülebilir. Ama bu

şarkı ve klipler, şöyle veya böyle, sadece Carman'la aynı fikirde olan insanlara seslenir. Öyleyse teoride en evanjelik örnek olan Carman, kurtarılmamışlara ulaşma açısından bakıldığında, yani pratikte en az evanjelikdir. (Seküler kültüre entegre olmak gibi beklentisi olmayan Carman *kurtarılmamış* insanlara *arayan* insanlar diyecek tipte birisi değildir.) Evanjelik olmayan insanların Carman'la karşılaşmayacağından emin olamayız. Klipleri genellikle, televanjelik *Trinity Broadcasting Network*'te yayınlanır. Asla MTV veya VHI de yayınlanmaz, Carman'ın müziği, seküler radyolarda hiç çalınmaz. İncil'in yanılmazlığı ruhuyla, Carman'ın müzik ve klipleri her şeyi olduğu gibi söyler. Onunla aynı fikirde olmayabilirsiniz ama, klipler yanlış anlamaya ve tartışılır yorumlara çok az yer bırakır. Başka Hıristiyan sanatçıların müziğinde "O" , dinleyiciler açısından Tanrı değil, aşık anlamına gelse de, Carman üstüne basa basa *İsa* der.

Carman, tek tük olmakla birlikte, kasıtlı politik imalara başvurması nedeniyle de diğerlerinden ayrılır. Evanjelik olmayanlar, Hıristiyan müziği ve kliplerinin, gizli ve Hıristiyan koalisyon tarzı bir gündeme sahip bir propaganda aracı olması gerektiğini varsayarlar. Buna karşın CCM, politik olarak, çoğu zaman en az seküler müzik kadar zararsızdır. Çok açık ve net Hıristiyan mesajlar içeren klipler bile, genellikle kadın hastalıkları kliniklerine hücum eden yada eşcinsellerin haklarına karşı savaşanlara değil, meleklerle ve İncil okuyan kişilere odaklanır. Politik mesajlar, aslen oldukça muğlak olan şarkı ve kliplerden zar zor ayıklanıp ortaya çıkarıldığında bile, insan bu müziğin "muhafazakar" olduğunu ancak ihtiyatlı bir şekilde söyleyebilir. *Carry On*' da, *Point of Grace*, bir bayrak direği etrafında toplanıp dua eden çocukları göstererek, okul

duasının kaldırılmasına karşı evanjelik harekete atıf yapar. Big Tent Revival'ın şarkısının başlığı "*Choose life-* hayatı seç" kürtaj karşıtı politikalarına işaret ediyor gibi görünebilir ama, şarkı aslında kürtajdan söz etmez ve klibinde de ebedi hayatı seçmenin kastedildiği ima edilir. Audio Adrenalin'in şarkısı "*Can't Take God Away-*Tanrı'dan ayıramazsınız" ise , hükümetin okul duasını kaldırmasına karşın, Tanrı'yı insanların kalplerinden söküp alamayacağınız söylenir ki bu fikre okul duasının kaldırılmasına karşı olanların çoğu katılır. Bu, Audio Adrenalin için şaşırtıcı ölçüde politik bir şarkıdır, çünkü, grubun çoğu şarkısı bu kadar ileri gitmez. Dinî inançların arkasında durulunca hissedilen, güzel duygularla ilgili şarkılar da söylerler ve bu şarkılar, muhtemelen kendilerini seküler okullarda sansürlenmiş veya yabancılaşmış hisseden evanjelik gençlere yöneliktir. Audio Adrenalin politikaya değindiğinde bile, sosyal konulardan çok -çoğu gençlik müziğinde olduğu gibi- kişisel duygular ve ergen travmalarla ilgilenir.

Evanjelikler kendi müziklerini, bir açıdan da çaresiz insanlara çeşitli politika ve değerler "vaaz ettiğini" iddia ettikleri, seküler gençlik kültürüne karşı gösterilen bir reaksiyon olarak görürler. Evanjelikler, özellikle MTV'nin, ahlaka aykırı birçok klip gösterdiğinden yakındır. Ropörtajlarımda ahlaki olmayan değerleri yayan insanlar olarak en çok Madonna ve Marilyn Manson örnek gösterildi. Madonna'nın, evlilik dışı cinsel ilişkiyi, biseksüel ilişkileri ve sado-mazoşizmi desteklediği, Marilyn Manson'ın ise esrarengiz güçlerin reklamını yaptığı düşünülüyordu. Evanjelik olmayan bir perspektiften bakınca, Madonna ve Manson'ın herhangi bir fikri yaydıkları düşüncesini reddedebilirsiniz, ama Hıristiyan müzik endüstrisinde daha çok insanla konuştuğça, bu tartışmayla nereye varmak istedikle-

rini daha çok anladım. Kendilerini İncil'e inanan evanjelik olarak tanımlamayan birçok insan, Hıristiyan müziğin seküler pazarda yeri olmayan, tehlikeli bir ideolojiyi temsil ettiğini düşünür. Tam tersine, inananlar ise medyaya halihazırda hakim olan ideolojinin, tehlikeli bir ideoloji olduğunu savunurlar ve fikir arenasında bunlarla mücadeleye girişmek için kendi sıralarını talep ederler. Squint animatörü Jonathan Richter'in açıkladığına göre;

İnsanlar vaaz verilmesini istemiyor... fakat aynı zamanda seküler pazarda, (evanjelik Hıristiyan fikirlerden) çok daha uygunsuz birçok şeyi vaaz eden bir sürü insan var. Sanıyorum Cher'in yeni çıkacak albümünde bir yetimhanede kendisine nasıl kötü davranıldığını anlatan anti-Katolik bir şarkı olacak. Rahibeler hakkında kötü şeyler söylüyor. New Age fikirler de bir başka güzel örnek. Yalnızca sosyal fikirler. Öyleyse Hıristiyanlığa da bir sosyal fikir denilebilir.⁶⁶

Feminizm, lezbiyenlik, homoseksüellik, evlilik dışı cinsel ilişki, kürtaj ve buna benzer şeylere karşı çıkmayanlar için, Hıristiyanlığın "sosyal fikri"nin muhafazakâr evanjelik versiyonu kesinlikle sorunludur. Fakat çoğu Hıristiyan müzik ve klipleri direkt olarak bu konulara seslenmez. Hıristiyan gençlik müziği birkaç basit konuya indirgenebilir: Tanrı seni sever, insanlara iyi davran, inançlarını savun. Bu ne derin bir teolojiyi temsil eder, ne de bir sağ-kanat komplosunu. ABD'de muhafazakar evanjelizmin büyümesi, Hıristiyan müzik endüstrisinin büyümesini tetikleyebilir ve bunun politik sonuçları vardır. Fakat, çoğunlukla, Hıristiyan müzik ve müzik videolarının politik niyetleri yoktur. CCM'yi dinci sağın büyümesinin nedeni değil de, belirtisi olarak tanımlamak çok daha doğru olur.

KLİP EKONOMİSİ: ÜRETİM, DAĞITIM, PAZARLAMA

Hıristiyan müzik kliplerinin idaresinde en önemli etken pazarlamadır. Aslında her tür müzik klipi için bu olmazsa olmaz bir koşuldur. Klipler, sektörde söylendiği gibi, “satışları topuklamak” için üretilirler. Buradaki tuzak, Hıristiyan kliplerin dağıtımının sınırlı olması ve bu klipler için uygun bir ulusal sunum yerinin olmamasıdır. Bu klipler Evanjelic *Lowell White Paxton*'un⁶⁷ sahibi olduğu, bağımsız bir ulusal kanal olan PAX-TV'de gece geç vakitte, arada sırada gösterilirler. Bazen de, televanjelist gösterilerde, özellikle *Trinity Broadcasting Network*'te (TBN) rastlanabilir. Çok ender durumlar dışında, VH1 veya MTV'de Hıristiyan kliplere yer verilmez. Öyleyse, kimse-nin görmeyeceği bir şey için, neden 100-150 bin dolar arasında harcama yapılsın? Hıristiyan pazarının önde gelen country-müzik yapımcıları olan Robert Deaton ve George Flanigan, mali koşullar nedeniyle Hıristiyan müzik kliplerinde fazla bir gelecek görmüyorlar. Flanigan'ın açıkladığı gibi, “ Sanatçı açısından klip hemen hemen, ille de yapılması gereken bir bela haline geldi. Sanatçılar kliplerinin olması gerektiğini düşünüyorlar, onun için de bu şart kontratlarında bile var. Mali açıdan bu pek akıllıca bir şey değil, ama sonunda ne olursa olsun yapmak zorunda kalıyorlar.”⁶⁸

Doğal olarak, Hıristiyan pazarında halen çalışanların, daha farklı bir bakış açısı var. Örneğin Scott Brickell iyimler : “Klip yapmayı seviyorum. Grubun imajı için, kariyerlerinin ilerlemesi için bu önemli... Toplumun belli bir seviyeye ulaştığımızı hissetmesi için atmanız gereken bir adım. Ciddiye alınmak için klip yapmalısınız fakat, açıkça Hıristiyansanız, büyük bir olasılıkla MTV sizi ciddiye al-

mayacaktır. Yayınlanırsanız satışlarınız artacak ve ancak zaman MTV'yi sizi ciddiye almaya zorlayacaksınız. Diğer yandan , MTV'ye çıkmazsanız da, klibinizin olması imajınız için iyi olacaktır. Bu, başarıya ulaşmak için çok yüksek bir bedel tutan kıyafetler giymek gibi bir şey.” Brickell , nasıl Hıristiyan radyosu geliştirse Hıristiyan klipleri de yavaş yavaş geliştirecek diyor. Ve şöyle devam ediyor: “Satacağınız plakların gelirleri ya da kurtulacağınız promosyon masrafları klip masraflarını karşılamaya yetmez. Ama yine de klip çekmenizi bir zorunluluk haline getiren bir şey vardır. Şayet şu an klip yapmazsanız, maliyet fayda analizi açısından hiçbir zaman etkinlik noktasına ulaşamazsınız.”⁶⁹

Yapımcı Cindy Montana, Hıristiyan klip bütçelerinin gitgide iyiye doğru gittiğini ve yukarıya doğru tırmanmaya devam edeceğini düşünüyor ve şöyle diyor: “Son beş yılda projelerin bütçeleri inanılmaz yükseldi. On üç yıl önce Hıristiyan klipler çekmeye başladığımda, müzik kalitesi hâlâ marjinal ölçüdeydi. En iyi stüdyo mühendislerini kullanamıyordunuz. En iyi müzisyenleri, en iyi vokalleri, kullanamıyorduk. Ama şimdi, E-Street Band'den (Bruce Springsteen'in arkasında çalan grup) gelen Tomy Simms gibi kişiler Hıristiyan piyasasında çalışıyor.” Montana, Hollywood'un er yada geç, Hıristiyan müziği ve kliplerine kendi standartları açısından ilgi göstereceğini tahmin ediyor. Başlangıçta, Montana yüksek standartlardan bahsederken üretim değerlerini (ışık, kurgu) kastediyordu, sonra ise çabucak ve hissettirmeden, diğer “değer” tanımına kayıp, seküler yapımcıların, Hıristiyan pazarına ruhani nedenlerle ilgi duymaktan vazgeçeceğini söylüyordu. Montana ahlakdışı (veya ahaksız) Hollywood yapımcılarının sonunda tükeneceğini iddia ediyor.

Bugünkü “diriliş” (onun vurgusu) yayılmaya de-

vam ettikçe ve seküler-yaratıcı insanlar, yürüyüşlerini görsel yada işitsel medyaya taşıma çağrısını ve sorumluluğunu kalplerinde hissetmeye başladıkça, bilirsiniz ki, hep aynı şeyleri üretmeye devam edemezsiniz. İnsanlar gece yattıklarında, “bugünü senin istediğin gibi geçirdim. Bana bahşetmiş olduğun hediyeleri seni yüceltmek için kullandım” demek isteyecektir.⁷⁰

Montana için, Hıristiyan klipleri böylece kutsal bir amaca hizmet ederler, çünkü sonunda seküler yapımcılar için bir diriliş çağrısı olacaklardır. Bu açıdan Montana, İsa'nın ölümünün yeniden sahneye koyulduğu ve kendisinin de üzerinde çalıştığı Ray Boltz klibi gibi kuvvetli bir dinî değeri olan, İncil'deki hikayelerden esinlenen kliplere de gönderme yapar.

Yine de konuştuğum insanlar, çoğu zaman, Hıristiyan kliplerinin sahip olduğu evanjelik değerlerden pek söz etmedi, pazarlama onlar için öncelikliydi. Müzisyen Eddie Degarmo bu açıdan endişeliydi çünkü, “klipler, sanatsal yaratı yönünden derinleşeceklerine, promosyon amaçlı kullanılan birer yutturmaca haline geldiler”. Ona göre çok sayıda kötü sanat örneği de vardı, ama, Audio Adrenalin'in *Some Kind of Zombie* klibi gibi iyi bir klip, dinleyiciyi sanatçının ne dediğini anlamaya zorlamaktaydı ve Hıristiyan mesajı tam da buydu.⁷¹ Stephen Yake ise şöyle diyor: “Benim işim sanatçıyı tanıtmak ama aynı zamanda bir mesaj iletmek de önemli. Bir müzik klibinde göz boyamaktan daha yüksek bir amacımız olması gerektiğini düşünüyorum.”⁷² Bununla birlikte Yake, Hıristiyan müzik kliplerinin bir çoğunun sadece göz boyamaya yönelik olduğunu ve daha yumuşak bir çizgide olup çoğu zaman daha ucuza mal olan konsept kliplerine nazaran bir çok sa-

natçı için oldukça pahalı olan bir hikaye üzerine kurulmuş kliplerin insanları ruhsal konular hakkında düşündürmesinin çok daha mümkün olduğunu da kabul ediyor. Squint animatörü Jonathan Richter, Madonna'nın temsilcisi olduğu değerleri vaaz etmeyen klipler görmekten memnun, ama yine de kliplerin evanjelik değeri hakkında kuşkuları var. "İnsanlar müzik klipleriyle neden vaaz vermek istesin ki? Yani, gerçekten te bir klibin işlevi bu mudur? Birçok insanın kilise hakkındaki fikri gibi... Kilise, bazı çevreler için, yeni inananlar edindiğiniz yer değildir. Kilise ibadet ettiğiniz yerdir, değişim, arkadaş toplantıları, toplantılar, İncil çalışma gruplarında olur."⁷³ Hıristiyan müzik klipleri belki dinsel değerlere sahip birer tanıtım aracı olabilir, fakat Hıristiyan müzik işindeki hiç kimsenin, beş dakikalık bir klibi seyretti diye bir kişinin hayatını değiştireceği gibi beklentisi yoktur.

Hıristiyan kliplerinin ölçülü evanjelik değerler taşıması ve yüksek kâr kaybı gibi, genel özelliklerine uymayan tek bir istisna var: Daha önce de sözü edilen Carman. Carman, şüphesiz tek başına bir sanatçı ve küçük bir azınlığın içinde müziğini yapıyor. Ama *hard-core* evanjelik albüm ve kliplerinden oldukça kar ettiği de bir gerçek. Nashville'de tanıştığım birçok insan, Carman hakkında konuşmaya isteksizdi. Başarısına rağmen, birçok insan onu, görülmemesi gereken utanç verici bir akraba gibi, Hıristiyan müziğinin Billy Carter'ı olarak görüyor. Carman'a yönelik bu rahatsızlık, büyük ölçüde ona yönelik beğeni ve bulunduğu mevkiyle ilgili bir şey. Carman'ın klipleri karpak ve üretim değeri büyük klipler olabilir, ama kendisine verdiği yüksek vaiz görüntüsü, yeni oluşan orta sınıf evanjelizminden çok, eski moda, alt-sınıf köktencilliğini çağrıştırır. Orta sınıf ve genç sanatçıların görülme istemediği TBN

kanalında Carman'ın videoları gösteriliyor. İşin içindeki biri nazikçe durumu şöyle açıklıyor: “TBN bizim hitap ettiğimiz kesime hitap etmiyor. TBN yaşlı izleyicileri ve alt-orta-sınıf çalışan Güneyli kadınları hedefler. TBN'nin kurucu ve sunucularından Jan Crouch, Doly Parton'un yanaklarını kızartacak bir saç ve makyaja sahiptir. Nashville'de karşılaştığım hiç kimse, TBN'nin dinî misyonu hakkında olumsuz bir şey söylemediyse de, onu çoğu kanaldan uzak tutarak, çok geniş bir izleyici tabanı olsa bile, MTV tipi videoların gösterileceği bir yer olmadığını anlatmışlardı.

Bu, TBN'nin kapılarını, mükemmel bir pazarlayıcı olan Carman'a sonuna kadar açtı. Carman TBN'yi müziğinin reklamını yapmak için kullandı, fakat Carman'ın yaptığı, müzikten çok, tema paketlemektir. 1989'dan beri, Carman, *Radically Saved*, *Revival in the Land*, *Addicted to Jesus*, *R.I.O.T. (Righteous Invasion of Truth)*, *The Standard*, *Mission 3:16*, *Heart of a Champion* albümlerini yaptı. Bu albümlerin her biri, müzik klipi toplama bantı, konser, t-shirt promosyonu gibi işler için kullanıldı. R.I.O.T. hakkında 45 dakikalık film, *Heart of a Champion* hakkında ise uzun metrajlı bir film satışa sunuldu. Bunlara ek olarak Carman albümleri, müzik kliplerini ve filmleri destekleyen kimi özel promosyon ürünlerini de bu listeye eklemektedir. Hatta Carman, bazen TBN için *making-of-the-video show* türünden programların yapımını bile üstlenir. Montana, Carman'ın şirketi Stephen Yakes Productions tarafından üretilen özel televizyon şovlarını izledikten sonra, birçok insanın TBN'yi aradığını, “kurtuluşu aradıklarını ve birinin kendileriyle birlikte dua etmesini istediklerini” söylüyor ve şöyle devam ediyor: “O insanları ne TBN izlemeye yöneltti bilmiyorum. *USA Today*'de

kliple ilgili verdikleri (Carman ve TBN'nin) tam sayfa ilânları mı? Yalnızca merakla kanalı açanlar mı? Ne olursa olsun, Carman'ın klipleri insanların yüreğine dokunmak konusunda oldukça etkili.⁷⁴ Montana Carman'ın haçlı savaşını açıkça destekliyor ve aynı zamanda, Carman'ın başarısının arkasındaki mali desteğin ne kadar güçlü olduğunun da farkında.

Carman, ülkeyi turlayarak ücretsiz konserler veriyor ve web sitesinde İncil için ücret alınmayacağını söylüyor. Öte yandan, web sitesi her konserin maliyetinin 125,000 dolar olduğunu anlatıyor ve bağış istiyor.⁷⁵ Bir yıl süresince ayda on dolar ödemeyi kabul ederseniz, bedava bir t-shirt alıp sekiz kişinin konser ücretini karşılamış oluyorsunuz, aylık bin dolar öderseniz, 850 kişinin konser ücretini ödemiş oluyorsunuz. Ek olarak İncil, gömlek, CD, video, deri ceket, platin plak veriliyor. Tabii ki t-shirt, video ve diğerleri ücretsiz konserlerde de satışa sunuluyor. Bu teknikle Carman, binlerce albüm, yarım milyon video, çok sayıda diğer mallardan satmış. Besbelli ki, Hıristiyanların Tanrısı ile Zenginlik Tanrısı, Carman'ın dünyasında birbiriyle çelişmiyor. Stephen Yake'e göre "Bazı insanlar Carman'ın çok adı biri olduğunu bazıları ise Tanrı tarafından kutsanmış olduğunu düşünüyor." Fakat benim konuştuğum insanlardan çoğu birinci gruba dahildi. ⁷⁶ Hatta iş içindeki insanlardan biri şunu söyleyecek kadar ileri gitti: "Carman'dan bulaşıcı hastalık gibi kaçıyorum, çok sinirleniyorum. Sapkın bir adam olduğunu düşünüyorum. Bençe Hıristiyanlığa çok zarar verdi, belki de vermedi... Ama doğruyu söylemek gerekirse, yaptığı şey adeta bir İncil oropuluğu."

Carman, ister kutsanmış olsun isterse de sapkın, kesin olan bir şey var: "Hıristiyan" etiketinden utanmıyor, klip-

leri şarkılarının evanjelik mesajlarını sulandırmıyor. Dikkat çekici bir şekilde, klipleri evanjelik şirketler tarafından yapılıyor. Hıristiyan müzik kliplerinin bazılarının başarılı olmamasının nedeni, evanjeliklerce yapılmamasıdır. Yönetmen Eric Welch'e göre, "ekip, ekipman ve film maliyetleri sürekli yükseliyor, ama klip bütçeleri yükselmiyor. Bazıları MTV kalitesindeki klipleri, on ila on beş bin dolar bütçeyle çekmenizi istiyor, bu bir MTV bütçesinin onda biri bile değil."⁷⁷ Welch, kısıtlı bütçelerle çalışabilen deneyimli bir yönetmen ve kendini adanmış bir Hıristiyan. Fakat diğer deneyimli yönetmenlerin çoğu, yalnızca daha büyük bütçeli yapımları üstleniyor. Genç müzik direktörlerinin, country-müzik işine girmek için, Nashville'e gelmeleri yaygın bir durum. Deneyimsizlikleri nedeniyle reddedildiklerinde, düşük ücret ve çok küçük bütçeyle çalışmaya yalnızca onlar gönüllü oldukları için, Hıristiyan müzik videoları yapmaya başlıyorlar. Genç bir yönetmen, ucuz bir Hıristiyan klip demosu oluşturduğunda, elinde country-müzik yapımcılarına gösterecek bir şey oluyor. Şu anda country müzik yapımında çok başarılı olan Robert Deaton ve George Flanigan, 80'lerin başında, bu işe klip çekmenin önemini ilk kez keşfeden Hıristiyan şarkıcılarından Eddie DeGarmo için çalışarak başladılar. Deaton şöyle diyor:

Eddie'nin "Good to be Forgive" videosunu yalnızca bir nedenle yaptık: Telefonlarımıza yanıt vermeyen insanlara yaptığımız işi göstermek için. Eddie ve kendimiz için iyi bir parça olmasını istedik. Bu klipi maliyetine yaptık- ve bize epey para-ya mal oldu. Country hissiyle yaptık ve CMT (Country Music Television)' de gösterildi. Büyük olasılıkla CMT, VH1, MTV, BET gibi kanallarda ülke çapında gösterilen ilk klipti. CBS bizi arayıp klipi-

mizi görmek istedi ve on beş dakika sonra bizi toplantıya çağırıldı. Bu da bize ilk country-müzik video klipimizin yolunu açtı.⁷⁸

On beş yıl önce yeni yönetmenlerin ani başarı yakalaması zordu, fakat, Deataon ve Flanigan'ın stratejisi sektöre yeni girenler için hâlâ geçerli gibi görülüyor. Hıristiyan müzik klipleri büyük ölçüde, seküler country-müzik pazarıyla ilgilenenler için bir talim yeriyse, kliplerin fazla Hıristiyan görünmemelerinin de bir anlamı var demektir.⁷⁹

Kitlesel bir dağıtım kanalı olmadığı sürece, Hıristiyan klip bütçeleri düşük olmaya devam edecek. Bunun, Hıristiyan kliplerini ne ölçüde engellediği ucu açık bir sorundur. Pazarlama fonksiyonlarını yerine getirememesi nedeniyle sektördeki kimi insanların bu konuda kötümser olmasına karşın, bazıları daha iyimserdir. Enteresan bir şekilde, Hıristiyan kliplere karşı gösterilen bu tutum, sol eğilimli alternatif video yapımcılarının düşük bütçeli kliplerine karşı tavrı aklı getirir. “*Bargain Media-Pazarlık Medyası*”nın erdemlerini öven makalesinde Sherry Milner, “birçok izleyici grubunun, toplanınca bir büyük izleyici grubundan çok daha fazla bir şey olduğunu” iddia ediyor.⁸⁰ Bu, Hıristiyan müzik endüstrisinde konuştuğum birçok insanın tavrı. Misyoner bir kuruluş olan *Teen Maria*, binlerce çocuğa Hıristiyan videolar göstermesiyle bilinir. Ülke çapında seminerlere sponsor olan, Promise Keepers'ın dişi versiyonu, *Women of Faith*, binlerce kadına çağdaş yetişkin Hıristiyan videoları gösterir. Bu izleyici kitleleri MTV ve NT1'in düzeyine ulaşmasa da, oldukça önemli rakamları ifade ederler.

Şüphesiz, birçok Hıristiyan klip yapımcısı artan sayıda izleyiciyi ve yüksek bütçeleri hedefler. Stephen Yake ve Cindy Montana, programlarının diğer TV programlarına

benzemesini istediklerini özellikle vurguladılar. Kanalları tarayanlar, toplum-odaklı programları hızla geçerler, çünkü, kötü ışık, kötü ses düzeni gibi kimi öğeleri hemen fark ederler. Montana ve Yake ise aksine, bu insanların kendi dizileri *More Than Music*'in yüksek kalitesini görüp izlemelerini istemektedir.

Montana bu konuda şöyle diyor:

Daha geniş ölçüde yayılıp, televizyonun karşısında oturup zapping yapan izleyicilerin dikkatini çekecek programlar yapmak istiyoruz. Bu prodüksiyon kalitesi olabilir; (VH1'deki *Behind the Music*'te olduğu gibi) bir söyleşinin çerçevesi, çekilişi, ışığı bütün o mizansen olabilir. Kanallarda gezerken, çeşitli yayın yapan 48 milyon kanal arasında, *More Than the Music*'in kalitesi sizi hemen saracak ve öyküyle de ilgilenmenizi sağlayacaktır.⁸¹

Hıristiyan klip yapımcıları, çok sayıdaki küçük izleyici gruplarının tek bir büyük izleyici grubundan daha değerli olduğu konusunda iyimser olsa da, sonuçta, üretim değerlerini ve dağıtımını arttırmak istiyorlar.

Bununla birlikte üretim değerlerine karşı değişik bir tavır gösteren iki klip seyrettim. Reilly Armstrong, belirgin bir şekilde ‘insanları eğlendiren ama aynı zamanda da Hıristiyan olan’ kategorisine dahil bir pop şarkıcısıdır. Armstrong’un *Sleep* parçası için Audio Adrenalin’in bir elemanı tarafından sevimli bir çamur-animasyon klibi yapılmış. Armstrong’un kilden yapılmış başı, G.I. Joe oyuncakçının bedenine takılmış görülüyor, Armstrong sarsılarak yürüyor, dudakları şarkıya hiç uyumlu değil. Klipte kilden Reilly geç kalkıyor, kahvaltı yapıp işine zamanında gitmeye çalışıyor. Yüksek enerjili, eğlenceli, düşük bütçesinde yuvarlanın gibi görülüyor. Bir başka kısa klip, *Ma-*

king of Sleep bunu bir başka boyuta taşıyor. Kilden Reilly, klibi yapmanın ne kadar eğlenceli olduğunu, spor arabasını verdiği için Barbie'ye teşekkür ettiğini, kendi gösterilerini yapmanın ne kadar zor olduğunu anlatıyor. Her iki klip de, her ne kadar iyi, eğlenceli, siyasi veya eleştirel öğeler taşımasa da, *Joan Does Dynasty*, *SPIN*, *Greetings from out Here* da olduğu gibi düşük bütçeli ama yüksek enerjili ve heyecan verebiliyor. Birçok Hıristiyan klibi çaresiz bir şekilde, olduğundan daha pahalı görünmeye çalışırken, Reilly Armstrong klipleri, espiri anlayışı, düşük-tekni estetiğini rahatça kullanması açısından benzersiz bir örnek.

SONUÇ: NU THANG'DEN OLD HATE

1990'ların başlarında, Carman, Hıristiyan müzik klibi yapımının en önde gelen figürüydü. Fakat otuz yaşlarında ve genç hayranlara hitap edemeyecek kadar yaşlıydı. Yılmadan, bol pantolon giyip güneş gözlüğü taktı ve bir Hıristiyan Vanilla Ice haline geldi. Genç izleyici kitlesinde itibarını arttırmak ya da kendi apaçık ırkçılığını yatıştırmak için zencileri de içinde barındıran hip-hop grubu DC Talk'a *Addicted to Jesus* klibinde büyük bir yer verdi. DC Talk, o zaman kürtaj karşıtı bir şarkı olan *Children Can Live Without It* şarkısının da içinde bulunduğu *Nu Thang* albümünü yeni çıkarmıştı. DC Talk'un bugünkü üyeleri, kendi solo kariyerlerini bırakıp, yapışkan bir Carman videosunda yer almak istemezler. Ya da şarkılarında kürtajdan söz etmezler. *You Consume Me*, Tanrı'ya tutkuyu seksi bir şeymiş gibi göstermeyi gerçekten başardı ve besbelli ki bu adamlar her zaman olduğundan daha seksi görünüyor. DC Talk'un evrimi CCM'nin barometresiyse, bu Larry Norman'ın haklı olduğunu mu gösteriyor? Hıristi-

yan müzisyenler kendilerini sattı mı? Şarkılarını kurtuluş için değil de tüketim için mi yazıyorlar? Evanjelic sanatçılardan beklenen özeleştiri nerede?

Müzik işinin dışındaki evanjelikler, Hıristiyan müziği hakkında gerçekten kritik sorular sordular. *Christianity Today*, Hıristiyan müzik endüstrisinin misyonunu sorgulayan makaleleri sıklıkla yayınlar. Fakat, endüstrinin içindeki insanlar, Tanrı'nın işini yapabilecekleri en iyi şekilde yapmaya çalışmaktan Hıristiyan müziğin çıkmazda olduğunu tartışmaya zaman bulamazlar. Hıristiyan medyasının Hıristiyan tüketim kültürüne yönelik ciddi eleştirileri, yılda bir düzenlenen *Creation* müzik festivali hakkındaki bir dokümanterde yer alır. Kısa bir sahnede Stephen Curtis Chapman'ın şarkısı *The Change* çalar. Şarkıcı İsa t-shirtleri, İsa kolyeleri ve İsa şeklindeki buzdolabı mıkna-tısları olduğunu ama *değişimi*, yani dinî dönüşümü yaşamadığını söyler. Şarkıyla birlikte geçen görüntüler, misyonerler, yardım kuruluşları, yaşam destek gruplarının temsilcilerinin de mevcut olduğunu ifade ederek gerçek bir *değişimin* neleri gerektirdiğini gösterir.

Son olarak, çoğu Hıristiyan müziği ve klibinde, tüketim kültürünün derinlemesine eleştirisi düşünülemez, çünkü kendileri bu kültürün bir parçasıdır. *DC Talk* grubunun *“My Friend”* parçası, bu konuda yol göstericidir. Bu canlı şarkı, ün kazanınca doğru yoldan sapan bir Hıristiyan şarkıcısına hitap eder. Bu eski arkadaşın VH1'de pahalı bir klibi vardır ve *Rolling Stones* dergisi tarafından kendisiyle röportaj yapılmıştır. Bu yüksek enerjili klip, *DC Talk* grubu üyelerinin ambulansla hastaneye taşınmasını, hemşirelerin *Las Vegas Show-Girl* hayranlarıyla dansetmesini, takım elbiseleri içinde işadamlarını gösterir (şkl. 24-25). Şarkıcılar anlamsız ve donuk bir şekilde dudaklarını

ŞKL. 24-25 DC TALK'UN VIDEOSU MY FRIEND (SO LONG)'DA DANS EDEN HEMŞİRELER: MİZAHİ KITSCH Mİ, YOKSA SATİRİK BİR ELEŞTİRİ Mİ?

oynatırlarken, yüzlerinde de çok ciddi (yoksa sahte mi?) bir ifade vardır. Belki klibin stilistik aşırılığının amacı şöhretin suçlanmasıdır.

Fakat o kadar eğlencelidir ki, sanki herşey bir şakaymış gibi algılanır. Bir bölümde klip yavaşlayıp adamların arkadaşları için dua ettiği gösterilir, bu sahnenin son görüntüsünde ise, DC Talk'un son albümü *Jesus Freak*'i dinleyen bir adam görülür. Şunu da ifade etmek gerekir ki; bu albüm, grubun hip-hop tarzını terk ettiği albümdü ve bazı hayranları bu yüzden onları para kazanmak için kendilerini satmakla suçlamaktaydı. *Jesus Freak*'ten bahsedildiği

sahnede, *My Friend (So Long)* şarkısı bir özeleştiri olmaktan mizahi hale geliyor. Sonuç olarak, insan, klibin mizahi bir *kitsch* mi, yoksa satirik bir eleştiri mi olduğundan emin olamıyor.

Belki de bu belirsizlik, çağdaş Hıristiyan müziğini anlamak için bir anahtar niteliğinde olabilir. Hıristiyan müziği ana pazarda rekabet edebilmek için değişmiştir. Sonuç, Hıristiyan müziğinin CCM'nin ilk dönemlerinde hakim olan kitabiliğinin yok edilmesi şeklinde bir sekülerleşme değil, aynı kitabiliği sürdürmekle birlikte başlangıçtaki dinsel amaçların yoksun sanatçılar olmuştur. Bugünün Hıristiyan müziğindeki sözler ve görüntüler, birden fazla anlama gelen belirsizliklerden başka bir şey değildir. Hem evanjelikleri hem de evanjelik olmayan izleyicileri cezbetmeye çabalayan Hıristiyan müziği, 1973'te Larry Norman'ın hayal bile edemeyeceği bir noktaya ulaşmıştır. O zaman ne diyordu Larry Norman: "İsa içimdeki sıkıntıyı dışı vuran bir mücevherdir." (*Jesus is a rock that rolled my blues away*)

İKİNCİ KISIM
CİNSELLİK

BÖLÜM ÜÇ

İsa'nın Bakireleri: Hıristiyan Medyasının Cinsiyet Politikası

“Etrafta erkekler olduğunda kızlar fazla yemek yemez. Sanırım, böyle yaparlarsa onlar hakkında kötü düşüneceğimizi sanarlar, belki de görüntülerine aşırı derecede önem verirler... Çoğunlukla, bir kız harika görünse bile çok şişman olduğunu söyler... Bir kızla yemeğe gittiğimde, onunla yemeğin tadını çıkarmak isterim, tabaktakilerle oynamasını seyretmeyi değil...

— *Brio*'da *Breakaway*'den çocuklarla yapılan söyleşi (Nisan 1995)

Kitle tüketimi sebebiyle içeriği sulandırılmış Hıristiyan Müziği'nin aksine, bu bölümde incelediğimiz *bekaret-chastitiy* (ç.n.: Hıristiyanlıkta evlilik dışı cinselliği yasaklayan kurallar, iffet, bekaret) yanlısı kitap, dergi ve videolar, özel olarak seçilmiş bir evanjelik grubu hedef alır, bu da, bu ürünlerin daha sert mesajlar taşıyabileceği anlamına gelir. *Sixpence None the Richer* gibi, Hıristiyan müzisyenler, hem aynı görüşte olanların inançlarını kuvvetlendirmeye çalışır, hem de, aynı görüşte olmayanlara ulaşmaya çalışır. Fakat *Brio* ve *Breakaway* gibi gençlik dergileri, Carman gibidir, yalnız evanjeliklere seslenir.

Yine de, evanjelik gençlik dergileri her ne kadar sadece inananlara seslense de, seküler fikirlere de kapalı değildir. Örneğin yukarıda erkeklerin , kızların diyet takıntısıyla ilgili rahatsızlıklarını açıkladıkları paragrafta, özellikle “Hıristiyanca” denecek bir içerik yok. Bu olgu ana gruptaki gençlik dergisi okuyucuları için de yabancı bir olgu değil: Hıristiyan dergilerde evanjelik olmayanlara garip gelen çok şey varsa da, tanıdık gelen de çok şey var. Gerçekten, reklam almamaları dışında, görünürde, bu dergiler seküler dergilerden farklı değil. *Brio* ve *Breakaway*’ın, “gerçek” gençlik dergilerinin sahte taklitleri olduğunu kastetmiyorum. Aslında, bu dergiler kendi çaplarında, çekici, sofistike ürünler. Gençlere, özellikle cinsellik konusunda, Hıristiyan perspektifini sunuyorlar. Cinselliğe bakışlarının tutucu olması şaşırtıcı değil. Bu dergilerde erkekler sert ve güçlü, kızlar ise duygusal ve zayıf.

Bu tür cinsel kutuplaşmalar, evlilik dışı cinsel ilişkide bulunmama fikrini savunan medyada oldukça yaygındır. Cinsel yoksunluk, yiyecek tüketimi, yeme bozuklukları, ağırlık kaldırma gibi konuları işlerken, evanjelik gençlik medyası, beden kontrolünü erkekler ve kızlar için değişik bir biçimde tanımlar. Yüzeysel olarak bakıldığında, evanjelik medyanın kendi türüne özgü beden kontrolü tanımları, erkek ve kızlar için eşit yasakları içeren aynı portreyi çiziyor gibi görünür. Fakat, göreceğimiz gibi, Hıristiyan beden kontrolü, kızlar için erkeklerden daha bunaltıcı olabiliyor. Evlilik dışı cinselliğin reddedilmesi , gençler için Tanrı’ya bağlılıklarının bir sembolü anlamına geliyor olabilir ve bu nedenle de gençlerin, *bekaret* kampanyalarının kurbanı olduğunu söylemek de haksızlık olur. Fakat, aynı zamanda, *bekaret* yanlısı medya, feminist bir eleştiriye gerektirdiğinden, bu bölümde, cinsel yasağın birçok genç

için derin dini anlamı olduğunu bilmekle beraber, gençlerin bu buyruğa karşı koyma yollarını da dikkate alarak, bir eleştiri yapacağım.

Focus on the Family kitap, dergi ve videoları, Birleşik Devletler'de ve artarak sınır ötesinde, cinsel yasakların en büyük yayıcısı niteliğindedir. Erkekler için *Breakaway*, kızlar için *Brio*, ABD sınırları içinde dağıtılan tek evanjelik gençlik dergileridir. Bazı Hıristiyan kitabevlerinde satılırlar da, dağıtımın çoğu abonelik yoluyla gerçekleşir. 180,000 den fazla *Brio* abonesi, 80,000 *Breakaway* abonesi var. Ebeveynler, 12-16 yaş arası çocuklarına, seküler bir dergi olan *Seventeen* yerine bunları öneriyorlar. Çocuklar 4-8 yaş arasında *Clubhouse Jr.*, 8-12 yaş arasında *Clubhouse* okuyarak *Focus on the Family* yayınlarıyla zaten tanışmış oluyorlar. Seküler kültürde sıklıkla rastlandığı gibi yayınlar, belli yaşa kadar her iki cins için de ortakken, ergenlikten sonraki yaşlarda erkek ve kızları ayrı cinsler olarak ele alıyorlar. Kızlar için, cins ayrımı yapmayan *Highlights* veya *Nickelodeon* dergisinden *Seventeen*'e geçmek, *Clubhouse*'tan *Brio*'ya geçmekle karşılaştırılabilir.

Bu tip medyayı incelemek, gençlerle ilgili bütün gerçeği ortaya çıkaramaz. Fakat yetişkinlerin -evanjelik gençlik medyası yapımcılarının- gençlerin kendi bedenleri hakkında nasıl düşünmelerini istediklerini, bu kavramsallığın, seküler erkek ve dişi bedeni kavramlarıyla nerelerde benzeyip nerelerde ayrıldığını açıklar. Evanjelik medya, tutucu fikirleri destekleyebilir, fakat geniş seküler kültürde olduğu gibi, seks ve cinsiyeti tartışırken terapatik bir dil kullanır. Seküler terapatik söylem “önceden hazırlanmış” ve tanıdık bir yol sunar: Bir problemin ortaya çıkışı, önce itiraf ve tanıya, sonra da, çözüm veya tedaviye götürür.¹ Evanjelik terapatik söylem, benzer bir şekilde, prob-

lem çözme metodunu kullanır, ancak günahın tabiatı nedeniyle, tedaviler hep risklidir. *Brio*, *Breakaway* ve *bekaret* yanlısı video, nasihat kitapları ve müzik gibi diğer evanjelik gençlik ürünleri, gençleri cinsel istek ve diğer “problemlerden” arındırmaya çalışır. Fakat günah hiçbir zaman tamamıyla arınamayacağına göre, gençler de cinsellikten arınamazlar. Daha çok, evanjelik terapatik medyanın, gençlerin isteklerini hafiflettiği söylenebilir.

Cinsel yasakları destekleyen medya, gençlerin arzularını kontrol etme arayışlarına yardım etmesi açısından terapatiktir. Ama, aynı zamanda daha geniş bir resmin parçası olarak, çağdaş dinin terapatik rolünün geniş bağlamının bir parçasıdır. Evanjelikler, narsist bireyciliği ben-merkezli ve tanrısal olmamakla eleştirse de, (örneğin New Age’in “kendini gerçekleştirme” vurgusu) evanjeliklerin kendileri de terapatik olanın cazibesinden kurtulamamaktadırlar.² David Watt, köktencilerin, yirmilerin ortalarından ellilere kadar “terapatik fikirlerin kendi dünya görüşlerini şekillendirmesine izin vermediklerini” iddia ediyor. Watt’a göre, köktenciler bunun yerine “modern psikolojiye çoğu zaman direkt olarak saldırdılar”³ 1950’lerde, evanjelikler, psikolojiye itirazlarını azaltmaya başlayıp onun Hıristiyan versiyonlarını sundular. 1960-70’lere geldiğinde ise, birçok evanjelik, Hıristiyanlaşmış psikolojiyi kucaklamış gibiydi ve önemli bir evanjelik terapatik literatür ortaya çıktı.⁴ James Davison Hunter, bu literatürün “psikolojik Hıristiyan-merkezliliğiyle” evanjeliklerin modernlikle aralarında kurduğu büyük uyumu temsil ettiğini iddia ediyor.⁵ Günah, evanjelik kültürden silinmeyen bir konsept olsa da, bugün evanjelik vaazlarda günahın yanı sıra, merak, hastalık, kendine güven yoksunluğu gibi konulardan da söz edilir.⁶ Tanrı “sizin duygularınızı an-

lar”, “kendinize güveninizi arttırır”, O “sizin en iyi arkadaşınızdır” gibi...⁷ Hunter, evanjelizmin modernite içine bu şekilde yerleşmesinin birçok dini grubun inananlar için rekabet ettiği dini pazarda, pozisyonunu kuvvetlendirdiğini iddia eder.⁸ Bu yerleşmenin evanjeliklere, dini kitap ve medya piyasasında da rekabet olanağı verdiğini eklemeliyim. Evanjelik medya ürünlerini satanlar arasında, en başarılılarından birinin *Focus on the Family*'den James Dobson olması bir rastlantı olamaz. Dobson aynı zamanda, Güney Kaliforniya Üniversitesi'nden doktora derecesi alan bir psikologdur. Madem ki çağdaş evanjelik söylem, terapatik söylem ile aşılanmıştır, öyleyse kendi kendine yeten *bekaret yanhısı* medya, bu daha büyük resmin bir parçası olarak ele alınmalıdır.

Evanjeliklerin, cinsel yasakları tartışmak için, tıp biliminin terapatik dilini kullandığı doğruysa da, dildeki bu değişimin, sekularizasyon kanıtı olduğunu zannetmemeliyiz. Çünkü, eğer dinsel Amerikan dili, terapatik ile aşılanmış ise, tam tersi de doğrudur: Terapatik “seküler” söylem de, “dini” izlerle aşılanmıştır. Cinsel yasak anlayışında, evanjelikler, dinsel olanla terapatik olanı karıştırıyor olabilirler, fakat, bu bilgi alanları, evanjelikler cinsel yasakları desteklemeye başlamadan önce ihtiyatla ağza alınan konulardı. Bu nedenle evanjelikler, tıbbi ve ruhaniyi birbirine karıştırma yönünden bir istisna değildirler. Bununla birlikte, video, dergi, tavsiye kitapları ve diğer medya ürünlerinde seksten bahsederken tutarlı bir şekilde tıbbi ve dini lisansı birbirinin içinde eriterek, özel bir yoğunluğa sahip bir terapatige yöneldikleri görülmektedir. Bu tip medyanın temsil ettiği gençler, saflık, günah, sağlık, sağlıksızlık, bağımlılık, iyileşme, kurtarıma, ayartma gibi ke-limeleri bir arada kullanırlar. Bu gençler, *Bekaret* ve *ka-*

çınma kelimelerinin her ikisini de kullanırlar ve bu kullanımda cinsel yasağın açık ruhani çağrışımları vardır. *Kaçınma* ise, cinsel yasağın tersine, kişinin cinsel “konularla” nasıl “mücadele edeceğini” tartışmaya uygun, tıbbi, klinik anlam çağrıştıran bir kelimedir.

Focus dergi, kitap, ve videolarını incelerken, ana kaygım, bu medyanın gençlerle nasıl konuştuğunu ve bedenlerini kavramayı nasıl öğrettiklerini anlamaktı. Fakat, dikkat edilmesi gereken daha geniş bir politik içerik var: 1990’lardan beri evanjeliklerin desteklediği bir ulusal *cinsellikten kaçınma* hareketi söz konusu. Bu geniş hareket son yıllarda değişiklik gösterdi. Evanjeliklere hitap eden medyanın çoğunda, *bekaret* taraftarlığı ahlaki bir hareket olarak devam ediyor, fakat, o topluluk dışında evanjelik politikacılar, cinsel yasağı, “*kaçınma*” bayrağı altında bir sağlık hareketine dönüştürdüler. Evanjelikler, bir ölçüde, anti-seks (ve güvenli-olmayan-seks) hareketinin evanjelik köklerini saklayarak, *kaçınmayı*, toplum önüne getirmeyi başardılar.

Focus on the Family ve diğer tutucu Hıristiyan grupları, anti-seks kampanyalarına para bulmak için lobi yaparken, cinsel yasaktan değil, kaçınmaktan söz ettiler. Ve, bu taktikle başarıya ulaştılar. *Focus on the Family*’nin bildirdiğine göre, “1996 Refah için Reform Kanunu (Welfare Reform Act), V. Başlık altında, güvenli olmayan seksten kaçınma eğitimi için, yılda 50 milyon dolar ödenek ekledi. Federal Ergen Hamilelik Programı Bürosu, XX. Başlık altında, ergenlik çağındaki gençlerin cinsel aktivitesini önlemeye yönelik projeler için, burs verdi.”⁹ 50 milyon dolar, beş yıl süreyle her yıl verildi. Evlilik dışı cinsellikten kaçınma(*abstinence*) yanlısı Bush yönetimi, fonu arttırmak için çalıştı, ve 2002’ye gelindiğinde, *kaçınma* prog-

ramlarına yıllık federal harcama, 102 milyon doları bulmuştu.¹⁰ *Focus on the Family*, sevinçle şöyle bildiriyor: “En sert karşıtları bile, evlilik dışı cinsellikten kaçınmanın bu ülkedeki ana akım olduğunu kabul etti. – o kadar ki , *Planned Parenthood* gibi bir çok kuruluş, toplumu yanıltmak için *kaçınma* dilini kullanarak, programlarına “kaçınma tabanlı” adını verdiler.¹¹ Buradaki ironi, şüphesiz gerçekte *Focus* ve diğer grupların, *kaçınma* kampanyalarının evanjelik kökleri yokmuş gibi davranarak toplumu yanıltmasıdır. Bu cinsellikten kaçınma kampanyaları basında geniş yer alırken, bekaret kampanyalarına medyanın ilgisi az oldu. Başka bir deyişle, evanjeliklerin dışarıdakilere *cinsellikten kaçınmayı* nasıl pazarladığını biliyoruz, ama, kendi aralarında, *bekaret*, yani cinsel yasağı acaba nasıl pazarlıyorlar?

ÇATILARA KADAR TIRMANAN BEKARET KARTLARI

Evanjelic gençliğe yönelik tavsiye kitapları, cinsel çekim duygusunun Tanrı'nın bir hediyesi olduğunu tekrar tekrar yazmaktadır. Ama, Tanrı'nın hediyesi tehlikelidir; ve kontrolsüz kalırsa, evlilik öncesi cinsel ilişkiye yol açar. Bunu önlemek için, evanjelikler, ülke çapında birçok bekaret kampanyası düzenlediler ve bunlar, *Brio* ve *Breakaway*'de desteklendi. Dergileri açtığınızda karşınıza abone kartları yerine cinsel yasağa uymaya yönelik taahhüt kartları çıkar. Temmuz 1994'te, *True Love Waits* (Gerçek Aşk Beklemeyi Bilir) kampanyasında 25 000 genç Capitol'le Washington Anıtı arasındaki alışveriş bölgesine 200,000 taahhüt kartı bıraktı. Bu kartlarda şöyle yazıyordu : “Gerçek aşkın beklemeyi bilmesi gerektiğine inanarak, Tanrı'ya, kendime, aileme, arkadaşlarıma, gelecekteki eşime, ve gelecekteki çocuklarıma, bu tarihten, İncil'in onayladı-

ği evlilik ilişkisine girene kadar, cinsellikten kaçınma kuralına uyacağıma söz veriyorum.” 1996’da, binlerce genç, *True Love Waits* kartları doldurarak, hafta-sonu boyunca süren bekaret çılgınlığı için, Atlanta Georgia Dome’da toplandı. Gösterilere birçok konuşmacı ve güncel Hıristiyan topluluğu katıldı. Bu kartların üzerinde 1994’tekilerin aynı yazıyordu ama tasarımları farklıydı. Ortalarında bir delik vardı ve toplantı yerinin ortasında, tavana kadar uzanan bir direğe üst üste takılabiliyordu. Bu garip olayın çağrışımlarını belgelemek için, toplantının parolası olarak, “My card’s through the roof” “kartım çatının tepesinde” kullanıldı. (şkl. 26-27)

Tanrı’nın “iki karşı cinsin” birbirini çekmesini sağladığını varsayarak, evanjelik *cinsellikten kaçınma* kampanyaları, kızlara ve erkeklere çok değişik şekillerde seslenir: Erkekler güçlü ve metanetli, kızlar ise duygusal ve besleyicidir. Bu iki karşıt cinsi, inanç ve cinsel yasağa uyma taahhüdü birleştirir. Erkek ve kızların kartlarını çatıdan yukarıya gönderip bunu kutlamak için Hıristiyan rock-müziğe dönmeleri garip gelebilir. Fakat bekaret kutlamaları, Hıristiyan gençlik festivalleri gibi, birlikte yürüyüşün sonudur. Gece eve geç gelmesine izin verilmeyen, çılgın partilere gitmeyen, birbirine platonik olarak bile dokunmayı düşünmeyen (Kaliforniya’da bir evanjelik okulda birbirine iki inçten fazla yaklaşmama kuralı var) gençler, yetişkin gençlik grubu liderleriyle otobüslere doluşup, bir otel veya kampta iki üç gün geçirirler. Cinslere uygun davranışlarla ilgili tutucu fikirler yerli yerinde dursa da, cinsel yasağa uyma taahhüdü, evanjelik erkek ve kızların mecazi ve gerçek ayrılığı arasında bir köprü meydana getirir. Bekaret kampanyaları ve bunu desteklemek için yapılan ünlüler toplantısı, konser ve partiler gibi aktiviteler ironik

Believing that true love waits, I make a commitment to God, myself, my family, my friends, my future mate, and my future children to be sexually abstinent from this day until the day I enter a biblical marriage relationship.

Believing that true love waits, I make a commitment to God, myself, my family, my friends, my future mate, and my future children to be sexually abstinent from this day until the day I enter a biblical marriage relationship.

Signed: _____

Date: _____

I am making this commitment for the first time.

I made this commitment previously; this is a restatement of that commitment.

Signed: _____

Date: _____

I am making this commitment for the first time.

I made this commitment previously; this is a restatement of that commitment.

Please mail card with punch-out to:
True Love Waits
958 Ninstead Avenue
Conyers, GA 30207

THRU THE ROOF!

ATLANTA
GEORGIA
DOME
FEBRUARY
11TH, 1996

3621-39

ŞKL. 26-27 CİNSEL YASAĞA UYMA TAAHHÜT KARTI

bir şekilde erkek ve kızların birlikte risksiz olarak güvenle yapabilecekleri tek aktivitedir.

Burada içinden çıkılması bir hayli güç olan bilmece şudur; erkek ve kadının cinsel anlamda birbirine tamamen karşıt özellikler taşıdığını öğrettiğiniz gençler için, cinsel

yasağı açıklayan ve destekleyen bir terapatik söylemi nasıl yaratacağınız? Erkek ve kızlara has arzular, yeniden şekillendirilecekse, cinsiyetle ilgili temel teoriler-bazı davranışların tamamen insan doğasından kaynaklanması fikri gibi- nasıl korunabilir? Başka bir deyişle, erkekler aktif cinsel dürtülerine karşı koyarken nasıl erkeksi olabilir, ya da kızlar pasifçe boyun eğme dürtüsüne karşı koyarken nasıl dişi olabilirler? Bu sorular, cinsel kontrole ilişkin evanjelik kavramların eksiklerini gösteriyor. Gençleri cinsel istekten kurtarmak için, evanjelik yetişkinlerin, gençleri cinsel yasağa aykırı davranışlara yönelten davranışsal özellikleri (erkek saldırganlığı, dişi edilgenliği) kabul etmesi gerek.

1994 *True Love Waits* konferansında, bekaret eğitimi erkek ve kızlara ayrı ayrı verildi. Kızlara gerçek ebedi aşkla, bekaretin korunması yoluyla kadınsal romantik rüyanın gerçekleşmesi hakkında peri masalları anlatıldı. Erkeklerle, tersine monoton bir şekilde “Biz gerçek erkeğiz! Biz gerçek erkeğiz!” denildi. Adem’in “gerçek bir erkek olduğu”, cennet bahçesinin “Adem ve Steve’i değil, Adem ve Havva’yı barındırdığı” söylendi.¹² Bir kişinin nasıl hem “gerçek erkek” hem de bakir olabildiği problemi homofobik bir maçoluk ileri sürülerek çözüldü. Erkek bedeninin kontrol edilmesi ve kendi içindeki heteroseksüel saldırganlıktan kurtarılması için yapılması gereken şey, ironik bir şekilde beden, saldırganca heteroseksüel ve erkeksi bir şekilde yeniden yapılandırılmasıydı. Böylece, “doğal dürtülerin” sürekli olarak kontrol edilmesi ve yapılandırılması girişimlerine karşın, erkeğin *doğal* heteroseksüel cinsiyet rolü, korunabilirdi.

Brio ve *Breakaway*’ın editörleri Susie Shellenberger ve Greg Johnson, bir kişinin sadakat ve bekaretinin nasıl ko-

runacağı hakkında gençliğe sayısız tavsiye kitabı yazdı.¹³ Birlikte yazdıkları, *258 Great Dates While You Wait- beklerken 258 harika randevu*, gençlere hormonların kontrol altına alınmasının zor olduğu durumlarla nasıl başa çıkacaklarını anlatır. Diğer yetişkin bekaret destekleyicileri gibi, Shellenberger ve Johnson, gençlerin arzularını kontrol edemeyeceğini varsayar. Yoğun okşama ve hatta Fransız öpüşmesi bile, kaçınılmaz olarak cinsel birleşmeye yol açacaktır. Shellenberger, iddiasını “azalan verim kanunu”na dayanarak mantıksal olarak açıklamaya çalışır: “Bir basamak ileri gittiğin her hareket, iştahını doyurmak için daha fazla şey yapmayı gerektirir. O zaman daha ve daha fazla doyum sağlamak için sürekli bariyerlerini kaldırır-sın. Sonuç? İki insan, planlamadan cinsel birleşmeye ulaşmış olur.”¹⁴ Evanjelik kitap, dergi ve videolar, kendini kontrol etme yeteneğinden yoksun, yalnızca cinsel yasağa uyma taahhüdü ile kontrol edilebilen bir beden anlayışını yerleştirmeye çalışarak yalnız gençlerin kendi imajı için tehlikeli olmakla kalmaz, erkekleri cinsel şiddete teşvik edip, kızların cinsel şiddete boyun eğmeyi doğal karşılamasına neden olabilir. Kendilerine belli bir noktadan sonra, kontrolün ellerinde olmayacağı defalarca anlatılan erkek ve kızlar, sonuçta kendilerini daha az kontrolde hissederler. Kişi bedenini kontrolden çıkmış bir tren gibi hissederse, cinsel aktiviteyi durdurmak daha da zor olabilir. Yani kabaca, bütün beden kontrolü kaybolduğunda, erkekler tecavüz dürtüsüne, kızlar ise tecavüze boyun eğme dürtüsüne boyun eğler.

Evanjelik gençlik medyası, aslında, tecavüzü kavramlaştırma konusunda, tutarsızdır. Kimi zaman evanjelikler için sanki tecavüz diye bir şey hiç yokmuş gibidir. Bunun yerine, ya erkekler “kontrollerini kaybetmişlerdir” veya

'kendilerini kızlara zorla dayatmışlardır". *Trinity Broadcasting* kanalında gösterilen bir *sitcom* olan *Family First*'ün bir sahnesinde bir kız, erkek kardeşinin , erkek arkadaşının 'kötü bir ünü' olduğuna ilişkin uyarılarını görmezden gelir. Erkek arkadaşı sonunda kontrolünü kaybeder, kız ona bir tokat atıp yanından kaçır. "Tecavüz" kelimesinden hiç söz edilmez, kız da bedeninin değil ruhun çağrısını takip etmek konusunda, çok değerli bir ders alır. Burada söylenmeyen ama, ima edilen, kızın böyle bir davranış için "arandığıdır". *Breakaway*'de yazan bir başka genç, filmdeki kızıdan daha da şanssız. Erkek arkadaşıyla cinsel dürtülerle "güreşirken", ona durmasını söylediğini, fakat bir noktadan sonra, o kadar ileri gidince onu durdurmanın mümkün ve adil olmadığını, onu itip kaçması gerektiğini ama yapamadığını, bunun yerine ilişkiye girdiğini söylüyor. Burada, tecavüz gibi gelen şey, kurbanın yanlış gibi tanımlanıyor, çünkü kurban zorla evlilik-dışı ilişki konusunda tamamen eğitilmiş birisi.¹⁵ Buna karşın şunu da ifade etmek gerekir ki; *Brio*'ya yazıp tecavüze uğradığını söyleyen kızlara, editörlerin acıyarak yaklaşır kurbanı suçlamaması dikkat çekici bir durumdur. Burada, evanjelik tecavüz anlayışı, çağdaş seküler dünyanın çoğunluğununkini yansıtmaktadır: "Hayır, hayır anlamına gelir" ve tecavüz, kadının suç ortağı olmadığı vahşi bir suçtur.

Brio ve diğer Focus dergileri, idealleştirilmiş, nostaljik, 1950 seks ahlakını desteklerken, o günden bu yana tecavüze karşı tutumların değiştiği gerçeğinden kaçamazlar. Evanjelikler feminizmi eleştirirler de, ondan etkilendiler. Aslında fikirleri biraz değişti, feminizmin getirdiği değişikliklerin sonucunda, daha liberalleştiler. Bunu hem gençlik, hem de yetişkin kültüründe görebiliyoruz. *Wo-*

men's Aglow organizasyonunda, yetişkin evanjeliklerle ilgili çalışmasında Marie Griffith, grup içinde kadınların erkeklere teslimiyeti kavramının zamanla nasıl değiştiğini anlatır.

1970'lerde, *Women's Aglow* edebiyatı, kadının kocaya itaati kavramını vurguladı. Griffith 'Sadece kendi kurbanlaştırılmalarına katkıda bulunmak' yerine, "kadınların bizzat kendilerinin, teslimiyet doktrininin özgürlük ve değişime yol açtığını, Tanrı'nın itaatkar kızlarının acılarını azaltıp üzüntülerini hafifleterek onları ödüllendirdiğini iddia ettiklerini" açıklıyor. Böyle yorumlandığında, teslimiyet doktrini, kötü durumlarda güç kullanma aracı haline gelir, kişinin başka şekilde kontrol sağlayamadığı durumları da kapsar.¹⁶ Fakat, 1980'lerin ortalarından beri, eşin kocasına teslimiyeti doktrini çarpıcı bir şekilde değişti. Griffith'in gözlemlediğine göre "cinsiyete uygun rollerle ilgili öğretiler, zamanla dalgalanma göstermeye başlayınca, Tanrı'ya teslimiyetle ilgili en katı yorumlar bile, daha yumuşak ve esnek yorumlara dönüştü."¹⁷ Bugün karı-kocanın karşılıklı teslimiyeti vurgulanıyor. Kadının teslimiyetine artan vurgu, en azından bir ölçüde, feminist düşüncelere tepki olarak anlaşılmalıdır. Ve burada, feminizmden etkilenmiş bir dil kullanarak, tecavüzden bahseden bekaret yanlısı gençlik dergileri ve videolarında, bir paralellik görüyoruz. Aslında, kızların "sağlıklı" cinsel duyguları olduğunu fark eden modern düşünce feminizme epey şey borçludur. Evanjeliklerin bekaret yanlısı resmi çizgisi; her ne kadar seksi güzel, doğal ve sağlıklı bir şey olarak kabul etse de, Hıristiyan medyası onu kötü gösterme yolları bulur. Dergi, video ve tavsiye kitapları, cinsel olarak uyarılmış gençlere bunu bastırmak için gözlerinin önüne İsa'yı ve kendi akrabalarını getirmelerini öğütler.

Burada maksat, çocuklara kendilerini suçlu hissettirmek olsa da, her cinsel uyarıda anne veya babanızı hayal etmek şeklinde bir *Oedipal* boyut da söz konusudur. Erkek ve kızlara, birbirleriyle randevularında, arkadaşlarını kardeş olarak görmeleri ve dışarı kendi ebeveynleriyle beraber çıkmaları öğütlenir.¹⁸ *Focus on the Family* dergisindeki makaleler, babaların kızlarına “teklifte” bulunarak, nişan yüzüğü yerine bekaret yüzüğü vermelerini bile önerir. (şkl. 28)¹⁹ Shellenberger’in tavsiye kitabı *Guys and a Whole Lot More’* da bir karikatür, Lover Lane’de park etmiş bir araba gösterir. Buradaki erkek cinsel saldırgan, paternalist bir özne konumundadır. Yazıda kız oğlana şöyle der: “Al sana bir çeyreklik, babamı ara. Yapmak istediğini ona söyle. Eğer onun için uygunsuzsa benim için de uygundur.”²⁰ Bir ünlü müzisyen “şimdiye kadarki en iyi randevum an-nemleydi!” demiş olsa da, annelerden daha az söz edilir.

Bunlar biraz sapkın şeyler gibi görünse de, evanjelik medya, cinsel yasağı yetki verici bir temelde yeniden yapılandırmak ister. Diğer yandan, bir *Edge TV* videosu, erkek ve kızlarda cinsel yasağa uyma taahhüdünün yol açtığı bas-kıları örnekler. “Sexual choices-cinsel tercihler” bölümün-de, bir sahnede, geçmişte cinsel “yanlışlar” yapmış bir dü-zine çocuk gösterilir. Bazıları cinsel yasağa uyma taahhü-dünden sonra güç toplamış gibi görünse de, aktif cinsel geçmişlerindeki anılar, onlar için birer işkence halini al-mıştır. Bu videonun gösterdiği duygusal, iç gözleme yat-kın bu delikanlılar, “Biz gerçek erkekleriz” diye bağıran-lardan çok farklıdır. Bir atletik futbolcu tipi, şehvetin in-sanlık dışı olduğunu söyler. Çocuk görüntülenirken, daha çok feminen imajların görüntülenmesinde başvurulan yu-muşak odaklamayla çekim yapılmıştır. Bir başka delikan-lı, mastürbasyon dürtüsü nedeniyle acı çekmektedir. Bir

True Love Waits

Love is patient... God's Word gives us a true view of what love is. An unconditional lasting love.

Young people today face pressure of all kinds, one of the biggest is sexual pressure.

Last year hundreds of thousands of teenagers made commitments to themselves and a covenant with God to remain sexually pure.

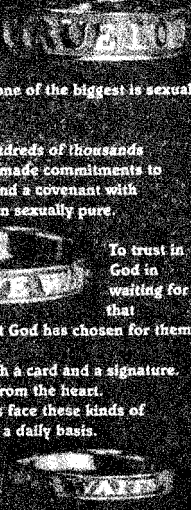
To trust in God in waiting for that someone that God has chosen for them.

It started with a card and a signature. A signature from the heart. Yet teenagers face these kinds of pressures on a daily basis.

So we would like to offer you a reminder on a daily basis, a reminder of the covenant made with God and your future husband or wife.

For His Word states...

Love Never Fails

ŞKL. 28: 19 AYAR ALTIN BEKARET YÜZÜĞÜ

üçüncüsü, homoseksüel geçmişi yüzünden korku içindedir, ve bu konuda eyleme geçmeden önce birileriyle konuşabilseydi, problemiyle başa çıkıp AIDS'e neden olan cinsel hareketleri yapmamış olacağını anlatır.

Şehvet karşıtı futbolcu, acı çeken mastürbasyoncu, pişman olan homoseksüel... İşte evanjeliklerin seküler medyayla eşzamanlı ilişki ve uzaklığının çarpıcı örnekleri.

Hakim medyanın çoğu, evanjelik medyadan farklı olarak, gençlerin cinselliğini açıkça karalamaz, hatta destekler. Öte yandan, evanjelik medya ise, Freud'un "sohbet tedavisi"²¹ dediği uygulamanın popülerleşmiş versiyonlarına verdiği önem açısından, seküler medyayla paralellik gösterir. Evanjelik gençliğe, duygularını dışa vurarak, cinsel problemlerinden kurtulacakları sözü verilir. Terapatik seküler medyada da cinsel "problem" tanımı çok farklı olsa da, aynı mantık söz konusudur. *Ophrah Winfrey Show* ve kişisel yardım kitapları bu duruma örnek gösterilebilir.

KENDİNİ İFADE ETMENİN TEDAVİ EDİCİ YÖNÜ

Cinsel yasağı destekleyen birçok medya ürünü gibi, *Edge TV* videoları da, izleyicilere cinsel duyguları hakkında *konuşmaya* mecbur olduklarını öğretir.

Ashında, bir insanın cinselliğinden söz etme yönündeki evanjelik sövgü, Michel Foucault'nun *The History of Sexuality-Cinselliğin Tarihi* kitabının birinci cildinde söz ettiği, zorla yerine getirilen "sınırsız anlatma görevi" cinselliğini çağırıştırıyor: "Her tür arzunu bir söyleme dönüştüreceksin"²² Terapatik evanjelik medyanın çoğu örneğinde başlıca ilke, cinselliğin bir anlatma pratiğine dönüştürülmesinin insanı özgür kıldığı gerçeğidir. Eğer gençler cinsel duygularını papaza veya kendilerinden büyük olgun insanlara anlatırlarsa, bu duyguları kontrol edebilirler. Günahın yol açtığı uyumsuzluk nedeniyle, cinsel tedavi pek istikrarlı olmaz. Ama, yine de içindekileri dışarı vuran gençlerin erişebileceği bir uzaklıktadır. Bekaret konusunu bir yana bıraksak bile, kendini anlatım zaten evanjelik kültürün çok önemli bir parçasıdır. Değişim hikayelerini yeniden, yeniden anlatmak, evanjelik kimliğin can alıcı noktasıdır. Tipik bir tanıklık öyküsü, bir kişinin kurtuluşu

nasıl bulunduğunu detaylarıyla anlatır. Bu konuşmalar, birlik duygusunun korunması ve deneyimin paylaşılması yönlerinden de önemlidir. Değişim hikayelerinin retoriği hakkındaki denemesinde Wayne Booth “tipik Protestan değişimlerinin, dramatik, ani, parçalayıcı ve ahlak bozukluğundan sonra aniden inayete erme”²³ şeklinde gerçekleştigiğine işaret ediyor. Booth, dinleyicileri en çok etkileyen değişim hikayelerinin, “önce” ve “sonra” arasındaki tehlikeli yolculuğu vurgulayan hikayeler olduğunu iddia ediyor. Kurtuluşa doğru giden yolda alınan mesafe, dinleyiciler üzerinde güçlü bir etki bırakması için, dramatik, hatta abartılı olmalı.²⁴

Evanjelik evlerde büyüyen ve bir çoğu henüz 7-8 yaşlarındaiken, ebeveynleri tarafından “kurtarılmış” olan çocuklar, kurtuluş anını hatırlamadıkları için, günah ve *kurtuluş* öyküleri oluşturmada zorlanırlar. Değişim öykülerinin öncesi olmayan gençlerin, ciddi dünyevi günah deneyimleri yoktur ama çoğu için bu ergenlikle birlikte değişir. Cinsel istek günahın kapısını açar, eşiği sevinçle geçenler bile, belki bir porno dergisiyle belki aykırı bir filmle değişim hikayesinin değişmeye başladığını ya da sallantıya uğradığını anlayacak ve bu belki de kendini yeniden Tanrı'ya adamakla sonuçlanacaktır. Tanrı'ya yeniden adanma yoluyla, kişi, defalarca kurtarılabilir. Düşüp yeniden kurtulanların değişim hikayeleri, hiç günaha karışmayıp sürüden ayrılmayanlardan daha etkili izler bırakacaktır.

Duygulu futbolcu figüründe gördüğümüz gibi, hassas, terapatik kendini anlatma yöntemi yalnız kızlara özgü bir durum değildir. Her ne kadar her iki cinsiyetin de, en özel ve en hassas duygularını halka açık ateşli nutuklarla ifade etmesi beklense de, erkeklerin deneyiminde Hıristiyan basket yanlısı medya açısından bir başka dönemeçle karşı-

laşırız. Bekaret yanlısı medya, erkek çocuklara hem güçlü, hatta vahşi cinsel dürtüleri olduğunu söyleyip bunu dizginleme taktikleri verir, hem de cinsel yasağa uyarken yine de erkekliklerini koruyabileceklerini anlatır. Öte yandan evanjelik videolar ise, yumuşak içe dönük bir erkek çocuk portresi çizer. Bu sefer portresi çizilen delikanlının diğerleriyle duygusal bir bağı vardır ve hisleriyle fazlaca ilgilidir. Maço delikanlının artık eski moda olduğunu sanıyorum. Bazı videolar, duygusuz sert erkekle yeni, duygusal ayarlaması yapılmış erkek çocuğunun bir karışımını yansıtsa da , birinci tip, gençlik grubu videolarının en kötü örneklerinde yerini alır. Bu videoların müzik ve grafikleri eskidir, sunucu bir yetişkindir. Daha iyi videolarda ise, sunucu bir gençtir, en yeni müzikler yer alır ve genellikle yeni tip delikanlıyı gösterir.

Şüphesiz, bekaret taraftarı videolarda gösterilen duyarlı delikanlı, evanjelik medya yapımcılarının karalamaları sonucunda ortaya çıkarılmadı. Duygularını dikkate almak ve o duyguları ifade etmek için, terapatik bir dil kullanmak, erkeksiliğin çağdaş tanımı söz konusu olduğunda, en azından popüler kültürde gittikçe daha önemli hale gelmektedir. HBO’da çok tutulan dizi “The Sopranos”daki mizahın esası, kahramanın, duygularını anlatarak tedavi olan mafya üyesi bir katil olmasıdır. 90’lardan beri maço aksiyon filmleri bile, artarak duygusal aile erkeklerine odaklanıyor.²⁵ Basitçe açıklarsak, erkeksilik, popüler seküler medyanın çoğunda “feminize ediliyor” ve bu nedenle de, izleyicilere başarıyla seslenmek isteyen Hıristiyan gençlik videoları, erkeksi kendini ifade etme tarzına yeni dahil olan terapatik dilin farkında olmak zorunda.

Evanjelik gençler, *Felicity*, *Dawson’s Creek* gibi seküler televizyon filmlerinden uzak durabilirler. Çünkü bu prog-

ramlarda, evlilik dışı cinsellik, eşcinsel karakterler ve evanjelik izleyicileri rahatsız edecek bunlara benzer bir çok unsur bulunmaktadır. Yine de, bu programlarda sıklıkla gösterilen aşırı duyarlı, duygusal olarak ayarlanmış gençle, evanjelik gençlik grubu videoları benzerlik gösterir. Bir Hıristiyan videoda, kolej öğrencisi genç bir çocuk, en iyi erkek arkadaşıyla nasıl birbirlerine bağlandıklarını anlatıyor: “İkimiz de aynı şeyle mücadele ettik: Erkeksi, sert ve yenilmez olmak, ya da olmaya çalışmak. Birbirimize bağlandık, çünkü böyle olmadığımızı anladık. Olmak için çaba harcadık ama başaramadık. Onun, cinsel dürtülerle veya pornografiyle sorunu olduğunu ilk duyduğumda, bir başka erkeğin bunları hissetmesi bana çok rahatlatıcı geldi. Bir insana gerçek hislerini açıklamak için, dürüst olmaya yönelik adımlar atmanın zorluğuna karşılık, alınan ödül, o adımları atma korkusunu fazlasıyla aşıyor. Sonunda ilişkilerim geniş ölçüde iyileşti; çünkü artık arkadaşlarımdan gelen her tür müdahale ve öneriyi açtım.”²⁶

Hıristiyan gençlik videolarında, gençlerin bu hassaslığı, destek gruplarındaki anahtar konudur. Bu grupların temel varsayımı, erkek arkadaşlarla seks hakkında konuşmanın, sekse karşı bir koruyucu önlem işlevi görmesidir. Örneğin, *Edge Tv*'deki mastürbasyoncu, kendisiyle aynı sorunları yaşayan, günahkar duygularını açıklayabileceği arkadaşlar bulunca, kendini daha iyi hissettiğini anlatıyor. Burada hiç kadın olmadığı için, seks hakkında konuşmanın güvenli olması, tüm erkek cinsel yasağa destek gruplarının anahtar özelliğidir. Fakat besbelli ki, homoseksüellikle boğuşan evanjelik delikanlılar söz konusu olduğunda, destek grupları izole olmuş kişileri diğerleriyle tanıştırmaz ve saklanmak yerine, homoseksüellik hakkında diğerleriyle konuşma şeklindeki evanjelik trend, bazı beklenmeyen sonuçlar da doğurabilir.

Sekse karşı koruyucu Hıristiyan medyası, saf ve iffetli Hıristiyan yaşam tarzının baskılarını azaltmak için, günahkar seküler kültüre karşı bazı zevk verici alternatifler ortaya koyar.²⁷ Prensip olarak, bekaret yanlısı şarkılar (*I Don't Want It* -istemiyorum, *Ain't No Safe Way*-bu hiç güvenli bir yol değil), videolar, kitaplar, hatta medyayla ilgisi olmayan takılar, bekaret yüzükleri ve giysiler, gençlerin seks yapmayı düşünmemelerini sağlamak için tasarlanmıştır. Fakat seks görünüşte baskılansa da , aslında her yerdedir. Doğrusu istenirse, evanjelik bekaret yanlısı medya, Foucault'un "baskılayıcılık hipotezinin" çarpıcı bir örneğini sunar. Evanjelikler, evlilik sınırları dışında, seksi yok etmeye çalışırlar, ama, tam da o sınırların dışında, seks, pervasızca çoğalır. *Focus on the Family*, evli çiftlerin seks hayatını iyileştirmek için öğütler verir, ama, seks yapmamaları gerekenlere yönelik seks konuşmaları, evli olanlara yapılanları kat kat aşar. Bekaret yanlısı gençlik medyası, seksi yok saymayı olanaksız kılar.

GENÇLERİN CİNSEL YASAK PAZARLIKLARI

Bekaret yanlısı medya, evanjelist olmayanlara kaçınılmaz olarak tuhaf gelecektir. Çoğu, bu medyanın müşterilerine zarar vereceğini, veya en azından, anti-seks propagandası yaptıklarını farz edecektir. Bekaret yanlısı medya gerçekten hedefi şaşırıp, gençlere bedenlerine zarar verme düşüncelerini aşıyor olabilir. En çok da, eşcinsel ve lezbiyen gençlere zarar verebilir. Yine de, Hıristiyan gençlerin, evanjelik medyanın cinsel direktiflerini hiç düşünmeden uygulayacağını sanmak da kolaya kaçmak olur. Bu medya kanalıyla aldıkları öğütler için, gençler nasıl bir pazarlık yapabilirler?

Bekaret yanlısı kitap, video ve dergiler yoluyla yayılan

nasihatların bir kısmı, birçok genç tarafından basitçe “kötü” olarak değerlendirilir ve hemen reddedilir. Örneğin, *Focus on the Family*'den Susie Shellenberger ve Greg Johnson, flört kitabında, garip yemekleri olan yerlerde, çocuksu grup randevularını önerirler.²⁸ *Kid's Day-Çocuklar Günü-* pastel boylarla boyama kitabını boyamayı ve *Candy Land* oynamayı gerektirir. Havaalanı randevularında garip kostümler giyilerek, birlikte uçaktan inip buluşmuş gibi yapılır ve indikten sonra, kaç kişinin tuvalete gittiğini tahmin etme oyunu oynanır. Yemek randevuları, büyük marketlerin reyonlarındaki bütün yemekleri teker teker tatmak, şarap tadımına karşılık meyve suyu tatma randevuları organize etmek, çok büyük bir çubuk dondurma yapıp yemek, buzdolabındaki bütün artık yiyecekleri silip süpürmek gibi etkinlikleri içerir. Sonuç olarak bu yetişkinler, ergenlik öncesi gençlere daha uygun faaliyetlerle ilgilenerek ve cinsel istek yerine yemeğe yönelik isteği koyarak, seksten kaçınılabileceğini öğütüyorlar.

Fakat ya daha ayrıntılı nasihatler? Hıristiyan gençler, İncil'deki şekliyle açıklanan cinsel yasak buyruklarını ciddi bir şekilde sorguluyorlar mı? Enteresan bir şekilde, *Brio*'da yayınlanan mektuplar, bekaret fikrinin dergi aboneleri arasında, sürekli tartışıldığını gösteriyor; sanki gençler, İncil'in cinsel yasak buyruklarında çelişkiler arıyor gibiler. Editörler her ay 1000 mektup alıyorlar, ve bunların çoğu erkekler ve seks hakkında sorular soruyor.²⁹ *Brio* mektupları, cinsel yasak buyruklarında boşluklar aramaya odaklanır. Ohio'dan bir kız şöyle yazıyor: “Bu biraz utanırcı bir soru ama, bir erkeğin ismi veya yüzü olmaksızın, düğün gecesi ve evlendikten sonra seks hakkında fanteziler kurmak doğru mudur?” Cevap hayırdır, çünkü, “aklınızı moralinizi bozmayacak, elde edemeyeceğiniz şeyleri ha-

yal ettirmeyecek şeylerle doldurmaya çalışın.”³⁰ Ama, cinsel yasağa uyma taahhüt kartlarını imzalayan gençlerin, evlilik hayaliyle güvenli hale getirilmiş kimi cinsel fantezilerinin olmadığına inanmak zordur. Shellenberger, kızlara Fransız öpücüğünün bile yasak olduğunu sürekli söylese de, kızlar yine de “Tanrı ne kadar okşamaya izin verir?” gibi sorular sormaya devam ederler.³¹ Rumuzu “feeling guilty-suçlu hissetme” olan bir kız, Tanrı’yla arasındaki bekaret anlaşmasında potansiyel bir boşluk bulunduğunu düşünüyor: “Evlenene kadar cinsel olarak saf kalmaya söz verdim. Fakat ya İsa ben evlenmeden önce geri gelirse? Seks yapmanın nasıl bir şey olduğunu bilmek istiyorum. Bunu istemek çok kötü bir şey mi?”³² Birçok evanjelik, İncil’in, dünyanın sonu ve İsa’nın ikinci kez dünyaya gelişi hakkında kehanetlerde bulunduğuna inanır. Bunlar gerçekleştikten sonra bütün kurtarılmış Hıristiyanlar dünyadan alınacaklar ve büyük bir sevinç ve esriklik hali egemen olacak. Bu esriklik içinde olan insanlar seks yapamayacak, İsa’nın dönüşü ve “son yargı”dan sonra da seks yapma izni olmayacak. Bu *Brio* okuyucusu böylece İncil’in evanjelik yorumunun ortaya çıkardığı geçerli bir endişeyi dile getiriyor.

Arada sırada, *Brio* kızları cinsel faaliyetlere girdiklerini ve kendilerini suçlu hissetmediklerini sergilemek için yazıyorlar. Özellikle açık sözlü bir kızın yazdığı şu satırlar ilginç:

Belki bana okşamanın ilişkiye yol açacağını anlatacaksınız... (Ben ve) Bu adam... belki sizin yanlış sayacağımız şeyler yaptı, fakat ben öyle düşünmüyorum, ve kendimi suçlu hissetmiyorum. Sekse yol açacağımı düşünmüyorum, çünkü evlenmeden önce böyle bir şeye hazır değilim. Bana baskı yap-

mıyor ve seks yapmama isteğime saygı duyduğunu söylüyor. Öyleyse benim sorum şu, ya- benim de- ğer ve inançlarımdan dolayı- bunun yanlış oldu- ğu düşünmüyorsam? Sakın bana ilişkiye son ver- memi söylemeyin, çünkü istemiyorum ve böyle yapmayacağım.³³

Tövbekar olmayanlardan çok pişman olanların, mektuplarını yayın gündemlerine almak daha faydalı olacağından, *Brio*'nun bu tür ne kadar çok mektup alacağını tahmin edebilirsiniz. *Brio*'nun yetişkin editörlerinin yayınlamak için seçtikleri mektuplardan, okuyucuların be- karet talimatlarını sorgulamadan, görüşmeden ve değişik oranlarda direnç göstermeden kabul edemedikleri açıkça belli oluyor. Diğer yandan, bu tür mektupların *Brio*'ya, be- karet talimatını açıklamada yardımcı olduğu da açık. Edi- törlere göre, mektupların da kanıtladığı gibi, genç cinsel- liği gerçekten kontrolden çıkmış durumda; günahkar bir kızın varlığı, terapatik kurtuluş hikayesinin varolmasına olanak sağlıyor.

Breakaway, günahkar delikanlıları temsil etmez ve “çok ileri” gitmedikçe cinselliğin doğru olup olmadığını soran mektuplara yer vermez. Çünkü erkeklerin cinsel ar- zularının bir kez serbest bırakıldığında artık kontrol edile- meyeceği düşünülür. Bu yüzden de, *Breakaway*'de söz hakkı verilen delikanlılar, kızlarla herhangi bir bağlantı kurmaz, hatta onlarla baş başa bile kalmaz. “Grup rande- vularını tercih ediyorum çünkü beni ayartacak daha az şey var. Hıristiyan olduğum için riskli durumlardan uzak kal- mak istiyorum...grupla çıkmak daha iyi. Daha *güvenli* ve daha eğlenceli.”³⁴ Grup randevuları erkek çocukları kendi şehvetlerinden kurtarıyor ve kızların ayartmasına karşı koruyor. Bir delikanlı, kız arkadaşının seks istediğini yaz-

dığında, *Breakaway* şöyle öğüt veriyor: “ Bu ilişkiyi kesinlikle bitirmelisin. Seni temin ederim ki, kız arkadaşın seni, senin onun yücelteceğinden daha çok aşağı indirecek. Kendini onun arzularına boyun eğmeyecek kadar güçlü hissedebilirsin. Ama dikkatli ol. Samson da aynı şeyi düşündü, ve her şey sona ermeden kör, yenilmiş, aldatılmış ve kel olmuştu.³⁵ İsa'nın o henüz bir cinsel deneyim yaşamadan önce geleceğinden korkan kız gibi bu delikanlı da, kendi istekleriyle İncil'in emirlerinin birbirine uymadığını gösteriyor.

Brio ve *Breakaway*'e yazan gençler, çoğu zaman İncil yorumlarıyla ilgili sorular sorarlar. Hıristiyan ebeveynler çocuklarının önüne İncil'i kural kitabı olarak koyarlar. Ama, bazen kural kitabı, gençler onu inceleyip yetişkinlerin sorgulanamaz dediği çelişkili boyutlarını fark ettiklerinde geri tepebilir. İncil'i kendi başlarına incelemeleri sonucunda, yetişkinlerin iki anlamlı dedikleri kuralları tekrar gözden geçirebilir veya karmaşıklaştırabilirler. Diğer yandan İncil'i iyi bilmeyen gençler, iyi çalışmış yetişkinlerce koz olarak kullanılacaktır. Örneğin bir Hıristiyan okulunda, bazı delikanlılar saçlarının kısa olması gerektiği kuralını sorguladılar. Öğretmenleri Korintoslular'a Mektup 11:14'ü işaret etti: “Erkeğin uzun saçlı olmasının onu gözden düşürdüğünü doğanın kendisi bize öğretmez mi?” İyi ama, İsa'nın da uzun saçı yok muydu? Öğretmen bunun üzerine kızdı ve onların gördüğü İsa resimlerinin günahkar kişilerce yapılmış olduğunu söyledi. “İncil uzun saçın günah olduğunu ve İsa'nın asla günah işlememiş olduğunu öğretir: Bu nedenle İsa hiçbir zaman uzun saçlı olamaz. Konu kapanmıştır.”³⁶ Gençler kaybetti çünkü, İsa'nın saçıyla ilgili, İncil'e dayalı bir iddia değil de, daha sağduyulu bir iddia öne sürdüler.

Kuralları sorgulamak, Beşinci Emir'i takip etmek isteyen gençler için oldukça problemlidir: Babana ve annene saygı göster. Aslında, bazı gençler, bekaret emrini hiç sorgulamazlar. Tanrı'yla ve toplumla ilişkilerini neden değiştirmek istesinler ki? Sonuçta birçok genç, inançları yoluyla büyük bir huzur ve mutluluk buluyor. Ayrıca, bir kural kitabına (İncil) olan inanç, inananlara bir tutarlılık ve düzen duygusu ve benzerlerinden oluşan bir toplulukta bir yer sağlıyor. Birçok gencin içinde bulunduğu yalnızlık, çaresizlik, umutsuzluk duygularına bakınca, düzenli bir inanç sistemi ve inanan arkadaş topluluğu onlara cazip gelecektir. Dıştakilere yalnızca kurallar ve yasaklar olarak görünen evanjelik inanç sistemi, gençlere, düzen, tutarlılık ve ait olunacak bir topluluk sunar. Fakat, evanjelik gençlik kültürünün olumlu yönlerinin farkına varmak, olumsuz yönlerine bakmayı imkansız kılmaz. Erkek ve kadın bedenlerini, tamamen birbirine karşıt olarak tasavvur etmenin potansiyel sonuçları nelerdir? Genç bedenlerinin evanjelik kavramlarla ifade edilmesinde acaba ne tür tutarsızlıklar bulunur?

DİŞİNİN ENGELLENMESİ, ERKEĞİN KOVULMASI

Gençler İncil Öğreniyor'un yetişkin derleyicileri, okuyuculara çok net bir şekilde "Tanrı yaşamdan yanadır"³⁷ derler. Zebur 139, evanjelik kürtaj karşıtı duruşu desteklemek için kullanılan en önemli belgedir. Davud'un ağzından söylendiği kabul edilen Zebur şöyle der:

Gizli yerde yaratıldığımda/Yeryüzünün derinliklerinde örüldüğümde/Bedenim senden gizli değil-di./Henüz döl yatağındaiken gözlerin gördü beni/Bana ayrılan günlerin hiçbiri gelmeden/Hepsi senin kitabına yazılmıştı.

İncil, hiçbir zaman açıkça kürtaşı yasaklamasa da, -hatta düşük yaptırmak ve hamile kadınları öldürmek Eski Ahit'te düşmanlara karşı mübahtı- Hıristiyan kürtaşı karşıtları, doğmamış yaşamın mevcudiyetini ispatlamak için Zebur 139'u kullanırlar.³⁸ Evanjelicler bu bölümü, Tanrı'nın bedenimizi ne kadar iyi bildiğini, hatta onun yalnızca bedenimizi yaratmayıp onun sahibi de olduğunu göstermek için kullanırlar.

Bu fikri savunan bir başka bölüm, Korintoslulara Mektup VI:19-20'dir ve burada Paul şöyle der: "Hem bedeninizin, içinizde bulunan Kutsal Ruh'un tapınağı olduğunu bilmiyor musunuz? Bu ruh size Tanrı tarafından verilmiştir. Siz kendinizin değilsiniz; bir bedel karşılığı alındınız. Öyleyse Tanrı'yı bedeninizle yüceltin."³⁹ Bu, seks yapıp yapmamayı "tercih edemeyeceğiniz" veya bir hamileliği sonlandıramayacağınız anlamına gelir. Çünkü, o, *sizin bedeniniz* değildir. Bedeniniz yalnızca Tanrı'nın bir emanetidir.

Brio kızının, bekaret vaadinde tereddüt ederse, hamile kalacağı varsayılır. Birçok yetişkin bekaret taraftarı gibi, James Dobson da doğum kontrolünün işe yaramayacağını varsayar.⁴⁰ Espri yapmayı da sevmektedir: "Prezervatif kullanan bir çifte ne dersiniz? Anne-baba mı!" İyi bir *Brio* bedeni, içinde büyüyecek ceninleri tutmalı, kürtaşı yapmamalıdır. İçinde bir can taşıyan dişi bedeni çok çalışıp terlememeli ve geçirmemelidir. Derginin geçiren, kirli çoraplar giyen, nadiren yıkanan insanlar şeklinde portrelediği *Breakaway* erkeklerinin aksine, *Brio kızları* beden bakımına çok önem verirler. Arkadaşıma nefesinin koktuğunu nasıl söyleyeceğim? Beden dersinden sonra, terli kıllarımla nasıl başa çıkacağım? Benzer endişeler yaygın kadın dergilerinde de bulunabilir. Her iki tür dergi de, problemlerin ortaya çıktığı, itiraf ve tanıkların yapıldığı, tedavi

veya çözümün önerildiği toplumsal terapi yerleri görevi görürler. Fakat, evanjelik ve seküler kadın dergileri arasında en önemli fark, her ikisinde de “uygun” (kokusuz, tersiz) dişilikle ilgili fikirler desteklense de, seküler dergilerde, daha gizli bir şekilde politize edilmiş bedenler desteklenirken, *Brio*'da desteklenen bedenlerin, açıkça politize edilmiş ve yaşam yanlısı bir çağrışımı vardır. Genç kızlara gönderilen mesaj, Tanrı'nın “bedenlerini” yarattığı, “bedenlerini” sevdiği, onu ödünç verdiği ve isteğinin bu ödünç bedenin yavrularla doldurulması olduğudur. Genç dişi bedeninin iffetli olması desteklenmekle birlikte, bu bekaret yanlısı yayınlara göre Tanrı bedeninizi, evlendikten sonra yavrularla doldurulmak üzere tasarlamıştır.

Aksine erkek çocuk ise, enerjisini dışarı vurma ve karışı konulamaz sertlik ilkelerini barındırır. *Breakaway* ve diğer *Focus* yayınları, kontrollü genç erkek bedenini, seks dışı faaliyetler içinde sağlam tutan, başka faaliyet biçimleri oluşturmaya çabalar. Erkekler bedenlerini spor ve vücut geliştirmeye kontrolde tutup, arzularını dizginlerler. Doğuştan pervasız olduklarından, kontrol için daha fazla güç sarf etmek zorundadırlar. Fakat kızların aksine, pervasızlıklarını, bedenleri yoluyla ifade edebilirler. Ter, kusmuk ve tükürük atabilirler ama meni atamazlar. “Püskürtme hikayeleri” adlı bir okuyucu mektupları köşesinde, delikanlılar en utanç verici kusma deneyimlerini anlatırlar. *Breakaway erkekleri*'nin dünyevi bedenleri, metaforik olarak “temiz”, gerçekte ise pistir. Bir *Breakaway* karikatüründe, bir erkek çocuk abur cubur yerken çizilip şöyle denilir: “ Anne, aslında patates cipsleri senin için iyi! Çıtırdatma sesi spermleri korkutur!”⁴¹ Enteresan bir şekilde, pis, yerlere tüküren bu *Breakaway* erkeği asla gaz çıkarmaz, belden yukarı şeklinde çizilen sınırların altına

inilmez. *Breakaway* delikanlısı, *Brio'nun* tanımladığı, üst bölümü vurgulanıp, alt bölümü unutulmuş, “klasik bedenyani arıtılmış, deliksiz parlak bir yüzey” ile, Laura Kipnis’in kaba “alt-sınıf” kokan, *Hustler* tipi inatçı porno bedeni arasında bir yeredir. Bu beden: “Gazlı, sıvı çıkaran, *utandırıcı* bir bedendir. Sürekli burjuva tavırlarını reddeder alt bağırsak bölümüyle idare edilir. Her an patlamaya hazırdır. *Hustler*’ın en favori espirisi birinin yanlışlıkla kilisede tuvaletini yapmasıdır.”⁴² *Breakaway*, bedeni her an püskürmekle tehdit eder, ama yalnızca burundan ve ağızdan ve asla kilisede değil! Bu beden, antropolog Mary Douglas’ın takipçisi Kipnis’in “kirlenme” tabuları ve ritüelleri dediği şeyleri bozar. Bu şeyler, toplumun sahip olduğu bir dizi inanç, uygulanan ritüeller ile hijyen, düzen ve kirlilikle ilgili tüm uygulamalardır.⁴³ Hijyenik olmamakla birlikte, müstehcen de olmayan *Breakaway* bedeni, istediği keki alıp yiyebilir ama kek bir üst beden deliğinden dışarı çıktığı sürece.

Bedenle ilgili takıntılar, *Brio* dünyasında beyhude bir iş olarak değerlendirilir. Bununla birlikte *Breakaway*, delikanlıları, erkeksi güvenlerini arttırmak için, gösterişli bir fizik geliştirmeye teşvik eder. *Breakaway*, hiçbir zaman açıkça kasların erkeğin seksapalini arttırdığını söylemez, *Brio* ise, kızları açık saçık giyinerek erkekleri tahrik etmelerini konusunda uyarır. *Breakaway*, delikanlıları terli adalelerini tutkulu bakışlardan saklamaları için uyarmaz. Yine de Hıristiyan sporları ve özellikle vücut geliştirme, seküler sporlar ve vücut geliştirme kadar erotik ve mas-türbasyona özendiricidir. *Breakaway*’de ağırlık kaldırma ile ilgili bir gösterimde, cinsel arzularla dolu olan bir erkek bedeninin tanımı, bir evanjelik karma-eğitim kurumunda düşünülemeyecek şekilde yapılır:

POMPA: İlkönce yapılmalı, çünkü hiçbir his bununla karşılaştırılmaz. Omuzların zonklar, göğsün ağrır, derin ürperir. Kan damarlarında kızgın solucanlar gibi akar. Ter, bir zamanlar göbek dediğin som çeliğin dalgalanmış bantlarından aşağı akar. Parmaklarının üstünde durduğunda, baldırların dizlerinden dışarı çıkacak gibi olur. Pazılarını büktüğünde iki bowling topu belirir. Aynada kendine bakar ve 'Merhaba Dev' dersin."⁴⁴

Dergi, güvenliği ve aşırıya kaçmamayı desteklese de, burada aynı zamanda iri, erkeksi bir vücudu alkışlamaktadır. Benzer bir şekilde, steroid kullanımı ile ilgili bir gençlik grubu çalışmasında, vücut geliştirme, sorun yaratan ya da beyhude bir çaba olarak değerlendirilmemektedir. İlaçsız idmanın avantajları arasında, "Kız arkadaşım yeni görünümüne bayılıyor", "Harika görünüyorsun!" "Karşı cins gözünü üzerinden ayıramıyor" gibi iltifatlar sıralanırken, steroidler sizi "aşırı saldırgan" ve "kendini beğenmiş" yapacak bir "kestirme yol" olarak suçlanmaktadır.⁴⁵ Vücut geliştirmeyi destekleyen *Breakaway* ve diğer bekalet yanlısı medya, bakir delikanlıların nasıl "gerçek erkek" olabileceği problemini çözüyorlar. Ağırlık kaldırma, bir kişinin görünüşüyle ilgili "feminen" bir takıntıyı değil, steroidlerle hile yapmazsan, kasların aracılığıyla özgüven kazanacağını, Tanrı'yla yapılmış bir iş anlaşmasını temsil ediyor. Yalnızca hile yaparsan, kendini beğenmiş ve saldırgan olursun, yani aşırı erkeklik hormonuyla dolar ve bu nedenle de kontrolü kaybetmiş olursun. Pradoksal olarak, ağırlık kaldırmanın, dikkati cinsellikten başka bir yöne çevirmesi beklense de, kendi kendini tatmine yönelik bir ağırlık kaldırma, cinsel çekiciliği daha fazla olan bir beden meydana getirir.

Bir noktaya kadar, otoerotik ağırlık kaldırmanın oto-

erotik jenital faaliyetlerin yerine geçmesi umulur.⁴⁶ Her ne kadar, delikanlıların ereksiyonu tamamen önlemesi en iyi yolsa da, çoğu evanjelik uzmana göre, diğer bedenlerin hayalleri eşlik etmediği sürece ereksiyon günah değildir. *Edge TV*’deki mastürbasyoncunun ıstırabının kaynağı buydu. Kızlar hakkında fantezi kurmadan mastürbasyon yapamıyordu. Eğer mastürbasyon olursa şehvetli düşünceler de eşlik eder. Delikanlı bir ikilemin arasında kalıp suçluluk duyar. Ağırılık kaldıran ise, en azından bedeninin geri kalan kısmının hacmini arttırabilir.

Kızların, açıkça suçlu hissedecek daha az şeyi vardır, çünkü, seksle genellikle erkeklerden daha az ilgilendikleri varsayılır. Shellenberger’in *Guys and a Whole Lot More*’da, bir karikatürde dişinin ergenlik kökenli meraklarına “mizahi” bir reaksiyon gösterilir: Bir kız eczacıya “hormon zehirlenmesi için panzehiriniz var mı?” diye sorar.⁴⁷ Kızların cinsel merakları bir hormon zehirlenmesi olabilir, fakat kızlara yönelik kitap, dergi, ve videolar mastürbasyonu önemsemez, çünkü o erkeklerin problemidir. Ağırılık kaldırmanın , kızların cinsel enerjilerini ideal vücut arayışına dönüştürme seçeneklerinden biri olmadığını söylemeye gerek yok.

BAKİRE KIZLAR VE YEME BOZUKLUKLARI

Gördüğümüz gibi, evanjelik medyanın cinsellik ve genç bedenler hakkındaki mesajları çelişkilerle doludur. Seks normal ve sağlıklıdır; seks günah ve sapkındır. Tecavüz yanlıştır ve kurbanın suçu değildir; bazen kızlar tecavüzde suçlu olabilir. Erkek bedenleri saldırgan ve patlayıcıdır, onun için cinsel olarak uyarılmamalıdır; erkek bedeni saldırgan ve patlayıcıdır, ve bu erkeksiliğin teşvik edilen doğal bir yönüdür. Evanjelik medyanın tutarsızlıkları, ergen-

lik dönemindeki kızlar için özel sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Çünkü, bence, evanjelik kültürde bakire kızlar açısından otoriteye karşı koymak çok daha zordur. Örneğin gerek kızlar, gerekse erkekler, akranlarının baskılarına ve toplumun seks yanlısı tutumuna karşı isyanın aracı olarak bekaret taahhüdü yönünde teşvik edilirler. Buna karşın evanjelik kültürde dişilik ve erkeklikle ilgili tutucu fikirler olduğu gibi kaldığı sürece sürece, kızların bu şekilde davranarak kendilerini isyankar olarak görmeleri çok daha zordur. Onların bedenleri ne cinsel ne de erkeklerinki gibi atletik anlamda patlayamaz, veya gitgide Hıristiyan gençlik kültüründe yer almaya başlayan, Hıristiyan *hard rock*, dövme, kay kay yapma gibi “isyankar” faaliyetler kızlar için pek uygun değildir.⁴⁸ Başka bir deyişle, kızlara da erkeklere de bedenlerini kontrol için direktifler verilir, fakat erkeklerin bu baskıyı azaltacak daha çok olanakları vardır. Kızlar, tersine kendilerine hakim olmalıdır. *Breakaway*, delikanlıların aç kurt gibi tüketmesini, sekse alternatif olarak teşvik ederken, *Brio*, kızları midelerini abur cuburla doldurmak yönünde pek özendirmez. Bir başka deyişle, *Brio* ve *Breakaway*, kızlarla erkeklerin yalnız sekse değil, yemeğe karşı da iştahlarının farklı olduğunu varsayar. Seküler kültürde olduğu gibi, evanjelik kültürde de kızların yemek yemeyi ve kendi bedenlerini algılama biçimlerinin korkunç sonuçları olabilir. Peki acaba Hıristiyan kültürün bu sonuçları daha da kötüleştirecek yönleri yok mudur?

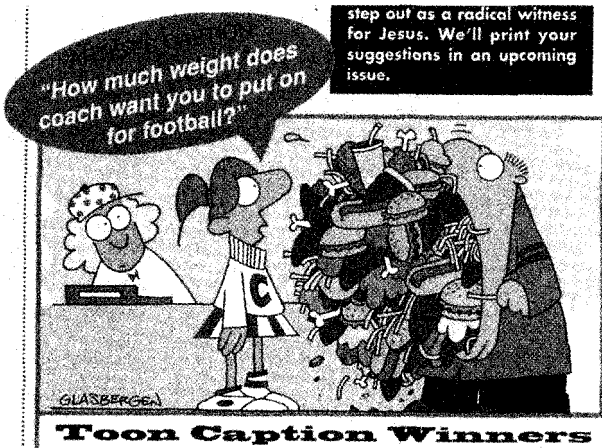
Yemek yemek ve tensellik, birçok Hıristiyan kadın için birbiriyle bağlantılı şeylerdir. Bununla birlikte evanjelikler için, aynı zamanda ahlaki yönden de günahıdır. Mesela Marie Griffith, yetişkin kadınlara yönelik Hıristiyan diyet literatüründe, yemeğin kötü uyarı olarak anlatıldığını belgelemiştir. Hıristiyan diyet kitapları, yemek sevgisini put-

perestliğe benzetir, çikolata veya kızartılmış şeyleri yemenin günah olduğunu bildirir. Hıristiyan diyeti açısından yemek yemenin şehvetsel boyutu da vardır. Bir diyet kitabı yazarı şöyle der: “Benim bedenim aç bir kaplan gibi, her an terbiye kafesinden kaçıp, etraftaki her şeyi atıştırmaya hazır. Ve ben kapıyı açan kişiyim.”⁴⁹ 1990’larda çok-satan Hıristiyan diyet kitapları yazarı Gwen Shemblin, yemek tüketiminin seksüel boyutlarını özellikle vurgular. Griffith, Shemblin için yemek yemenin, “İnsanların Tanrı’yla aralarındaki anlaşmaya ihanet edip yiyeceklerle şehvetli bir ilişkiye girmelerini teşvik eden şeytani bir aşk” olduğunu iddia eder.⁵⁰ Çoğu Hıristiyan diyet literatürü, beyaz, orta-sınıf, çocuklu kadınlara yöneliktir. Aslında, Hıristiyan diyet kitaplarında yemeğin bu denli erotik hale getirilişinin nedeni, sanırım, bu kitapların okuyucularının birbirleriyle cinsel ilişkiye giren evli yetişkinler olduğunun varsayılmasıdır. Çikolatalı *donut*’ların baştan çıkarıcılığından ve daha yüksek otoriteye boyun eğme gerekliliğinden söz etmek, şayet bakire kızlara yönelikse tehlikeli bir söylem olabilir. Çünkü, böyle yapılırsa, çok açık bir şekilde, genç kızların cinsel istekleri olduğu kabul edilmiş olur. Böyle bir şeyi, evli yetişkin bir kadında kabul etmek başka bir şeydir, genç kızlar için iddia etmek ise çok ileri gitmek olur.

Hıristiyan diyet literatürü, yemekten gayri meşru bir şeymiş gibi bahsederken, Bekaret öğüt kitaplarında, daha ince bir anlayış vardır. Yemek tüketimi, özellikle genç erkekler için yüceltilir. Tabii, isteği seksten yemeğe döndürmek, obur *Breakaway* erkeği için, yemek içmekle ilgilenmeyen *Brio* kızına göre daha kolay olabilir. Liberal feminist söylemi kendisine mal eden yeme bozuklukları hakkındaki bu Hıristiyan kitap ve kasetleri, “ideal dışı bedeni-

nin” seküler nosyonlarının, genç kızın kendine güveni üzerinde negatif etkisi olduğunu iddia ederler. Aynı zamanda bu medya, seküler kültürün, aşırı yiyecek tüketimini genç erkeklerde normal sayıp, genç kızlarda anormal sayması eğilimini de taklit eder. 258 *Great Dates While You Wait- Beklerken 258 Harika Randevu*'da anlatılan bir grup randevusunda, değişik fast-food restoranlarına gidip doyana kadar her birinde az az bir şeyler yerler : “Hala aç mısınız? Kızlar olmasa da erkekler aç!”⁵¹ Bir *Breakaway* karikatürü, bir delikanlının doymaz iştahını gösterir. Mutlu bir kedi, gıcırdayan kedi kapısından mutfağa girerken, aynı derecede mutlu bir delikanlı, gıcırdayan kapıdan mutfağı terk eder.⁵²

Breakaway'deki bir başka karikatürde ise bir kız, ağzı milkshake, pizza dilimleri, hot dog ve kızarmış tavuk butlarıyla korkunç bir şekilde dolu olan bir delikanlıyla konuşmaktadır. (şkl.29) Delikanlı, bunları yiyor mu çıkarıyor mu belli değildir. Karikatür, kendi başlığını yazma yarışmasının bir parçasıdır. Sanatçının başlığı delikanlının tüm bu yiyeceği tükettiği imajını veriyor: “Koç futbol için daha ne kadar kilo almanı istiyor?” Yarışmayı kazananlardan bazıları, yemeği çıkarıyor gibi yorumlamışlar: “Biff dünyanın ilk atomik geçirmesini deniyor” ; “İşlenmiş yiyeceklerin içine neler katıldığını duyunca, Hank, o ana kadar yediği tüm burger, pizza, hot dogları tükürdü.” Kazanan başlıklardan biri ise, karikatürdeki çocuğun aynı anda hem yiyecekleri tüketip hem de kustuğunu algılıyor: “Warren, bir anda yeme bozukluğu olduğunu anlamak zorunda kaldı.” Delikanlıların aşırı tükettiği, fakat bu tüketimin patolojik olmadığı varsayımı olmasa, bu başlığın esprisi olmazdı. Bu karikatür, *Breakaway*'in delikanlılar ve yiyecek arasındaki ilişkiye nasıl yaklaştığının bir gösterge-

ŞKL. 29 ERKEK ÇOCUKLARIN AŞIRI İŞTAHINI GÖSTEREN BİR *BREAKAWAY* KARİKATÜRÜ.

sidir. *Brio*'daki yemek makaleleri, başkaları için kurabiye pişirmek veya düşük kalorili milkshake yapmak gibi konularla ilgiliyken, *Breakaway*'de, makalelerin başlığı "Biraz daha şükran günü yemeği ister misiniz?" şeklinde olabilir.⁵³ Bu iki derginin, farklı cinslerin yemeğe karşı tutumlarıyla ilgili çizdikleri portreler, herhalde birbirine bundan daha zıt olarak gösterilemezdi.

Şüphesiz, *Vogue* ve *Maxim* gibi, seküler dergileri karıştırırsak, değişik yeme biçimleri ve cinsel arzular açısından erkeklere ve kadınlara orada da farklı davranıldığını görebiliriz. Öyleyse *Brio* ve *Breakaway*, cinsel yasağı desteklemek açısından tek olarak kalsa da, yemek yemeğe karşı benimsediği yaklaşımlar seküler medyaya göre, çok da çarpıcı farklılıklar göstermemektedir. Enteresan olan, dini eğilimleri nedeniyle, bu dergilerin seküler dünyadan çok uzak gibi görünmelerine karşın, yine de o dünyayı yansıtmalardır. Evanjelik medya, yeme bozukluklarının

seküler dünya tarafından yaratıldığı ve ruhani yollarla tedavi edilebileceği konusunda ısrarlıdır. Toplumun, kadınlar üzerinde, standart şekilde bir vücuda sahip olmaları gerektiği yönündeki baskısı nedeniyle, genç kızların kendilerine güveni yoktur; İsa ile tedavi edilmiş ilişkiler, bu sorunun çözümünün anahtarıdır. Yeme bozukluğu olan kızlar, İncil'i inceleyerek bedenlerini "Kutsal Ruhun Mabetleri" olarak görmeye başlarlar. Böylece, evanjelik kitap, dergi ve videolara göre, yeme bozukluklarının tedavisi dindir, sebepleri değil. Evanjelik gençlik medyasının, genç kızların yeme bozukluklarını aile baskısına, otoriter ev yaşantısına ya da "iyi bir Hıristiyan" olmanın getirdiği büyük baskıya bağlaması pek nadiren görülen bir şeydir.

Focus on the Family, günlük hayatın hemen hemen her tür zorluğuna hitap eden terapatik medya ürünleri içerir, bu nedenle de yeme bozuklukları hakkında bir kaset yapmış olmaları şaşırtıcı değildir. Jackie Barrille, kadın bedeni ve yeme bozukluklarına ilişkin evanjelik algılamalara yeni bir boyut getirir. Barrille, yeme bozukluklarının özelde, bir insanın hayatının kontrolünü ele alma işi olduğunu iddia eder "Büyük miktarlarda yemek yiyerek, daha önce hayatımda hiç tatmadığım bir boşalma, hürriyet duygusu tadıyordum" der, ve kontrolü Kutsal Ruh'a teslim ettikten sonra, vücudunun kontrolünü ele geçirmek için uğraşmaya gerek olmadığını açıklar.⁵⁴ Enteresan bir şekilde, diyet yapma ve zorunlu diyet söz konusu olduğunda da, kontrolü tanımlamak açısından aynı söylem kullanılabilir. Bir evanjelik zayıflama kılavuzunda şöyle bir ifade geçer: "Tanrı'ya şükürler olsun ki, kilomu kendimkinden daha büyük bir güçle kontrol ediyorum." Buna karşın Barrille, Tanrı'yla kişisel ilişkisi olan dindar evanjeliklerde, buna rağmen yeme bozuklukları oluşmasını

açıklayamaz. Tüm kontrolü Tanrı'ya vermeye karşı gösterilen direnç, bilerek ya da bilmeyerek, yeme bozukluklarını oluşturan birçok faktörden biri olamaz mı? Veya kendini ruhani olarak teslim etme zorunluluğu, sahiden de, kadının dünyevi bedeninin kontrolünü bütünüyle elde etme isteğini arttırabilir mi?

Yeme bozuklukları, insanın kontrolünü kaybetmesine neden olan, ve üstesinden gelinmesi zor kişisel veya ailevi sorunlarla karşılaşan kişinin, kontrolü yeniden ele geçirme yollarından biridir. Tipik bir evanjelik çocuk yetiştirme şekli olan, disiplin aracılığıyla çocuğun kontrolünü bütünüyle ebeveynlere teslim etme yöntemi, genç kızlarda anoreksiya ve bulimia hastalıklarının ortaya çıkmasında çok önemli bir rol oynayabilir. Birinci bölümde, Dobson teorilerini tartışırken gördüğümüz gibi, disiplinli çocuk yetiştirme, çocuğun beden ve iradesinin ebeveynlere teslim edilmesini gerektirir. Örneğin, Hıristiyan şarkıcı Pat Boone'un, anoreksiya hastalığına tutulan kızı Cherry Boone O'Neil, on iki yaşındayken, bedeni on altı yaşındaki gençler kadar gelişmiş olmasına rağmen, ebeveynlerinin onu çocuk kıyafeti giymeye zorlamasının onu nasıl utandırdığını hatırlıyor. On sekiz yaşında, kusmamasını söylediklerinde direnince, onun bebek gibi davrandığını söyleyip tokatlamışlar. Otoriter çocuk yetiştirmenin vazgeçilmez ilkelerinden biri olan, kontrolü ebeveyne devretme dürtüsü, direnç gösterince geri teperek yeme bozukluğuna dönüşmüş. O'Neil otoritesini göstermeye çalışmış ama sadece kendi zararına.

O'Neil'in otobiyografisi, *Starving for Attention* dini ritüellerin kusma rejimini devam ettirmesinde kendisine nasıl yardım ettiğinden bahsediyor:

Şükran Gününde oruç, beni gerçekten kurtarmıştı... Herkes gibi, neden tabağımı dodurmadığım sorulduğunda, ruhani bir tonla “bugün oruç tutuyorum” diyordum. Annem mutfaktan sesleniyor... “Baban, dua etmeden önce, birlikte komünyon ekmeği yememizi istiyor, tamam mı?..” bu sırada aklım hararetle hesap yapıyordu: Krakerler hemen hemen, on iki kalori, on ikide birini yesem bir kalori eder ve... altı onsluk bir bardak üzüm suyunda kaç kalori vardır?... Çok fazla. Üzüm suyunu içer gibi yaparım... Belki krakerleri de yiyor gibi yapabilirim!⁵⁵

“Oruç” kendini aç bırakmayı kutsallaştırırken, ve İsa'nın bedeni ve kanı kilo kaybına engel olurken, din, bu aile melodramıyla iç içedir. Boone'un yeme bozuklukları, evlenip evi terk ettikten sonra da, uzun süre devam etti. Açıkladığına göre, ataerkil evanjelik doktrin, babasına teslim olduğu gibi, kocasına da teslimiyeti gerektiriyordu ve o bu teslimiyete karşı koymaya devam etti. Boone, ancak inancını daha hür yaşama yolu bulunca iyileşebildi.

Anoreksiklerin dirençlerini feminen bir taktik olarak göstermek veya Boone'u yeme bozukluğu olan evanjeliklerin bir sembolü gibi göstermek budalalık olur. Fakat onun hikayesi, kuvvetli inançları olan kızlar ve kadınlar için yeme bozukluklarının ne anlama geldiğini düşünmeye başlamamızı sağlar. Tıp, psikoloji, feminizm ve sosyoloji gibi çeşitli disiplinler arasında, araştırmacılar, yeme bozukluklarının dini bir nedeninin olmadığını varsayarlar. Bunun istisnalarından biri, Michelle M. Lelwica'dır. Lelwica “birçok genç kız ve kadın için, narin bir bedene sahip olmanın son derecede öneme sahip bir konu olduğunu ve bunu başarmanın, bu kişilere ‘Kurtuluş’a ulaşmakla hemen hemen aynı şeyi hissettirdiği düşünüldüğünde, ‘sekü-

ler' ve 'dini' tutumların arasındaki farkların da ortadan kaybolduğunu" iddia eder.⁵⁶ Başka bir deyişle, diyet yapmanın dini inanışla bir çok ortak yönü vardır. Hatta Lelwica "Kadının geleneksel dinin hakimiyetine girmesi, onları seküler seçenek olan diyet için en önemli aday haline getirir." der.⁵⁷ Bununla birlikte, benim fikrimce, diyet dinin bir yedeği değil, genç kızın daha önceden varolan dini inanç sisteminin içine karışan bir şeydir.

Bazı araştırmacılar, anoreksiyanın geçmişinin, ortaçağda rahibelerin ve diğer dindar kadınların oruçlarına kadar uzandığını iddia ederler; ki bu yanlıştır. Varsayılan, yeme bozukluklarının daima varolduğu, şimdi ise sadece dini inançtan ayrılarak tüketim kültürünün, kadının narin bir vücuda sahip olması gerektiği imajına bağlı olarak geliştiği düşüncesidir. Tarihçi Joan Jacobs Brumberg, yeme bozukluklarını, ortaçağ oruçlarına bağlamanın son derece problemlili bir fikir olduğunu iddia eder:

Modern dönem öncesi kadınları anoreksik olarak tanımlamak, zaman içindeki kadın deneyimlerini yok sayıp, orucun ve çileciliğin kendine has kalitesini küçümsemek olur. Ortaçağdaki kutsal kadınların anoreksiyası olduğunda inat etmek, sonuçta küçültücü bir iddiadır ve karmaşık insan davranışını basit, biyomedikal bir mekanizmaya indirgemek anlamına gelir... (Bu görüş anoreksiyaya giden yolda gerçekleşen önemli değişiklikleri dikkate almaz.) İkisini birleştirmek, bu durumun kültürel içeriğini ve kutsallıkla hastalık arasındaki ayrımı görmezden gelmek olur.⁵⁸

Ortaçağ azizlerini anoreksik ilan etmek, şüphesiz onların karmaşık esaslara dayanan ibadetlerini görmezden gelen bir anlayıştır.⁵⁹ Bununla birlikte, Brumberg'in modern anoreksiyayı orucun geleneksel tarihinin ışığında görme-

ye karşı ileri sürdüğü karşıt argümanlar, sanki çağdaş dünyada oruç tutan kişinin dinselikten yoksun olduğunu varsayıyor gibidir.

“Tarihçinin üstün perspektifiyle soruna bakıldığında, anoreksiya nervosa, yeni bir mükemmeliyetçilik tipine seküler bir bağlılığı andırır. Bu mükemmeliyetçilik anlayışı, kişisel kurtuluşu, içsel ruhani durumdan çok, dış bedensel görünüm elde etmeye bağlar”⁶⁰

Ortaçağda oruç tutan katolikler ile, Cherry Boone O’Neil gibi çağdaş Evanjelik Protestanlar arasında, tarihsel bir bağ olmayabilir. Fakat bu, 20. yüzyıl yeme bozukluklarının, kendi doğaları nedeniyle bir “seküler bağlılık” olduğu anlamına da gelmez. O’Neil, şüphesiz, ruhani boyutu olan yeme bozukluklarına sahip tek evanjelik değildir. Bazı evanjelik anoreksikler, kilolardan kurtulmayı ruhani arınma hareketi olarak bile görürler. Barille, bir anoreksik ölüme çok yaklaştığında, bedeninin çok hafifleyerek o çok bahsedilen beyaz ışığa doğru gittiğini, fakat İsa’nın daha vaktin gelmediğini söylemesiyle, ruhunun tekrar bedenine döndüğünü anlatır. Serbest kalan ruhunun tersine, anoreksik bedeni son derece ağır gibidir. Onun için, bedenini kaybetme isteği, karmaşık bir şekilde, daha ruhani bir isteğe bağlıdır: Daha az beden, daha çok ruh demektir.

Şüphesiz, zayıflamak yalnız daha az beden anlamına gelmez, aynı zamanda göğüslerin, reglin, ergenliğin genç kızlara getirdiği geniş kalçaların azalması yoluyla, daha az cinsellik anlamına da gelir. Hem seküler, hem de dindar kadınlar için, yeme bozuklukları, karışık bir şekilde cinsellik duygularına bağlıdır. Genç kız yemek yemeyi keserek, ergenliğin getirdiği bedensel değişikliklerin çoğunu siler. Bedensel ve ruhsal olarak saf kalmak için; büyük baskı altındaki evanjelik kız için, cinselliği silme isteği özellikle

kuvvetli olabilir. Bu, günahı kovmak ve “hormon zehirlenmesine panzehir” bulmak için, bazı genç anoreksikler için motive edici olabilir. Sonuçta yeme bozukluklarının gelişme şekli, garip bir şekilde cinsel yasağa benzer: Beden kontrolünü korumak, şehvet dürtülerini baskılamak, yiyecek ve sekse yönelik isteği başka faaliyetlere yöneltmek. Cinsel yasak yanlısı terapatik kitap, dergi ve videoların genç tüketicileri, yeme bozukluklarını kendi cinselliklerinin bir tedavisi sanıyor olabilirler.

DÜZ VE DAR BİR YOLDA YÜRÜMEK

Evanjelic gençliğe yönelik medya ürünleri, dar bir geçitte yürüyen gençleri doğru yola götürmek ve cinsel aktivite, liberalizm, New Age ve buna benzer tehlikeli bölgelerden uzaklaştırıp, Tanrı'ya yönlendirmek üzere tasarlanmışlardır. Bununla birlikte, bu medya ürünleri, sadece gençlere bir inanç sistemini aşılama sınırlı bir işleve de sahip değildir. Evanjelic kültür, insanlara bir topluluğa ait olma duygusu verir, evanjelic medya ise o topluluğun etkisini güçlendirir.

Evanjelic olmayanların, Hıristiyan gençlerin, inançlarının baskısı altında ezildiğini düşünmesi kolaydır. Bununla birlikte, aynı evanjelic medyanın, gençlerin cinselliğini dışarıdan belirlemek istediği gibi, biz de gençlerin dini tercihlerini bu şekilde kavramsallaştırmamaya da dikkat etmeliyiz. Yani, birçok Hıristiyan dergi ve klibin gençleri, cinsel olarak olgunlaşan bedenlerinin kurbanı olarak gösterdiği gibi, biz de gençleri dinin pasif kurbanları gibi görmemeliyiz. Birçok genç, inançlarının zor ergenlik yıllarını atlattırmaya yardımcı olduğunu keşfederken, kimileri ise – özellikle eşcinsel ve lezbiyenler – evanjelic inançları bunaltıcı bulurlar. Burada kesinlikle akıldan çıkarılmama-

sı gereken şey, evanjelik gençlerin kendi kararlarını alma yeteneğine olduğudur. Bu gençlerden bazıları, ebeveynlerini takip ederken, bazıları ise kiliseden ayrılabilir. Nancy Tatom Ammerman'a göre, "Sekter dini inanışlara sahip ebeveynlerin elinde büyüyen insanların, tamamen dinden çıkması çok nadir görülen bir şey olsa da, en azından bunların yüzde kırkı yetişkin hale geldiklerinde, başka mezheplere geçmektedir."⁶¹ Bir evanjelik kilisede, bir yıl süreyle katılımcı gözlemci olarak çalışan Ammerman şöyle diyor: "Birçok genç, ailelerine hayır diyecek yaşa geldiklerinde, kiliseyi bırakıyor... Çoğu, dini tamamen bırakmaktansa, başka mezheplere geçip, kötuledikleri aynı liberal kiliselerin en sadık liderlerinden oluyorlar."⁶²

Homoseksüeller ve lezbiyenler, tutucu evanjelik Hıristiyanlığı bırakma olasılığı en fazla olan kişilerdir. Evanjelik medya, heteroseksüel gençlere bir gün evlenip harika seks yapacaklarını vaad ederken, evanjelik homoseksüel ve lezbiyenlerin böyle bir umudu yoktur. Bunun yerine homoseksüelliğin İncil'de yasaklandığı söyleniyor. Fakat enteresan bir şekilde, son yıllarda Hıristiyan gençliği, homoseksüelliği suçlama eğilimini değiştirdi. Şayet terapatik söylem, genel olarak bekaret taraftarı medyaya ilham vermedeyse, bu etkinin özellikle homoseksüelliğe hitap eden medya açısından merkezi önemde olduğunu belirtmek gerekir. Bu yayınlarda, homoseksüellik gitgide bir günah olarak algılanmaktan çok, bir tür bağımlılık olarak görülmeye başlanmıştır. Yani, eşcinsel olmak, alkolik olmaktan daha kötü değildir. Bu da eşcinsel ve lezbiyenlere, evanjelik kültür içinde kalarak olmak istedikleri gibi olabilecekleri bir yer sağlar. (Yaşanan bir cinsel pratikte değilse de, en azından ontolojik seviyede)

Düşünce şeklindeki bu değişiklik, yavaş yavaş evanjelik

kültürde de yayılıyor, Fakat gençlik kültüründe neden bu kadar belirgin? İddia ediyorum ki, evanjelik gençlik, yaygın kültürün terapi, bağımlılık, iyileşme gibi söylemlerine bir önceki jenerasyondan daha açık. Bundan da öte, sosyolog Richard W. Flory'nin iddia ettiği gibi, evanjelik X kuşağı "kapsayıcılığa" güçlü bir şekilde bağlı.⁶³ Bu nedenle de, dergiler ve gençlik grubu videoları, homoseksüellikle mücadele ettiğinize ve onu cinsel kimlik olarak kabul etmediğinize inandığı sürece, Hıristiyan gençlik kültüründe bir yeriniz vardır. Burada, son otuz yılda, homoseksüelliğe bakışı değişen yaygın seküler kültürün, evanjelik kültürü nasıl etkilediği çarpıcı bir şekilde açıktır. Evanjelik gay ve lezbiyenler, homoseksüelliği ahlaki olarak yanlış görsele de, eski kuşağın ödün vermeyen, cezalandırıcı tutumuna göre yaklaşımları çok daha liberaldir. Dördüncü bölümde, bu eski kuşağın eşcinsel ve lezbiyenler tarafından nasıl reddedildiğinden bahsedeceğim.

Kutsallık Yasaları ve Kutsal Homoseksüeller:

Gay-Lezbiyen Hıristiyan Alt-Kültürünün
Değerlendirilmesi

Hıristiyan gay ve lezbiyenler olarak, sadece dindar sağıın bize gösterdiği tepkiler nedeniyle değil, aynı zamanda Hıristiyan olmayan eşcinsellerin tepkileri nedeniyle de, hiçbir yere çıkmanın mümkün olmadığı, anlamsız bir çıkmaz sokağın (catch-22 situation) içindeyiz.¹

Rahibe Doktor Mona West, ruhani gelişim direktörü, Umut Katedrali (Umut Katedrali)

1998'de, popüler Hıristiyan grubu *Audio Adrenalin*, gençlik gruplarında kullanılmak üzere, bir tartışma videosu çıkarmıştı. Bu video; ırkçılık, argo kullanımı, bekaret, cinsel yasak, piercing, homoseksüellik gibi konulardan bahseder. Homoseksüellikle ilgili kısım, geçen bölümün sonunda anlatılan kuşaklar arası farkı örnekler. Gençler, homoseksüelliğin "günah" oluşu hakkında ucu açık bir şekilde konuşsalar da, daha yaşlı bir papaz, bu konuda uyulması gereken kuralları tekrar tekrar gösterir. Bir genç, bekar bir homoseksüel olan, ama yine de tamamen kurtarılmış bir arkadaşından bahseder. Papaz kızarak arkadaşının bir "eşcinsel Hıristiyan" olabileceğini düşünüp düşünmediğini sorar. Tutucu evanjelik çocuklar, her ne kadar yetişkinlerle İncil'in homoseksüelliği günah bulması fik-

BOLÜM DÖRT

Kutsallık Yasaları ve Kutsal Homoseksüeller:

Gay-Lezbiyen Hristiyan Alt-Kültürünün
Değerlendirilmesi

Hristiyan gay ve lezbiyenler olarak, sadece dindar sağın bize gösterdiği tepkiler nedeniyle değil, aynı zamanda Hristiyan olmayan eşcinsellerin tepkileri nedeniyle de, hiçbir yere çıkmamanın mümkün olmadığı, anlamsız bir çıkmaz sokağın (catch-22 situation) içindeyiz.¹

Rahibe Doktor Mona West, ruhani gelişim direktörü, Umut Katedrali (Umut Katedrali)

1998'de, popüler Hristiyan grubu *Audio Adrenalin*, gençlik gruplarında kullanılmak üzere, bir tartışma videosu çıkarmıştı. Bu video; ırkçılık, argo kullanımı, bekaret, cinsel yasak, piercing, homoseksüellik gibi konulardan bahseder. Homoseksüellikle ilgili kısım, geçen bölümün sonunda anlatılan kuşaklar arası farkı örnekler. Gençler, homoseksüelliğin "günah" oluşu hakkında ucu açık bir şekilde konuşsalar da, daha yaşlı bir papaz, bu konuda uyulması gereken kuralları tekrar tekrar gösterir. Bir genç, bekar bir homoseksüel olan, ama yine de tamamen kurtarılmış bir arkadaşından bahseder. Papaz kızarak arkadaşının bir "eşcinsel Hristiyan" olabileceğini düşünüp düşünmediğini sorar. Tutucu evanjelik çocuklar, her ne kadar yetişkinlerle İncil'in homoseksüelliği günah bulması fik-

rinde birleşmeler de, yaşlı evanjeliklerin aksine, genellikle bu “değişik” akranlarını kucaklamak için yollar aramaya çalışırlar. Sonuçta, evanjelik gençlerin tümü, cinsel mahrumiyet, mastürbasyon, pornografi, uyuşturucular ve alkol türünden şeylerle boğuşmaktadırlar. Bu anlamda, homoseksüellik birçok sıradan genç için (en azından Hıristiyan videolarda) sadece listeye eklenecek bir başka problemdir. “Eşcinsel bir Hıristiyan” onlar için, “alkolik bir Hıristiyan”dan daha anlaşılabilir bir şey değildir. Homoseksüelliğin günah olduğunu kabul etseler de gay ve lezbiyenlere, büyüklerinden daha sempatik yaklaşır.

Yirmi yıl önce, “eşcinsel Hıristiyan” sözüne evanjelik çevrelerde asla rastlanmazdı. Eğer eşcinselseniz, kiliseden atılırdınız. Bu hala birçok cemaatte böyledir. Bununla birlikte, muhafazakar evanjelikler, eşcinselleri Exodus² gibi eski-eşcinsel papazlıklar yoluyla “tedavi etmeye” çalışırlar. Kendilerini iyileştirmekten vazgeçen evanjelikler, ya dini tamamen terkederler, ya da eşcinsel yanlısı bir kiliseye katılarak, hem evanjelik inançlarını koruyup hem de İncil’in eşcinselliğe bakışını yorumlamak için yeni müspet yollar keşfederler. Bu bölüm, bir zamanlar eşcinsel papazlığı denen olguya, yani *Umut Katedrali*-Umut Katedrali’ne odaklanacak. Umut Katedrali, eşcinsel olduğu için kiliseden atılan veya kendini eşcinsellikten kurtarmaya çalışan kişilerin sığınağı olmuş, Texas’taki bir kilisedir. Önceki bölüm, Hıristiyan cinselliğinin unsurlarını medya analizi yoluyla incelerken, bu bölüm, Hıristiyan cinselliğini, üçüncü bölümde tanımlanan cinsel reçeteleri reddedenleri ilk ağızdan inceleyerek araştırarak. Bu vaka çalışması, muhafazakar evanjeliklerden kalkıp politik olarak bir yere oturtulması çok daha zor olan İncil’e inanan Hıristiyanlara yöneldiği için, “evanjelik” sözcüğünün anlamını daha

kimliklerini açıklama konusundaki güveniyle, genel olarak Hıristiyan Sağ'a karşı duruşuyla nasıl birlik oluşturduğunu gösteren önemli bir vaka çalışması örneği sunar. Katedral, "İncil kemerinin tokası" sayılan Teksas Dallas'ta bulunur, cemaati çoğunlukla eski muhafazakar evanjelik Protestanlardan (Katedral cemaatinin deyimiyle) "köktenci"lerden⁴ oluşur. Bu nedenle Umut Katedrali, yalnız sağa karşı mücadele etmesi yönünden değil, bu mücadelede kendi elverişli silahı olan İncil'i kullanması yönünden de bu işte kullanılan tutarsız stratejilere göz atmamız için bizlere eşsiz bir fırsat sağlar. Köktenci ve eşcinsel Hıristiyanlar, İncil'in "gerçekte" cinsellikle ilgili ne söylediği üzerine bir yorum savaşı içindedir. Katedral, radikal eylemci bir grup değildir ve Hıristiyan sağın siyasal girişimleriyle mücadele etmek için pratik modeller önermez. Fakat, sağla çelişen politikaların ve dinsel inançların desteklenmesi için İncil'in nasıl yorumlanması gerektiği hakkında karmaşık bir resim ortaya çıkarır.

Bunlara ek olarak Katedral, dini mesajların yayılmasında, halka yakın medya ürünlerinin kullanımı yönünden de bir vaka çalışması örneği sunar. Haftalık kablolu yayınlarıyla ve *Holy Homosexuals* reklam yayınlarıyla, Katedral, hem seküler sol hem de Hıristiyan sağın varsayımlarını destekleyecek görüntüler gösterir. Muhafazakar evanjelikler, gay-lezbiyen karşıtı mesajlarını yaymak için, basın, radyo, televizyon, ve videodan çok iyi faydalanırlar. Küçük bir medya aktörü olmasına rağmen, Katedral de, İncil'e dayalı gay ve lezbiyen yanlısı mesajlarını duyurmak için, medyayı etkili kullanma yolları bulur. Mesajın geleneksel TV vaazına benzeyen şekli, seküler izleyiciler için şaşırtıcı olabilir. Hıristiyan olmayan izleyiciler, güney aksanlı TV vaizini gördüklerinde, büyük olasılıkla en kötüyü düşü-

nürler. Vaiz, Tanrı'nın eşcinsel ve lezbiyenler için "birleştirici sevgisinden" söz etmeye başlayınca, senaryodan kollar gelmeye başlar. Vaiz, tutucu bir "aile değerleri" anlayışını mı savunmaktadır? Eşcinsel evliliği, bir eşcinselleri "normalleştirme" yolu olarak mı savunulmaktadır? Program beklentileri karşılasa da, birçok izleyici onu "ilerici" olarak etiketlemek konusunda ihtiyatlı davranır. Bununla birlikte, gay ve lezbiyen yanlısı vaizlerin uyumsuz görüntüsü, sağ veya sol kanat olarak algılanamaz. Sağ için, onlar kabul edilmiş doktrinlere karşı olan sol kanat eylemcilerdir. Katedral cemaatından konuştuğum kişiler, kendilerini politik yönden "ılımlı" olarak tarif ettiler. Kilise bu tür politik sınıflandırmalara meydan okuduğundan, bu etiket pek de doğru değil gibidir.

Katedral cemaati , "sol" olarak tanınmayı pek istemese de, Hıristiyan sağa muhalif olarak tanınmaya canı gönülden razıdır. Çünkü, kilise mensuplarının çoğu, muhafazakar evanjelik geçmişten gelmektedir. Katedral'in kıdemli papazı Michael S. Piazza, kitabı *Holy Homosexuals*'a, Tim LaHaye'nin *The Unhappy Gays-Mutsuz Eşcinseller* kitabından alıntılar yaparak başlar. Katedral cemaati kökten-cilerin eşcinsellik karşıtı iddialarına karşı çıkar ama, köktenciler gibi onlar da İncil'e saygı duyarlar. Katedral ayinleri, kendi bünyesindeki göze çarpan evanjelik unsurları, Roma Katolik ayinleri veya hakim Protestan ibadetlerini çağrıştıran toplu ayin unsurlarıyla dengeler. Başka bir deyişle, Katedral büyük ölçüde kendini muhafazakar evanjelizme karşı, bir tepki olarak tanımlar ama, yine de o kültürün unsurlarını içerir. Yine Evanjelistler, daha önce de örneklerini gördüğümüz gibi, her ne kadar reddettikleri bir kültürün öğelerini yansıtan çeşitli müzik, video ve kitaplardan oluşan bir karşı kültürü bizzat kendileri yaratsalar

da, seküler popüler kültür ürünlerinin çoğunu reddederler. Her iki alt kültür de, kendisini karşıt olarak tanımladığı kültürden tam olarak koparamaz.

İNSANLAR VE MEKAN

Umut Katedrali, Dallas'ta küçük bir gay ve lezbiyen mahallesi olan Oaklawn'un uzak bir köşesinde yer alır. Ana caddesinde, eşcinsellerin sahip olduğu işyerleri vardır ve bunlar pembe üçgen çıkartmaları ve gökkuşağı bayraklarıyla kendilerini belli eder. Mahalle aynı zamanda, Gay ve Lezbiyen Birliği Merkezi'ne, J. R. ve Sue Ellen'a, gay ve lezbiyen barlarına da ev sahipliği yapar. Çizgi dışına çıkmamanın özellikle zor olduğu muhafazakar bir şehirde, bu mahalle gergin bir görüş mesafesini sembolize eder. Aynı cinsiyetten kimi çiftler caddede elele dolaşır, kimileri ise, geceleri arabalarını yol kenarına park edip barlardan birinin karartılmış pencereleri arkasına sığırır.

Sokağın birkaç mil aşağısında, mütevazı beyaz tuğla binasıyla Umut Katedrali yer alır. Dışında parkeden arabalardan bazılarındaki Teksas eyaleti haritası şeklindeki gökkuşağı çıkartmalarını saymazsak, cephesinde herhangi bir gay veya lezbiyen işareti yoktur. Binanın yapılması problemlili olmuş. Bankalar gay ve lezbiyenlere bina almaları için kredi vermek istememiş, mal sahipleri de satmak istememiş. Hatta bir tanesi, içinde eşcinsel ve lezbiyenler görmektense kilisesini yakmayı tercih edeceğini açıklamış. Sonunda cemaat bir arsa alıp, sıfırdan yeni bir kilise inşa etmeye karar vermiş ve kendi üyelerine bono satarak fon oluşturmuşlar. 1987'de Peder Piazza Katedral'e geldiğinde, cemaatte 400 kişi olduğundan, bin kişilik bina bu cemaate fazlasıyla yeterliydi. 1998'de cemaat iki bine, 2003'te ise 3,200 üyeye ulaştı.⁵

Kiliseden içeri girdiğinizde, tapınak sol tarafta yer alır. Sağda, AIDS'ten ölenlere adanan plakelerin bulunduğu bir anıt bölümünün cam kapıları vardır. Cemaatten 1.500 kişi, AIDS nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Sunak ve kürsü büyük pembe mermer üçgendendir. Kürsünün iki yanında, lirik ve ilahilerin, aynı zamanda özel gösterimlerin projeksiyonunun yapıldığı büyük ekranlar vardır. Ekranların yanlarında, pembe üçgenler, erkek ve erkek, dişi ve dişi, dişi ve erkek birleşik sembolleri olan buzlu camlar vardır. Soldaki camda “Hope-umut”, sağdakinde ise “Esperanza”, yani umudun İspanyolcası yazar. Bu, hem Katedral'in Dallas'ın Latin kökenli topluluğuna ulaşma girişimini simgeler hem de esasen beyaz ve orta ve orta üst sınıf mensuplarından oluşan bir cemaat olarak bu topluluktan farklılığı sembolize eder.

“Esperanza” sözcüğünün önüne getirilmesi gereken artikelin durması gerektiği yerde durmadığı bu binanın sadece mimarisi bile bu kilisenin, Dallas'ın en yoksullaştırılmış azınlık topluluğundan ayrılmasının sembolü olan senktik bir hata içerir. Piazza, kilisenin, söz konusu topluluğun orta-sınıf “eğitilmiş” üyelerine ulaşmada başarılı olduğunu, Katedral'in posta adreslerinin yüzde yirmisinin Latin soyadlarından oluştuğunu açıklıyor. Cemaatte Afrika kökenli Amerikalıların yüzdesi ise çok düşük.

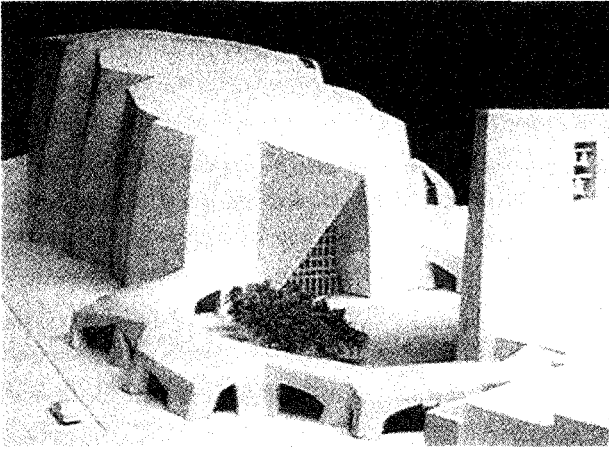
Katedral şimdi, yeni bir bina için büyük bir destek kampanyası düzenliyor. İlk üç buçuk ayda, yıllık 20 milyon dolar hedeflerinin 6 milyonuna ulaşmışlar. Şu anda, “katedral” sembolik bir fikir, mevcut bina ise besbelli ki bir “kilise”. Yeni bina, ünlü eşcinsel mimar Philip Johnson tarafından tasarlanan on bir katlı bir katedral olacak. Bina buzdağına benzeyecek, dünyaya gay ve lezbiyenlerin güç ve kalıcılığını ilan eden muazzam bir beton yapı inşa

edilecek. (Şkl. 30) Kilise'nin iletişim direktörü Lisa Carver şöyle diyor:

Her duvar eğik, ve birbirine benzer iki çizgi bile yok, bu çeşitliliği yansıtıyor. Bu çok değişik çizgiler ve sıra dışı duvarlar, kendi başlarına zayıf gibi görünebilir, ama hep birlikte gerçek bir kuvvet oluştururlar ve o kocaman yapı ortaya çıkar. On bir katlık bu muhteşem binayı inşa ettiğinizde, herkes sizi görebilecektir. Bizce bu bina, dünyaya, eşcinsel ve lezbiyenlerin artık saklanmayacağı mesajını verecektir. Umuyoruz ki, bu gerçekten gurur, güç ve güvenin sembolü olur.⁶

Dallas'a tipik bir bunaltıcı haziran gününde vardım. Dallas'a vardığım gece katıldığım ayin, mumlar, müzik ve dualardan oluşuyordu ve vaaz yoktu. Bu bana çocukken katıldığım kuveykır (bir Protestan mezhebi) ayinlerini hatırlattı. Ayrılırken dört kişilik bir grup yanıma geldi, ve aşırı sığağa rağmen, dışarıda bir saat kadar durup, Katedral hakkında konuştuk. İki erkek eşcinseldi, iki kadın ise eşcinsel değildi. Katedral'e kocası çıktıktan sonra gelen kadın bana şunu söyledi: Eşcinsel olmamama rağmen beni kabul edip seviyorlar." Cemaatte bazı lezbiyenler var, fakat bu iki kadın çok geçmeden kendini ele verecek olan profile uyuyordu; cemaatte birçok kadın eşcinsel değildi; ve bir aile üyesi ayrıldıktan sonra Katedral'e katılmış. Bu başka lezbiyenlerle tanışmak isteyen lezbiyenler için problem yaratan bir şey. Kilise personelinin, erkek ve kadın olarak dağılımları orantılı olmasına karşın, katıldığım ayinlerde, ibadet edenlerin yüzde sekseni erkekti. Tüm ayinlerde kullanılan dil "kapsayıcı" bir dildi, yani Tanrı'nın cinsiyeti kadın veya erkek olarak tanımlanmıyordu.

Karşılaştığım herkes, Katedral'de, yani "evleri gibi, be-

ŞKL. 30 Umut Katedrali'nin eski köktencileri, muazzam beton bir yapı olacak yeni binalarının, eşcinsel ve lezbiyenlerin güç ve kalıcılığını dünyaya ilan edeceğini söylüyorlar.

nimsedikleri kiliselerinde” hissettikleri “koşulsuz sevgi”yi övdü. Yıllık eşcinsel onuru ayininde, peder eşcinsel olmayan herkesin ayağa kalkmasını istediğinde, ben de kalktım, ve binden fazla kişi beni büyük bir gürültüyle alkışladı. Sıcaklık içtendi ve duygulanmamak mümkün değildi. Buradaki insanlar, kilisenin sözlerini yaymak ve kendi tecrübeleri hakkında şahitlik etmeye hevesli olmak açısından, evanjelik olsalar da, ben hiç kendi dini inançlarımla ilgili sorgulanmakta olduğum duygusuna kapılmadım. Muhafazakar evanjelikler arasında çok yaygın olan, başkalarını değiştirme aceleciliğinin burada olmaması çok hoştu.

POST-FUNDAMENTALİSTLERE ULAŞMAK

Katedral'in mezhepsel yuvası olan Metropolitan Community Church (MCC), Kaliforniya'da, 1968'de Peder Troy Perry tarafından kuruldu. Başlarda gay ve lezbiyenlere yönelik sosyal yardım amacıyla kurulan CMM'nin şu

an dünya çapında 300'den fazla cemaati var. Bunların çoğu Umut Katedrali'nden daha küçük. New York ve Boston gibi büyük şehirlerle karşılaştırıldığında, Dallas çok daha dindar ve bu durum, bir gay-lezbiyen kilisesinin burada gelişmesini bir parça açıklayabilir. Sosyal hayat, kilise çevresinde odaklanmış ve dindar bir insanın "kilise yuvası" olmadan yaşamını sürdürmesi çok zor. Kilisesinden ayrılan veya atılan eşcinsel Dallas Hıristiyanları için, Katedral sonuçta kendilerine bir yuva bulma fırsattır ve ben bu insanları "post-fundamentalistler" olarak adlandırıyorum. Fakat, yalnız bu sosyolojik faktörler, Katedral'in olağanüstü büyümesinin nedeni olamaz. Sonuçta, İncil kuşağına dahil olan, Alabama, Birmingham'daki MCC cemaati, yüz elli kişiyi aşmaz. Öyle görülüyor ki, Katedral'in büyümeye devam etmesinin nedeni, evanjelik kültürle hakim Protestan kültürünün belli başlı unsurlarını dengelemesi ve bununla birlikte, ekümenik bir imajı korumayı da başarmasıdır.

Katedral ayinleri, cehennem alevleriyle ilgili söylemlerden kaçınır ve vaazların çoğunda, hakim Protestan kiliselerinde ve birçok evanjelik kilisede olağan hale gelen, terapatik, kendi kendine telkin söylemi yankılanır. Katedral'de MCC'nin görüldüğü tek yer, ilahi kitaplarının kapağıdır ki, şarkı sözleri büyük ekranlara yansıtıldığı için, bunlarla pek ilgilenen yoktur. Piazza'nın açıkladığı gibi "MCC, burada hemen hemen görünmez bir realitedir." Bunun bir diğer nedeni ise, bu kilisenin birçok MCC kilisesinden farklı olmasıdır. Bazı yerlerde mezhep, çok tutucu hatta köktenci özellikler taşır." Yüksek bir mertebeye erişmiş pentekostalist (ç.n: kaynağını judaizmden alan, insanın kutsal ruhla bütünleşebileceğini savunan ve yeniden dirilişçi Hıristiyan tarikatlarına verilen isim) Peder

Perry, Piazza'ya kıyasla, ibadete yönelik daha muhafazakar ve daha az ekümenik bir yaklaşım gösterir. Mezhebin kapsayıcı bir dil benimsemesi, kadın papazlara yer vermesi ve şüphesiz gay ve lezbiyenlere el uzatması, onu hakim Protestan kiliselerinin birkaç ışık yılı ötesine taşıyor. Yine de, dinci sağın İncil yorumuyla uyuşmamasına rağmen Perry, kalben pentekostalist olarak kalır. Yani, bir takım evhamları olan, meleklerin varlığını hisseden, çöllerde oruç tutan bir kişidir. Perry, MCC'nin İncil doktrininden çok fazla ayrıldığı endişesini taşıdığı bir zamanda, yaptığı bir çöl haccını anlatıyor: "İçimde çok büyük evhamlar yoktu, fakat yine de, kökleri sağlam bir şekilde İncil esaslarına dayalı olan kardeşliğimizi korumamız gerektiği kabulümü pekiştirdim. Bazı papazlarımız daha birleştirici ve daha az evanjelik olmayı seçmişti, fakat Tanrı, efendimizin yaşadığı çöllerde, kilisemiz İsa'yı takip ettikçe, her şeyin yolunda gideceğini anlamamı sağladı."⁷ Evanjelik ateşliliği açısından Perry, tipik bir MCC papazıdır. Bu durumda Peder Piazza, daha geniş bir ekümenik imaj projeksiyonuna sahip olması nedeniyle tipik bir örnek olamaz. Birleşik Devletler çapında hakim Protestan kiliseleri küçülüp yok olurken, Umut Katedrali'nin büyümesi olağandışı bir olgudur, bununla birlikte evanjelik kiliselerin gelişmesi göz önünde bulundurulduğunda, bu büyüme mantıksız da değildir. Katedral, muhafazakar evanjelik kiliselerden atılanları toplayıp, hakim Protestanlığı ve evanjelik unsurları dengeleyerek insanları bir arada tutuyor. Piazza'nın Perry'nin kaydettiği ilerlemelere derin saygısı var, ama yine de Katedral'in başarısının kendi mezheplerinden taktik uzaklaşmasından kaynaklandığı açık. Piazza'nın açıkladığı gibi,

Perry'nin geçmişi Pentekostal olduğu için, bu

mezhepte Pentekostal, evanjelik bir hararet yarattı. Hiçbir zaman liseden mezun olmaması bütün bu hareketi yaratmış olmasını daha da dikkat çekici hale getiriyor. Ama bir yandan da, eğitime önem vermeyen bir hareket yaratmış oluyor. Biz son dört senede papazların bile üniversite mezunu olmasını şart koştuk... Bazı yerlerde, örneğin Austin’de, MCC’ye gitmemek budalalık olarak değerlendirilir. Harika bir kilise. San Francisco, Washington hepsi harika yerler. Fakat farklı olan başka büyük yerler de var... Chicago’da MCC’ye asla gitmem. Orada altı tane var ve dokuz milyon kişinin yaşadığı bir şehirde, hepsine giden topu topu otuz, kırk, en fazla elli kişi var. Bununla birlikte, orada gay ve lezbiyenleri kabul eden büyük liberal kiliseler de var.⁸

Bu bölümün de ortaya koyduğu gibi, Katedrali MCC’den uzaklaştıran unsurlardan “eğitime önem vermesi”. Bu üstü kapalı bir biçimde, Katedral’in orta-sınıflardan oluşan bir cemaate sahip olduğunun bir göstergesidir. Daha küçük MCC’lerin çoğu, çalışan-sınıf kökenli bir cemaate sahip. Katedral cemaatinden biri, hali vakti yerinde bir çiftin kendi yerel MCC’sine asla uğramadığından bahseder, çünkü buraları gerçekten de kasabanın fakir bir kesimde bulunur ve bunların cemaatleri de “berberler gibi hayatını çok göz önünde sürdürebilen” insanlardan oluşur. Bu, Katedral açısından bilinçli bir taktik olmasa da, ayın sırasında evanjelik unsurların ayarının düşürülmesi “beyaz yoksulları hedefleyen cehennem edebiyatı stereotipinden belirgin bir farklılaşma göstermesi açısından” orta sınıf mensuplarına cazip geliyor olabilir. Piazza’nın evanjelik kökleri olabilir, ama Pentekostalist değildir.

Piazza’nın liderliğinde, Katedral politik bir değişim geçirmiştir. Peder bu durumu şöyle açıklıyor:

Buraya ilk geldiğimde çok muhafazakar bir cemaatle karşılaştım. Jimmy Carter hakkında ilk konuştuğumda, yuhlayan ve homurdananlar vardı. Bunlar yakın zamanda Reagan'a oy veren fanatik Cumhuriyetçilerdi... Geçen sene fakirlere yaklaşık 350,000 dolar dağıttık. Evsizler için açtığımız klinik, burs verdiğimiz çocuklar, okul uniformaları için ödediğimiz para, bunlar bu toplulukta birkaç yıl öncesine kadar asla olmayacak şeylerdi. Fakat asıl, değerlerde büyük artış oldu, ve bence en önemlisi, onlara Hıristiyan olmanın ne anlama geldiğini öğrettim. Böylece bilecekler ki, hepimiz İsa'nın havarileriyiz, birbirimizi sevmeliyiz, ve işte sevgi budur.⁹

Piazza'nın hayali, Jimmy Carter'ın yeni binanı açılışı sırasında bir konuşma yapması. Katedral'in değişen politikalarının (ve muhteşem büyümesinin) bir başka örneği olarak Piazza, seneler önce yönetimin kağıtların geri kazanımı projesini reddettiğini, Mart 1998'de ise kilisenin 32 ton kağıdı geri kazandırdığını anlatıyor. Geri kazanımı destekleme, fakirlere para dağıtma, Jimmy Carter'ı sevmeye, kulağa pek de radikal gelmiyor olabilir. Fakat, *Bible Belt* (İncil Kuşağı) gibi oldukça tutucu bir toplulukta, bunlar "liberal" değerleri ifade eder. Kilisenin okul çocuklarına yardımı, "homoseksüellik" ve "çocuk tacizi"ni eşanlamlı olarak gören homofobik Güney kültürü açısından, özel bir sembolik anlam taşır.¹⁰ Muhafazakar Güney'de, fakir bir okulun gay ve lezbiyenlerden giysi yardımını kabul etmesi, onlara yönelik bir saygının işaretidir. Rahibe Doktor Mona West'in de açıkladığı gibi bu, kilisenin "bu toplumun iyi bir vatandaşı olduğunu kanıtlamasının" işaretidir.¹¹

Piazza, bu cemaatin %70-80'inin muhafazakar, evanjelik ve Protestan ("Köktenci") bir kökenden geldiğini tah-

min ediyor ki, benim cemaatle konuşmalarım da bu istatistiği doğruluyor. Bir adama Hıristiyan sağını araştırdığımı söylediğimde, “ben de birkaç ay önce onun bir parçasıydım” dedi. Cinsel kimliğini açıkladığında, çocukları ve kilise onu reddetmiş. Bu adam hem Katedral’e, hem de Forth Worth’ta (daha çok çalışan sınıfların gittiği) küçük bir MCC kilisesine gidiyormuş. Katedral’i seviyor ve şöyle diyor: “ Bir sürü kendinden nefret eden , yaşam biçimlerini meşrulaştırmaya çalışan eşcinselle karşılaşacağımı sandım. Gerçekte ise burada, teolojik derinlik ve İncil’e inanç var.” Bu, kilisenin, yıllarca evanjelik saldırılar nedeniyle kendilerinde derin bir homofobi oluşmuş insanlara yardım ederken karşılaştığı sorunlara güzel bir örnek. Fakat aynı zamanda kilisenin nasıl başarıya ulaştığını da gösteriyor; muhafazakar evanjelikler gibi, Katedral’in cemaati de “İncil”i çok ciddiye alıyor.

Köktenci olmayan bilim adamları, İncil’i farklı dinsel ve siyasal motivasyonlara sahip kişilerin yazıp derlediği bir metin olarak görürler.¹² İncil konusundaki bu yaklaşım, kitabi bir anlayışa sahip olan inananlar için fazla ilgi çekici değildir, onlar, İncil’i vahiy aracılığıyla iletilen bir Tanrı kelamı olarak görmeyi tercih ederler. Katedral’de, İncil, hem bir ruhani rehber, hem de tarihi ve kültürel bir ürün olarak algılanır. Örneğin, Peder West’in, Eski Ahit çalışmaları hakkında bir yüksek lisans tezi vardır ve İncil hakkındaki akademik perspektifiyle ayinlere katkıda bulunur. Piazza, İncil’e saygının, geleneksel evanjelik geçmişi olanlara ulaşmak için hayati önem taşıdığını açıklıyor. Piazza’nın anlattığına göre, çağdaş Hıristiyanlığın radikal eleştirmenlerinden Piskopos Jack Spong, Katedral’i ziyaret ettiğinde, ayin sırasında İncil’in sayfalarını yırtarak, “Bunu sakın dikkate almayın” demiş. Piazza ise şöyle diyor:

Ben Levililer ile bu tarz bir ilişki kurmam, (iki erkeğin birlikte yatmasının Tanrı katında nefret edilen birşey olduğu ayetini kapsayan “Kutsallık yasaları” bu kitabın içindedir.) İşte benim Levililer ile başa çıkma şeklim: Bir kere ona saygı göstermem gerekli ve bir açıdan bugün uygulamadığımız bir yasa olsa da, onun arkasındaki gerçek değerlidir demeliyim. Sodom ve Gomora hikayesine gelince, bu hikayeye boş vermemek için, bu kilisede çok uğraştık, çünkü bizim için çok önemli unsurlara hitap ediyor. Konukseverlik, Tanrı’nın yolsuzluk ve şiddeti küçümsemesi gibi unsurlara. Gerçekte cinsellikle ilgili bir kıssa değil. Romalıların birinci bölümünü bile bir kenara atmam. Onun tüm içeriğini okudum ve bizim için çok değerli bir şey hakkında önemli şeyler söylediğini gördüm.. Romalıları kitabı putperestliğe karşı çıkmakta ve hepimizin Tanrı’nın inayetine ihtiyacımız olduğunu söylemekte. İlk üç bölümün tümünü okursanız, bunu anlarsınız... Ve, biz, “Aziz Paul’un ne söylediğinden haberi yoktu” gibi şeyler söylemek istemiyoruz. Spong tam da bunu yapmak istiyordu.¹³

Piazza, bilinçli bir şekilde, İncil’in “azarlayıcı pasajlar” dediği bölümleri görmezden gelmemeye çalışıyor. Bunlar, köktencilerin gay ve lezbiyenlere saldırmak için kullandıkları bölümler. Piazza köktencilerin bunları yanlış yorumladığını söylüyor, alternatif yorumlar öneriyor. Bazı post-fundamentalistler İncil’i ve genel olarak dini reddederken, Katedral cemaati İncil’e ilişkin yeni anlayışları araştırıyor. Her ne kadar onlara İncil’e saygıyı öğreten kilise onları dışlamış olsa bile, İncil’e saygı kimliklerinin çok önemli ve vazgeçilmez bir bölümü.

Hıristiyan post-fundamentalist, İncil’in şifrelerini çözmek için yeni stratejiler bulmak zorundadır. Kod, iletişim için kullanılan bir işaretler sistemi olmasının yanı sıra, bir

kurallar manzumesinin sistematik bir şekilde ifade edilmesidir. “İncil’e İnananlar” diye bilinen kişiler, İncil’i büyük bir saygıyla çözmeye çalışırken, kutsal kodun bu iki anlamını da akıllarından çıkarmamaya çalışırlar.¹⁴ İster fundamentalist, ister postfundamentalist olsun, İncil’i bu şekilde okuyanlar için, İncil bir emirler bütünüdür, bir yaşam rehberidir. Bununla birlikte post-fundamentalist, bu emirler bütünüünün şifresini çözmek için yeni yollar bulmak zorundadır. Yasanın gerçek anlamı yeniden yorumlanmalı ve bu yorum, yalnız entellektüel seviyede değil, ruhani seviyede de gerçekleşmelidir. Yeni anlayış sadece bilinmekle kalmaz, hissedilir, *iman edilir*.

Piazza, İncil’e saygı duymasının ve İncil’in sakıncalı bölümlerini yeniden yorumlamasının yanı sıra, kişisel tanıklıklara sık sık başvurması nedeniyle de, kendi post-fundamentalist cemaatine cazip gelir. Gerek *Holy Homosexuals- Kutsal homoseksüeller* kitabı gerekse Katedral’in broşürleri otobiyografik hikayeler içerir. Çünkü:

Liberal Hıristiyanlık, bu tarz bir evanjelik tanıklığa pek önem vermese de, ruhun tanıklığı evanjelikler için önemlidir. Kitapta ve broşürde nasihat materyalleri kullandım, evanjelik geçmişi olanlar için bunlar yol göstericidir ve onlar bunları rahatlıkla duyabilirler.¹⁵

Bu tanıklıklar, Katedral’in yardımıyla ve kişinin cinselliğinin kucaklanması yoluyla oluşan değişimin kişisel hikayeleridir. Daha önce de gördüğümüz gibi, tanıklık-yani “yeniden diriliş” ve Tanrı’yı “kurtarıcı” olarak gördüğünü itiraf etmek- evanjelikler için çok önemlidir. Evanjelikler, her ne kadar Tanrı’yla “kişisel” ve kendine özgü bir ilişki geliştirmenin önemini vurgulasalar da; evanjeliklerin tanıklık hikayeleri, günahı ve kurtuluştan önceki umutsuz-

luğu, kurtuluşun kendisini, kurtuluş sonrası sevinci ve buna benzer şeyleri tanımlama şekilleri açısından son derece basma kalıp ve adeta tek tip hikayelerdir. Sonuç, evanjelik bir “ortak kimlik oluşturan ortak otobiyografi”dir.¹⁶ Tanıklık, sadece pragmatik bir konuşma aracı değil, oldukça derin anlamlara sahip bir konuşma eylemidir. Tanıklık eylemi, gerek kendi içinde, gerekse de toplumla ilişkiler açısından, kişiyi tanımlayan bir eylemdir.

Katedral’de, kendini ifade etmenin en yaygın yolu, bir yeniden doğuş hikayesinden ziyade bir ortaya çıkış hikayesidir. Tanıklık eyleminin, kimliklerinin ayrılmaz bir parçası haline geldiği kişiler arasında, bu ortaya çıkış öyküsü, (ki genellikle Katedral’de zirveye ulaşır) yeniden doğuş öyküsünün yerini alır. Kurtuluş hikayesinin önce-sonra şeklindeki formülü, ortaya çıkış öyküsüne paraleldir: Kişi kendini kaybolmuş ve yalnız hisseder, hakikati bulur veya benimser ve böylece, artık yeni kimliğini bulmuş bir insan olarak benzer düşünen insanlar topluluğunun bir parçası haline gelebilir. Bu topluluktakilerin hepsi, topluluktaki bağlılığı pekiştirmek için, tekrar tekrar birbirlerine anlatacakları benzer hikayelere sahiptir. Kendi tanıklığını anlatma süreci, muhafazakar evanjelik kimlikten, eşcinsel Hıristiyan kimliğine geçiş yapmayı olanaklı kılan bir faktördür. Kimliği oluşturan önemli bir unsur olan, kendi tanıklığını anlatma eyleminin, bir süre sonra ortadan kalkması gerekmez. Çünkü insan, önce-sonra şeklinde kurulmuş yapıyı saklı tutarak, anlatılan hikayenin içeriğini her an değiştirebilir. Yeniden doğuş hikayesi, Evanjelik çevrelerde, yalnızca cemaate yönelik değil, cemaat dışındaki kişiler için de bir evanjelik araç olarak kullanılır. Ortaya çıkış hikayesinin farklı olduğu nokta ise şudur: Katedral’in müritleri, dinleyicileri, ruhları boşlukta olan ve din değiş-

tirme potansiyeline sahip kişiler olarak görmezler. Bununla birlikte anlatılan tanıklık hikayeleri, Katedral'in bir "koşulsuz sevgi" kaynağı olarak önemini vurgular ve dinleyiciyi, Katedral'in bir müridi haline getirme işlevi açısından tek bir mantığı vardır: "Tanrı'nın sevgisi herkesi kapsar."

Katedral ayinlerinin, evanjelik geçmişi olanlar için hatırlatıcı olacak özellikleri vardır. Piazza şöyle açıklıyor:

Vaaza önem vererek, evanjelik ayinin enerjisini korumaya çalışıyoruz. Her ayinde 22 dakika vaaz veriyorum. Sıkıcı nasihatlar vermiyorum, gerçek bir vaaz veriyorum. İncil'e dayanan bir vaaz. Ve genellikle elimde İncil'le dolaşıyorum. Bu açıdan, burada evanjelikleri kendi yuvalarında hissettirecek yeteri kadar unsur var.¹⁷

Diğer yandan, daha çok geleneksel evanjeliklere özgü bir hizmet olan, pazar akşamı ayinlerine son verilmesinde olduğu gibi, post-fundamentalistleri cazip kılan nedenler daha da çoğaltılabilir. Piazza bu ayin hakkında şunları anlatıyor,

Bu ayinler asla tam olarak işe yaramadı, çünkü eski şarkılar ve ona benzer eski şeyler, insanlara kaçmaya çalıştıkları şeyleri hatırlattı. Tam da, genç insanlar cinselliklerinden kaçmaya çalışırken, bu ayinler, sanki kilisede eskiden yaşadıkları utancı, suçluluk duygusunu ve travmatik deneyimleri anımsatan o eski düğmeye basıyor gibiydi. Düzenli pazar sabahı ayinleri, evanjelik geçmişi olanlara ulaşmak için daha güvenli bir yol. Yeteri kadar tanıdık ve kendilerini güvende hissettirecek kadar farklı.¹⁸

Bunlara ek olarak, Pazar sabahı ayinleri daha çok bir

toplu ayin niteliği taşıması açısından da geleneksel evanjelik ayinlerden farklıdır. Piazza papaz cüppesini giyer, bir tören alayıyla içeri girer ve merasimle komünyon ekmeği dağıtır. Bu Pazar ayini, Randall Balmer'ın gözlemlediği gibi, “estetikten kaçınmanın” beklendiği¹⁹ ve genellikle hiçbir tören kortejinin söz konusu olmadığı, kilise tarihi ve akideleriyle bağlantılı ritüellerle hiç ilgisi olmayan, ibadetin gösterişli bir ayin havasında sürdürülmesinden hoşlanılmayan evanjelik ayinlerden çok farklıdır. Evanjelik gelenekte, pedere verilen merkezi role atıfta bulunan Balmer şöyle bir tespit yapar: “Günah çıkarma uygulamasından ve diğer dini grupları birbirine bağlayan ayinsel kurallardan yoksun bulunan Amerikan evanjelizmi, kişi kültürüne açık hale gelmiştir.”²⁰ Katedral'in ayinlerle ilgili tavrı ise, aksine, dikkatleri Piazza'dan uzaklaştırır ve bu ayinleri gay ve lezbiyenlerin “her an kendi aleyhlerine dönmesinden korktukları” o eski ayinlerden farklı hale getirir. “Çünkü, herkesin tahmin edeceği gibi, ayin sırasında pederin hedefi haline geleceğini düşünen kişi, hiçbir zaman kiliseye gitmez.”²¹

EŞCİNSEL TEOLOJİSİ

Muhafazakar evanjelikler gibi, Umut Katedrali Hıristiyanları da, İncil'deki kıssaları günlük yaşama uyarlama yolları ararlar. Ayinlere İncil'in dahil edilmesini isterler, İncil'in eşcinsel karşıtı denebilecek kısımlarını görmezden gelen, ve daha liberal bir yaklaşıma sahip olan Spong'un yaklaşımını reddederler. Birçok cemaat üyesi muhafazakar kiliselerde yetiştiğinden, bu pek şaşırtıcı olmamalıdır. Yine de, evanjelik gay ve lezbiyenlerin dışında kalan kişiler, genellikle, evanjelik eşcinsellerin kendi kiliseleri tarafından şiddetle dışlanmalarının bir sonucu olarak dinden

tamamen uzaklaşacaklarını varsayarlar (ki bu çoğu zaman doğrudur) ve dolayısıyla da, bu duruma şaşıracaklardır. Dallas'lı olmayan bir MCC üyesinin açıkladığı gibi,

Eşcinsel Hıristiyan'ın dindar bir evde yetiştirilmesi, yetişkin olunca eşcinsel olduğunu anlaması, günahkar olduğunu düşünerek acı çekmesi, kiliseden sürekli dışlandıktan sonra, pes edip militan hümanist olması şeklinde bir şablon oluşmuştur.²²

Dışarıdaki bir kişi için, gay veya lezbiyen bir kişinin nasıl olup da hala, Hıristiyan evanjelik bir kiliseye bağlı kalmaya devam edebildiğini anlamak zordur. Bununla birlikte, birçok eşcinsel Hıristiyan, köktenci geçmişlerine rağmen değil, köktenci kültür ve Katedral kültürü arasındaki paralellikler nedeniyle, Hıristiyan kalmaya devam edebildiklerini keşfetmektedir. Belirgin farklılıklara karşın, (bu farklar özellikle Katedral'in ekümenikliği ve kabaca "ılımlı" diyebileceğimiz politikalarından kaynaklanır) fundamentalist ve post-fundamentalist eşcinsel kültürü, önemli derecede ortak bir zemini paylaşır. Tanıklık ve ortaya çıkış öyküsü yoluyla, kendini hikayeleme fundamentalist ve postfundamentalist tarzlarındaki paralelliği, daha önce gördük. İki topluluğun, İncil yorumları arasında ise bir başka paralellik var. Fundamentalistler ve eşcinsel post-fundamentalist, Hıristiyanlar her ne kadar İncil'de çok farklı anlamlar bulsalar da, her ikisi de İncil'i yorumlama eylemini inanç açısından çok önemli bulmaktadır.

Hıristiyan sağ, İncil'i eşcinsel ve lezbiyenlere saldırmak için kullanırlar, buna karşılık, gay ve lezbiyenler ise, İncil'i kendi dışlanmalarına karşı bir cephane olarak ve kendilerini tanımlamak için eşcinsel modeller sunan bir metin olarak kullanırlar. Katedral cemaatinin çoğu, İncil'in "sıkıncalı pasajları" nı duyarak büyüdüklerinden, ortaya çıkıp

başlangıçtaki kiliselerinden ayrıldıklarında, bu bölümleri yorumlayacak değişik yollar öğrenmeleri önemlidir. Mesele, Katedral cemaati, Sodom kışasını, düşmanlık ve şiddet nedeniyle Tanrı tarafından cezalandırılma öyküsü olarak yorumlar. İncil'deki bu hikayede Tanrı Lut'a haberciler (veya melekler) göndererek, Sodom'un ahlaksız davranışları nedeniyle yok edileceği uyarısında bulunur. Sodom halkı, "şu habercileri bir de biz tanıyalım" diyerek Lut'un habercileri kendilerine teslim etmesini ister. Piazza'nın iddiasına göre, bu hikayede başka bir şey anlatılmaktadır:

O zamanlar erkeğin erkeğe tecavüz etmesi, yenilmiş düşmanın onurunu kırmak ve onu küçük düşürmek için galiplerin sık sık kullandığı bir yoldu. Yabancıların aşağılanması için kullanılan bu tip bir davranışı, kendi rızasıyla birbirleriyle ilişkiye giren kişilerin eylemleri ile kıyaslamamanın hiçbir dayanağı yoktur. Eşcinselliği bu hikayeye dayanarak mahkum etmek, heteroseksüelliği Tamar'ın tecavüzüne dayanarak mahkum etmek kadar mantıksızdır. (II Samuel 13:1-33).²³

Dahası Piazza, Lut'un kalabalıktan habercileri bırakmalarını istediğini, onların yerine tecavüz edilmesi için kendi kızını sunduğuna işaret edip, bunun çağdaş cinsel pratiğe rehberlik edecek ideal bir hikaye olmadığını söylüyor. Hikayenin bu problemliliğine işaret etmek, gay ve lezbiyenlere, köktencilerle savaşmak için İncil'i kullanma olanağı veriyor. Şehrin en büyük homoseksüel eylemci grubu olan, Dallas Gay ve Lezbiyen Birliği'nden John Wimberley, çoğu zaman, Dallas polisiyle birlikte yürüttükleri duyarlılık seminerlerinde, Hıristiyan eşcinsel karşıtı duygularla nasıl karşılaştığına gönderme yapan hikayeler anlatıyor:

Sodom ve Gomora'yı seviyorum. Bu hikayeyi nasıl olup da, bugünün eşcinsellerine yönelik İncil'e dayalı bir saldırı olarak yorumlarsınız? Bütün şehir eşcinsel miydi? Ve, baba diyor ki, "İşte, kızlarımı alın!" Birincisi, neden kızlarından vazgeçsin? Saçma! İkincisi, hani bunlar eşcinsel bir kalabalıktı! Kızlarla ne yapacaklar? Bunların hiçbirinin anlamı yok! ²⁴

Piazza'ya göre Sodom ve Gomorra hikayesi, Tanrı'nın kendisine düşman olanları cezalandırması anlamına geliyor ve aynı Wimberley gibi Piazza da, bu hikayeyi İncil'in lüzumsuz bir bölümü olarak görmüyor. Piazza bu hikayenin modern homoseksüelliği suçlayan herhangi bir öge içermediğini söylüyor.

Romalılar, Korintoslular ve Levililer, dindar muhafazakarlar tarafından eşcinselliği suçlamak için örnek gösterilen diğer anahtar bölümleri içerir. Lezbiyen ve gay Hıristiyanlar yine bu bölümleri reddetmektense, köktencilerin bunları iyi yorumlamadıklarını söylerler. Levililer'in içinde, meşhur "Holiness Code-Kutsallık yasaları" vardır ve bunda köktencilerin seçerek kullandıkları yasaklar vardır. Dinci sağdan Tim LaHaye, kendi yazdığı evlilik kılavuzunda, Kutsallık yasalarının bazılarının bilimsel ilerleme ve hijyen açısından gerçekleşen değişiklikler nedeniyle artık modası geçmiş olduğunu açıklar. Mesela, eşinizle adet döneminde ilişki kurmanın, artık hijyen açısından bir felaket anlamına gelmediğini örnek gösterir. Piazza, LaHaye'in seçici yorumunun ikiyüzlülüğüne dikkat çeker:

Buradaki çelişki, LaHaye'in homoseksüelliği suçlamak için, sık sık Levililer'deki kimi emir ve yasaklara başvurmasıdır. Başka bir erkekle yattığı için ölüme mahkum edilen adamlarla ilgili dizeden şu sözlerle alıntı yapar: "Bugünün standartlarıyla bu

zalim ve insanca olmayan bir davranış gibi görünebilir, fakat, hoşgörümüz bugünün yaygın problemlerine yol açmıştır”²⁵

Daha düşünceli insanlar, Levililer’deki bu bölümleri geçersiz sayarak görmezden gelirler; çünkü o kitabın diğer emirlerini de yerine getirmiyoruz. Domuz eti, kabuklu deniz ürünleri yiyoruz, iki cins kumaştan yapılmış elbiseler giyiyoruz, kadınların kırmızı giymesine izin veriyoruz, aynı tarlaya iki cins tohum ekiyoruz. “Kutsallık Yasaları” bütün bunları yasaklamıştı.²⁶

Piazza, *Levililer*’de bahsedilen aynı cins kişiler arası seksin, belki de paganların yaptığı mabet fahişeliğini kastediyor olabileceğini de ileri sürer. “Judaizm mabet fahişelerini kullanmayan çok az inançtan biriydi. İbraniler için, erkek homoseksüel hareketleri çevredeki insanların kendi tanrılarına tapmasıyla ve putperestlikle ilişkilendirildi.”²⁷ Gay ve lezbiyen İncil bilginleri, genellikle bu yorumu benimserler ve bunu *Romalılar*’a kadar genişleterek, Paul’ün “doğal olmayan hareketleri” suçlarken, mabet fahişeliği yoluyla Pagan Tanrılarına tapanlara saldırdığını iddia ederler. Piazza şöyle der: “Paul’ün oltasından kimse kaçamadı... zina yapanlar, putperestler, kocasını aldatan kadınlar, erkek fahişeler, sapıklar, hırsızlar, hırslı insanlar, alkolikler, alem yapanlar –bunların hiçbirine Tanrı’nın krallığı miras kalmayacak” (Korintoslulara I. Mektup 6:9-10).²⁸ Sonuç olarak, Piazza, Paul’ün vaazlarından putperestliğin Tanrısal olmadığı sonucunu çıkartabileceğimizi düşünüyor. Diğer yandan, Paul aynı zamanda Piazza’nın reddettiği bazı şeyler de öğretmişti. Paul köleleri efendilerine itaat etmeye özendirdi. Kadınlara erkeklere uysal ve itaatkar davranmalarını ve kadınların erkeklere ders vermemesi gerektiğini öğretti. Bu nedenle, aslında

Piazza, “sakıncalı pasajları” reddetmezken, tam da modern Hıristiyanların kuşkuyla yaklaşması gerektiğini düşündüğü diğer pasajları eleştirmektedir.

Homoseksüel Hıristiyanlar, İncil’in yazarlarının homoseksüelliğin modern anlamı ile ilgili herhangi bir fikre sahip olmadıklarını iddia etmelerine karşın, yine de İncil’de çağdaş gay ve lezbiyenlere ilham veren bölümler de bulurlar. Eşcinsel ve lezbiyen teolojisi üzerine en eski kitaplardan biri olan *Jonathan Loved David-Yonatan Davud’u Sevdi*, aynı cinsten iki erkek olan Yonatan ve Davud arasındaki yakın ilişkinin dikkate değer bir ilişki olduğunu iddia eder.²⁹ Bu ilişki çağdaş anlamda eşcinsel değildi, fakat, homoseksüel ilahiyatçılara göre, aynı cinsiyetten iki insan arasındaki tutkulu hislerin çarpıcı bir örneğiydi. Yonatan, Davud’un Golyat’ı öldürdüğünü öğrenince, Davud’a aşık oldu:

“Saul’la Davut’un konuşması sona erdiğinde, Saul oğlu Yonatan’ın yüreği Davut’a bağlandı. Yonatan onu canı gibi sevdi. O günden sonra Saul Davut’u yanında tuttu ve babasının evine dönmesine izin vermedi. Yonatan, Davut’a beslediği derin sevgiden ötürü, onunla bir dostluk antlaşması yaptı. Üzerinden kaftanını çıkarıp zırhı, kılıcı, yayı ve kuşağıyla birlikte Davut’a verdi.” (Samuel I, 18:1-4)

Ayrılma vakti geldiğinde, Davud “yüzüstü yere kapanarak üç kez eğildi, birbirlerini öptüler ve birlikte ağladılar”(Samuel I, 20:41)³⁰ Yonatan öldüğünde Davud şöyle dedi: “Senin için nasıl ağladım, kardeşim Yonatan; seni ne kadar sevdim! Benim için sana olan sevgim kadınlara olan sevgimden daha derindi” dedi. (Samuel II, 1:26)

Aynı cinsiyetten iki insan arasında benzer bir yoğun ilişki, Dr. Mona West’in tezinin konusu olan Eski Ahit’te-

ki Rut ve Naomi'nin hikayesinde bulunur. Rut (Davud peygamberin büyük büyükannesi) ve Naomi, Moab'da çocuksuz dullardı; Naomi Rut'un kayınvalidesiydi. Naomi, Rut'u kendisini terkedip Moab'da yeni bir koca bulmaya göndermeye çalışır, fakat Rut şöyle der:

Bana seni terketmem veya seni takip etmekten vazgeçmem için baskı yapma! Nereye gidersen ben de gideceğim. Nereye yerleşirsen, ben de yerleşeceğim; senin insanların benim insanlarım olacak ve senin Tanrın benim Tanrım. Nerede ölürsen ben de öleceğim ve orada gömüleceğim. Eğer ölümden başka bir nedenle senden ayrılırsam, Tanrı bana daha kötüsünü yapsın!(Rut 1:16)

West, Rut'un Naomi'ye bağlılığını açıklarken kullandığı ifadelerin ironik bir şekilde heteroseksüel evlilik törenlerinin geleneksel metni olduğuna işaret ediyor. Rut'un "sözleri ve hareketlerinin, İncil'in herhangi bir bölümünde yer alan, iki kadın arasındaki en yakın fiziksel ilişki" olduğunu iddia ediyor.³¹ West şöyle diyor:

Rut'un Naomi'ye sarılmasını anlatan İbranice kelime, Yaratılış 2:24'te erkeğin kadınla evlilik ilişkisini anlatırken kullanılan aynı kelimedir. O(erkek) anne ve babasını terk eder ve ona (kadına) sarılır, ikisi tek vücut olurlar.³²

Bazı eşcinsel İncil bilginleri, Naomi ve Rut'u Lezbiyen olarak adlandırsa da, diğerleri bu meseleye daha temkinli yaklaşıp, lezbiyenliğin anakronistik algılayışını eski bir İncil hikayesine bağlamak istemezler. Fakat hepsi, Naomi ve Rut arasındaki ilişkinin, hemcinsler arası yakınlığın Kutsal Kitap'taki güçlü bir örneği olduğu fikrinde birleşirler. İncil'in kendileri için sakıncalı bölümleri aracılığıyla kendilerine "günahkar" cinsellikleri nedeniyle, İncil'in onları

dışladığı fikri öğretilen Hıristiyanlar için, bunlar cesaretlendirici yorumlardır.

Fakat, “hemcinsler arası yakınlaşma” çağdaş bir fikirdir, bu nedenle de İncil’deki gay ve lezbiyen yanlısı sözler, İncil’in eski yazarlarının aklında “kasıtlı” olarak yer almış olamaz. Kendi yorumlama stratejileriyle feminist tarihçiler ve İncil bilginlerinin arasında paralellikler bulan homoseksüel Hıristiyanlar, kadim dönemdeki hemcinsler arası ilişkinin İncil yazarlarınca kestirilmesi kolay olmayan veya uygunsuz eylemler olarak sayılması nedeniyle, kendileriyle ilgili hikayelerin Kutsal Kitap’tan çıkarıldığını iddia ediyorlar. Böylece, eşcinsel karşıtlarının varolmadığını iddia ettikleri bir geçmişin varolduğunu ileri sürmek için, bir ölçüye kadar cümlelerin altında yatan anlamı araştırmak haklı kılınmış oluyor. Muhafazakar evanjelikler, bu yorumları sapkın yorumlar olarak damgalayıp saldırırlar, oysa ki bunlar diğer evanjelik yorumlara bakılırsa hiç de daha dolambaçlı yorumlar değildir. Örneğin kehanet teorisine göre, İncil *Antichrist*’ın gelişi, kıyametin kopması ve dünyanın sonu kehanetlerini ortaya atar. Kehanet medyasını tartışırken 6. bölümde de göreceğimiz gibi, söz konusu İncil yorumları bu kıyamete dair bu “kita-bi” yorumlardan daha farklı değildir.

Homoseksüel teolojisinde en çok tartışmaya açık olan figür, belki de hadımlıktır; ki bazı bilim adamları bunun eşcinsel, lezbiyen, biseksüel ve cinsiyet değiştirmiş kişilerin atası olduğunu iddia eder.³³ Üreme yeteneği olmayan erkekler olarak hadımlar, İncil’de toplumsal olarak damgalanmış kişilerdir. *Yasa Kitabı*’na göre, “testisleri ezilmiş veya penisi kesilmiş hiç kimsenin Tanrı’nın meclisine girmesine izin verilmeyecektir.”(*Yasa Kitabı* 23:1) *Levililer*, rahipliğe engel olacak fiziksel deformasyonlar arasında

ezilmiş testisleri de saymaktadır. (Levililer 21:16-23) Yeni Ahit, hadımlarla ilgili en çok başvurulan şu pasajı içinde barındırır:

Doğuştan, ana rahminden çıktıklarında hadım olanlar bulunduğu gibi, insanlar tarafından hadım edilmiş olanlar ve kendilerini Göklerin Egemenliği uğruna hadım saymış olanlar da vardır. Bunu kabul edebilen, kabul etsin! (Matta 19:12)

Bu bölüm, Roma Katolik Kilisesi tarafından rahiplerin cinsel mahrumiyetini haklı göstermek için kullanılmış ve bazı eski Hıristiyanlar, metni gerçek gibi kabul edip kendilerini hadım etmişler.³⁴ Birçokları bu bölümlerde, cinsel mahrumiyet çağrısı yapıldığına inansa da, homoseksüel teolojisi bunu üretken olmamaktan bahsedildiği şeklinde yorumlar. Yani modern deyimiyile, hadım olarak doğan kişi eşcinseldir, çünkü, cinsel tercih göz rengi gibi, değiştirilemez bir gerçektir. (Homoseksüel teolojisi genellikle cinsel tercihten özde olan değişmez biyolojik gerçek olarak bahseder. Başkalarınınca hadım edilen erkek iğdiştir, kendini hadım eden ise, üretkenliği olmayan, cinsel mahrumiyet içindeki kişidir. Bazı homoseksüel ilahiyatçılar, İncil'in zamanında "hadım"ın yalnız hadım edilmiş veya cinsel mahrumiyet içindeki kişiyi değil, aynı zamanda evlenmeyi reddeden kişileri de kastettiğine inanırlar.³⁵ İsa'nın kendisini cennetteki krallığı uğruna hadım ettiğini ima etmesi, bazı homoseksüel ilahiyatçılar tarafından üretken olmamanın savunulması olarak algılanır. Victoria S. Kolkowski'ye göre İsa,

Üretkenlik yönünden sapkın bir üçüncü bir kategori olarak, kendisinin de dahil olduğunu ima ettiği, Tanrı'nın Krallığı aşkına sonradan olma hadımlar kategorisini yarattı... Bu beyan ile birlikte

İsa, kendini hadımla özdeşleştirir ki, hadımı kendi toplumu cinsel sapkın sayar... İnaniyorum ki hadım sözü İsa için kullanıldığında modern zamanda kullanılan sapık sözü kadar küçültücü ve nefret doludur... Fakat İsa, bu küçültücü argo kelimenin kendisine karşı kullanılmasını kabullendi ve gururla bunu kimliğinin bir parçası olarak beyan etti. Bu aynen modern eylemcilerin 'queer'(eşcinsel) kelimesiyle yaptığı şeydir... Bunu gururla kabul etmemiz ve köktenci Hıristiyan eleştirmenlere İsa'nın toplumunun gözünde 'homoseksüel' olduğunu ve bizi ailesi olarak beyan ettiğini bildirmemiz gerek.³⁶

Kolakowski, İsa'nın eşcinsel olduğunu iddia etmiyor, bunun yerine, kendini toplumca dışlanan bir grup olan hadımlarla ilişkilendirerek "sapkınlığı" kucakladığını söylüyor.

Birçok homoseksüel ilahiyatçı gibi Kolakowski de, Etiyopyalı bir hadımın havari Filipus tarafından Hıristiyanlığa döndürülmesini anlatan bölüm, Resullerin İşleri 8:26-40'tan alıntı yapar. Bu tanınmış hikaye evanjeliklerce iyi bilinir, çünkü güçlü bir değişim hikayesidir. Öykü aynı zamanda Afrikalı Amerikalılar arasında da popülerdir çünkü, bir siyah adamı en kadim ve büyük din değiştirenlerden biri olarak gösterir. Kolakowski öykünün homoseksüel Hıristiyanlar için de özel bir anlam taşıması gerektiğini iddia eder, çünkü din değiştiren hadımdır. Gerçekte, Kolakowski, kadim dönem insanların gay, lezbiyen, ve transeksüelleri "hadım" başlığı altında adlandırdığını iddia eder. Kendisi lezbiyen transeksüel bir Hıristiyan olan Kolakowski, Kutsal Kitabın aslında çağdaş homoseksüellere radikal bir mesaj verdiğini iddia etmek ister. Eşcinsel Hıristiyan cemaatlerinde hiyerarşiler, önyargılar ve ayrı-

lıkların varlığına işaret eden Kolakowsky “Hıristiyan Kutsal Kitabında, gay ve lezbiyenlerin kabul edilmesini sağlayacak en güçlü argümanların cinsiyet değiştirmiş hadımlarla ilgili öğretilerden gelmesi ironiktir çünkü, cinsiyet değiştiren insanlar, eşcinsel Hıristiyan cemaatinde ikinci sınıf yurttaşlardır.³⁷

MEDYA VE UMUT KATEDRALI

Umut Katedrali’nin personeli ve cemaatiyle yaptığım görüşmelerde, televanjelizm köktencilik ve Hıristiyan sağ için bir kısaltma olarak kullanılıyordu. Cemaat ise, kendi katedrallerini bir karşı örnek olarak kullanmaktaydı, kilisenin ülke çapında görünürlüğü arttıkça daha çok kişi onların farkına varacaktı. 1995-2000 yılları arasında, Marty Ruggles Katedral’in dua papazlığının yöneticisiydi. Dua papazlığı, telefon ve e-mail’le gelen dua isteklerini değerlendirek, her gün iki binden fazla kişiye ibadetle ilgili e-mail gönderir. Ruggles, kilisenin gay ve lezbiyenlerle ilgili politikalarına karşı olmasaydı, bir rahibe olacağını söyleyen Heteroseksüel bir Katoliktir. Ruggles şöyle der:

Bugün yetişen çocuklardan çoğunun bir kilisesi yok. Hıristiyanlık hakkında düşündükleri zaman akıllarına sağ-kanat köktenciler geliyor. Tanrı’yı aradıklarında, televizyonda o insanları görüyorlar ve Tanrı’nın nefret dolu, yargılayan, beyaz ve erkek olduğunu düşünüyorlar. Ama Tanrı bu değil! İşte bunun için, bu kilisenin önemli olduğunu düşünüyorum. Bence bu kilise, yeni reformasyonun ilk kilisesi olacaktır. Tanrı’nın yeniden tanımlanması. İşte bu, dünyanın görmeye ihtiyacı olduğu Tanrı. İncinmiş bir gay veya lezbiyenin bu televanjelist gösterilere dönüp, ‘Günahkar olduğum için Tanrı’nın bana ayıracak zamanı yok’ demesi kalbimi parçalıyor.³⁸

Televanjelizm mesajına karşılık vermek için, Katedral de bazı medya taktikleri geliştirdi. Pat Robertson ve diğer üst düzey sağ-kanat yayıncıların mali kaynaklarından yoksun olan Katedral, yaygın medya kuruluşlarına malzeme kaynağı sağlayarak, halka açık televizyonlardan ve yetkili kişilerin TV programlarından yararlanarak, kendi mesajlarını yaymanın daha ucuz yolarını buldu.

Katedral, hakim medya kuruluşlarıyla iyi ilişkiler geliştirdi. Katedral, Hıristiyan sağın seküler karşıtlarından farklı olarak, dini bağnazlığa İncil'e dayanarak karşı çıkar. 1998 yazında, o zamanlar Mississippi'den Senato Çoğunluk Lideri olan Trent Lott ve Teksas'tan Dick Armey eşcinselliğin günah olduğunu ilan ettiler. Basın karşı iddialar için mikrofonlarını Katedral'e çevirdi.³⁹ Katedral hemen bir basın açıklaması hazırladı ve Piazza da gazetelere makaleler yolladı. Katedral Lott ve Armey'i Katedral'i ziyaret etmeye davet etti, tabii ki bu davet reddedildi. Katedral, Lott ve Armey'i politik değil dini konular açısından yanıtladı. Hıristiyan kimlikli birçok Amerikalı, gay ve lezbiyenlere yönelik ayrımcılığa karşı olsa da, genel olarak İncil'in homoseksüelliğin günah olduğunu söylediğine inanır. Katedral bu tür insanlara seslenerek, onlara İncil'i okumanın başka şekillerinin de mümkün olduğunu ve bu yolla da gay ve lezbiyenleri anlamanın da başka şekilleri olabileceğini anlatmaya çalıştı.

Katedral'in ulusal ve uluslararası ünü arttıkça, basın Hıristiyan sağın gay ve lezbiyenlere yönelik saldırılarının dini yönleri hakkında, ondan daha çok görüş istemeye başladı. İletişim müdürü Lisa Carver şöyle diyor: "Bu konuda Katedral, gitgide, bir altın Rolodex kartı haline geliyor. Bu benim hedefim. Şayet birgün burayı terk kedersem, Katedral'i, bazı medya kaynaklarının arka cebindeki altın bir Rolodex kartı olarak bıraktığının bilinmesini isterim."⁴⁰

Hakim medya kuruluşlarının Katedral'e ilgisi artmış olsa bile, Piazza başka bir duruma da dikkatleri çekmeyi sürdürür:

Eşcinsel basın (Dallas'taki değil ulusal eşcinsel basın) gerçekten de dindarlara karşı. Mesela, Amerika'daki bütün büyük gazeteler ve dünyadaki hemen hemen bütün büyük gazeteler, Umut Katedral'i hakkında hikayeler yazmışlardır. London Times dört veya beş tane, London Herald birkaç büyük haber yaptı. En büyük lezbiyen ve gay gazetesi Advocate, Umut Katedral'i hakkında hiç haber yapmadı. Hiç!⁴¹

Bu Mona West'in, gay ve lezbiyen Hıristiyanlar'ın gerek dinci Sağın, gerekse de Hıristiyan olmayan gay ve lezbiyenlerin tepkileri nedeniyle bir çıkmaz sokağa itildiği tespitini doğruluyor. Dinci sağ, Katedral cemaatini kutsal şeylere karşı saygısız, sol-kanat çılgınları olarak değerlendirip dışlarken, seküler gay ve lezbiyenler (en azından gazeteciler) ise Katedral'i asimilasyoncu, veya en azından tutarsız olarak değerlendirip dışlar.

Katedral, hakim medya kuruluşları için altın bir "Rolodex" kartı işlevi görmesinin yanı sıra; haftada bir düzenlenen, yarım saatlik, halka açık, Dallas ve başka 31 şehirde gösterilen bir TV programı olan "COH TV" kanalıyla aktif bir sosyal yardım programı da yürütmektedir. Halka açık kanallar için rating belirtilmese de, Katedral'in potansiyel izleyici tabanı (kablolu yayın alan ev sayısı) 1998'de dört milyondur. Halka açık yayınların kullanımı özeldir; çünkü, kendi adından da anlaşıldığı gibi, halka açık yayınlar yereldir.⁴² Katedral, resmi yapımçı imzasını taşıyan ve halka açık yerel stüdyolardan çeşitli bantları toplayan yerel sponsorlar bularak, kendi yayınları için ülke çapında bir

yayınlanma alanı yaratır. Her bantın başında, otuz iki saniyelik boş bölüm bulunur, burada sponsorlar kendi kısa girişlerini yapma olanağı bulurlar. Yerel muhafazakar kiliselerin halka açık kanallarda hakim olduğu bazı şehirlerde, birkaç kanal COH-TV'yi reddetse de, Katedral, Dallas hariç, bu şovları yayınlamada çok az problemle karşılaştı.

COH-TV, Katedral'in pazar günü ayininin yarım saatlik bir versiyonudur ve ülke çapında "Hıristiyan köktenciler tarafından sürekli yaptıklarının korkunç, iğrenç bir günah olduğu ve Tanrı'nın onlardan nefret ettiği" fikri kendilerine empoze edilmeye çalışılan gay ve lezbiyen gençlere ulaşma girişimi olarak algılanır.⁴³ Şov genelde köktencilikçe, özelde ise televanjelizme karşı, özellikle intihar oranının yüksek olduğu eşcinsel gençlere hitabeden ruhani bir panzehir vazifesi görür.⁴⁴ Piazza'nın gözlemlediğine göre, bazı çalışmalar, intihar girişimi oranının, dindar gay ve lezbiyenlerde dindar olmayanlardan bile daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. COH-TV her yaştan izleyici içindir, fakat özellikle gay ve lezbiyen gençlikten söz eder. Katedral'in 1998 Haziranındaki eşcinsel onuru ayininde, kilise korosu, yetişkinlerin gençliklerinde yaşadıkları izolasyon duygularını hatırlayıp, gay ve lezbiyen gençliğe ellerini uzatmasını isteyen "For Gay Generations to Come-Gelecek Eşcinsel nesiller İçin" şarkısını söyledi:

Etrafınıza bir bakın, bizi karanlıkta bulmaya gücü olmayan umutsuzluk içindeki çocuklar var. Tanrı'nın onları olduğu gibi sevebileceğinin kanıtı olarak, sizi yağmur sonrası parlayan gökkuşağı gibi görmelerine izin verin... Gerçeğinizi itiraf etmek için yapabilirseniz bize katılın, çünkü saklanmanın bedeli gençliğimizdir.

Piazza'nın kitap ve vaazları, Katedral'in broşürleri, ve

COH-TV yapımları gay ve lezbiyen gençliğe sık sık göndermeler yapar. Katedral medyası, çocukluğu yetişkinlerin cinsellik dünyasından ayrı tutulması gereken kutsal bir bölge olarak gören, Püriten ve homofobik kültüre tepki gösterir. Bu kültürde, yetişkinler, çocukları, paradoksal olarak, hem aseksüel, hem de heteroseksüel görürler. Sağcılar tarafından hala “çocuk tacizcisi” olarak suçlanan birçok gay ve lezbiyen, eşcinsellerin çocukluk döneminin umumi bir tartışma konusu olmasından bıkmışlardır.⁴⁵ COH-TV programlarını kaç gencin izlediğini bilemeyiz, ancak gay ve lezbiyen çocukların varlığını kabul eden başka bir TV kanalının olmadığı kesindir.

COH-TV ayinleri, AIDS’li erkeklerden oluşan “Positive Voices” korosuyla başlar. Daha sonra Piazza’nın vaazı ve Kilise Korosu yerini alır. Komünyon ekmeği yoktur ve bazı şarkılar kısılır, fakat yine de ayin eksiksizdir. İlahilerin çoğu, gay ve lezbiyenlerle ilgili sözler içerir. Örneğin:

Bir zamanlar insan değildik,
Şimdi Tanrı’nın insanlarıyız.
Gururlu kararlı insanlar
Hala özgür kalmak için çabalayan.
Nazik, sevecen insanlar
Hedefleri adalet olan;
İsa’nın adında birleşmiş.
Gay ve lezbiyen insanlar ⁴⁶

Katedral daha geleneksel ilahiler de söyler, ama bunların hepsi birleştiricidir. “*Faith of Our Fathers*-Atalarımızın İnancı”, “*Rise Up O Men of God*-Tanrı’nın erkekleri ayağa kalkın” gibi eski ilahiler bilerek kapsam dışı bırakılmıştır. COH-TV, birçok diğer Pazar sabahı TV kilisesi ayinlerine benzer, ama kulağa biraz farklı gelir. Bir tarafta koro, cübbeli vaazcı, yavaş org müziği gibi tipik bir TV

kilise ayinine benzeyen şeyler, diğer tarafta ise eşcinsel çocuklarla ilgili şarkılar, eşcinsellerin İncil modeli olarak hadımların gösterilmesi, sıra dışı bir TV izleme deneyimi sunar. Hem çok tanıdık, hem de çok yabancıdır.

Katedral, COH-TV'nin yayılması için halka açık kanalların bu alışılmamış kullanımına ek olarak, orijinal başlığı *Holy Homosexuals-Kutsal Homoseksüeller* olan, yarım saatlik bir tanıtım materyali de kullanır. *Holy Homosexuals* bir tanıtım klbinin tüm özelliklerini taşımaz. Fazla tekrarıcı değildir, saç çıkarma ürünleri veya fitness aletlerinin tanıtım kliplerinde olduğu gibi, bir talk-show ya da haber formatını da birebir taklit etmez. Tanıtım klbi ekranın altında sürekli Katedral'in telefon numaralarını yayınlar. İzleyicileri Katedral'in web sayfasına yönlendirir, Piazza'nın bir kitabının reklamını yapar, AIDS'ten ölen bir kişinin sevgilisinin matemi hakkında ücretsiz bir kitap hediye eder. Son sahnede, çeşitli tek ve çift eşcinseller, aile ışıklı beyaz bir stüdyoda, ruhani müzik eşliğinde gösterilir ve yine ekranın en altında Katedral'in telefon numarası vardır. Özellikle bu sahnenin profesyonel bir video görüntüsü vardır.

Video, WGN'de 1998 Ağustosunda, 13:00'da beş kez gösterilmek üzere planlanmıştı. WGN, Chicago'da bulunan, bağımsız, uydu kanalıyla ülkedeki tüm kablolu sistemlere iletilen bir istasyondur. Kablolu yayın kanalıyla tüm ulusa Pazar sabahı ayinini ücretsiz vermek gibi, bu da televizyon ağı içine girmenin yüksek maliyetlerini aşmak için düşünülmüş, masrafsız bir stratejydi. Buna karşın, her gösterim için yapılan dokuz bin dolarlık ödeme, Katedral'in o güne kadarki en yüksek medya harcamasıydı.

Katedral tanıtım klbinin yayınlatılmasına çalışırken, birçok engelle karşılaştı. Son olarak WGN tarafından ka-

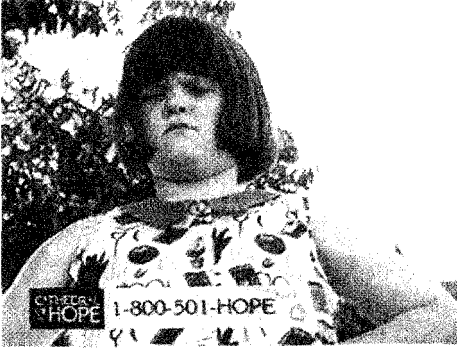
bul edilmeden önce, Odyssey Network, Discovery Channel, Lifetime, BET, ve USA Network tarafından reddedilmişti.⁴⁷ 1998 yılında Katedral, “fazla tartışmaya açık” diyerek yayınlama anlaşmasını bozduğu için WGN’yi mahkemeye verdi. WGN bu sırada, kilisenin de onayladığı değişiklikler önermişti. Başlığı *Umut Katedrali* olarak değiştirdiler ve tanınmaz hale getirmek için, Pat Robertson’un yüzünü bulanık göstermeyi kabul ettiler.⁴⁸ WGN avukatları, kararlarını savunarak, geçmişte de eşcinselliği dayatan programları reddettiklerini söylediler. Fakat, Piaza’nın gözlemediği gibi, gazeteler düzenli bir şekilde, muhafazakar Hıristiyan grupların ilanları kabul ediyorlardı: “Biz sadece, medyayı eşcinsellerin ne kadar kötü olduğunu anlatmak için kullanan insanların şaşkıncu saldırılarına karşı sesimizi duyurmak istiyorduk.⁴⁹ Aylar süren bir hukuk savaşından sonra, WGN, Nisan 1999’da programı yayınlamayı kabul etti.

Şayet nispeten ılımlı bir program olan, ve gece geç saatte yayınlanan *Holy Homosexuals* bile, TV için “fazla tartışmaya açık” ise, bu durum kültürün ne kadar homofobik kaldığının bir işaretidir. Video, Hıristiyan sağcılarının eşcinsellere yönelik nefretiyle ilgili kısa bir bölümle başlar. Bu bölümde “Evet, Tanrı homoseksüellerden gerçekten nefret eder”, “tövbe et veya yok ol” pankartları, yakın çekim yapılan birinin ağzından verilen “Tanrı sizi cehenne me mahkum edecek” sözleri, Pat Robertson’ın gay ve lezbiyenlere saldıran sözleri bulunur. Sonra kilise üyelerinin tanıklıklarına yer veren sahnelere geçilir ve Katedral’in kısa bir özgeçmişi verilir. Katedral’in köktencilerin çoğunlukta olduğu bir bölgede yer aldığı özellikle vurgulanır. Mimar Philip Johnson ve yeni katedralin öyküsü anlatılır, ardından Katedral’in bazı yardım projeleri ve İsa’nın ho-

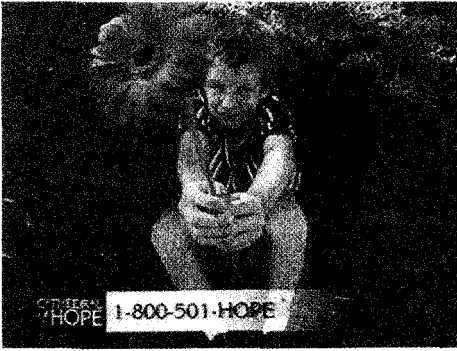
moseksüellikle ilgili hiçbir şey düşünmediği, mesajının yalnızca sevgi ve birliği kapsadığı sonucuna varan homoseksüel teolojisinin kısa bir tekrarı verilir. Tanıtım klibi- nin büyük bölümü, duygusal bir şarkı olan “*Everything Possible-Herşey Mümkün*” çalınırken, klip görüntüsü olarak kullanılır. Klip çocukları oynarken gösterir. Oğlan kıza bir çiçek verir, o da başka bir kıza verir, o da bir diğerine. Bir yerde, dar açıdan yapılan çekim, oldukça küçük bir kızı, kameraya meydan okuyarak bakarken gösterir ve o anda şarkının sözleri şöyledir, “Bazı kızlar güçlü ve cesur yetişirler.” (Şkl. 31) Ardından geniş açıdan yapılan bir çekimde küçük bir erkek çocuğu kameraya çiçek gösterirken ise sözler şöyledir: “Bazı erkek çocuklar uysal ve sevecendir” (Şkl. 32). Sonunda, Katedral’in tema şarkısı çalarken, bir dizi stüdyo çekimi yer alır. Her çekim, değişik insan görünümleri sergiler, bunların çoğu gay ve lezbiyen çiftler ve sevgilisi olmayan insanlar ile heteroseksüellerdir. Bazı gay ve lezbiyen çiftlerin çocukları vardır. Bir yerde, iki adam kız çocuklarını yanağından öpmek üzere eğilirler. Son anda çocuk güler, başını eğer ve iki adam birbirini dudaklarından öperler.

Holy Homosexuals, çocuklara, gay ve lezbiyen yetişkinlerin “olumlu görüntülerini” vermeye çalışır. Sağ, gay ve lezbiyenlere “Amerikan ailesini” tehdit ettikleri gerekçesiyle saldırırken, bu klip kimi alternatif “aile tercihleri” sunar ve bunu yaparken “Biz size benziyoruz” demeye de çalışmaz. Mona West’in açıkladığı gibi,

Klibin, “bakın, görüyormusunuz, biz de aynen diğer herkes gibiyiz” mesajını vermesini istemiyoruz. Çünkü, “evet bizim de aile değerlerimiz var ve aynen size benziyor” dersek, dinci sağ söylemin hazırladığı tuzağa düşeriz.⁵⁰

ŞKL. 31-32 UMUT
KATEDRALİ EŞCİNSEL VE
LEZBİYEN ÇOCUKLARIN
VARLIĞINI KABUL EDER:
"BAZİ KIZLAR GÜÇLÜ VE
CESUR YETİŞİRLER..."

"...BAZİ ERKEK ÇOCUKLAR
UYSA VE SEVECENDİR."

Stüdyo görüntüleri, tek kişileri, çocuklu ve çocuksuz çiftleri, "değişik tür" aileleri sembolize eden kişileri içerir. Videonun alternatif aile resimleri ılımlıdır ve West'in iddiası pek inandırıcı değildir, bununla birlikte klipte amaçlanan, Hıristiyan dinci sağının savunduğu aile değerlerinin eşcinsel versiyonunun desteklenmesi de değildir. Pizaza'nın gay ve lezbiyen çiftler için derlediği kitapta yazdığı gibi, "Amerikan ailesinin düşmanları mı? Keşke öyle olsa!" Bunun anlamı, geleneksel ailenin asla muhafazakar evanjeliklerin hayal ettiği gibi ideal bir örnek olmadığı ve artık, eşcinsellerle lezbiyenlerin biyolojik olmayan aile türlerine yeni modeller yaratmasının zamanının geldiği-

dir.⁵¹ Örneğin, Piazza ve eşinin Lezbiyen bir çiftle beraber ebeveynlik yaptıkları iki çocukları vardır. Piazza ikisinin de babası, kadınlardan biri ise annesidir.⁵²

Holy Homosexuals'da Piazza'yı, eşini ve çocuklarını görürüz, ama dörtlü ebeveynlik şemasını işaret eden herhangi bir görsel öge yoktur. Başka bir deyişle, istenirse "Amerikan ailesine" daha agresif bir şekilde saldırılabilir. Diğer yandan, klip eşcinsel çocukları göstererek, homofobik panik düğmelerine basar. Soldakilerin çoğu, eşcinsel Hıristiyan aileleri muhafazakar ve asimilasyoncu olarak değerlendirse de, Sağ, bu görüntüleri meydan okuyucu hatta küstah olarak yorumlar. Hem çocuk cinselliğinden korkan, hem de homofobik olan bir kültürde, gay ve lezbiyen çocuk görüntüleri, nötr olmaktan çok uzaktır.

Bununla birlikte, buradaki görüntü dinamiklerini açıklamak açısından, "liberal", "muhafazakar", "Sol", "Sağ" gibi terimlerin yetersizliğine dikkat çekmek isterim. Bir Hıristiyan videosundaki lezbiyen çocuk görüntüsüne "liberal" veya "muhafazakar" denemez. Çocuğun duygusal görüntüsü, bütün politik kamplar tarafından iddialarını desteklemek üzere kullanılan şifrelerden biridir. Tüm taraflar, bu görüntüleri göstererek çocuklara yardım ettiklerini düşünseler de, aslında hayal ürünü, sembolik bir çocuk adına bu görüntüleri üretmekte ve bunun sonucu olarak ta, hoşgörü ve hoşgörüsüzlük, haklar ve hakların reddedilmesi, normallik ve anormallikle ilgili fikirler adına bu görüntüyü kullanmaktalar.⁵³ Colorado'da gay ve lezbiyenlerin toplumsal haklarına karşı çıkmak adına örgütlenen, "Aile Değerleri İçin Colorado Örgütü", eşcinsel onuru geçit törenindeki bir çocuğu gösteren bir tanıtım görüntüsü hazırladı. Tanıtım klibinde, çocuğun giderek yaklaşan yakın çekim görüntüleri tüm yüz ekranı kaplayınca

son buluyordu.⁵⁴ Katedral, çocuğun görüntüsünü daha soylu bir amaç için kullanmış olsa da, yine de çocuğun görüntüsünü *kullanmaktadır*. Buradaki esas fark, Colorado grubunun yetişkin cinselliğinin tehdit ettiği bir çocuğu göstermesi, Katedral'inde ise, cinselliğin “masum” olarak temsil edildiği ve yetişkin dünyasından çok uzak bir çocukluğun gösterilmesidir. Fakat bu ikonografinin tam tersi de hayal edebilir, Katedral'in bir göstericinin kucağında ağlayan bir çocuğu göstermesi veya “Aile Değerleri İçin Colorado Örgütü”nün, mutlu Heteroseksüel bir çocuğu karşı cinsle yönelik “masum” bir şekilde kur yaparken göstermesi gibi.

COH-TV, her ne kadar Hıristiyan sağa ve daha spesifik olarak televanjelizme tepki gösterse de; Katedral, medya faaliyetlerini sağa karşı tamamen tepkisel veya savunmacı bir manevra olarak görmez. Aslında Katedral, dinci sağın nefreti(ve eşcinsel Hıristiyanlar açısından kendine yönelik nefreti) yayarak yol açtığı korkunç hasarın farkında olmasına rağmen, Hıristiyan sağı kendisi açısından yararlı da bulur. COH-TV direktörü Paul Taylor'ın açıkladığı gibi,

Dinci sağ, Hıristiyan yayın kanalları ve oralarda bize karşı olan herkesten bizim medya çalışmamızı yapmalarını bekliyoruz. Çünkü onlar bizim davamızı, gerçek renklerini göstererek ve bizim ne kadar korkunç insanlar olduğumuz hakkında konuşarak desteklemiş oluyorlar. Hoşgörüsüzlük söylemi, öne sürdükleri nefretin içeriği, dünyadaki diğer insanlara Hıristiyan köktencilerin, dinci sağın ne kadar büyük bir yanlış yaptığını gösteriyor. Biz onların anlattığı gibi değiliz.⁵⁵

Katedral gay ve lezbiyenlere saldırmak için, dinci sağın İncil'i kullanacağını bildiği, Lott ve Armye olayında da ol-

duğu gibi, her zaman, karşı iddia ve basın bildirimleri vermeye hazırdır. Carver şöyle diyor: “Her zaman, dinci sağın bize karşı nefretle dolu olan tavrına karşılık vermeye hazır olmalıyız. Gay ve lezbiyen olaylarında her zaman fırsatçı davranıyorlar. Bunu kendimiz için bir fırsat haline de dönüştürebiliriz.⁵⁶

Paul Taylor, Katedral’in böyle bir saldırıyı nasıl bir fırsata dönüştürdüğüne bir örnek gösteriyor. Pat Robertson’ın kanalı CBN, katedralin yeni binası hakkında yayın yaparak, mimari proje ve mimarlık bedeli olarak 100,000 dolar bile toplayamadıklarını söylüyor. Piazza, CBN klibini iki Pazar ayınında gösteriyor ve Taylor’ın anlattığına göre şunları söylüyor:

‘Şimdi biz, Pat Robertson ve CBN’ye seslenmek istiyoruz. Onlar hatalı. Proje için ödeyecek paramız var, yalnızca daha toplayamadık. Ve, şimdi bunu yapacağız.’

Bunu söyledikten sonra, bağış zarfını eline aldı, öndeki tekerlekli arabaya koydu. O noktada, tüm cemaat gelip zarflarını bıraktı ve 134,000 dolar topladık. İşte medya böyle kullanılır!⁵⁷

Bu belki teleevanjelistlerin fon sağlama stratejilerini anımsatarak biraz fırsatçılık gibi gelebilir ama ortaya çıkan tablo olağanüstüdür. Bir çoğu, CBN’nin kesinlikle izlenmekte olduğu muhafazakar evanjelik evlerde yetişmiş kilise dolusu gay ve lezbiyen düşünün. Şimdi onlar dünyanın en büyük gay-lezbiyen kilisesinde, birleşmiş erkek-erkek, dişi-dişi sembolleriyle, süslü buzlu camla çevrili, pembe üçgen kürsüden vaaz veren bir papazı dinliyorlar. Birden, kürsüyle buzlu cam arasındaki iki büyük ekrana Robertson’ın görüntüsü veriliyor. Yaygın eşcinsel karşıtlığı hissi adeta fıskırıyor ve kelimelerin bu kez amaçlanan-

dan farklı bir etkisi oluyor. İzleyicilerin bağışları yalnız yeni bina için değil; bu bağışlar aynı zamanda dinci sağa karşı tepkinin sembolü haline geliyor. Cemaat klibin kurbanı olmuyor, tersine, kolektif deneyimle güçleniyor. Bu da, dinci sağı Katedral'in amaçları için kullanmanın bir yolu. Piazza'nın da açıkladığı gibi, her zaman davetler alıyor, fakat, Katedral'in yararına olduğunu hissetmediği sürece, Hıristiyan sağla herhangi bir tartışmaya girmiyor. Bunu açıklamak için de İncil'e dönüyor:

Nehemya kitabında enteresan bir ayet var. Hadım ve belki de homoseksüel olan Nehemya, yeniden inşa etmek üzere tamamen harabolmuş olan Kudüs'e geri döner. Duvarın üzerine çıkıp Kudüs'ü tekrar inşa etmekteyken, bazı Yahudiler duvarı yeniden inşa ederse, saldırıya uğrayacaklarından korktuklarını söylerler. Çünkü mevcut durumdan bazı yararlar sağlamaktadırlar. Bu yüzden ona haber göndererek gelip kendileriyle yeniden inşa etme stratejisi hakkında konuşmasını isterler. Ve, o şöyle der, 'Harika bir iş yapıyorum, aşağı gelemem.' İşte bu benim bu kiliseyle ilgili perspektifime benziyor. Trent Lott ve diğerleri istediklerini söylesinler, fakat biz harika bir iş yapıyoruz ve yaptığımız şeyi geliştirecek bir neden dışında aşağı inmeyeceğiz.⁵⁸

Katedral, COH-TV ve *Holy Homosexuals* tanıtım klibinin de yardımıyla, sağ-kanat Hıristiyanlar'dan gelen saldırılara rağmen "harika bir iş" yapıyor. İncil'in yorumlaması konusundaki savaşta, kendilerinin kazandıklarını hissediyorlar.

VAHŞETİN ORTASINDA HAYKIRAN SESLER

İlerici toplumsal eylemlerle bağlantılı bir Hıristiyanlık tarihi de vardır. (Afrikalı Amerikalıların insan hakları hareketi, kurtuluş teolojisi, Quaker eylemciliği gibi). Bununla birlikte kuvvetli bir dini muhafazakarlığın günümüze hakim olan çağdaş ikliminde, birçok Hıristiyan'ın daha önce (ve hala) barışçı, feminist, eşitlikçi ve çevreci olduğunu hatırlamak zordur. “Hıristiyan” ve “Sağ” sözleri ağızdan kolaylıkla çıkar ve bunun sonucu olarak, kiliselerinde eşcinsel olarak dar bir alana hapsedilen homoseksüel Hıristiyanlar, eşcinsel topluluğunda da Hıristiyan olarak dar bir alana hapsedilmiş olurlar. Bir bilim adamının da işaret ettiği gibi,

Eşcinsel ve dindar olmak... kendinizi halen marjinal olan bir azınlığın içindeki marjinal pozisyonlara yerleştirmeniz anlamına gelir: Birçok gay ve lezbiyen, Hıristiyan'ın da dediği gibi, kilisede eşcinsel olarak bulunmaktan daha zor olan şey, eşcinsel arkadaşlarımızın karşısına Hıristiyan olarak çıkmaktır. Orada tepki, en iyimser olarak, anlaşıl-mamak, bazen de düşmanlıktır: Hain olarak algılanırsınız... bu iki özelliğin aynı insanda olması beklenmez- ikisinden birinin diğerini iptal etmesi gerekir.⁵⁹

Umut Katedrali, açık ve net olarak bu iki kimliğin birbirini dışlamadığını gösterir; hatta bu iki kimlik gayet uyumludur, der. “Eşcinsel köktenciler” ise aksine, pratikte değilse de teoride, bu ikisinin bir arada bulunmasının bir tutarsızlık olduğunu savunur.

Katedral, eşcinsellik ve Hıristiyanlığın birlikte var olabilecek iki kimlik olduğunu göstermenin ötesinde, fundamentalist ve post-fundamentalist kimlikler arasındaki

kültürel pazarlığı da gösterir. Bu, eski kültürel ilişkinin tekrar yapılandırılarak, yeni İncil yorumları ve yeni politikalar sağlanması işlemidir. Bu “yeni politikaların” nasıl konumlandırılacağı sorgulanmaya açıktır. Kendilerine “ılımlı” demeye çekinen eşcinsel Hıristiyanlar, Güney’li Baptistler için “radikal”, Güney’li Demokratlar için “liberal”, New York’taki homoseksüeller için “muhafazakar” hatta “sağcı” görüneceklerdir. Katedral cemaatini anlamının yolu, onları bu kategorilerden birine dahil etmekten çok, tamamen kendine has bir politik duruşu temsil ettiklerini kabul etmekten geçer.

“Kültürel Çalışmalar” araştırmacıları, alt-kültürleri, içsel olarak dinamik olmakla birlikte, grup kimliği anlamında değişmez varlıklar olarak kavramsallaştırır. Bu yorumsal çerçeve içinde, pornografi yazarları romantik roman okumazlar, romantik kitapları okuyanlar ise, pembe dizi izleyicisi değildir. Tabii ki gerçek hayatta, bu kimlikler üst üste binebilir. İnsanları alt-kültür başlıkları altında kavramsal olarak gruplamamız sadece pragmatiktir. Katedral üst üste binen çoklu kimlik tartışmasına bir örnek olarak ortaya çıkar, ancak bu daha da ileri götürülebilir. Bir grubu “post-fundamentalist” ve “eşcinsel Hıristiyan” olarak gruplarken, Katedral üyelerinin sahip olabilecekleri Güneyli, beyaz, profesyonel, orta sınıf üyesi ve buna benzer başka kimlikleri görmezden gelebiliriz. Katedral, çoklu kimlik tartışmasını dikkate almanın önemini açıkça gösterir. Bu kilisede hemen hemen herkes, dini inanç ve cinselliği birbirine bağlı iki kimlik olarak algılar. Benim bu bölümde odaklandığım nokta da, bu iki kimliklilik durumu oldu. Bununla birlikte, çok sayıda kişinin üye olduğu küçük ruhani tartışma gruplarına ilişkin *Circles of Hope* rehberine bir bakıldığında, birçok başka kimliğe de rastlanır.

Bu grupların arasında *Legacy* (50 yaş üstü), *Mickey Mouse Club* (Çocuklar), *Parents* (Ebeveynler), *Twenty Something*, *HIV-Positive (ADIS)*, *Shouts in the Wilderness* (Vahşetin ortasındaki haykırışlar) gibi birçok kimlik grubu bulunmaktadır. *Shouts in the Wilderness*, ilhamını Matta 3:1-4'den alır:

O günlerde Vaftizci Yahya ortaya çıktı. Yahudiye, çölünde şu çağrıda bulunuyordu: “Tövbe edin! Göklerin Egemenliği yaklaşmıştır.” Nitekim Yeşaya peygamber aracılığıyla sözü edilen kişi Yahya’dır. Yeşaya şöyle demişti: Çölde yükselen ses, “Rab'bin yolunu hazırlayın, geçeceği patikaları düzleyin” diyor. Yahya'nın deve tüyünden giysisi, belinde deriden kuşağı vardı. Tek yediği, çekirge ve yaban balydı.

Bazı deriler giyen sado-mazoşist Hıristiyanlar, çoklu kimlik oluşumunu ve homoseksüellerin İncil yorumunu yeni bir alana taşırlar. İncil, “İsa'nın bedeni olan kilise, Tanrı'nın yarattığı deri kıyafetlere bürünen ve deriyi sevenleri selamlar” diyen eşcinsel sadomazoşist Hıristiyanlara için de bir ilham kaynağıdır.⁶⁰ Çekirgeler ve yabani bal kulağa hiçbir zaman bu kadar seksi gelmemiştir. Sado-mazoşizm hiçbir zaman bu kadar kutsallaştırılmamıştır. Eşcinsellik, deri, Hıristiyanlık ve postfundamentalizm hiçbir zaman bu kadar iç içe geçmemiştir. Öyle görülüyor ki, Hıristiyan sağ gay ve lezbiyenlerin susturulmasını ve ıssızlığa terk edilmesini istese de, Umut Katedrali, büyük bir başarıyla, eşcinsel Hıristiyanların sessizliğine bir son vermiştir.

Katedral muhafazakar evanjelik kültürden bütün farklarına rağmen, gördüğümüz gibi, yine de Pat Robertson'la bazı benzer özellikleri paylaşır. Her iki taraf da, kimlik

oluşumu için tanıklığın gerekli olduğunu düşünür, her iki tarafta, fikirleri için mezhep değiştiren kişiler arar ve seküler medya ürünlerinden yararlanır. İkisi de alt-kültürdür, “dıştakiler”i içine alıp “içerdekiler” haline getirmeye ve böylece genişlemeye çalışırlar. Yani kendi ruhani ve politik saflarına gelecek kişilerin peşine düşerler. Bunu gerçekleştirmek için, medyanın önemli bir araç olduğunu düşünürler, fakat medya, amaçlarına ulaşmak için kullandıkları araçlardan sadece biridir.

Beş ve altıncı bölümler, medya üretiminin kendileri için olmazsa olmaz derecede önemli olduğu Hıristiyanlarla ilgilidir. Bu bölümlerde, özellikle, filmleri kanalıyla izleyicilerde doğüstü değişiklikler meydana getirmeye çalışan, bilimsel ve apokaliptik film yapımcıları incelenecektir. Diğer Hıristiyan medyasında olduğu gibi, bu filmler de, kutsalla dünyevi, duygusalla ussal, doğüstü ile olağan arasında gidip gelmektedir. Ve aslında bir kez dikkatle incelendiğinde, bu tür kutuplaşmaların hepsi bir anda dağılır.

ÜÇÜNCÜ KISIM
FİLM YAPIMCILIĞI

BÖLÜM BEŞ

Tanrı'yı Mikroskop Altına Almak:

Moody Institute of Science'ın Sadakat Sineması

BUGÜNÜN EVANJELİKLERİ, savaş sonrası Amerika-
sında, çocukların güven içinde okullarına gittiği, aile-
lerin kiliseyi ihmal etmediği, annelerin birer mutlu ev ka-
dını olduğu, eksiksiz, bir boşanmanın hayal bile edileme-
diği bir “Altın Çağ” yaşandığını iddia ederler. (Şkl. 33). Bu
kadar “mükemmel” bir dünyanın, Hıristiyan medyasının
papazlarına gereksinim duyması beklenemez. Bununla
birlikte, geçmişe ilişkin bu hayalci görüntü, seçici bir hafı-
za kaybının ürünüdür. Gerçekte, 1950’lerde Amerikalıla-
rın çoğu “İsa lehine kararlarını vermemişlerdi” ve o za-
manki evanjelikler, bugünküler gibi, günahlarla ve ahlak
bozukluklarıyla savaşmakla meşguldü. İnsanları kurtar-
maya can atan, Hıristiyan film yapımcıları için, o zaman
gündemde olan soru, medyanın insanları kurtarmak için
nasıl bir rol oynayabileceğiydi.

Çok iyi biliniyor ki, Oral Roberts, Billy Graham ve di-
ğerleri, radyo ve televizyonla ilgileniyordu. Daha az bili-
nen ise, küçük bir grup evanjeliğin film yapımıyla uğraşı-
yor oluşuydu. Bir alt-kültür olgusu bile sayılamayacak bu
bilimsel filmler, devlet okulları ve hava kuvvetleri eğitim

Focus on the Family

with Dr. James C. Dobson
August 1965 - 1966

ŞKL. 33 EVANJELİKLER
1950'LERİ, AİLE DEĞERLERİ-
NİN ALTIN ÇAĞI OLARAK İLAN
EDERLER.

kampları gibi dünyevi mekanlarda izleyicilere gösteriliyordu. Yalnızca asker izleyiciler milyonları buluyordu: 1945-1958 yılları arasında, her defasında 200 ila 1,500 kişinin bulunduğu 200,000'den fazla gösterim yapıldı. Bu bilimsel filmleri, yeni oluşan dini ürünler endüstrisinin dağıtım kanalı olan, Hıristiyan kitabevlerinin ortaya çıkışından yirmi yıl önce, Hıristiyan medya üretiminde devrim yaratan ev videosunun ortaya çıkışından ise, otuz yıl önce piyasaya çıkmıştı.

1950'lerin ortasında ortaya çıkan bu filmler, günümüz evanjelik medya kuruluşlarının yaptığı gibi, sadece duygulara hitap edip, kendini yetiştirme hakkında terapatik fikirler ortaya atmak yerine, tartışmaya açık ve rasyonel bir nitelik taşımaktaydı. Bugünün sulandırılmış pop ezgileri veya "dini" fakat ekümenik video dizilerinden farklı ola-

rak, 1950'lerin evanjelik filmleri, Hıristiyan olarak damgalanmalarına yol açan bir kurtuluş mesajı içeriyordu. O zamanlar filmlerde verilen mesajın “sekte” olmadığı düşünülüyordu. Çünkü, Hıristiyan bir kimliğe sahip olmalarına karşın özellikle evanjelik bir nitelik taşıyorlardı: Kurtuluş mesajı aşırı uzun ve ayrıntılı bir bilimsel hikayenin içine sıkıştırılmıştı ve anlatıcı “Yaratan”dan söz etse de, İsa’dan pek söz etmiyordu. Birçok muhafazakar evanjelik (ve köktencilik), belki de bu filmleri ruhani yönden hafif buluyordu.

Sonuç olarak, bu filmler, seküler izleyici topluluğuna ulaşma çabası gösteren, eski Hıristiyan medyasına mükemmel bir örnek oluşturuyor. Ortaya çıkan ürün sulandırılmış olabilir, fakat, birçok çağdaş üründen farklı olarak, dini amaçları açısından muğlak değildi. *Moody Institute of Science* (MIS) tarafından yapılan bu bilimsel filmler “dünyanın içinde olup da dünyaya dahil olmamayı” başardı.

1945-1962 yılları arasında yaşadığı altın çağ sırasında MIS, marjinal Hıristiyan yapımcı Irwin S. Moon’un idaresinde, otuz film üretti. Bu (televizyon için otuz dakikaya indirilmiş) kırk-beş-dakikalık gösterimler, Hollywood devresinin dışında üretilip dağıtılmış ve seyircilere sunulmuştur. Ama, asla geleneksel sinema salonlarında değil. Yine de, ilkokullar, yabancı misyonlar, dünya fuarları ve kiliselerde onları milyonlarca kişi izlemiştir. Hatta, hava kuvvetleri erlerinin, Başkan Truman’ın Karakter Rehberliği Programı’nın bir parçası olarak, bunları izlemesi zorunlu tutulmuştu. *Moody Bible Institute*’ın arşiv dokümanlarına dayanan bu bölüm, MIS filmlerinin, 1940’lardaki başlangıcından, 1950’lerde televizyonlarda görülmesine ve 1960’larda “uzay-çağı evanjelizminde” üstlendiği misyoner görevinde yeniden kullanımına kadar üretim ve

kabul görme aşamalarını gösteriyor. Bu filmler, başlangıçta, savaş sonrası Amerika'nın dini ortamıyla iç içe geçmiş filmlerdi fakat, 1960'larda devlet tarafından desteklenen yerlerde gösterilemeyecek kadar "fazla dini" nitelikli bulunmaya başlandı. Gerçekten de, günümüz evanjelik medyasında, tipik bir özellik haline gelen birden çok anlama sahip belirsiz mesajlara bu filmlerde rastlanmamaktadır.

Moody Bible Institute, ilk kez 1886'da Chicago'da kurulduğunda, henüz bilim müfredata dahil edilmemişti. 1945'te Moody'nin yönetim kurulunun, California'da, evanjelik bilimsel filmler üretmek üzere *MIS*'in kurulmasına karar vermesi, gerçekten bir dönüm noktasıydı. Aslında, enstitünün başkanının muhafazakar mütevelli heyetini *MIS*'i kurmaya ikna etmesi üç yıl sürdü. Sonunda boyun eğmeleri belki de sürpriz olmamalı, çünkü enstitü kurtarılmış ve kurtarılmamış izleyici topluluklarına hitap etmek açısından medyanın gücünü daha o zamanlar anlamıştı. Dwight L. Moody'nin bizzat kendisi, 1880'lerde kendi yeniden doğuş reklamını yapmak üzere gazeteden bölüm satın almış ve evanjelik arkadaşlarını şaşırtmıştı. Ayrıca enstitünün radyo istasyonu *WMBI* de ülkedeki en eski radyo istasyonlarından biridir. Yine de, enstitü *MIS*'e kıyasla daha köktenci gibi görünür. Enstitü öğrencileri Hollywood filmlerine gitmemek, içki ve sigara içmemek, küfretmemek ve randevularına yalnız gitmek zorundaydı. *MIS* filmleri ise aksine, yoğun olarak kitle kültürüyle ilgiliydi, dünyevi bir form olan sinemayı başka bir dünyanın mesajını yaymak için kullanıyordu.

Aslında *MIS*, tam da Billy Graham, Carl Henry ve Charles Fuller'ın köktenci ayrımcılıktan evanjelik dünyevi ilişkiye doğru yönelen yeni bir hareket başlattıkları dönemde ortaya çıktı. *MIS* filmleri neo-evanjelikler gibi po-

litikadan uzak durmayı tercih etmesine karşın, kurtarılmamışları bularak ikna yöntemiyle onları değiştirmeye çalıştı. Bilim ve din arasında bir çelişki değil, uyum gören MIS, Tanrı'nın varlığının deney tüpündeki moleküllerin reaksiyonu kadar rasyonel bir şey olduğunu iddia etmekteydi. Buna göre, filmin yarattığı sihir yoluyla, Tanrı'nın “gerçekleri” deneysel olarak kanıtlanabilirdi. Hıristiyanlığa bilimsel açıdan yaklaşan *MIS* filmleri, duygusal diriliş taktiklerini reddedip “modern” ve rasyonel bir evanjelik stratejiiyi tercih etti. *MIS*'in kurucu ve idarecisi Irwin S. Moon'a göre, “Yalnızca eski kafalılar bilimle Tanrı arasında bir çelişki arar. İncil'de bilimsel olmayan hiçbir şey yoktur.”¹ *Moon'un filmlerinden her biri*, Tanrı'nın sözlerinden ibaret olan İncil'den önce, Tanrı'nın yaptığı işlerin kitabı olan doğal dünyanın görkemine odaklanır. Çoğu zaman, filmin son anlarına kadar Tanrı'dan söz edilmez. O zamanlar, bazı Hıristiyanlar bunu bir taviz olarak görmüş olsa da, evanjelik olmayan izleyicileri cezbetmek için bunun etkili bir yol olduğu ortadadır.

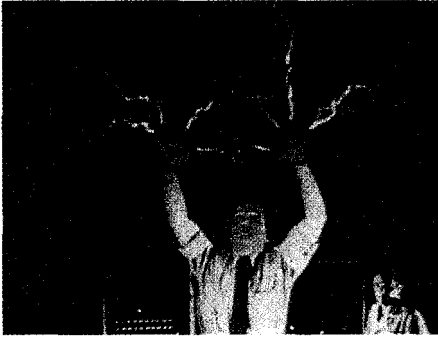
MIS, hem seküler, hem de Hıristiyan basında tanıtım yapma yoluna gitti ve filmlerinin orijinal konuları bir süre sonra, MIS'in evanjelik olmayan branştaki süreli yayınlara dönebileceği anlamına geliyordu. *City of the Bees-Arılar Şehri* (1962) hakkında bir film değerlendirmesi, önce arıcıların hobi dergisi *Gleanings in Bee Culture*'da yer aldı, daha sonra da Amerikan Arıcılık Federasyonu, Tarım Departmanı ve 4-H Kulübüne terfi etti. *Red River of Life-Hayatın Kırmızı Nehri* (1957), ölü insan kalbini suni bir pompanın yardımıyla çalıştırırken çekilen, başarılı fotoğraflar sayesinde, *Look* ve *Scientific Monthly*'de, yer aldı. MIS, *Journal of the Society for Motion Picture and Television Engineers*'ı da etkiledi ve MIS yapımlarının teknik

buluşları zaman zaman buralarda da yayınlandı. MIS sık sık prime-time televizyonda da gösterildi. 1959'da, bir Moody temsilcisi, ünlü "milyon volt" gösterisini (bir milyon voltluk enerjiyi bedeninden geçirerek) *I've Got a Secret* programında yaptı. (Şkl.34) Bir televizyon eleştirmeni, olayı "insanın gözlerini yuvalarından çıkartan bir olay" şeklinde niteledi.² 1964'te Moon, *Steve Allen Show*'da hit haline geldi ve yapımcılar haftalık program önerdiler.³ Seküler izleyicilerin peşinde olan MIS, besbelli ki o dönemin köktencilerinden ayrı duruyordu. İnsanları cehennem alevleriyle korkutma nutukları artık sona ermiş, bunların yerini deney tüpleri ve elektrik şovları modası almıştı.

FİMLERİ "DÜNYANIN İÇİNDE OLUP DA DÜNYAYA DAHİL OLMAYACAK ŞEKİLDE" KULLANMAK

Bir basın açıklaması sırasında Moon'un söylediğine göre, kendisi Hollywood'da yetişmişti; ki kiliseye göre Hollywood yapımları şeytanın ürünüydü. Oysa ki Moon, "bu ürünleri İncil'i eğlenceli bir tarzda tanıtmak için kullandı."⁴ Moon, sinemanın tabiatı gereği şeytani bir nitelik taşımadığı, aksine karanlığın güçleriyle savaşmak için kullanılabileceği fikrindeydi. MIS, MGM editörlerinden birini ilk yapımları arasındaki *God of Creation-Yaratılışın Tanrısı (1945)* ve *God of the Atom (1947)* filmlerini analiz etmeye davet edecek kadar ileri gitti.

Editör "Creation" ve "Atom"u baştan sona değerlendirdi... "Gişe yapma imkanını" elde etmemiz bizim için harika bir olay... şu Allahsız Hollywood karakteri, filmin çok büyük bir mesajı olduğunu söylüyor- hatta "onu etkilediğini" bile ifade ediyor. Eleştirisi, esasen hikayenin esas anlamını verecek kimi sahnelerin acımasız bir şekilde kesilmesi etrafında dönüyordu... Filmin basımını durdurduk.

ŞKL. 34 HİRİSTİYAN FİLM YAPIMCISI IRWIN S. MOON, MİLYON VOLTLUK ELEKTİRİĞİ BEDENİNDEN GEÇİRİP PARMAKLARINDAN ÇIKARARAK TANRI'NIN VARLIĞINI KANITLIYOR.

Önemli sahnelerin kesilmesi tabii ki sonunda gerçekleşecek.⁵

Sonuçta Moon, Hollywood filmlerini onaylamıyor olabilir, ancak, izleyicinin ilgisini arttıracak sırlara vakıf olan şu 'Allahsız karakterden' öğüt almayı da ihmal etmez. Filmleri her ne kadar eğlenceli ve cazibe sahibi filmler olsa da, Moon asla "Hollywood tarzı" nı benimsemedi. Örneğin *Cinerama* (zamanının IMAX'ı) 1940'ların sonlarında bir film yapmasını istediğinde, reddetti çünkü, insanların teoloji değil heyecan bekleyeceğini biliyordu. Ona göre, bu tip dalaverelerle İncil dinletilmek istenen bir insan, ilgisini bütünüyle kaybedecekti. Aynı nedenle, MGM'in MIS filmlerini seküler salonlarda gösterme önerisini de reddetti. Walt Disney için doğa belgeselleri çekme teklifini de reddetti çünkü, bu tür ticari işler, ikna edici bir tartışma ortamı yaratacak şekilde gösterilmeyecekti. (Moon yine de Disney'e ücretsiz sahneler çekti ve bunun karşılığında Disney, MIS'e *God of Creation*'da kullanılmak üzere *Fantasia*'dan birkaç saniyelik bir animasyon verdi." Altıncı bölümün de göstereceği gibi, Moon'un tavrı filmlerinin seküler yerlerde gösterilmesi için, çok hevesli olan ve türlü dalaverelerle, dini film izletilmek istenen kişilerin ilgilerini bütü-

nüyle kaybetmelerinden kaygılanmayan, bugünün Hıristiyan film yapımcılarından çarpıcı şekilde farklıydı.

Evanjelizme içten bir bağlılık duyan ve dünyanın içinde olmakla birlikte dünyaya dahil olmama kararlılığını gösteren MIS, birçok kararsız evanjeliği kazandı. Şüphesiz, muhafazakar camiada çok saygın bir yere sahip olan, Moody Bible Institute'a bağlı olmak da bunu kolaylaştırdı. Dwight Moody de Moon'a benzer bir şekilde evanjeliklerin politikaya girmesine karşıydı. Tarihçi George Marsden'a göre: "Moody, 1870'lerin ve 1980'lerin ulusal karakteriyle uyumlu olan bu çizgiyi, evanjeliklerin 19. yüzyılın başında benimsediği, günah ve kutsallığın toplumsal boyutlarına direkt olarak vurgu yapan anlayıştan ayrı tutmak için elinden geleni yaptı."⁶ Moody, fakirleri doyurmak, fahişelere yardım etmek ve kimi yasakların getirilmesi için ortalığı birbirine katmak yerine, ruhları kurtarmaya odaklandı. Moody'e göre, "kiliseyle dünya arasına bir çizgi çekilmeliydi ve her Hıristiyan her iki ayağını da dünyadan çekmeliydi"⁷ Bu çizgi, hemen hemen yüzyıl boyunca hiç bocalamadan devam etti.

Moody gibi MIS de politikadan kaçındı. Tek bir istisna hariç: Filmleri çok açık bir şekilde "Ateist materyalizmle", yani komünizmle savaşmak üzere tasarlanmıştı. Gerçekten de enstitünün en başarılı filmlerinden biri olan *City of the Bees*, apaçık bir şekilde anti-komünist bir filmi. Moon, arıların soğuğa dayanıklılığını öven bir Sovyet filminden ilham almıştı. Kendi filminde ise Moon, arı toplumunda işsizlik, işgücü idaresi problemi, suç, çocuk suçu, otoriteye karşı koyma gibi şeylerin olmadığını gözlemliyordu. Bu verimli, fakat aşırı derecede acımasız bir topluluktaki. Arılar ölünceye kadar çalışmak zorundaydı, erkek arılar çiftleşme döneminden sonra öldürülüyordu, yu-

murta yapamazsa kraliçe bile öldürülüyordu. Arılar içgüdüleriyle bu şekilde yaşayabilirdi, fakat insanlar ancak zor kullanılarak bu şekilde yaşamaya mecbur edilebilirdi. En kötüsü, arılarınkine benzer bir yaşam biçimi önerenler, insanların içgüdüleriyle değil kendi tercihleriyle uydukları On Emir'de ifadesini bulan doğru ve yanlışın mutlak değerlerine inanmamaktaydı.

City of the Bees doğrudan komünizme hitap eden tek MIS filmidir. Bununla birlikte, Moon'un diğer filmleri de Tanrısal vurguları nedeniyle, örtük bir biçimde anti-komünistti. 1948'de, eski Amerikan Hava Kuvvetleri istihbarat subayı Edgar C. Bundy, Moon'la birlikte, bir "Komünizm Tehdidi" turuna çıkarak, farklı yerlerdeki insanlara *God of Creation*'ını ve Moon'un diğer filmleri gösterdiler. 1950'de General Douglas MacArthur, MIS filmlerinin Japonca ve Korece kopyalarını istedi. Telgrafında "bu filmlerin Allahsız Komünist saldırganlarla savaşıyan Korelilere ilham ve cesaret kaynağı olacağına inanıyorum" diyordu.⁸ Bunun ardından *God of Creation*, 38. paraleldeki Kore birliklerine ve Güney Kore'de, Shidi dağı bölgesinde komünistlerin yıktığı köylere gösterildi.⁹

Anti-komünizm, Soğuk Savaş Amerika'sında mutlak bir değerdi. Buna karşın evrim teorisine karşı açıkça savaşmak tamamen başka bir şeydi. Çoğu MIS filmi, zımnı olarak yaratılışçı olsa da, yapımcular açıkça evrime muhalif bir duruştan kaçınmaya da özen gösteriyorlardı ve bunun için de, okul filmleri yeniden düzenlenerek, dini mesajlar azaltılmaya çalışılıyordu. MIS, bugünün saldırgan yaratılışçılarından farklı olarak bilimsel tartışmalardan ve okul politikasından, aşırı dünyevi görünmemek için bilinçli bir şekilde kaçınıyordu. Böylece, MIS yalnız seküler mahkemelerle değil, Scopes davası nedeniyle hala canı ya-

nan kendi kardeşleriyle de inatlaşmayı önlemiş oluyordu. MIS birçok evanjeliğin, yaratılış sorununun detayları hakkında görüş birliği içinde olmadığını, ve bu zorlukları ya seküler dünyanın karmaşasından uzakta kalarak yenmeyi, ya da tamamen görmezden gelmeyi tercih ettiklerinin farkına vardı. Birçoğu bilim ile dini uzlaşmaz alanlar olarak görüyordu. MIS'i Bible Institute himayesine sokmada rol oynayan Moody Başkanı Dr. Will H. Houghton şöyle diyor: "Birinci-sınıf bir laboratuvar deneyi yapmak başka bir şeydir; bilimden az anlayan ve derin önyargıları olan kendi köktenci arkadaşlarımızla iş yapmak, başka bir şey... Yeni bir reform başlatarak, köktencilik duygularıyla düşünme eğiliminden kurtarmak bizim işimiz değildir." ¹⁰

Moon, filmin İsa'nın dinine yeni insanlar kazanmak için en iyi yol olduğunu düşünüyordu, çünkü, "herhangi bir kiliseye bağlı olmayan" ve kendi isteğiyle bir ayine katılmayacak olan kişiler eğlendirici ve bilgilendirici bir filmi seyredebilirdi. MIS filmleri dayatmacı olmayan bir yaklaşım sergiliyordu, insanları ilk önce bilimin mantığı hakkında, daha sonra da Tanrı'nın kurtuluş için öngördüğü plan hakkında düşündürecek sorular soruyordu. Filmler seküler dünyaya "düşük oktavlı bir yaklaşım yoluydu" ¹¹

1969'da, MIS'in film gösterimine katılan, bir McDonnel Douglas Corp. havayolları çalışanı, görüşlerini şöyle anlatıyor: "Dinsel temelli olmalarına rağmen bu filmler harika. Eğer, dini gözüme gözüme sokmaya çalışsalar, onları izlemeye devam etmezdim; fakat bunu yapmadılar. İnsanı düşünmeye zorluyorlar." ¹² Moon, sadece tek bir film türünün izleyicileri bu şekilde düşündürmeyi başaracağını düşünür: Uydurma olmayan bilimsel bir film.

Moon, dramatik Hıristiyan filmlerine ısrarla karşıydı ve bu tip filmleri "dini içerikli vahşi batı filmleri" olarak

adlandırıyordu.¹³ Aksine bilimsel filmler ise, kameranın önünde gerçekten olan olayları yakalayıp, var olan gerçeği olduğu gibi kaydediyordu. Nasıl ki, İncil Tanrı'nın gerçeğini ifade ediyorsa, filmin fotografik teknolojisi de gerçeği yakalıyordu. Moon, evanjelik filmlerdeki drama ile ilgili bir seminerinde şöyle demişti: “Daha genç bir delikanlıyken bile, sinema perdesinde bir adam bıçaklandığında ağlamamamız gerektiğini biliriz, çünkü çok geçmeden bu sahnenin gerçek olmadığını, adamdan akan sıvının kan değil ketçap olduğunu anlarız.” Moon'a göre insanlar, Hıristiyan filmleri yüzünden İncil'i bir gerçek olmaktan ziyade, bir kurgu olarak görmektedir. “Şayet bahsettiğimiz şeye gerçekten inanıyorsak, ve söz konusu mesaj sadece filmde gösterilen bir kurgu değil de gerçek bir mesajsa, işte o zaman şöyle demeye gerçekten gerek kalmaz: Onlara inanmayın! İsa haçın üzerinde ölmedi. O kan değil, ketçap!”¹⁴ Moon, tipik İsa hikayelerine bir karşı örnek olarak, tohum serpmek hakkında bir film önerdi. İzleyicilere, doğal dünyanın harikalarının, dikkatli ve gerçek çekimlerini göstererek değiştirecek bir sadakat sineması geliştirilmesini tavsiye etti.

Peki, Moon, niçin bilimi kurtuluş mesajını iletmek için en uygun araç olarak gördü? MIS 1945'te işe ilk başladığında, bilim Atom Çağı gençliğine özellikle cazip gelen bir şeydi. Çünkü, kolejdeki fen derslerinde çoğu genç insan inancını yitiriyordu, gençlerin İncil ile bilimin birbiriyle uyumlu olduğunu öğrenmesi gerekiyordu. MIS filmlerinin temel varsayımı şuydu: “ Tanrı'nın dünyadaki izi anlamına gelen bilim ile, insanın kurtuluşu için Tanrı'nın planı anlamına gelen İncil arasında, sadece bir adımlık bir mesafe vardır”¹⁵ Eski bir MIS dokümanı, “dürüst bilim dürüst kişinin gerçeği aramasıdır, ve bu gerçek hiçbir ölüm-

lünün daha iyisini yapamayacağı bir dinsel öğüttür” der. “Gerçek kendi kendini savunur. Duyguların ve önyargıların cazibesinin dumanı arkasına saklanmaya gereksinimi yoktur. İnanırmak için, gerçeğin sadece görüntülenmesi yeterlidir.”¹⁶ Buradaki düşüncenin özü, akıl ve sağduyuyu cezbe etmekle ilgilidir. Gerçeğin resimsel kayıtlarının, kişinin gözleri önüne serpilmesini sağlayan kurgusal olmayan filmler, inancı yaymak için en iyi ortamı oluşturur. İncil’i açığa çıkarmak için ise, bilim en iyi yoldur. Çünkü, MIS tarafından Hıristiyanlık, mantıksal ve bilimsel bir inanç sistemi olarak anlaşılır.

SAVAŞ SONRASI YILLARDA DİN

Frank Capra’nın *AT&T* bilimsel filmleri hakkında yazan Eric Smoodin, şöyle der: “II. Dünya Savaşı sonunda kitle imha silahlarının geliştirilmesi, modern bilim ile Batı’nın dini duyarlılıkları arasındaki karşıtlıkların sonuçları hakkında bir dizi ciddi ahlaki tartışma yarattı veya en azından bu tip tartışmaları büyüttü.¹⁷ Hiroşima ve Nagazaki olaylarında, entelektüeller arasında baskı yaratan sorun, bilim üzerinde ahlaki kontrolün nasıl sağlanacağı sorunu idi. İlahiyatçılar, atom bombasının kullanımını kınadılar ve *Partisan Review*’un 1950 yılındaki bir başmakalesinde, entellektüeller arasında yeniden bir dine yönelişin söz konusu olduğu işaret edildi. Makaleye göre, birçok düşünür, Batı uygarlıklarının, dini değerleri tekrara hayata geçirmeden, varlıklarını sürdüremeyecekleri hakkında ısrarlı uyarılar yapmaktaydı.¹⁸

MIS filmleri, politikacıları ve eğitimcileri, bir ölçüde de, bu duyarlılık nedeniyle cezbetmiş olabilir. MIS filmlerinin milyonlarca hava kuvvetleri erine veya devlet okulu öğrencisine gösterilmiş olması, bugün bize çok şaşırtıcı

geliyor, çünkü bu, kiliseyle devletin ayrılmasıyla ilgili çağdaş anlayışa aykırı bir şey. MIS filmleri, iki nedenden dolayı devletçe desteklenen yerlerde gösterildi. İlk olarak, bu filmler, ısrarcı olmayan, Tanrı'nın yarattıklarını göstermek için, Billy Sunday'in aşırı kötüleyici histerilerini devam ettirmeyi reddeden, bir evanjelik anlayışı savunmaktaydı. İzleyiciler, filmleri Hıristiyan olarak algılamakla birlikte, tam olarak evanjelik bir şekilde algılamamaktaydı. İkincisi; 1950'lerde Amerika, tarihçilerin dini devrim dediği bir deneyim yaşadı. MIS yapımlarının okul ve askeriyede gösterilmesi kabul edilebilir bir durumdu; çünkü, filmler toplumun değerleriyle karşılaştırıldığında sadece görünüşte daha dindar gözüküyordu. Tanrı'nın varlığı toplum açısından tartışılmaz bir değerdi. Sonuçta, o zamanın en popüler kitaplarına baktığımızda *Peace with God-Tanrı'yla Barış*, *A Man Called Peter*, *Pray Your Weight Away-Ağırlığınızı Duayla Atın* gibi kitaplara rastlamaktayız. Piskopos Fulton Sheen, Milton Berle'nin *Texas Star Theater*'ına karşı kendi iddiasını ortaya koyan popüler bir televizyon gösterisi yapıyordu. Johnny Carson, gündüz programında çocuklara İncil öyküleri anlatıyordu. Örneğin J. Ronald Oakely, "1954'te, *Ideal Toy* şirketi, eğilip dua etmesi için oynar dizleri olan bebekler pazarlıyordu. Şirketin gerekçesi, o günün Amerika'sında dini duygu ve ibadetleri yeniden canlandırmaktı." diyor.¹⁹

Acaba, Billy Graham'ın biyografi yazarlarından birinin iddia ettiği gibi, bu on yılda "dördüncü büyük uyamış" yaşandı mı?²⁰ Kiliseye devamlılığın 1950'lerde arttığı, ve bunu bağış ve kilise inşaatlarının artışının izlediği doğrudur. 1945'te kilise inşasına 26 milyon dolar harcanmışken, 1946'da 76 milyon, 1948'de 251 milyon, 1950'de 409 milyon dolar harcandı. 1960'a gelindiğinde bu harcama bir

milyar doları geçmişti²¹ ve kilise üyesi sayısı 1950'deki 86.8 milyondan 114 milyona yükselmişti.²² Bu rakamlar, evanjeliklerin 1950'lerde Amerika'nın şimdikinden daha dindar olduğu iddiasını kısmen doğruluyor.

Bununla birlikte, evanjelikler 1950'lerdeki dinsel yaşamdan bahsettiklerinde, kastettikleri şey Amerika'da yeniden-doğanların üstün bir konumda bulunmasıdır. Oysa ki, evanjelikler bu tespiti yaparken, yükselen kırsal alt sınıfta artan Musevi sayısını, ve Katolikler ile hakim Protestan inancını taşıyanların kayda değer varlıklarını da görmezden gelirler. Dahası, kilise üyeliğinin ve kiliseye sürekli devam etmenin artışı, tam olarak inancın artışıyla ilişkilendirilemez. Büyüyen beyaz orta sınıf, banliyölerde ev aldıkça, kiliseye gitme, Soğuk Savaş yılları *sosyolojisinin* ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Kiliseye devam etme, evlilik, çocuk, yukarı hareketlilik ve birlikte el ele gider. Kişi, kiliseye yalnızca materyalizm nedeniyle bile gidebilir; örneğin, Norman Vincent Peale'nin, 1952'de çok satan kitabı *The Power of Positive Thinking-Pozitif Düşüncenin Gücü*, inancın başarıyı getireceğini vaat ediyordu. Ellilerde, insanlar kiliseye sık gitmiş olabilirler, fakat, "anketler birçok Amerikalının esas inançlarının ne olduğunu açıklamakta zorlandıklarını göstermektedir. Bu insanlar Protestanlıkla Katolikliği ayırt etmekte, Hıristiyan teslisini açıklamakta, Eski Ahit'i Yeni'den ayırmakta, hatta Yeni Ahit'in ilk dört kitabını saymakta bile zorlanıyorlardı. 1951 Gallup anketi, Amerikalıların %53'ünün dört İncil'den birinin adını bile veremediğini gösteriyordu.²³ *Nation*'da, kuşku-cu yazarlardan biri o zamanlar şöyle diyordu: "Banliyölerde oturan homojenleşmiş kesim, martiniden farklı olarak dinlerini sulandırılmış biçimiyle seviyor."²⁴

Amerikalılar, her zaman kendilerini aşırı dindar gör-

müşlerdir ve Amerika'nın dini kimliğini ulusal kimliğinden ayırmak oldukça zordur.²⁵ Gerçekten de, savaş sonrası Amerika'da, Judeo-Hıristiyan dini inancı, yaygın bir şekilde demokrasiyle eşit tutuluyordu. 1952'de, Başkan Eisenhower, şunu iddia etti, “derinden hissedilen bir dini inançla temellendirilmezse, bizim devlet şeklimizin hiçbir anlamı kalmaz. Bu inancın ne olduğu umurumda değil. Bizim için bu tabii ki Judeo-Hıristiyan kavramıdır, fakat esasen bu din tüm insanların eşit yaratıldığı bir din olmalı.”²⁶ Devletin dini inanca yönelimini adeta mühürlemek ister gibi, 1954'te *Pledge of Allegiance*-Sadakat Sözünün altına “*Under God*” deyimini eklendi ve Amerikan dolarına “*In God We Trust*” ifadesi eklendi; 1956'da Kongre birinci ve ikinci sınıf posta arabalarının “barış için dua edin” mühürleneceğini ilan etti.²⁷ 1960'ların olayları (bu olaylar muhtemelen Yüksek Mahkeme'nin zorunlu okul duasını 1962'de kaldırmasıyla başladı) din, ahlak, politika gibi konularda ulusal fikir birliğinin kısa ömürlü olduğunu gösterdi. Yine de, savaş sonrası yıllarda, MIS, bir yaratıcıya olan inancı destekleyen filmler yapmaya başladı, ve bu filmler, o zaman için son derece doğal ürünler gibi görünmekteydi. Bundan da öte, tarihçi James Gilbert'in incelediği gibi, “filmler parlak üretim değerleri nedeniyle izleyiciler tarafından kabul edilebilir, filmler olmanın yanı sıra “yasal dökümanlardı”²⁸ ve Scopes davasında “Bryan'ı kötü duruma düşüren amatörlüğü devam ettirmiyordu.”²⁹ Başka bir deyişle, cilalı görünümleri, geniş ve ekümenik bir izleyici kitlesi için onları daha uygun hale getiriyordu.

Şüphesiz, MIS filmleri muhafazakar evanjelik dünya görüşünün ürünleri oldukları için, savaş sonrası yıllarda Roma Katolikleri ve hakim Protestan anlayışın boğuştuğu ahlaki ve politik sorunlardan kaçınıyordu. Diğer bir çok

evanjelik kuruluş gibi, MIS ve Moody Bible Institute da, insan hakları hareketinden ayrı durdu. Birçok dini grup, nükleer silahların kullanımını insanlığa ve Tanrı'ya karşı suç ilan ederken, MIS filmleri, atom enerjisinin harikaları karşısında büyülenmiş gibi davranmakla yetindi. Bunun en açık bir şekilde gösterildiği film *God of the Atom* (1947) filmiydi. Burada Moon, izleyicilere insanın gerçek probleminin atom bombası ya da bilim adamları değil, günah olduğunu; tüm silahlarımız elimizden alınsa bile, yine de sadece yumruklarımızla birbirimizi yok edebileceğimizi söyler. MIS'ten Bible Institute'ın halkla ilişkiler bölümüne giden bir notta yazdığı gibi, film şunu göstermektedir: "6.000 yıllık insanlık tarihi, insan kalbinin her zaman günahkar duygulara açık olduğuna tanık olmuştur; dolayısıyla bu problemi yaratan, Atom Çağı denen olgunun başlaması değildir, Atom Çağı, sadece daha şekilsel bir yolla, insanın doğuştan günahkar ruhunu kontrol etmesi için yardıma gereksinimin olduğunu göstermiştir"³⁰ Filmin son sahnelerinde, mantar şeklinde bulutlar gösterilir, fon da ise Moon'un sesi şöyle konuşur: "Şunu hiç aklınızdan çıkarmayın: Atom Tanrısı, yani sınırsız gücün Tanrısı, sonsuza kadar kurtuluşa inananların Tanrısıdır."³¹ Moon, atom enerjisi hakkında değil, günah hakkında karamsardır. Hatta, Tanrı'nın bu kadar kuvvetli birşey yaratmış olması karşısında etkilenmiş gibidir. Film, Soğuk Savaş'a açık bir tepki gösterse de, Moon'un sonunda politika yerine kişisel kurtuluşu vurgulaması, filmin köklerinin, zamanın muhafazakar evanjelik kültüründe bulunduğunu açığa çıkarır. Bugünün birçok apolitik evanjelik medya yapımcısı gibi, Moon da sağcı propagandadan çok tek tek ruhlarla ilgiliydi.

MİS'İN BİLİME VE EVRİME KARŞI YAKLAŞIMI

Bilimsel ilerlemeye duyduğu hayranlık açısından MIS, geniş popüler tavırlarla uyumluydu. Gilbert'in işaret ettiği gibi, "II. Dünya Savaşı ile 1960'lar arası yıllarda, bilim toplumsal bir model ve toplumsal iyileştirmenin yayılmasının bir aracı olarak, prestijinin doruğundaydı."³² MIS, besbelli ki bilime yönelik bu yaygın hevesten faydalanmak istedi, bununla birlikte, mevcut bilimin tehlikeleriyle ilgili endişeyi görmezden geldi. Söz konusu tehlikeler, *The Incredible Shrinking Man-İnanılmaz Küçülen Adam*(Arnold, 1957), *The Beast of Yucca Flats-Yucca Flats Canavarı*(Francis, 1961) kara ütopya tarzında bilim-kurgu filmlerinde görülebilir.

MIS, Tanrı'nın yaratısının, yani doğanın bütün görkemini, Yaratıcı'nın varlığını kanıtladığını iddia etti. Filmler, kör inancın gereksizliğini göstermek istiyor ve bilimsel araçların, ilahi bir şekilde yaratılmış olan dünya gerçeğini açığa çıkaracağını iddia ediyordu: Laboratuarda, zaman kusurlu kamera, Tanrı'nın mucizevi planının gizeminin çok azını ortaya çıkarır... Elimizin altındaki şu harika mikroskop dünyası ise , fotomikrografi aracılığıyla, O'nun yaratıcı planını ve düzenini büyüleyici bir şekilde gösterir."³³ Bu tam bir kısır döngüdür: Tanrı mükemmel ve kompleks bir dünya yarattı, ve biz dünyanın kompleks ve mükemmel olduğunu görünce, bunun Tanrı'nın kompleks ve mükemmel bir dünya yarattığının kanıtı olduğunu fark ediyoruz. MIS'e göre, "İncil'e dayalı Hıristiyanlık, deneysel olarak kendini doğrulama yeteneğine sahip pek az dinden biridir." 1961'de, canı sıkın ve inançsız bir izleyiciye yazılan beş sayfalık bir cevapta, bir MIS temsilcisi şöyle diyordu: "Kurtuluş birçok kez sınanan ve her defasında kendi alanı açısından fizik ve psikoloji alanında yapılan deneyler ka-

dar inandırıcı sonuçlar veren bir deneydir... Bir Yeni Ahit al, ve Yuhanna İncil'ini bir inanana yakışan bir tutumla iki kere oku, 'Tanrım eğer varsa, ve bana mesajın buysa, emirlerini anlamak ve uymak istiyorum' de. Bu deneyi tamamladığında, sonuçlar hakkında rapor verirsen, memnun oluruz. Yalnızca bu deneyde mutlak dürüstlüğün, her deneyde olduğu kadar önemli olduğunu unutma."³⁴

Yaratılışçılığın tarihinden habersiz olanlar için, MIS filmleri, sonlarına dini mesajlar sıkıştırılmış okullara yönelik bilim gösterileri gibi gelebilir. (Şkl.35) Yine de filmin kökleri, doğal teoloji ve yaratılışçılığın bilime geleneksel yaklaşımındadır. William Paley, 1802'de bu konuda açıklayıcı bir kitap yazdı, 17. yüzyıl sonları gibi uzak bir tarihte de, Newton, Halley, Hooke, Boyle, ve Ray, yani modern bilimin temelini atan deistler Tanrı'nın, yaptığı işlerle (doğa) ilettiği sözler(İncil) arasında çelişkiye izin vermediğini ileri sürdüler. Tanrı'nın görkemi yarattığı dünyayı inceleyerek anlaşılabilir. Örneğin bir doğa bilimci, çiçeğin karmaşık yapısını yalnız bilimsel merakla değil, çiçeği yaratan Tanrı'yı anlamak ve ona şükretmek için de inceleyebilir. Mütevazı bir doğa bilimcinin, ille de evrimin aksini kanıtlamak için çiçeği incelemesi gerekmez.³⁵ Filozof Michael Ruse şöyle der: "Tanrı'nın varlığı ile ilgili tartışmalar doğal teolojinin tam merkezinde yer alır. Bu tartışmalardan bazıları, Darwin sistemine ya çok az değinir ya da hiç değinmez."³⁶ Bu nedenle, doğal ilahiyatçı, çiçeğin evrim geçirmesine neden olanın Tanrı olduğunu veya çiçeği nasıl yarattığını asla bilemeyeceğimizi ileri sürebilir.

Bugünün yaratılışçıları ise aksine, alçakgönüllü değildirler ve Tanrı'nın iradesi hakkında istedikleri gibi spekülasyon yaparlar. Örneğin, dünyayı altı gün içinde yaratırken, Tanrı'nın mantıksız ve verimsiz kararlar almış ola-

ŞKL. 35 MOON'UN FİLMLERİ, TEMEL BİR BİLİMSEL OLGUYU GÖSTERİR. BURADA, HELYUMUN SES TELLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİ GÖSTERİYOR.

mayacağına iddia ederler. Mesela, çağdaş yaratılışçı Alan Hayward, “genç dünya” yaratılışçılarının, yıldızların milyonlarca ışık yılı uzakta görünmesinin nedeni olarak, ışık hızının sabit olmamasını gösteren inançlarına itiraz eder. (Onlara göre dünya yalnızca on bin yaşındadır.)

Hayward'a göre bu, “Tanrı'nın kainatı yarattıktan hemen sonra değiştirmesini gerektirirdi! *Bu yalnız imkansız görünmekle kalmaz*, aynı zamanda, böyle büyük bir değişikliğin olduğuna dair hiçbir delil yoktur.”³⁷ Tanrı, yalnız her şeye gücü yeten değil, aynı zamanda asla değişken davranmayan mükemmel bir mühendis, mükemmel bir biyokimyacı, botanist ve zoologdur da.

MIS yapımcıları, oldukça alçakgönüllüydü. Tanrı'nın motivasyonları hakkında teoriler ortaya atmadılar ve evrim karşıtı saldırgan, politik içerikli tartışmalar yürütmediler. *Dust or Destiny-Toz veya Kader (1949)*, hafifçe evrime saldırmaya cüret eden tek MIS filmidir. Film, insan kulağının çalışmasından, bir balığın yaşam döngüsüne kadar, değişik doğal fenomenleri inceleyen kısa hikayelerden oluşmaktadır. Moon, yorumlar da ekleyerek, her bölümü dramatik bir soruyla bitirir. Örneğin, yarasa ekolojisinin nasıl işlediğini anlatırken, şu soruları sorar:

“Yarasa bu kadar mükemmel bir donatımı nasıl elde edebildi? Besbelli ki bu bir akıllı tasarım ürünüdür. Öyleyse kimin aklı? Yarasanın mı?” Bu sorgulama, klasik yaratılışçılıktan çok, ateist evrimci Richard Dawkin’in söylediği gibi, “saf saf her şeye inanmamamın doğrulanması” şeklinde bir argümandır.³⁸

Filmin sonunda, Moon’u masasında otururken görürüz ve şöyle der: “Hayatın gizeminin ardında sınırsız bir güç olduğu açıktır. İyi de bu sınırsız güç, kör, akılsız, şahsiyeti olmayan bir güç müdür?”

Bu dayatmacı olmayan bir evajelizmdir; çünkü, Moon, basitçe yanıtları vermektense yol gösterici sorular sormayı tercih eder. Daha sonra, Moon, yaratılışçılığın klasik hikayesine döner, saat ve saat yapımcısının öyküsünü anlatır. Birçok evanjelik izleyici Moon’un evrim karşıtı bir konuşmaya başladığını fark eder, fakat sonuçta bu film halen “İsa hakkında kararımı vermiş” insanlara yönelik bir film değildir. Moon, asla pompalanmış, vaizce bir söylem kullanmaz ve Tanrı’ya karşı içinde bir şüphe taşımayan evanjelik olmayan izleyici, ne olduğunu anlamadan evrim karşıtı mesajı alır. Moon’un tarzını göstermek için hikayeden bir parça vermeye değer:

Farz edin ki, hiç saat görmediniz ve hakkında hiçbir şey duymadınız. Ve bir gün bir tane buluyorsunuz. Görünüşüne ve çıkardığı sese şaşırıyorsunuz. Bizim gibi biriyseniz, çok geçmeden arkasını çıkarıp, nasıl işlediğini bulmaya çalışırsınız... Fakat şimdi saatin nereden geldiğini açıklamamız gerek. Saatin yalnızca var olduğu teorisini geliştirebilirsiniz. Özellikle kendinizi kimsenin saate sahip olmadığına inandırmaya çalışıyorsanız! Değişik parçaların atom ve moleküllerinin kazayla bir araya geldiğini iddia edebilirsiniz. Ama, en basit mantık bi-

le, size birinin bu parçaları yaptığını ve birinin bir maksatla onları bir araya getirdiğini söyler. Ya otomatik odaklama yapan göz? İnsan kulağının içindeki küçük müzikal enstrüman? Veya sonsuz iş kapasitesi olan kalp? Veya radar sihrine sahip olan yarasa? Bunların hepsi kör talihin ürünü müdür?

Moon, mükemmel bir pazarlamacıdır. Hikaye anlatırken, *Dust or Destiny*'nin tüm seyircilerinin kendisi gibi olduğunu düşünür: Meraklı, bilimsel, mantıklı. Bir saatin mutlaka bir yapımcısı olmalı. Başka bir açıklaması yok. Henüz, Tanrı'nın bahsi geçmez ama, Moon'un elindeki saati İncil'in üstünde tutarken birkaç görüntüsü gösterilmiştir bile. Daha sonra Moon kendi iddiasını ortaya koyar. Gözler, kulaklar, kalpler, yarasalar saatten çok daha karmaşıktır. Besbelli ki, onlar da bir yapımcının ürünüdür. Moon evrim veya yaratılışçılıktan ismen söz etmekten kaçındığına göre, bu tartışmalar sadece sağduyuya ilişkin şeylermiş gibi politik dünyadan ayrılmış görünür.³⁹ Artık Moon son vuruşu yapmaya hazırdır:

Bilirsiniz, düşündüğünüzde, takip edebileceğimiz iki görüş vardır. Ya bütün bunlar rastlantıyla oldu, ya da, bir tasarımın sonucu. Omuzlarınızı silkip, bu bir kişisel görüş meselesi, bırakın öyle olsun diyebilirsiniz. Diyebilirsiniz, ama bu tüm hayatınızı önemli şekilde etkileyen bir konudur. Sizin nasıl düşündüğünüzü ve nasıl yaşadığımızı belirleyecek. Sonuçta insan yalnızca bir kazaysa, kendisi için tercih ettiği şeylerden başka bir sorumluluğu yoktur. Uygunluk ve istekten başka bir kanun yok. En doğru ve en yanlış diye bir şey yok. İnsanlar bu felsefeye göre düşünür ve yaşarsa, sonuç kaos olur. Diğer yandan, bir plan veya bir planlayıcı güç var. Eğer bir tasarım varsa tasarımcı da vardır. Başka bir deyişle Tanrı vardır. Bu, dünyadaki en basit ve en mantıklı şeydir.

Tanrı'ya inancın bir sağduyu meselesi olduğunu göstermiş olan Moon, filmi artık bitirebilir. Bunun yerine, Tanrı'ya inanmanın gerekliliğini göstermek için, vatandaşlık sorumluluğunu ortaya atar.

Bazı insanlar için, saatin kimin olduğunu merak etmeye başladıklarında problem karmaşıklaşır. Diğer bir deyişle, Tanrı'ya inanma sorumluluk gerektirir. Birinin, onları yaratan Tanrı'nın bile, onlara neyin doğru neyin yanlış olduğunu, nasıl yaşayıp nasıl düşüneceklerini söylemesini istemezler. Bugün dünyadaki tüm insanlar, Tanrı hiç yokmuş gibi yaşasa ve hareket etse, dünyanın karmaşaya dönmesine şaşmamak gerek.

Böylece, Soğuk Savaş'tan ve "Tanrı yokmuş gibi yaşayan ve hareket eden" komünistlerden de, örtülü bir şekilde söz edilmiş olur. Sonunda film açık bir evanjelik kurtuluş mesajıyla biter:

Bugün, dünyada inançsızlığın sonuçlarını gördükten sonra, bütün dünyanın ve sizin kişi olarak tek umudunuzun Tanrı'ya inanç olduğunu söylemek gerçek dışı değildir. Yalnız üstün bir varlığa veya büyük bir güce inanmak değil, sizi kurtuluşa götürecekt kadar seven kişisel bir Tanrı'ya inanç. Çünkü Tanrı, dünyayı o kadar sevdi ki, sahip olduğu tek oğlunu, ona inananlar yok olmayıp sonsuz hayata sahip olsunlar diye bize gönderdi.

Moon, izleyicileri işte tam da bu an için rahatlatmaktaydı ve sonunda öldürücü vuruşu da yaptı. Evanjelizme yaklaşımı korkunç derecede moderndir: Evanjelizmi yaymak için filmleri, bilimsel gerçekleri, mantığı ve hatta reklamcılıktaki gösteri yoluyla ikna etme tekniklerini bile kullanmaktadır. Bütün bunları sarıp sarmalayan ise, Tan-

rı'nın görkemini, hem "mantık" hem de fiziksel dünya tarafından kanıtlandığını söyleyen doğal teoloji pozisyonudur, buna göre de evrimin dünyayı açıklamak için hiçbir mantıklı tarafı yoktur.

MIS filmleri, "evrim" sözünden kaçınsa da, bazı izleyiciler bu teorinin altında gizli bir amacın yattığını açıkça biliyorlardı. Bir Lise öğretmeni *God of Creation*'i seyrederek, evrime inanmaktan vazgeçip Tanrı'ya inanmaya başladığını yazıyordu. Öğretmen kendi tecrübesini şu şekilde açıklıyordu: "Staten Island Lisesi'nde Fen Bilgisi öğretmeni olarak, çocuklara evrim teorisini öğretmek görevimdi. Ben şahsen evrim teorisine kuvvetle inanıyordum ve İncil'i ortalıkta çok dolaşan bir kitap olarak görüyordum... Şimdi evrimi öğretmekten vazgeçtim ve çocuk evajelizmi hakkında ders alıyorum... Anladım ki evrimi öğreterek, genç kızlarla erkekleri yıkımla dolu bir yola yönlendirmişim..."⁴⁰ Bu öğretmenin *God of Creation*'daki Hıristiyan mesajı alması dikkate değer bir şeydir, çünkü, MIS filmleri, okul gösterimleri için son derece ılımlılaştırılmıştı. Tatmin edici derecede kısaltılmış, belirgin bir şekilde "mezhepçi" olan her şey çıkarılmıştı. Fakat yine de, yaratıcı veya tasarımcının varlığını vurguluyorlardı.

MIS Kurumsal müdürü F. Alton Everest, Hıristiyanlar için, okul filmlerinin mesajının biraz hafif olduğunu kabul eder. Fakat, "bu filmler daha önce bu gerçeklerin yalnızca mekanikleşmiş açıklamalarını dinlemiş öğrenciler için, bomba etkisi yapmaktadır. Bu tür filmler dizisinin yarattığı etki, gitgide orta öğretim kurumları ve liselerde, Tanrı inancının gelişeceği, Tanrı'nın varlığına tanıklığın izin verilip destekleneceği, muhteşem potansiyellere sahip bir ortam yaratıyor."⁴¹ Everest, bu atmosferi meydana getirmeye yönelik faaliyetlerin mezhepçilikle bir ilgisi olmadı-

ğı için, yalnız yasal olarak olmakla kalmayıp, devletin de fikirlerine yer eden bir şey olduğunu ima ediyor: “Bu eğitim programının kullanılmasının, sarkacın geri dönerek okullarımızda “ahlaki ve ruhani değerler”(Ulusal Eğitim Birliği’nin yayımladığı kitapçığın adı) gereksiniminin daha fazla fark edilmesiyle aynı zamana rastlamasının Allah’ın inayeti olduğuna inanıyorum.”⁴²

MIS, ellilerin uygun dini ikliminde bile, devlet okullarıyla ilgilenirken dikkatliydi. Everest tanıtım bölümüne 1957’de gönderdiği bir mektubunda, genel İncil bilim filmlerini okullara pazarlama konusunda uyarıda bulunuyordu: “Okullarda kullanılacaklarını umabiliriz. Fakat, bunu dayatma veya ayarlama pozisyonuna girersek, Eğitim Bakanlığı açısından son derece saldırıya açık bir durumda kalırız. ‘Okullar’ devlet okulları anlamına gelir, İncil mesajı da birçok bölgede mezhepçi ve bu nedenle de yasa dışı sayılır”⁴³ O zamanlar, sınıfta Tanrı’nın varlığını kabul etmek normal bir davranış olsa da, belli bir inancı savunmak yasadışıydı, ve İsa’yı vurgulamak, MIS filmlerinin evanjelik olarak değerlendirilmesini getirecekti. Bu kısıtlama MIS’in düşük dozdaki evanjelizmine iyi uyum sağladı ve Hıristiyanlığın diğer yorumlamalarını sınıflardan uzak tuttu. Everest 1954’te *American Scientific Affiliation*’a sunduğu raporda şöyle diyordu: “Beğensek de beğenmesek de, İsa’yı öğretmek mezhepçilik sayılıyor... Bu insana çok acı geliyor ama, bazı iyi yönleri de var. Eğer, bu okullar Birinci Baptist Kilisesi’nin mensuplarına açılsaydı, Mormonlar ve Hıristiyan Bilimciler çocuklarımızın kafa yapısını oluşturmak için aynı hakka sahip olmayacaklar mıydı? Onun için bizi bu şekilde koruyan kuralları eleştirmemeliyiz.”⁴⁴

Yasalarla boğuşmaktan bıkan MIS, 1954’te, okul prog-

ramına girmeden önce bir ön çalışma yaptı. Okul müdürlerinin çoğunun Tanrı'dan "tasarımcı", "mimar", veya "yaratıcı" diye söz edilmesinden memnun olduğu, belirgin mezhepçi mesajlar olmadığı sürece, %90'ının "Tanrı" denmesini de kabul edilebilir bulduğu anlaşıldı. 1956'da, *MIS* filmleri 46 eyalette, 389 okul sisteminde kullanılıyordu. Toplamda, Amerikan okullarınca, 1.734 kopya satın alınmıştı.⁴⁵ 1962 yılındaki okul duasının kaldırılması kararından sonra ise, "mimar" veya "yaratıcı" sözlerini kullanmak bile şüphe uyandırmaya başladı. 1963'e gelindiğinde, *MIS* filmleri kamu ve devlet tarafından desteklenen yerlerde görülmemeye başladı. ACLU (American Civil Liberties Union) askeri papazlar hakkında dini amaçlarla devlet harcamasını özendirme gerekçesiyle soruşturma başlatınca Hava Kuvvetleri programı tehlikeye girdi⁴⁶ ve 1966'da, Washington eyaletinde ACLU, devlet okulu müdürlerine *MIS* filmlerini geri çekmeleri konusunda ısrar etti.⁴⁷ Bundan sonra *MIS*, gücünü kilise gösterimlerine ve sınır dışında misyoner kullanıma yönlendirecekti.

KURTULUŞU GÖZÜNDE CANLANDIRMAK

Gözlemlenebilir şeylere odaklanan *MIS* filmleri, sıradan insanların asla nüfuz etmeyi hayal edemeyecekleri kuramsal bilimlerini ihmal etti. Savaş sonrası yıllarda "bilimin ta kendisi" olarak ortaya çıkan, fizik bilimi halka ulaşmamıştı.⁴⁸ Gilbert bunun bilim adamı olmayanları endişelendirdiğini ileri sürüyor:

Modern bilimsel teorilerin isimleri bile, yanlış anlama ve güvensizlik ortamı yaratabilirdi: İzafiyet teorisi, belirsizlik ilkesi, kuantum fiziği, tamamlayıcılık ilkesi. Bu başlıkları güçlü metaforlar haline getiren, karşı sezgisel fikirler verdiği izleni-

miydi. Bu kavramlar, birçok Amerikalı için günlük bilimsel ve teknolojik düşünmenin temeli sayılan sağduyuyla çelişiyorlardı. Belirsizlik niteliği, tam da halkın yeni bilimle özdeşleştirdiği şeydi. Dolayısıyla, bilimin bir bölümü-özellikle fizik- ancak muğlak dilini ve anlaşılması zor teorilerini çözebilen pek az kişiye açıktı.⁴⁹

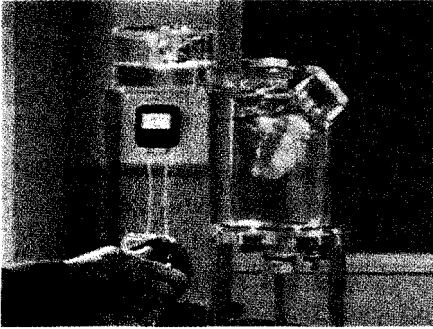
MIS, sağduyuyu bozan dil ve teorilerden uzak duracaktı. Bu basit bir popülist strateji değildi: Evrim teorisi karıştı yaratılışçı iddiaların temeliydi.

Yaratılışçılık görsel olanı vurgular ve teoride, inanmanlara gerçeği *göstererek* saflarını kazanacağı insanları bulur. Şüphesiz, bu açıdan MIS bıçak sırtındadır, çünkü, kendilerini ifade etme ortamı, yani film zaten görseldir. *God of Creation* açan çiçeklerin ve hareket eden bulutların hızlı fotoğraflarını gösterir. Sonra film, mikroskop dünyasına geçer. Gilbert'in işaret ettiği gibi bu film, "insanların normal görüş açılarını genişletmek için teknolojiyi kullanarak bilinçli bir uğraş ortaya koyar." Moon, "mikroskopları, sıradışı fotoğraf tekniklerini, Palomar Dağı Rasathanesi'ndeki teleskobu ve buna benzer birçok şeyi izleyicinin görüş sahasını arttırmak için kullanmaktaydı. Bu artılarla donanmış olan izleyici, artık büyütülmüş doğa şablonlarını "görebilirdi". Doğayı görsel şekilde ulaşılabile hale getirerek Moon, tasarım kavramını açığa çıkarabilir ve yaratan Tanrı'nın eserlerini övebilirdi."⁵⁰

MIS, daha önce görülmemiş doğa harikalarını yakalayan yeni fotoğraf teknikleriyle gurur duyuyordu. Buna en dikkat çekici örnek, *Red River of Life-Yaşamın Kırmızı Nehri* filmi için, suni olarak çalıştırılan kalbin içinin gösterilmesiydi. Plastik bir modelle kalbin nasıl çalıştığını gösterdikten sonra, Moon şöyle der, "Gerçek insan kalbi-

nin hala çalışırken içine bakmak yoluyla hayati bilgiler edinilebilir. Olanaksız gibi geliyor değil mi? Yakın zamana kadar olanaksızdı. Fakat burada, *Moody Institute of Science*'ta, ünlü bir kalp cerrahıyla birlikte çalışarak, aynen bu şartlarda kalbi inceleme ortamı yarattık.” Sonra içinde kalbin yüzdüğü bir makineye yaklaşarak şöyle der, “Bu gerçek insan kalbi. Yalnızca birkaç saat önce yaşayan bir insanın bedenine kan pompalıyordu. Sahibi kalbini, inceleyip fonksiyonlarını anlayabilmemiz için, tıp bilimine bağışladı.”(Şek. 36). Moon daha sonra, kapakçıkların her iki tarafından yakın çekimler gösterir. Gördüklerimizi sindirmemiz için birkaç defa anlık sessizlik araları verilir. Moon, kalpte dolaşan suyun hızını arttırarak yüksek, alçak kan basıncı ve şoktaki kalbin neye benzediğini göstermeye çalışır. Örneğe yapılan bu klinik işkence oldukça dehşet vericidir. (Şkl. 37) Kalp beklendiği gibi Moon'un yapay olarak çalıştırmasına yanıt verir. Başka bir deyişle, bu ayrıntılı gösteri “yeni bir bilgi” sergilemez. Bu deneyi önemli kılan bize kalbi göstermesidir. Teoride, bir kez gerçek kalp gördüğümüzde, onun ihtişamını takdir etmemiz beklenir. Artık Moon, kırmızı kan hücresinin harikalarını ayrıntılarıyla açıklamaya hazırdır. Bize, *IBM*'in matematiksel modeliyle geliştirilmiş mükemmel kan hücresinin görüntüsünü gösterir. *IBM* görüntüsüyle gerçek kan hücresi yan yana gösterilir-sürpriz olmayacak bir şekilde-ikisi tıpatıp aynıdır. (Şkl. 38) Moon, açığa çıkardığı görsel harikaların, ancak bir “akıllı tasarım” ürünü olabileceğini söyleyerek konuyu bağlar, ve İsa'nın kanıyla ilgili hızlı bir derse geçer.

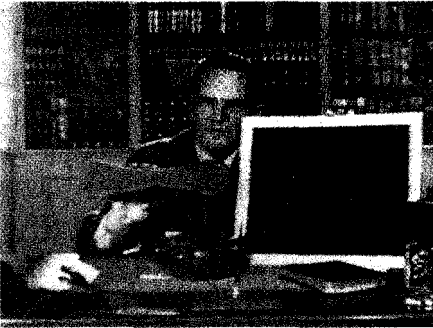
Moon'un, görsel sunumun ikna edici gücüne duyduğu inancın derin kökleri vardı. Otuzların başlarında genç bir papazken, “Mikroskop, Teleskop ve İncil” adını verdiği bir gösteri hazırlamıştı. Bu daha sonraları elektronik, fotoğra-

ŞKL. 36 THE MOODY
INSTITUTE OF SCIENCE,
ÖLÜ İNSAN KALBİNİ
POMPALAYACAK MAKİNE
YAPTI.

ŞKL. 37 MOON, YÜKSEK
KAN BASINCININ KALBE
ETKİLERİNİ GÖSTERİYOR .

ŞKL. 38 MOON, IBM SÜPER
BİLGİSAYARIYLA YAPILMIŞ
KAN HÜCRESİNİ, GERÇEK
KAN HÜCRESİ MODELİYLE
KARŞILAŞTIRIYOR.

fik, stroboskopik araçları kapsayan bir sahne gösterisine dönüştü. Daha sonra da, kırklar boyunca sürdürdüğü “*Sermons from Science-Bilimden Öğütler*” başlığı altında bir sahne performansı halini aldı.⁵¹

Sermons from Science, MIS filmlerinin yaptığı gibi, Tanrı'nın harikalarının görsel sunumlarını sağlıyordu. Orijinal başlık-“Mikroskop, Teleskop ve İncil”- Moon'un görsele yaptığı yatırımı mercek altına almak için harika bir olanak sağlar. Mikroskop, çıplak gözle algılanamayacak kadar küçük şeyleri görünür yapar; teleskop, algılanamayacak kadar uzak şeyleri görülür yapar; ve İncil, Moon'un kozmolojisinde, hem doğal hem ruhani dünyada, kişinin bilmek istediği her şeyi ortaya çıkarır. İncil, en küçük ve en büyük sorulara cevaplar sağlayan özelliğiyle hem mikroskop hem teleskoptur. İncil Moon'a filmleri için bir tür optik sağlamıştır.

Moon, görsel olana inancında tam olarak tutarlı değildi. İnsanın gerçek algısal ve ruhsal zayıflıklarını fark etmekle birlikte, görsele ideal olarak inandı. Bazı MIS filmleri, gözün harikalarını vurgular ve Tanrı'nın kurtuluş mesajını göstermek için grafik imajlar sağlarken (bunların en tuhafı Moon'un vücuduna milyon voltluk elektrik verilmesidir), diğerleri insanın zayıflıklarını vurgular. Zayıflık, günah için kullanılan bir metafor işlevini yerine getiriyor olabilir. Fakat Moon bu kelimeyi nadiren kullanır ve bu da yine onun modern, köktenci olmayan yaklaşımını gösterir. *Windows of the Soul- Ruhun Pencereleeri*'nde (1960), Moon, hislerimizin çoğu zaman bizi yanılttığını fark eder ve, “bilim çağının, insanın hislerine güvenmekten vazgeçip, onların kısıtlamalarını alt edecek aletler geliştirdiğinde başladığım” gözlemler. Teleskop, mikroskop ve İncil sayesinde, insanın zayıflıkları yenilebilir. *MIS*'in bilim ve

kurtuluşa ilişkin sağduyulu yaklaşımı “görmek inanmaktır” şeklindedir, bununla birlikte, insan kendi hislerine güvenemez, teknolojik ve ruhani araçlara gereksinimi vardır. Mesela, *Voice of the Deep-Derinlerin Sesi* (1956), Tanrı’yı görmememizin onun varolmadığı anlamına gelmediğini ileri sürer. Mükemmellikten yoksun kulaklarımız, balıkların ses çıkarmadığını söyler, fakat özel mikrofonlar, ses çıkardıklarını kanıtlar: İncil’i mikrofonunuz olarak kullanın!

Signposts Aloft-Yol Levhaları Havada (1967), Moon’un insan algılamasının kırılğanlığına duyduğu ilgiyi gösterir. Moon, bir pilotun buluta, kötü hava şartlarına veya karanlığa girip zemini ya da ufuk çizgini görme kapasitesini yitirdiğinde, iç kulak tarafından sağlanan yanıltıcı bilgilerle yanlış yönlendirileceğini açıklar. Sıfır görünürlükte uçan, umutsuzca hava trafik kontrolörlerinden yardım isteyen ve sonunda “İmdat, İmdat, İmdat!” diye bağıarak ölüme giden pilotun kayıtlarını gösterir.

Bir pilotun diğer hislerinden kaynaklanan yanlış algılamalarının üstesinden gelecek görsel araçları olmalıdır. Otomatik pilotun bu görsel üstünlüğü vardır. Sahip olduğu araçlar, başka bir pilotun açık havada uçarken bile sahip olmadığı kadar kesin olanaklar sağlar... Bir pilot yalnızca bu olanaklara bağlı olarak uçmadan önce, bunların normal görsel olanakların yerini almasına izin verebileceği özel bir yetenek geliştirmelidir. Ve, bu aygıtlara bir yaşam biçimi halini alacak şekilde bir inanç duymalıdır.

Filmin yarısına gelmiş durumdayız ve “inanç”tan ilk kez bahsediliyor. Moon, pilot için “otomatik pilota” inancı daha da vurgular: Eğer pilot döndüğünü hisseder, ama ay-

gıtlar pilota düz uçuşunu bildirirse, aygıtlara inanır. Ve sonra görüşü yanlış algılamaların üstesinden gelir, onların farkına bile varmaz. Bu, onun otomatik pilot olmayan durumlarda ölebileceği şartlarda bile, güvenle uçmasını sağlar.” Moon sonra astronot John Glenn’le bir röportaj yapar, ve o da aygıtlara tam güvenin önemini kabul eder. Moon bu noktayı II. Dünya Savaşı’nda Libya çölünde, varış noktasından dört yüz mil uzakta, zorunlu iniş yapan uçağın öyküsüyle gösterir. Aygıtlar, uçağın programlanan varış saatinden, saatlerce önce varış noktasını geçtiğini göstermiş, ama uçaktaki yedi asker bunun doğru olamayacağını düşünmüşler. Gerçekte uçak kuyruktan gelen rüzgarla sürüklenmişti; enstrümanlar doğruyu göstermişti, yedi asker çölde öldü. Moon, ölmeden önce askerlerin yazdıkları günlüklerden parçalar bile okur.

Aygıtlara güveni defalarca vurguladıktan sonra Moon, artık filmin son anlarına gelmiştir ve kurtuluş mesajından bahsetmeye hazırdır! “Her uçağın enstrüman panelinde, ve her insanın kalbinde ve aklında, şu kelimeler derince kazınmalıdır: İnsana doğru gibi görünen bir yol vardır, fakat onun sonu ölümün yollarıdır... Birkaç eşit olarak mantıklı alternatifle karşılaştığımızda, hissettiğimiz yola güvenemeyiz. Böyle durumlarda, insanın kesin bir referans standardı olmalıdır.” Bir kez daha, bilim ve inancın kesinlikle aynı olduğunu görüyoruz: “Kainatın değişmeyen yasalarla yönetildiğine olan bu sarsılmaz inanç, modern bilimin köşe taşıdır. Yine de, insanın kendisine yol gösterecek mutlak yasaların olmadığı bir bölge var. Bu insanın çok az ilerleme gösterdiği, kendisi dışında bir referans standardı almayı reddettiği ruhani ve ahlaki bir bölge.” Burada “imdat!, imdat!” diye bağırılan sahneye geçilir ve Moon şöyle der: “O anda uçağın yeri radarda görülüyordu.

Bütün aygıtlar ve elektronik sistem çalışıyordu. Yerdeki insanlar yardım etmek için ellerinden geleni yapıyorlardı. Fakat pilot için yapamayacakları çok önemli bir şey vardı. Onun yerine inanamazlardı.” Hepimizin bu kaderi paylaşmamıza gerek yok, çünkü, Tanrı ahlaki ve ruhani rehberlik için tam bir sistem verdi. Değişmeyen standartlarını açıklayan bir el kitabı verdi (bu noktada İncil’i eline alır). Ve burada da inanç sistemin temel taşıdır.” Film Moon’la oğlunun uçaklarını gece başarıyla yere indirmeleriyle sona erer. Havadayken, yalnızca aygıtlara inanırlar, fakat iniş yoluna geldiklerinde, gözlerini kullanırlar. Alanda ışıkların olmasının nedeni budur. İnişteyken Moon ve oğlunun baktığı dikey ışıklar dalgası, yolun aşağı yukarı üçte ikilik bölümünü geçince, daha kısa yatay ışık dalgasıyla kesişir. Işıklar haç şeklindedir. Rastlantı? Moon’un dünyasında hiçbir şey rastlantı değildir.

Signposts Aloft, bize algılamalarımızın zayıf olduğunu öğretir. Aslında, insan zayıftır. Fakat, zayıflıklarımızın faciaya yol açan sonuçlarının olmayacağına inancımız vardır. Gözlerimiz bizi yanıltsa da, Moon’un İncil’e dayalı görüşleri bizi kurtaracaktır. Fakat, insanlar gerçekten bu filmleri izleyerek “kurtarılmışlar” mı? Acaba izleyiciler bunlara nasıl yanıt verdiler?

HAVA KUVVETLERİ İZLEYİCİLERİ

1947’den itibaren, MIS filmleri devletin Karakter Rehberliği programı çerçevesinde gösteriliyordu. Resmi olarak, program “Hava Kuvvetleri personeline ahlaki, ruhani değerler ve akılcı liderlik” sağlamak üzere tasarlanmıştı.⁵² Ancak büyük ölçüde, bir zührevi hastalık oranını düşürme teşebbüsü halini aldı ve böylece kapsamı daraldı; program karakteri geliştirme amacındaysa da, “rasgele cinsel ilişki-

lere karşı bitmek bilmeyen bir çabaya” dönüştü.⁵³ Erlere spor, kütüphane servisi, müzik ve diğer kültürel aktivitelere giriş izni verildi. (İlk pilot temel eğitim üssünün kurulmasının ardından, diğer birimlerdeki askerler onlardan “dantelli külot tugayı” diye söz etmeye başladılar.)⁵⁴ Rehberlik programı altında üs doktorunun görevleri arasında, askerlere cinsel eğitim sağlama ve prezervatif kullanımını tavsiye etme gibi görevler de vardı. İçki kullanımı kontrol edilecekti ve “temiz yaşamının ve iyi davranışın kabul edilmiş standartlarını” dikkate almayanlara geçit verilmeyecekti. Cerrah, askerleri zührevi hastalıklarla ilgili bilgilendirecekti ve bu büyük olasılıkla zührevi hastalık taşıyanlara geçiş verilmemesi anlamına geliyordu. Son olarak, üs, fahişeliği yok etmek için yerel kanunları uygulayan kurumlarla işbirliğine gidecekti. Papaz, anahtar ahlaki danışman olarak görülüyordu, ve işte tam da bu noktada, papazlık bütçesi yoluyla dağıtımı yapılan MIS filmi devreye giriyordu.

1940'lardan kalan bir Lackland Hava Kuvvetleri Üssü papazının broşürü, Karakter Rehberliği Programında papazın ne kadar merkezi bir rol oynadığını gösteriyor. Broşürdeki dev ok, erlerin yolunu işaret eder. Er, askerliğe papazla el sıkışırken gösterildiği resepsiyon merkezinde başlar. Temel oryantasyondan sonra, ibadethaneye yönelir. Bu noktada, papaz erin ailesine kişisel bir mektup yazar ve daha sonra barakalarda eri ziyaret eder. Temel eğitimden sonra koro çalışması, Pazar okulu, İncil dersleri, vatandaşlık ve ahlak üzerine söylevler, dini filmler bunu takip eder. Sonunda eğitilen er, bir sonraki varış yerine gönderilir ve papaz erin asıl kilisesine ve bir sonra gittiği kamptaki papaza mektuplar yazar. Zührevi hastalıklarla ilgili endişelerine rağmen, komuta kademesindeki subay-

lar, belki de bu düzene karşı çıkmış olabilirler, çünkü ko-ro çalışması ve pazar okulu ile dolu bir programa, askeri eğitim sıkıştırmak zor olmalıydı. En azından papaz için bile, her ere bu rutin programı harfiyen uygulamak oldukça zordu. Bununla birlikte, dini filmler göstermek, toplu gösterim yapıldığı için herhalde en kolayıydı.

MIS filmleri, asla cinsel ilişki yasağından söz etmese de, hava kuvvetleri papazları enstitüye yazdıkları mektuplarda, filmlerin askerleri İsa'nın yoluna getirmeye yardımcı olduğunu ve bunun da kuvvetlenmiş bir karakter anlamına geldiğini yazıyorlardı. Bu filmlerin gerçekte ne kadar etkili olduğunu belirlemek zor. 1949'da bir dizi gösterimden sonra, hava kuvvetleri ibadethaneye devamlılık oranının üç ay boyunca %17.5 arttığını bildiriyordu. Buna karşılık zührevi hastalık oranı sadece %0.33 azalmıştı. *MIS*, yine de filmleri başarılı buldu, çünkü onların dikkati kurtuluş üzerindeydi. 1949 yılına ait bir raporunda, filmlerle birlikte gösterim turuna çıkan Wayne Hebert, durumu şöyle izah ediyordu: "Hava Kuvvetleri Rehberlik Programı söz konusu olduğunda, İsa Mesih'i kişisel kurtarıcı olarak kabul etme daveti vermek zor. Yine de her filmden sonra kurtuluş planını tam olarak açıklayan mesajlar verebiliyordum... Her ayinde Tanrı bize insanları İsa Mesih'in kurtarıcı mesajına yöneltecek daha fazla olanak sağlıyordu."⁵⁵ Hebert hararetli bir şekilde, *MIS* filmlerinin hastane ve askeri okullarda, savaş gemilerinde, hava kuvvetleri üslerinde, ordugahlarda gösterildiğini yazıyordu. "Pentagon binasında, Savunma Sekreteri Johnson'dan en küçük odacıya kadar herkesin : *God of Creation, God of the Atom, Voice of the Deep*'i gördün mü?' diye birbirlerine sorduğunu iddia ediyordu.⁵⁶ Kaç hava kuvvetleri izleyicisinin bu filmleri izlediğine dair veriler olmakla birlikte,

bunların kaçının İsa hakkında karara vardığı hakkında herhangi bir veri bulunmuyor. Çünkü, insanları kurtuluşa davet etmeye izin verilmiyordu.

Buna karşın, kırkların sonlarında okul izleyicileriyle ilgili bir bilgiye sahibiz. 1947-1948 yıllarında bir milyondan biraz az okul çocuğu MIS filmlerini izledi ve MIS tutanaklarına göre, 602 kişi değişim geçirerek evanjelik ilkeleri kabul etti.⁵⁷ Televizyon açısından ise, MIS temsilcileri tabii ki evlerdeki izleyicilerin değişim oranını bilemez, ama MIS bu yeni teknolojinin potansiyeli hakkında oldukça iyimserdi.

KATOT IŞIN TÜPÜ TANRISI

“TELEVİZYON çok yakında yayın endüstrisinde bir devrim yapacak... tüm ülkenin dinleme alışkanlıklarında da. Sözü ve elektronu yaratan Tanrı... öyle hayat veren bir güç ki O'nun yasaları, insanın görsel imajı iletmesini mümkün kılıyor, mucizeleri yakında Moody Institute of Science'ta sihirli televizyon ekranında görülebilecek, aynı Tanrı. Birinci yüzyıl, mesajını anlatmak için bir başka yirminci yüzyıl yolu”⁵⁸

Birçok planlamadan sonra, MIS 1955'te televizyon denemelerine başladı. Evanjelikler, şüphesiz radyo yayınına başlangıcından beri kullanmışlardı. İlk Hıristiyan radyo yayını, 1921 yılında *Calvary Episcopal* Kilisesi'nden yapılmıştı, ve *Moody Bible Institute WMBI*'yi 1926 yılında başlattı.⁵⁹ Evanjelik radyo ve daha sonra da televizyonlar, evanjelik yayıncıların ticari pazara girme konusunda karşılaştıkları bütün engellere rağmen, bu yayınları destekleyenlerin sebatla bu işin peşini bırakmaması, ve bu faaliyette fon bulmaları sayesinde gelişti. 1930 başlarında, FCC kanalların, kamu hizmeti taahhütlerini dini gruplara bedava yayın sağlayarak yerine getirmelerini şart koştu. Fe-

deral (daha sonra ulusal)Kilise Konseyi devreye girdi, yayın zamanını çoğunlukla Roma Katolikleri, Museviler ve hakim çizgideki Protestanlara vererek evanjeliklerin girişini önlemeye çalıştı.⁶⁰ “Mezhepçi olmayan” MIS filmleri, kamu hizmeti beklentilerini tatmin etmek üzere televizyona çıkmayı başardı. Onları, hava kuvvetleri üslerine ve kamu okullarına sokan aynı yumuşak pazarlama taktiği, ücretsiz TV zamanı da sağlamış oldu.

MIS filmleri, aynı zamanda kendisini şiddetin kaynağı olarak gösterilmeye başlanan ticari televizyon programlarının panzehiri olarak sundu. MIS, tam da çocuk suçlularla ilgili Kefauver Senato soruşturması sırasında televizyona girdi. Bu soruşturma, parmağıyla televizyonu işaret ederek, “Amerikan gençliğini eğlendirmek için oturma odalarına giren suç, korku, sadizm ve seksle ilgili fikirler” diyordu.⁶¹ Bu, bilim yanlısı, Amerikan yanlısı, din yanlısı ve içinde seks ve şiddet olmayan bir TV için en mükemmel andı. MIS, 1955’te papazlara ulusal postalar gönderdiğinde, kesinlikle bunun farkındaydı. Şöyle diyordu: “İşte size iyi haberler! *Televizyonun potansiyellerini kesinlikle fark ederek, Moody Bible Institute*, sekiz hafta süreli dizi programlarına başlıyor.”⁶² *Chicago Tribune*’da çıkan bir makale, Moon’dan şu alıntıyı yapıyordu: “Bu filmler aracılığıyla, televizyonda çok fazla görülen şiddet ve vahşetin kötü etkilerine karşı bir hareket oluşmasına yardım etmek istiyoruz”⁶³ MIS, daha sonra ortaya çıkan *Moral Majority* veya *Catholic Legion of Decency* gibi Hıristiyan gruplardan farklı olarak, hakim medya kuruluşlarıyla hiç ilgilenmemişti. Bu son davranış ise, bir Kefauver ikliminden faydalanma girişimi gibi görünüyordu.

1956’da, ülkenin en büyük on pazarını da kapsayan 55 ana televizyon pazarının 22’sinde, 13 MIS film dizisi gös-

terimdeydi. Filmler Pazar ayını sırasında gösterildiği için, *MIS* başarılarını ratingle değil, izleyici mektuplarıyla değerlendiriyordu. Her ayın sonunda kitapçıklar dağıtıp, izleyicileri mektup yazmaya teşvik ediyorlardı. Minnesota ve Iowa'da 1955 yılındaki deneme yayınlarında, izleyici tepkisi düşüktü. Paniğe kapılan Moon, özel bir yayın yaparak şunları söyledi: “Bize görüşlerinizi bildirmedığınız sürece, programı kaç kişinin izlediğini ve değerli bulup devamını isteyip istemediğinizi bilme olanağımız yok...”⁶⁴ İncil enstitüsüne yazdığı endişeli bir mektubunda, Moon tepki azlığının nedenlerini arıyordu. Zamanlama olabilir miydi? Yoksa bu program bir “Hindi” miydi? Belki de “Hıristiyan toplumu tepkilerini yazacak kadar eğitilmiş değildi... Belki de Hıristiyan toplumu bir TV programını destekleyemez veya desteklemeyecekti.”⁶⁵ 1956'da, programlar daha iyi bir zamana alınınca, haftada bin mektup gelmeye başladı.

Bazı izleyiciler, *Sermons from Science* dizileri sayesinde televizyon sahibi olmanın haklı kılındığına işaret ettiler. Bir hayran şöyle yazıyor: “Dizileriniz televizyonda izlediğimiz en güzel şey, onu sahip olmaya değer kılıyor. Teşekkürler; Tanrı'ya şükürler olsun!” Bir başkasında ise şöyle deniliyordu: “Dün Dr. Moon'u bilim vaazlarından birinde görmekten çok mutlu olduk. *Bence televizyonun icat edilmesinin nedeni budur.*”⁶⁶ Üçüncü bir izleyici, Moon'a şunu söyleyecek kadar ileri gidiyordu: “Programınız, gidip televizyon seti almamızın tek nedeni.”⁶⁷ Hatta bir mektup sahibi, programların Nielsen'le ölçüldüğü takdirde, dini olmayan gösterileri geçeceğini iddia ediyor: “Eğer bir program *Ed Sullivan Show*'u geçebilecekse, o da sizinkidir!”⁶⁸ Olumlu tepkilerin ışığında, *MIS* çalışanları gelecekteki televizyon çabalarına karşı iyimserdi. Renkli televizyonun bir başka kapı açacağını tahmin ediyorlardı. “Ar-

tan bir şekilde renkli programlar yayınlamak için, istasyonlar kuruluyor. Bu kanalların çoğu, *Sermons from Science*'in renkli kopyalarını istediler. Birçok durumda bu kanalların 'büyük yapıtlarının' hemen ardından yayınlanma şansımız var. (Ücretsiz) Kamu zamanı için, kaliteli renkli materyal azlığı nedeniyle, iyi, seçilmiş gece yayın zamanı almak için kiskanılacak bir pozisyonumuz var."⁶⁹

1950'lerde, *Sermons from Science* birkaç kez tekrar yayınlandı. Fakat, geleceğe yönelik iyimser tahminlere rağmen, MIS ondan sonra Amerikan televizyonlarında görünmedi. Bu kayboluşun nedeni MIS arşiv dokümanlarında belirtilmiyor, fakat 1960'larda hızlı film üretimi azaldıkça, on üç bölümlük bir diziyi oluşturmanın olanaksızlığı kuvvetle muhtemel bir sebep olabilir.

MIS televizyon programlarının sonuna katkıda bulunan iki neden daha vardı. Birincisi; 1960'ta, FCC kamu hizmeti gereksinimlerinin ücretli dini programlarla tatmin edilebileceğine karar verdi. Ulusal Kiliseler Birliği tarafından reddedildikten sonra, evanjelik yayıncılar istasyon kurma ve fon bulma için otuz yıl harcamışlardı. Bu evanjelikler, kendilerine ayrılacak zamanın parasını ödeyecek durumdaydılar. Böylece Museviler, Roma Katolikleri, ve hakim Protestan anlayış hızla televizyondaki hakim pozisyonlarını kaybetti.⁷⁰ İronik bir biçimde, sonunda evanjelikler yayın zamanı elde ettikleri zaman, bu seferde kendi halindeki evanjelik MIS'in, onlarla rekabet edecek mali olanağı yoktu. Televanjelizm yükselişe geçtiğinde, MIS'in düşüşü başladı.

İkincisi; 1960'lar savaş sonrası Judeo-Hıristiyan canlanmayı frenlediğinde, Amerikan dini iklimi değişmişti. MIS, bu nedenle televizyondaki yerini kaybetti. Tarihçiler ve din bilimcilerin de ileri sürdüğü gibi, Amerika o sıralar

yalnızca “sekülerleşmek”le kalmadı, aynı zamanda dinin çerçevesi de değişti. Bu durum, Robert Wuthnow’un “kilise ile devlet arasında uysal ve doğal karşılanan bir anlaşma” dediği şeyin artık sona erdiğini göstermekteydi.⁷¹ Mezhepçi olmayan bir dini mesaj bile, artık TV kanallarında görülmeyecekti.

1950’lerden sonra, *MIS* filmleri yalnızca Birleşik Devletler dışındaki televizyonlarda görüldü. Maalesef bu konuda yeterli detaya sahip değiliz. *MIS* filmleri dışarıda ilk kez, Avustralya’da, 1956’da yayınlandı. 1969’da Avustralya’da, 3384 *MIS* gösterimi yapıldı ve filmler aynı zamanda 77 televizyon yayınında gösterildi. 1968’de Latin Amerika televizyon papazlığı kuruldu ve 22 ülke *MIS* filmlerini İspanyolca ve Portekizce olarak izledi. 1970’te, *MIS* filmleri Kosta Rika’da ilk renkli yayınlarda kullanıldı. Aynı zamanlarda, Jamaika, Brezilya, Guatemala, Honduras, Ekvator, Peru, ve Arjantin’de prime-time’da gösterildiler. 1977’de Portoriko ilk uydu sinyalini aldığı anda, ilk gösterilen program, *MIS*’in *Dust or Destiny* filmiydi. 1979’da yazılan bir rapor, *MIS* filmlerinin Japonya, Hollanda, Tayvan, Madagaskar, ve Norveç’te de yayınlandığına işaret ediyor. Aynı rapor şunları açıklıyor: “Demir Perde’nin filmler güçlü bir yanıt buldu... İki faktör global strateji, Moody filmlerinin önemini pekiştirir: Bir; Üçüncü Dünya ülkelerinde bilim ve teknolojiye duyulan muazzam saygı ve iki; bilim filmlerinin kültürel yönden nötr sayılması.”⁷² Filmler, şüphesiz, “kültürel yönden nötr” olmaktan çok uzaktı. Bilim yanlısı din propagandası, savaş sonrası Amerika’nın özel bir anında ortaya çıkmıştı ve Hıristiyan mesajı Hindu ve Müslümanlara kesinlikle “nötr” gelmeyecekti.

UZAY ÇAĞI EVANJELİZMİ: ALTMİŞLAR VE ÖTESİ

1960'ların başında yaşanan mali zorluklar, *MIS*'i film üretimini azaltmaya ve taktiklerini değiştirmeye zorladı. Dikkate değer değişikliklerden biri, yeni bir dağıtım stratejisi olan "uzay-çağı evanjelizmini" icat etmeleriydi. 1962'de Yüksek Mahkeme'nin okul duasının kaldırılması kararından sonra, kamu okullarına pek az *MIS* filmi kiralanabiliyor veya satılabiliyordu. Bu *MIS*'in finansmanına ağır bir darbeydi. Tasarruf yapmak için, Los Angeles'ten Kaliforniya'da Whittier'e taşındı, dağıtım felsefesini yeniledi. Daha önce okullarda ve askeriyede değişmemiş izleyiciler bulmaya odaklanırken, 1960'larda *MIS*, aniden kilise kiralamaya ağırlık verdi. Plan kilise üyelerini, filmleri kurtarılmamış arkadaşlara, komşulara, iş arkadaşlarına göstermeye ikna etmekte. *MIS Bible Institute* mütevelli heyetine yazdığı raporda, şöyle diyordu: "Kiliselerde, İncil'e dayalı bilimsel filmlerimizin eğlendirici yönüne yapılan yaygın vurgu hakkında her zaman duyarlı olduk. 1960 başlarında bu problemi incelerken, yeni üretime önem vermenin problemin önemli bir parçası olduğunu gördük. Kiliselere hep, 'İşte Hıristiyanların görmesi gereken yeni bir film' diyorduk. Vurguda bir değişiklik başlatarak, Hıristiyanlara şöyle dedik: 'İşte size, kurtarılmamış arkadaşlarınızı, komşularınızı, iş arkadaşlarınızı İsa'ya kazandırmada yardımcı olmak için kullanmanız gereken birçok film.'⁷³ Kurtarılmamışlar daima en çok arzu edilen hedef dinleyici kitlesi idiye de, *MIS* filmleri kiliselerde eğlence amaçlı da gösterilmişti. Artık *MIS*, evanjelik faaliyetler için filmleri kullanmalarında kiliselere yardım edecekti. Uzay-çağı evanjelizmi şüphesiz, askeriye, televizyon ve okullardaki izleyici sayısındaki dramatik düşüşe karşı stratejik bir tepkiydi.

Uzay-çağı evanjelizmi, bir eğitim filminde de açıklandığı gibi, evanjelikleri, kurtarılmamış arkadaşlarına *MIS* filmlerini arka bahçelerinde, park yerlerinde, iş yerinde, kolej kampüslerinde göstermeye ikna etti. Buradaki fikir, herkesin birer *MIS* filmi kiralayıp, bunu bir evanjelik araç olarak kullanabileceğiydi. Bunun sonucunda kiliselere kiralama arttı, 1968 rakamları 1967'yi %14.5 geçti, hatta tüm zamanların en yükseğine ulaştı. Fakat kiralamalar yalnızca kiliselerde artmıştı. Uzay-çağı evanjelizmi, nispeten düşük maliyetli olsa da -aslında bu yalnızca bir pazarlama taktiğiydi- uluslararası dağıtımı arttırma isteği, eski filmlere yabancı dille dublaj yapmayı da gerektiriyordu. Bu da pahalı bir işti. 1967 yılında *MIS*'in net kaybı 70 000 doları geçiyordu; 1968'de 150 000 dolar kaybettiler. Zafer günleri artık geride kalmıştı.

MIS filmlerinin satış ve kiralamaları azalırken, uzay-çağı pazarlaması bir onunla 'birlikte' görünme çabasıydı ve sonuçta "İsa taklitlerinin" ortaya çıktığı 1960'larda bu sebepsiz bir blöf de değildi. Diğer hippiler uyuşturucu alıp Vietnam'ı protesto ederken, uzun saçlı İsa'lar Pasifik Okyanus'unda vaftiz ediliyorlardı. Taklitlerin varlığı, Hıristiyanlık ve karşı kültürün, mutlak bir anti tez olmaması olasılığına işaret ediyor gibiydi. Uzay-çağı evanjelizmi yeni üretim maliyetlerini kısacaktı, fakat aynı zamanda, yeni bir jenerasyona "anahtar" da olacaktı:

Kilitli kalbi ve aklı açmak için, anahtar tokmaktan daha etkilidir. İsa anahtarları kullandı. Kaynak-taki kadın için O, Hayatın Suyuydu; açlar için Ekmek; çiftçi için üzüm bağı. İnsanlarla ilgilendikleri şeyler ve günlük deneyimleri hakkında konuşurdu. Eğer bugün İsa burada olsaydı, uzay yolculuğu, nükleer güç ile ilgili konuşur ve onlara insan hayatını değiştirmede İncil'in gücünden söz ederdi.⁷⁴

Uzaya yolculuk ve nükleer güçten bahseden, ve filmlerini park yerlerinde ve plajlarda gösteren uzay-çağı evanjelistleri, İncil'i kiliseye hiç adım atmayacak veya ayinlere hiç katılmayacak kişilere götürecekti. MIS sürkülerini *Reel Report*'un 1968'de açıkladığı gibi, uzay çağı evanjelizmi "hippileri İsa'nın yoluna çağırmak için etkili ve modern bir yol olabilirdi."⁷⁵ Buna karşın, uzay çağı evanjelizmi gençler için tasarlanmamıştı. Uzay-çağı evanjeliklerinden gelen bilgiye göre çoğunlukla, orta-sınıf, orta-yaş kırsal kesim insanları arka bahçelerinde komşularına filmleri gösterdiler. Uzay-çağı yaklaşımı sayesinde, şirket gösterimleri de artmaya başladı. *Signposts Aloft*, 1969'da *McDonnell Douglas* Şirketi uçak fabrikasında defalarca gösterildi.⁷⁶ Öğle saatindeki bu gösterilere katılım 20.000'i geçti.⁷⁷

MIS 1960'larda üretimi azaltarak ve yeni dağıtım, pazarlama tekniklerine odaklanarak, varlığını devam ettirmeyi başarmıştı. Ama 1970'lerde, işler iyi gitmiyordu, üretim salyangoz hızına düştü. 1989'da, *MIS*'in California ofis, laboratuvar ve film yapım merkezleri kapatıldı. Küçültülmüş olan *MIS*, Chicago'ya taşındı ve *Moody Bible Institute*'un video dağıtım kolu haline geldi. *MIS*, esinsel filmlerin dağıtımını yapmak üzere, komisyonculuk yapmaya başladı. Bu filmler sadece doğa sahneleri kapsamaları açısından eski *MIS* geleneğini çağrıştırıyordu. Bilimsel bir yanı yoktu ve içindeki İncil mesajı daha saldırgan bir hale getirilmişti. Diğer popüler yayınlar arasında, *The Hidden Holocaust-Saklı Yangın* (1985) gibi yayınlar da vardı. Bugün *Moody Institute of Science*'in ismi "*Moody Video*" olarak değiştirilmiş durumda. Eski *MIS* merkezleri, kuluçka makineleri, deney tüpleri, film malzemeleri, Geiger sayaçları, laboratuvar önlüklü adamlarla doluydu. *Moody Video* ise evrak dolapları, çalan telefonlar, bilgisayarlar ve takım elbiseli idarecilerle dolu büyük bir ofis şeklindedir.

MIS VE MODERN YARATILIŞ BİLİMİNİN YÜKSELİŞİ

Moon evanjelik film üretiminde öncüydü, ve kendi bağımsız ürünlerini geleneksel Hollywood kanalları dışında dağıtıp gösterecek olanakları bulma başarısını gösterdi. Yani, geleneksel evanjelik medya yapımcıları, bir ölçüye kadar, *Moon*'un başlattığı geleneği sürdürüyorlar. Diğer yandan, *Moon*, “dünyanın içinde olup dünyaya dahil olmamak” anlayışından hiç sapmadı. Mesajını ılımlılaştırdı ama, bugünün Hıristiyan müzisyenlerinden çok daha az. Bekaret yanlılarının “cinsel mahrumiyet” için federal destek ararken yaptıkları gibi, fikirlerini hakim kültür içine gizlice sokmaya çalışmadı. *Veggie Tales* yapımcıları ve diğer apolitik Hıristiyan eğlence videoları gibi, *Moon* da politikadan kaçındı. Bu yönden, bugünün bilimsel Hıristiyan videolarını üreten yapımcılardan çarpıcı bir şekilde farklıdır. Yaratılışçı eylemciler, evrime saldırır, kamu okullarında “yaratılışçı bilim”in öğretilmesi için “eşit ders saati” talep ederler. “Yaratılışçı Bilim”in, dini bir doktrin değil, “akıllı tasarım”ı destekleyen bilimsel gerçekler bütünü olduğunu ileri sürerler. Modern yaratılışçılar, MIS'in özenle açmaktan kaçındığı o tartışmayı kızıştırma peşindedirler.

Bununla birlikte, modern yaratılışçılar *Moon* ve enstitüye çok şey borçludur. *Bible Institute*'un başkanı Houghton, *American Scientific Association(ASA)* kurucusu ve *Moon*'un da danışmanıydı. *ASA*, 1941'de, gerçeklerle inanç arasındaki ilişkiyi tartışmak üzere, toplanan elli kişilik bir evanjelik bilim adamı grubuydu. Tarihçi Ronald L. Numbers'a göre, *ASA* aslında *Moon*'un fikriydi.⁷⁸ Bu, bilimsel düşüncede, evanjelik düşünceye bir yer yaratmak için orijinal bir hamleydi. Yirminci yüzyıl başında, kökten-ci vaiz Billy Sunday şöyle diyordu: “Tanrı'nın kelamı bir şey söyler ve bilim başka bir şey söylerse, bilim cehenne-

me gidebilir”⁷⁹ Sunday ve diğer köktencilerin, entellektüelizm karşıtı mirasını ortadan kaldırmak isteyen ASA, evanjelizm ve bilim arasında barışçıl bir birliktelik oluşturmanın yollarını aradı. 1941-1951 yılları arasında ASA başkanı ve MIS direktörü olan F. Alton Everest şöyle diyor: “ASA temel Hıristiyan inancına ek olarak farklı yorumlanan bir çok bilimsel ve İncil’e bağlı olay arasındaki karşıtlıkları çözerek gerçeği arama isteğini paylaşıyordu.”⁸⁰ MIS de ASA gibi, yaratılışçıların kendi aralarındaki dünyanın yaşı gibi konularla ilgili tartışmalarda taraf tutmaktan kaçındı. Bu da taktiksel bir karardı, çünkü seküler izleyicilerin, dünyanın yaşının 10.000 olduğunu söyleyen veya insanlarla dinozorların dünyada aynı zamanda yaşadığını iddia eden filmleri ciddiye alma olasılığı pek yoktu. MIS mantığını açıklayan bir eski döküman, “*MBI (Moody Bible Institute)* ve MIS’in, tartışmalı alanlarda akılcı olmayan açıklamalar yaparak, dalga konusu olmasını önlemenin çok önemli olduğunu” bildiriyor ve şöyle diyordu: “Öte yandan, bilgece ve muhafazakar bir değerlendirme yapıldığında, önümüzde taraf tutmamıza hiç de gerek olmayan muazzam bir görev bulunduğu açıktır.”⁸¹

1960’larda MIS inişe geçtiğinde, bir grup muhalif bilim adamı ASA’dan ayrıldı ve “ Bilimin ve Kutsal Kitabın değişmez bir yorumunu” aramak için, *Creation Research Society-Yaratılışı Araştırma Derneği*’ni kurdu.⁸² Bu grup, modern Amerikan yaratılışçı hareketinin tohumunu oluşturacaktı. Numbers’a göre birliğin kurucularından biri olan mühendis Henry Morris, *Moon*’un 1942’deki *Sermons from Science* dizisinin bir bölümünü gördüğü zaman, “bilim ve İncil arasında uyum sağlamanın önemini” anlamıştı. “Nuh tufanının jeolojik etkilerini ve selden bu yana dünyayı saran buhar sayvanını ilk kez Gezgini *Moody* vaizinden, öğrendi.”⁸³ Moon’un organizasyonundan fark-

lı olarak, Morris'in yaratılışçı grubu, gerçekler ve İncil arasındaki ilişkinin katı, kitabı yorumunda ısrar etti. *MIS*'in taraf tutmamak konusundaki "muhafazakar" yaklaşımı aslında, aynı *ASA* örneğinde de olduğu gibi *MIS*'i, Morris'in grubu için fazla liberal kılıyordu. *Creation Research Society* daha sonra *Institute of Creation Research(ICR)* haline geldi. Bu kurum da şimdilerde, önde gelen bir yaratılışçı araştırma laboratuvarıdır ve politik hareket olarak modern yaratılışçılığı besleyen olguları sağlar. *MIS*'in biyoloji ve zoolojiye önem verişine karşın, modern evrim karşıtı tartışma jeolojiye odaklanır. William Jennings Bryan, o meşhur ifadesinde, *Rock of Ages* ile *Ages of Rock*-kayaların yaşından daha çok ilgilendiğini söylüyordu.⁸⁴ Şimdi ise *ICR* sayesinde, evrim karşıtı tartışmalarda kayaların yaşı başrole geçmiştir.

MIS filmleri ile çağdaş yaratılışçı bilim videolarının bir ortak noktası vardır: Mantık ve muhakemeye önem verme. İkisi de değişim deneyimlerini duygulardan arınmış bir hale getirir. Mühendislik işini yaratılışçı inançlarına bağlayan bir kişinin anlattığı gibi, "Elektron teorisini daha çok anladıkça, onun arkasındaki zekaya daha çok inanıyorum. İnançlı olmadan önce elektronik eğitmeniydim. Elektroniğin içindeyken değiştim... bu benim mantıklı ve düzenli bir kainata olan inancımı kuvvetlendirdi."⁸⁵ Bu söylem, bekaret yanlısı videolar ile çağdaş Hıristiyan müziğindeki evanjelik ifadelerin, duygusal, ahlaki söyleminden çok farklıdır. Bu değişen kişi, kalbini Kutsal Ruh'un doldurduğu kurtuluş anı deneyimini yaşamış gibi görünmüyor. Aksine, Tanrı ile dolu olan mantıklı olarak akıydı; bilimle uğraşırken Tanrı'yı keşfedenlerin ağlaması ve buna benzer "feminen" duygusal hareketler yapması olası değildir.⁸⁶

MIS'in yaptığı gibi, bugünün yaratılış bilimi medyası da sağduyu ve görsel incelemeye önem verir. Yeni yaratılışçılar, pahalı film üretimine pek ilgi göstermezler, bununla birlikte altmışlarda, sınıflarda gösterilmek üzere, ucuz film parçaları ve slayt gösterileri hazırlamaya başladılar. Bugün video, kitap, kaset, broşür, poster ve projeksiyon materyali türünden birçok yaratılışçı okul araçları bulunmakta. *ICR* ve diğer gruplar dört cins yaratılışçı video ürettiler: Konferans, münazara, kısa piyesler, ve doğa belgeselleri. Bu materyaller başlıca dört içerikte kullanılıyor: Hıristiyan kilise eğitimi, Hıristiyan okulları, yetişkin tartışma grupları ve zaman zaman kamu okulları. Kamu okullarında kullanılan videolar, dünyanın başlangıcını bilimsel deliller göstererek kanıtlamaya çalışırlar ama, direkt olarak İncil'den söz etmezler.⁸⁷

MIS filmlerinde olduğu gibi, günümüzün yaratılışçı medya ürünleri de görsel olanı vurgular. Çoğu yaratılışçı video, evrimin görülemediği için kanıtlanamadığını savunur.⁸⁸ Özellikle, hayatın başladığı ana tanıklık edemeyiz, bu başlangıç, çok çok eski bir kaos sırasında mı, yoksa Tanrı'nın inayetiyle mi gerçekleşti, bilemeyiz. *When Two World Views Collide-İki Dünya Görüşü Çarpıştığında(1995)* filminde, bir genç yaratılışçı, bir jeoloğa *Big Bang* hakkında neye inanması gerektiğini sorar. Jeolog şöyle cevap verir:

Bing Bang fikrinin bilimden çok bir felsefe olduğunu bilmek seni şaşırtabilir... Bilimsel metodun gözlemlerle ilgisi vardır. Verilerini toplarsın. Gerçeklerini bir araya getirirsin. Deneylerini yaparsın. Ölçümlerini yaparsın. İşte o gözlemler, bilimdir. O şimdi olan bir şeydir. Fakat, Big Bang, eğer olduysa, gözlemlenmemiş geçmişte oldu, gözlemsel bilimle aynı kategoride sayılamaz. O ampirik

bir bilim değildir. Tahmin ediyorum ki, birkaç yıl içinde bitecektir. Bu arada, bu teorinin sizi korkutmasına izin vermeyin.⁸⁹

MIS filmleri, Tanrı'nın varlığını görülen şeyleri vurgulayarak kanıtlarken, bu video, görülmeyeni, *Big Bang*'i vurgular. *MIS* filmleri seküler bilim adamları tarafından geniş ölçüde kabul edilmiş herhangi bir teoriye açıkça saldırmayabilirdi. *ICR* videoları ise hakim teorilere saldırmakla kalmaz, bilim adamlarının, okul çocuklarına evrimi göstererek Tanrı'nın olmadığını öğrettiklerini ve çocukları kandıran bir komplo kurduklarını iddia eder. *When Two Worldviews Collide*'da jeolog şöyle der: “ İki dünya görüşü, iki inanç sistemi savaşımaktadır. Bir çok eğitimci, ders kitabı yazarı ve üniversite profesörü bu hümanistik ve naturalistik dinin (evrimin) evanjelistleri olduklarını varsayarlar. Ve insanları kendi dinlerine kazanmak için ellerindeki her numarayı kullanırlar.”⁹⁰ Evrimci evanjelistler, bu videoya ve benzerlerine göre, evlilik öncesi seksi, ötenazi hakkını, boşanmayı, homoseksüelliği, kürtajı savunurlar. Sonuç olarak çağdaş yaratılışçı videolar, yetmişlerden beri ve *MIS*'in ortadan kaybolmasının ardından, evanjelik kültürdeki temel değişime ayna tutmaktadır. Bu değişim, politik ilginin giderek artması şeklindedir. Yaratılışçı medya, şu an militarist bir söylem kullanarak, yaratılışçılarla evrimcilerin bir “fikir savaşına” girdiklerini vurgulamaktadır. *When Two Worldviews Collide*, son olarak izleyicilere şunu söyler: “*ICR* sirkülerleri, kitapları, videoları ve seminerlerini kullanarak ailenizi ve kilisenizi silahlandırın”

Antropolog Christopher O. Toumey'e göre, “Yaratılışçılar aşırı derecede sekter davranarak ve göstere göstere mezhepçiliği ön plana çıkartarak, insanlara ulaşma potan-

siyelerini son derece azalttılar. Böylece yaratılışçılar ve vaizler, kendi cemaatlerini zaten çok önceden beri inandıkları bir şeye ikna etme çabasıyla sınırlandırıldılar.⁹¹ Öyleyse yaratılışçı medyanın tarihi, enteresan bir paradoksu ifade eder. Savaş sonrası yıllardan 1960'lara kadar, *MIS* filmleri, ruhları bilimle kurtarmaya çalışarak politikayı tamamen ihmal etti. Yine de evanjelikler, gitgide politik arbedenin içine girdiler, yetmişlerden beri Hıristiyan sağ politik bir güç kazandı ve yaratılışçı kitaplar, videolar ve magazinlerin büyük çoğunluğu o kadar dogmatik hale geldi ki, bu kendi dinsel anlayışlarına kazanabilecekleri insanların hevesini tamamen kaçırdı. Bu videolardan birçoğunun, hata kabul etmez sadık tutumu, dünyevi politik veya sosyal alanı kucaklamaktan çok ayrımcılıkla aynı çizgidedir. Videolardan bazıları ise, evrim ve yaratılış arasında bir tartışma başlatır, fakat yaratılışın kazanacağı açıktır, Tanrı'nın evrimi, başlattığı fikrine ödüne asla yer yoktur. Bu yaratılış biliminin, dini veya politik anlamda insan kazanma potansiyelini kısıtlamaktadır.⁹² Moon ise aksine, ılımlı bir kurtuluş yaklaşımıyla, evanjeliklerin dışındaki insanlara da ulaşabilmişti.

Geçmişteki ve günümüzdeki yaratılışçı medya, bütün biçimsel farklarına karşın İncil'e, Tanrı'nın planını kapsayan ve Tanrı'nın sözlerinden oluşan bir öğüt kitabı olarak bakmak yönünden ortaktır. Gelecek bölümün de göstereceği gibi, Hıristiyan apokaliptik medyası, İncil'i kusursuz bir plan olarak yorumlar. Bununla birlikte, yaratılışçılar geçmişini açıklamak için İncil'i kullanırken, apokaliptik düşünürler, dünyanın geleceğini açıklamak için İncil'i kullanırlar. Ve, onların tahminine göre dünyanın geleceği pek parlak görünmemektedir.

Dünyanın Sonu İçin Dua Etmek: Hristiyan Apokaliptik Medyasının Dünü, Bugünü, Yarını

1999'UN SON AYLARINDA, Y2K merakı Amerika'da hastalık derecesine vardı. Akşam haberleri, bilgisayarların nasıl korunacağına dair güncel bilgiler verdi, New York Times, zenginlerin buzdolabında saklanmayı gerektirmeyen gurme yemekleri hazırlamak için, nasıl konserve yiyecek depoladığını anlatan makaleler yazdı. Bu arada sinemalarda, birkaç film bu konuyu işlemeye çalıştı. Arnold Schwarzeneger'in apokaliptik korku filmi *End of Days-Günlerin Sonu* (Hyams, 1999) ailesi öldürüldükten sonra içkiye başlayan bir polisin hikayesini anlatır. Ateist olan polis, bir yılbaşı gecesinde, Şeytan'ın hamile bırakmaya çalıştığı bir bakire kıza yardım ederek kurtuluşa kavuşur. Lucifer(Şeytan) rolünü oynayan Gabriel Byrne, suç ortağının karısı ve kızıyla üçlü ilişkiye girer ve kendi koyu siyah idrarını yakarak, bazı şeyleri havaya uçurur.

Bir başka apokaliptik film olan, *The Omega Code-Omega Kodu* (Marcarelli, 1999) ise, yeni milenyumun başlamasından hemen önce gösterime girdi. Bu filmde

Michael York, *Antichrist*'ı "Avrupa Komisyonu'nun şimdiki başkanı Romano Prodi ile Rupert Murdoch arasında kurgusal bir geçiş" biçiminde sahneler.¹ O, küresel barışı sağlamıştır ve dünya ona yeni Mesih olarak tapmaya hazırdır. Zayıf kahramanımız ise, (Casper Van Dien tarafından oynanıyor) annesi sarhoş sürücü tarafından öldürüldükten sonra Tanrı'yı inkar eden bir *New Age* konuşmacısıdır. İncil'in şifresini ortaya çıkaran diskleri *Antichrist*'ten saklar ve sonunda, İsa'ya kendisini kurtarması için yalvararak yeniden kurtuluşa kavuşur. Bu, ülke çapında gösterime giren ilk apokaliptik Hıristiyan filmidir.

Omega Code, tuhaf bir Amerikan popüler kültür bilmecevidir. Bir yandan, apokaliptik bir film olmasına karşın, bol aksiyon sahneleriyle dolu, kendini kaybeden ve yeniden kurtuluşa eren bir kahramanı olan, tipik bir Hollywood ürünüdür. Diğer yandan, karakterlerden hiçbiri tiksindirici değildir değil, özellikle Michael York'un düzgün kötü adam tiplemesinin kötü kelimeler kullanmakla, hele hele bakirelere tecavüz etmekle hiçbir ilgisi yoktur. Bu PG-13 *Antichrist* belki de bir tek dünyanın sonu kehanetine koşullanmış evanjelik bir Hıristiyan'ı korkutabilir. Henüz evanjelik değilseniz, belki de kahramanın-bilgisayarda yaratılmış şeytanlar etrafında dönerken "Kurtar beni İsa" bağırıışları arasında- yalvarışlarının, yeniden-doğma deneyimini temsil ettiğinin farkına bile varmazsınız. Bazı hayal kırıklığına uğramış, Hıristiyan izleyicilerin de işaret ettiği gibi, bu bütün film boyunca açıkça İsa'dan söz edilen tek sahnedir.²

Irwin Moon'un bilimsel filmlerine belki hafif dozlu denebilirdi, fakat sonuna doğru, izleyicilerin bu filmlerin kurtuluş hakkında olduğundan hiç şüphesi kalmıyordu. Buna karşılık *Omega Code*, biraz daha belirsiz bir içeriğe

sahip ve bu yönüyle Hıristiyan medyasında büyük bir değişikliği temsil ediyor: Kurtuluş mesajının ılımlaştırılması. Gördüğümüz gibi, bazı en karlı medya ürünleri inanlarca Hıristiyan olarak yorumlansa bile, inanmayanlarca sadece eğlence olarak ele alınabilir. Bugünün apokaliptik film yapımcıları, engelleri yıkan filmler yapmayı amaçlasa da, İncil mesajı ile eğlence arasındaki uygun dengeyi henüz sağlayamadılar.

Her ne kadar seküler basın *Omega Code* hakkında olumsuz eleştiri yapsa da, bu kötü senaryo ve oyunculuktan ziyade ruhani mesajla ilgilidir. Gazeteciler filmi popüler kültürün dışında, hakim seküler kültürün alanına zorla girmiş bir şey olarak tanımladılar. Muhafazakar Hıristiyanların, filmi hatırı sayılır bir izlenme seviyesine taşıdıklarını kabul etseler bile yorumculara göre film, Vahiy Kitabı'ndan ve "Kehanet Teolojisinden" etkilenmiş milyonlarca Amerikalı için potansiyel bir cazibeden çok sadece bir meraktı.

Bence bu ciddi bir hataydı. *Omega Code*, gerçekten oyalayıcı bir filmdir; fakat, Hıristiyan apokaliptik inancı hiçbir şekilde marjinal bir olgu değildir. Amerika'da altmış milyon yeniden-doğan Hıristiyan var: Kehanet teolojisine yönelik yaygın inanç, (dünya çapında olmasa da) Amerikan popüler kültürünün bir parçasıdır ve apokaliptik kitaplar düzenli bir şekilde A.B.D kitapçılarının raflarından eksik olmaz. Bu popülerlik yeni oluşan birşey değildir: *Omega Code* filminin "kehanet danışmanı", 1970'te yazmış olduğu *The Late Great Planet Earth-En Son Büyük Gezegen Dünya* kitabı halen basılan ve 28 milyondan fazla satan Hal Lindsey'di.³ Lindsey'in kitabı, Soğuk Savaş'ın nükleer yok oluş korkularına değinerek, "sistemantik olarak İncil'deki apokaliptik cümleleri inceleyerek, her de-

yim ve görüntüyü Pentagon strateji uzmanlarınca kullanılan lugata çeviriyordu.”⁴ Lindsey, İncil’deki bütün kıyamet kehanetlerini buldu, ama çoğu kehanet yazarı gibi, başlıca kaynakları Vahiy Kitabı, Daniel ve Hezekiel idi.

Kehanet kitapları, bestseller listelerinde hala en üst sıralardadır ve bu kitaplar artık *nonfiction* yerine *fiction* olarak sınıflandırılıyor. *Nonfiction* en çok satanlar arasında, *Omega Code-Omega Kod’a* biraz olsun ilham veren *The Bible Code-İncil’in Şifresi(1997)* de bulunur.⁵ Tim LaHaye ve Jerry Jenkins, *Left Behind* serisi için 1995 ve 2001 arasında sekiz roman yazdılar; 2001 Temmuz’una kadar seri, toplam 28.8 milyon sattı.⁶ 2002’de dokuzuncu kitap çıktığında, serinin satışı elli milyonu geçmişti.⁷ Satışlardaki bu ani artışın bir nedeni de kehanet kitaplarının, 11 Eylül saldırılarından sonraki genel başarısı olabilir.⁸

Birçok kehanet romancısı gibi, LaHaye ve Jenkins de Kıyamet Günü’nün hikayesini anlatırlar: Kurtarılmış insanlar aniden dünyadan alınırlar; *Antichrist* ortaya çıkar ve yeni dönmüş Hıristiyanlara yedi yıllık “felaket” süresince eziyet eder; ve sonunda, Armagedon Savaşı’ndan sonra, İsa’nın ikinci kez gelişi gerçekleşir. Fakat diğerlerinin yaptığı gibi öyküyü bir kitapta anlatmak yerine, LaHaye ve Jenkins birkaç ciltte anlatarak karlılarını arttırdılar. LaHaye ve Jenkins, ilk kitaplarının film haklarını sattılar ve televizyon dizisi yapmaya koyuldular. Ağustos 1999’da, altıncı kitap *Assassins, New York Times* bestseller listesinde ikinciliğe yükseldi. *Times*’ın Hıristiyan kitap evi satışlarını saymadığı düşünülürse bu daha da dikkat çekicidir. Bir haftadan az bir sürede, *Assassins* yaklaşık bir milyon sattı.⁹ Yedinci kitap, *The Indwelling, Times*’ın bestseller listesinde birinciliğe yükselen ilk Hıristiyan romanı oldu.¹⁰ Sekizinci kitap, *The Mark*, Kasım 2001’de ilk basım-

da, 2.5 milyon basıldı. O zamana kadar, dizinin tişörtleri, kaset kitapları, radyo dizileri, oyunu ve oldukça başarı kazanan çocuk dizisi versiyonları çıkmıştı. Çocuk dizisi *Left Behind: The Kids-Geride Kalanlar: Çocuklar, Goosebumps*'ın Hıristiyan versiyonu olarak pazarlandı. (Şkl. 39-40). Dizinin 2003'te on ikinci citle sona ermesi gerekiyordu, fakat, 2001'e gelindiğinde, LaHaye'in kararını başka bir yönde değiştirdi.

Apokaliptik romanların iyi satılmasının bir nedeni de, ilgi çekici olmalarıdır. Bununla birlikte, bu romanlar aynı zamanda, İncil'in gerçeklerini sahneleme iddiasındadır. Bu da, şüphesiz, kişinin, rahiplerin müdahalesi olmadan İncil'i inceleme ve anlama yeteneğine önem veren evanjelistler için hayati önem taşır. Bunu söylemek yapmaktan daha kolaydır. Söz gelimi, gerekli açıklamalar olmadan *Vahiy Kitabı*'nı deşifre etmek olanaksızdır. "Kızıl bir canavarın üstünde oturan bir kadın gördüm. Canavar kutsallık kavramına karşı baştan başa sövgü adlarıyla doluydu. Yedi başı on boynuzu vardı." (*Vahiy 17:3*) gibi dizelerle hangi sonuca ulaşılabilir ki? Hakim Protestan anlayış *Vahiy*'i sembolik olarak yorumlar.¹¹ Evanjelistler ise, daha kitabi bir yaklaşım kullanırlar. Zor bölümleri deşifre etmek için, papazlara, televanjelistlere, roman ya da diğer türlerde kitaplara, film ve videolara başvururlar. Apokaliptik medyanın üç belirgin amacı vardır: Hıristiyanlara eğlendirici bir şekilde, *Kıyamet*'ten sonra neler olacağını göstermek; bunu yaparken de, kehanet teolojisinin önemli yerlerini bildirmek (böylece İncil gerçeğini sağlamlaştırmak) ve *Kıyamet*'ten sonra inanmayanları bekleyen karanlık geleceği göstererek, insanları korkutmak ve dine dönmelerini sağlamak. Bazı pazarlamacılar, Hıristiyanlara apokaliptik kitap ve videoları (İncil'le birlikte) evlerinde saklayıp, dine

dönmeleri, muhtemel kişilerin yedi yıllık karmaşa süresinde onları keşfetmelerini sağlamalarını öğütlerler.

Evanjelik olmayanların, kehanet teolojisi ve *Anticrist*'in gerçek olup olmadığı konusunda kafaları karışık-tır. Şahsen ben, kehanet hikayelerinin gerçek olup olmadıklarıyla pek ilgilenmiyorum. Benim ilgilendiğim şey, bu öykülerin çağdaş evanjelik kültür ve yaygın medya pazarındaki rolü. Filmler izleyicileri dönüştürme arayışı içinde, fakat yıllar içinde yöntemleri de oldukça değişti. Eski apokaliptik filmler, kişisel değişime odaklanır ve kiliselerde neredeyse özel olarak gösterilirken, şimdiki filmler, büyük sinema komplekslerinde kendilerine yer arıyorlar ve tabii ki bu sırada, ödün vererek teolojik uzlaşmalar yapıyorlar. Bu bölüm, Hıristiyan film yapıcılığının tarihini göstererek, iki amacın arasındaki karmaşık çekişmeyi inceliyor: Kar etme ve ruhları kurtarma. Bugünkü evanjelik yapıcılardan çoğu-eski yapıcılar, Moon ve Peder Billy Graham'dan farklı olarak-bu amaçların ortak yaşamaktan kaynaklanan amaçlar olduğunu iddia edeceklerdir: Eğer daha çok insan seyredirse, (ve para öderse) daha çok insan kurtarılabilir. Böylece seküler izleyici topluluklarına ulaşmak için, çağdaş film yapıcıları, kurtuluş mesajını biraz sulandırdılar ve ortaya kendine özgü filmler çıkmış oldu. Yapıcılar bu filmlerin, kitleler tarafından izlenebilir olduğunu düşünüyorlar. Fakat, İsa'dan bahsetmeseler de, evanjelik olmayan izleyiciler, onları dini film olarak tanımlayıp reddediyorlar. Hıristiyan müzik ve müzik videoları, aynı zamanda *VeggieTales* gibi diziler, evanjelik ve evanjelik olmayan izleyicilere seslenmek için dini belirsizliği sömürseler de, çağdaş apokaliptik filmler, belirsiz olmayı *denediler* fakat *başarılı olamadılar*.

HİRİSTİYAN FİMLERİNİN KÖKLERİ: WORLD WIDE PICTURES, *THE CROSS AND THE SWITCHBLADE* VE *A THIEF IN THE NIGHT*

Eski Hıristiyan film yapımcılığında klasik kuralları yıkan ilk kişi, tabii Irwin Moon'u saymazsak, Billy Graham idi. 1952'de evanjelik film ve televizyon programları yapmak ve dağıtmak üzere *World Wide Pictures*'i kurdu. Şirket 1984'e kadar 17 dile tercüme edilen, yüzden fazla ülkede dağıtılan değişik uzunlukta 125 film yapmıştı.¹² *World Wide Pictures*, 1965'te salonlarda gösterime giren ilk Hıristiyan filmi olan, *The Restless Ones-Huzursuzlar'ı* (Ross 1965) yaptı. Fakat 50 ve 60'ların çoğu filmi gibi, Graham'ın yapımları da çoğunlukla kiliselerde gösteriliyordu. Şimdilerde, şirket daha çok bağımsız kanallarda (çoğunlukla evanjelik) gösterilen televizyon filmlerine odaklanıyor. *World Wide*'ın standart geleneği, filmleri üç yıllık sürelerle, bölge bölge kiliselere dağıtmak, ulusal değil yerel tanıtım yapmaktır.¹³

Graham'ın filmleri, tipik dramatik *nonfiction* tarzındadır. Çoğu zaman bir şekilde zorlukları yenmeyi başarmış, gerçek bir Hıristiyan'ın hayatını portreler ve aynı *Moody Institute of Science* filmleri gibi, evanjelizm konusunda kıvrak bir zekayı yansıtan bir yaklaşım izleyerek, güçlü kurtuluş mesajını en sona saklar. *Wiretapper-Gizli Telefon Konuşmaları Dinleyicisi* (Ross, 1955) klasik bir örnektir. Bu gerilim filmi, gangster çeteleri için akıllı alarm sistemleri, gizli dinleme aygıtları ve telefon dinleme aygıtları yapan elektronik dahisi Jim Vaus'un gerçek yaşam öyküsünü anlatır. Jim, karısını kendisiyle kiliseye gitmeye teşvik eder, ama o ilgilenmez. Sonunda gangsterlerle birlikte olduğu sürece ailesini bir arada tutamayacağını anlar ama işin içine fazla girmiştir. Kaçmaya çalışırsa ailesi öl-

dürülecektir. Çaresiz bir şekilde, karısını güvenli bir yere nakletmeye çalışırken, arabasıyla Billy Graham'ın Haçlı Seferi reklam ilanının önünden geçer. Jim ve karısı ilanın önünde dururlar, burada film görüntülerinin arasına Graham'ın vaaz verdiği sahne girer. Jim'in kurtarıldığını söylemeye gerek yok. *Wiretrapper*, oldukça eğlendirici, düşük bütçeli, bir mesajı olan, B-sınıfı bir korku filmidir.

Graham'ın iki en önemli filmi, *Joni* (Collier, 1979) ve *The Hiding Place* (Collier, 1975) idi. Aynı *Wiretrapper* gibi bu iki film de, gerçek yaşam öykülerine dayanıyordu. Kahramanlar, Joni Eareckson ve Corrie Ten Boom, çok satan ruhani otobiyografi kitabı yazarlarıydı. Eareckson ve Ten Boom aslında, Hıristiyan ünlüleri idi. *Joni*, belden aşağısı felç olan ve yüreğindeki inançla mücadelesini sürdüren Eareckson'u hikayesidir. Sakat, gözü bantlı yakışıklı bir aktörün oynadığı, aksi bir Vietnam gazisiyle karşılaştığında, Joni gerçeği keşfeder ve şöyle der: "Onu tanımadan ayaklarımın üzerinde duracağıma, onu tanıyıp bu sandalyede olmak, benim için daha iyidir ve bunu şu ana kadar gerçekten de bilmiyordum." *Wiretrapper*'ı taklit eden *Joni*, bir Billy Graham kampanyasında tanıklığını anlatır ve bu sırada Graham'ın kendisi de çok az görünür. (Graham filmlerinde kampanya sahnelerinin durmaksızın gösterilmesi *Christianity Today* eleştirmenini rahatsız etmişti: "İncil mesajını başkalarının sırlarını açıklamadan ve 'şimdi de size sponsorumuzdan birkaç cümle' demeden anlatmanın bir yolu olmalı")¹⁴ Sona doğru, Eareckson direkt olarak izleyicilere seslenir ve onları kurtarılmaya davet eder.

The Hiding Place-Saklanma Yeri, II. Dünya Savaşı sırasında, Yahudilere Nazilerden saklanmaları için yardım eden, Hollandalı Hıristiyan Corrie Ten Boom'un hikayesi-

dir. O ve ailesi, sonunda bir toplama kampına gönderilirler, kızkardeşi (Julie Harris oynuyor) mahkumlara vaaz verirken Corrie de, inancını korumaya çalışır. Ten Boom, filmde bizzat oynayamayacak kadar yaşlıdır ve sadece filmin sonunda tanıklık sahnesinde görünür. (Bu kez Graham olmadan) Ten Boom'un varlığı, Eareckson'unki gibi filmi ve bunun uzantısı olarak kurtuluş mesajını tartışılmaz ve kurgusal olmayan bir gerçek olarak tescil eder. Filmler bilimsel söylemden yoksun olsa da, öyle görülüyor ki, Vaus, Eareckson, ve Ten Boom; aynı Moon'un yarasa ve çiçekleri gibi, İsa'yı kişisel kurtarıcı olarak kabul etme gerekliliğinin ampirik kanıtları olarak ileri sürülmektedir.¹⁵ Film, seküler basında da değerlendirmelere konu olmuş, ve Jeanette Clift Altın Küre'de "En İyi Yeni Oyuncu" ödülüne aday gösterilmişti. Clift ve Harris'in akademi ödülü adaylığı kazanacağı söylentisi de vardı. Ama bu gerçekleşmedi ve bundan dolayı, filmin yönetmeni de şunu anladığını söylüyordu: "World Wide Pictures hakim stüdyo sisteminin dışında kaldığı sürece, asla kartlarını kulübün masasında oynayamayacaktı."¹⁶

Graham'ın himayesinde yapılmadığı halde, *The Cross and Switchblade* (Murray, 1970) *World Wide* filmleri direktörü Dick Ross tarafından yapılmıştı. Bu film, *A Thief in the Night* (Thompson, 1972) gibi bir Hıristiyan film klasiği olarak kabul edilir. Film, Manhattan Köprüsü'nün arkasında güneşin batışı sahnesiyle başlar. Otoriter bir ses şöyle der: "İzlemek üzere olduğunuz hikaye, yazarın hayal ürünü olsaydı onu inanılmaz bulabilirdiniz. Fakat bu olaylar, onların çekimini yaptığımız caddelerde, dar sokaklarda, eski apartmanlarda-köprü'nün gölgesinde-geçti. Bundan sonra, yakın çekimde açılan bir sustalı bıçak gösterilir ve çete üyelerinin bir adamı vahşice dövdüğünü görürüz.

Pat Boone'un Peder Wilkerson'u, Eric Estrada'nın çete lideri Nicky Cruz'u oynadığı film, çete üyeleri ve uyuşturucu bağımlılarına vaaz veren gerçek bir papazın öyküsünü anlatır. (Şkl. 41) Film, Hıristiyan medya yapımcıları için her zaman ilgi çekici olan, günahın etkili anlatımı açısından çarpıcıdır. Küfürlü konuşmalar, gerektiğinde görüntüyü kuvvetlendirmek için kullanılır. Bundan da öte, eroinmanlar rasgele ateş eder, hippiler esrar içerler. Nicky, eroin bağımlısı "çete mensubu" Rosa'ya, pederin çeteyi ele vermeye çalıştığını söyler. Eğer Wilkerson başarılı olursa, ona eroin verecek kimse kalmayacaktır. "Bağımlılığından dolayı fahişelik yapman gerekecek" der. Nicky, pederden kurtulmak için Rosa'yı gönderir, o nasıl yapacağını sorunca "Onu öldür, korkut, yat, ne istersen yap, umurumda değil" der. (Şkl. 42-43) Bu, Hıristiyan sineması için oldukça sert birşeydir. Filmde birkaç tuhaf sahne vardır ama, bu sahneler, azılı çete üyelerinin kurtarılmadan önce ne kadar acı çektiğini göstermeye çalışır. (Şkl. 44) Sinema orta seviyede bir bütçeye sahiptir, oyunculuk iyidir ve birkaç stilistik gelişme içerir. Pat Boone'un varlığı, ve uyuşturucu ile şiddeti sert bir şekilde sahnelemesi sayesinde, *The Cross and the Switchblade* seneler boyunca *hit* olmayı başarmış, tüm dünyada gösterilmiş ve otuz beşten fazla dile çevrilmiştir.

Kehanet Teolojisi'ni ele alan ilk Hıristiyan film yapımcısı Donald Thompson'dı. 1970'lerde Thompson apokaliptik filmlerini yapmaya başladığında, *The Cross and the Switchblade* ve Graham'ın yapımları, yüksek kalite 16 mm filmler arasında tek modeldi. Thompson'un yaptığı dört kehanet filmi, tarihi karakterlere odaklanmaktan çok, çağdaş aksiyon-macera hikayelerini, birçok evanjeliğin İncil'de kehanet edildiğine inandığı apokaliptik olaylar çev-

ŞKL. 41 KLASİK BİR HIRİSTİYAN FİLMİ OLAN *THE CROSS AND THE SWITCHBLADE*'DE ERIC ESTRADA, KAFASI KARİŞİK ÇETE LİDERİ NICKY'Yİ CANLANDIRIR.

ŞKL. 42 *THE CROSS AND THE SWITCHBLADE*. GÜNAHI PORTRERLERKEN ÇOĞU EVANJELİK FİLMDEN DAHA GÖRSELDİR. BURADA ROSA İSA'YA İNANMIŞ, EROİN ALIŞKANLIĞINI BIRAKMIŞ, AMA BİR ANLIĞINA ESKİYE DÖNÜŞ YAŞIYOR.

ŞKL. 43 ROSA, EROİNİN VERİLMEDİĞİNİ DÜŞÜNÜYOR. FAKAT ASLINDA İLAÇ ARTIK ETKİLİ OLMUYOR. ÇÜNKÜ O ARTIK İSA İLE DOLU.

ŞKL. 44 PEDER WILKER-
SON'U OYNAYAN PAT
BOONE, FİLMİN DORUK
NOKTASINDA ÇETE ÜYE-
LERİNİ KURTARIR.

resinde döndürür. Gösterdiği her şeyin *gerçekten* olacağına inanır. Çağdaş salonlarda hiç gösterilmediği halde, Thompson serisinin ilk filmi, *A Thief in the Night*, üç yabancı dile çevrilmiştir, sayılmayacak kadar çok kez başka ülkeler için altyazı yapılmıştır ve uluslararası dağıtımı halen güçlü bir şekilde devam etmektedir... Video kasetlere ek olarak altı ila yedi yüz kopyası şu anda dolaşımındadır.¹⁷ Randall Balmer anlatıyor:

Dağıtımın esasen kilise grupları, kamplar, gençlik organizasyonları, ve buna benzer yerlere yapıldığı Amerika Birleşik Devletleri'nde, filmi görenlerin sayısını bilmek çok zordur. Bir rakam vermesi için Russel Doughton'ı zorladığımda, Birleşik Devletler'de *A Thief in the Night*'i yüz milyon kişinin izlediğini, ama buna filmi birden çok kez izleyenlerin de dahil olabileceğini söyledi. Bu rakamın yarısını alsanız bile, elli milyon yine de şok edici, çoğu Hollywood yapımcısını kışkındıracak bir rakam.¹⁸

Fakat, besbelli ki, Hollywood yapımcıları, asla film için belirlenen bilet fiyatını kabul etmezlerdi: Gönlnüzden ne koparsa! Video günleri öncesinde Hıristiyan filmleri için kriter buydu. Küçük bütçelerle yapılıyorlardı, 16 mm ile

dağıtılıyorlardı, kiliselerde gösteriliyorlardı ve çoğunlukla sadece Hıristiyan yayınlarında reklamları yapılıyordu. Çoğu Graham filminde olduğu gibi güçlü kurtuluş mesajı filmin sonuna kadar saklansa bile, belirgin bir şekilde evanjeliktiler. Mesajı sulandırmaya gerek yoktu. Sonuçta, İsa için henüz kararını vermeyen izleyiciler, en azından kilisede film seyretmeye karar vermişlerdi: Neye kalkıştıklarını biliyorlardı. Birçok yapımcı yine de belli ölçülerde bir kurnazlığın gerekli olduğunu düşünüyordu. Hafif bir film, kurtarılmamış izleyicilerin kalplerini ve zekalarını açabilirdi.

Thompson, bu kurnazlıktan tamamen vazgeçer. Ahlaki ve ruhani konulara girerek izleyicileri yumuşatıp, sonra daha detaylı bir İncil mesajına geçiş yapmak yerine, izleyicileri korkutma taktikleri ve İncil yorumlarına boğar. Evanjelikler kurtarıldıktan sonra dünyada kalan ruhlar çok acı çekerler. Tüm insanlığın *Mark of the Beast-Canavarın İşareti* olarak adlandırılan, alna ya da sağ ele basılmış 666 rakamını almaları istenir. Bu işaret olmadan alışveriş bile yapamazsınız. Kalplerine İsa'yı kabul edenler "aziz" payesine yükseltilir. Dünya gittikçe daha kaotik olur, işareti alanlar bile acı çekerler. Bunlar oldukça karışık şeyler ve burada yalnız ana hatlarını gösteriyorum.¹⁹ Aslında, İncil Kehanetlerinin evanjelik yorumları o kadar karmaşıktır ki, Thompson serisinin bazı filmleri, bir karakterin Daniel, Hezekiel ve Vahiy'deki karmaşık bölümleri açıklamak için, dev bir duvar grafiği kullanmasıyla biter.

İlk iki filmin *A Thief in the Night-Gecede bir Hırsız* ve *A Distant Thunder-Uzak Bir Gök gürültüsü* (Thompson, 1978) baş kahramanı kocası esrik bir halde olan Patty'dir. Patty, Tanrı'ya inanır fakat yeniden doğmamıştır. *Mark of the Beast* işaretini almayacaksa da, İsa'ya kalbini vermeye

de isteksizdir. İkinci filmin sonunda, bağırarak sürüklenip giyotine götürülür. Üçüncü filmin *Image of the Beast* (Thompson, 1981) başında, “işareti istiyorum!” diye bağdıktan biraz sonra kafası kesilir. (Şkl. 45-47) Patty sonunda seçimini yapmıştır, ve bedelini sonsuza kadar ödeyecektir.

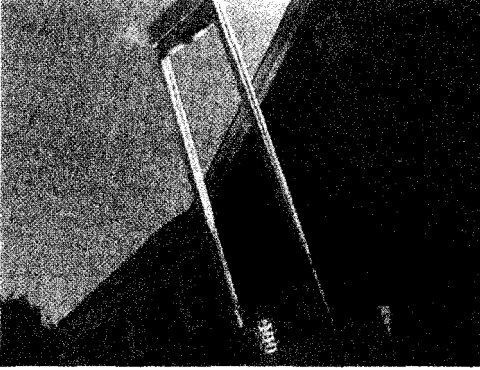
Image of the Beast, seriyi ilk iki filmi sürükleyen korku ve melodramdan uzaklaştıran yeni bir kahraman ortaya çıkarır. Kahramanın değiştirmeye çalıştığı kişi, bir kız arkadaş olsa da, bu ve serideki son film *The Prodigal Planet-Savurgan Gezegen* (Thompson, 1983), izleyicilerin halen mücadele etmekte olan kurtarılmamış bir başrol oyuncusu ile güçlü bir şekilde özdeşleşmesini istemez. Serinin ikinci yarısının çoğu, tanıklık öykülerine ve İncil’den alıntılara ayrılmıştır, fakat bu başrol oyuncusu için değil, başrol oyuncusu tarafından yapılır.

Thompson’ın filmlerinin dördü de, politikayla pek ilgilenmez. Kendi örgütü UNITE aracılığıyla *Antichrist* Hıristiyanlar’a eziyet eder ve dünyayı yönetir. Fakat dört filmde de *Antichrist*, önemli bir karakter değildir. Hatta, tüm seride yalnızca bir kez görülür. Birleşmiş Milletler ve diğer küresel örgütler ona güvenmeyebilir, fakat, Thompson’ın asıl vurguladığı şey, kıyametin her an kopabileceği ve yeniden doğmayanları hayal edilemeyecek eziyetlerin beklediğidir. Tanrı’nın inayeti cennetin biletidir. Öyleyse hemen şimdi kurtuluşa er! (Şek. 48-49) Bu aynı zamanda, çağdaş apokaliptik filmlerin örtük bir mesajı olabilir. Ancak bu mesaj, kişisel ruhani sorgulamanın yanı sıra, aksiyon, entrika ve küresel politikalara odaklanan konular arasına sıkıştırılmıştır.

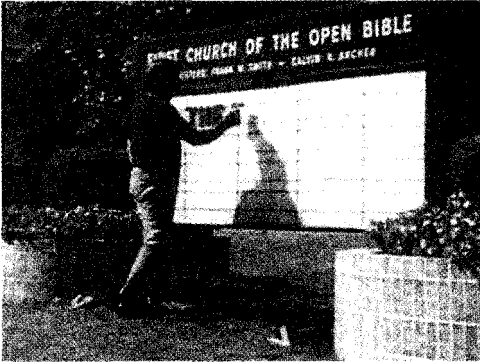
Thompson’ın filmlerinin evanjelik kültüre etkisini abartmak gerekmez. Bugün genç evanjeliklerin çoğu, A

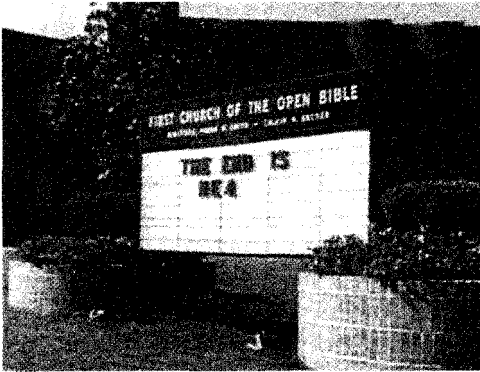
ŞKL. 45-46 THOMPSON'IN İKİNCİ KEHANET FİLMİ *A DISTANT THUNDER*'DA, PATTY, CANAVARIN İŞARETİNİ ALMAYI REDDEDENLERİ BEKLEYEN KADERİ GÖRÜR.

ŞKL. 47 THOMPSON'IN KORKUTMA TAKTİKLERİ: *A DISTANT THUNDER*'IN SON DONDURULMUŞ KARESİ.

ŞKL. 48-49 KIYAMET-
TEN ÖNCE VE SONRA:
ÇOĞU KEHANET FİLMİ
GİBİ, *A THIEF IN THE
NIGHT* DA KIYAMETİN
HER AN KOPABİLECE-
ĞİNİ VURGULAR.

Thief in the Night'i görmemiştir bile. Buna karşın, otuz yaşın üzerindeki konuştuğum her evanjelik, onu biliyor ve çoğu da izlemiş. On-line tartışma forumlarında *Left Behind: The Movie* (Sarin, 2000)'yi tartışan Hıristiyan izleyiciler, *A Thief in the Night*'i bir mihenk taşı olarak kabul ederler.

Örneğin, *Focus on the Family* film eleştirmeni Steven Isaac, çocukların *Left Behind: The Movie* filminden korkabileceğini söyler; “aynen *A Thief in the Night*'in çocukken (onun) ödünü kopardığı gibi”²⁰ Aslında 1970'ler ile ve

1980'lerin başlarında yetişen evanjelikler, *Thief*'ten kısmen bir çocukluk korkusu kaynağı olarak bahsederler. Bunun bir nedeni, filmin kurtarıldığını sanıp kurtarılmamış, ve ailesi ile birlikte *Antichrist*'in eline düşen insanları göstermesidir. Enteresan biçimde, bu filmin kendisini kiliseden tamamen uzaklaştırdığını söyleyenlere karşılık, bir o kadar da filmi izleyince hemen kurtuluşa ulaştığını söyleyenler vardır. Anladığıma göre, *A Thief in the Night*, izleyicilerin direkt olarak ve tekrar tekrar gönderme yaptığı, değişim deneyimini teşvik eden tek evanjelik filmidir.

Eski evanjelikler ise, tam tersine filmi çocukluk korkularının kanıtı olarak görürler. Muhafazakar evanjelik bir çocuk olarak yetiştirilen, satanist rock müzisyeni Marilyn Manson, gençliğinde filmle ilgili kabuslar gördüğünü anlatır. Köktenci olarak büyümesi hakkında, bir on-line makalesinde Andrew Hicks, şunları ekler:

Çoğu Hristiyan'ın *A Thief in the Night* ile ilgili bir anektodu olması gibi, yeniden doğuşu kaçır-dıklarını düşünmekle ilgili bir anekdotları da vardır. Filmde, boş eve gelip aynı şeyi düşünen küçük bir kız vardı. Thief'i izledikten sonra, birkaç kez Cumartesi sabahı uyandıgımda, tamamen boş bir ev buldum. Dışarı koşup arabanın da gittiğini görünce rahat bir nefes aldım.²¹

Uydurma kıyamet görüntüleri nedeniyle, travmaya uğrayanlar, yalnız çocuklar değildir. Hick, bir gün 1 Nisan günü, okulda şunların olduğunu yazıyor:

Tüm daktilo sınıfı şaka düzenledi... Öğretmen, birkaç dakikalığına sınıftan dışarı çağrıldı ve bir kişi hariç tüm öğrenciler yan taraftaki kütüphaneye geçti. Öğretmen geri geldiğinde, sınıfta kalan öğrenciye ne olduğunu sordu ve o sersemlemiş bir

halde, “Kıyamet” dedi. Öğretmen sınıftan dışarı koridor boyunca yan sınıfa koşarak, oradaki öğretmene “Gerçekten kıyamet koptu mu!” diye bağırdı... Gerçek bir hikaye.²²

Bugün, *Thief* ve benzerleri ucuz ve demode görünüyor. *Thief*'in bütçesi yaklaşık 68.000 dolardı. Balmer, bunun daha öncekilerle karşılaştırıldığında, ne kadar *yüksek* olduğuna işaret ediyor. Thompson'dan önce çekilen kilise filmlerinin çoğunun yapımı kötü, ve rol alanlar çok başarsızdı. Bunun aksine, Balmer'in iddiasına göre “Thompson sinema yeteneğini konuya yönlendirdiğinde, düşük bütçesine ve rol yapmada talihsizliklere rağmen, drama, aksiyon ve korkuyu harmanlayıp ‘kıyamet günlerinin’ ikna edici bir portresini oluşturdu. *A Thief in the Night*'in evanjelik film endüstrisini, sesli ve renkli yapımların Hollywood'u etkilediği kadar etkilediğini söylemek pek de abartı olmaz.”²³ 1984'e kadar, film 4.2 milyon dolar kazanmıştı.²⁴ Hollywood standartlarına göre, bu rakam fazla değildi ama, kar amacı gütmeyen bir film için hatırı sayılır bir miktardı. Çağdaş izleyiciler, bugün bazı tuhaf rollere (yetmişlerin moda cümlelerini hiç saymıyoruz) ne kadar güllerlerse gülsünler, o zamanlar *Thief* büyük bir çıkışı temsil ediyordu.

Hemen hemen otuz yıl boyunca, Thompson'un filmleri Amerika'da en çok izlenen kehanet filmleriydi. 16 mm. olarak kiliselerde gösteriliyorlardı ve gösterimin ardından izleyiciler kurtarılmak üzere sunağa davet ediliyorlardı. Hatta, günümüz kehanet filmlerinin düzenleyicisi Peter Lalonde, Thompson'un dördüncü filmi *The Prodigal Planet*'i kilisede gördükten sonra Hıristiyan olduğunu söylüyor. Seksenlerde video alışkanlığı başladığında, Thompson'un filmleri, Hıristiyan kitabevlerinin olmazsa olmazı

haline gelmişti. En küçük dükkanda bile Thompson'un filmlerinden en az biri satılıyordu.

KİŞİSEL OLANDAN POLİTİK OLANA GEÇİŞ

1990 sonlarında, Peter ve Paul Lalonde'un sahibi olduğu *Cloud Ten Pictures* tarafından üretilen, yeni bir apokaliptik film serisi ortaya çıktı. Bu filmler, Thompson'un profetik temalarını kendi filmlerine uyarlayarak apokalips olgusuna çarpıcı bir şekilde farklı yöntemlerle yaklaştı. Thompson gibi Lalonde de, dini konulardan söz eder, fakat filmleri *Antichrist*'in gücünü, insanlara hükmetme yöntemlerini ve Hıristiyan direnişçilerin bunlara karşı geliştirdikleri taktikleri vurgulayarak izleyicileri eğlendirme amacındadır. Ortalama izleyici topluluğuna ulaşma arayışındaki diğer Hıristiyan medya ürünleri gibi, Peter Lalonde'nin filmleri de İncil mesajını hafifletir, İsa vurgusunu azaltıp, kitlesel pazarı cezbetmeye çalışırlar. Seküler pazarda başarı kazanamamaları, bence, Lalonde'un evanjelik olmayanlar için kehanet teolojisinin ne kadar kendine özgü bir alan olduğunu anlayamamasındandır.

Gazeteci Adam Davidson, *A Thief in the Night*'tan beri evanjelik film yapımcılarının apokaliptik olayları gösterme şekillerinin çarpıcı bir şekilde değiştiğini iddia ediyor. Ona göre:

İlerleme (veya gerileme) kırsal kasabalardan salonlara geçmiştir. Evanjelik ilginin yerel olandan (arkadaşlarım, kilisem), ulusal ve küresel olana (Başkanım, uluslararası siyasetim) genişlemesidir. Kişinin karmaşık kişisel dünya görüşünden, herkesi iyi-inançlı, veya kafir olarak tanımlayan kolaycılığa geçmiştir. Aynı zamanda inanmaya karşı gösterilen üzüntü, tasa, ve davetten , zafer, yargı, ve reddediş duygularına geçmiştir. Bu gerçekten de

soğuk bir değişiklikti ve evanjelik Hıristiyanlığı, bazen zalimlik sınırlarına dayanacak şekilde, seküler Amerika'ya karşı bir nefret biçimine dönüştüren bir olgudur.²⁵

Dahası Davidson, Thompson'ın filmlerinde *Antichrist*'in suç ortaklarından bazılarının sempatik gösterildiğinin farkına varır. Patty'nin arkadaşlarından biri, işareti alır ve *Antichrist*'in yanında çalışmaya başlar. Yine de, dördüncü filmde öldüğünde, ağlamaktadır. Artık cehennem gittiğinin farkına varmıştır ve izleyicilerin onun için üzülmesi istenmiştir. (Maalesef, Jerry'nin favori canavarı behemot ve bu sahnede kullanılan dev dolu tanelerini yansıtan, büyük buz küpleri, bu özdeşleşmeyi felce uğratabilir.) Tersine, *Antichrist*'in suç ortakları, Lalonde'un *Revelation-Vahiy* (Van Heerden, 1999) ve *Tribulation-Felaket* (Van Heerden, 2000) filmlerinde havaya uçtuklarında ise tezahürat yapmamız gerekir. Tövbekar olmayanlar için sempatiye yer yoktur. Patty'nin başının kesilmesi dışında, Thompson'un filmleri, çağdaş apokaliptik filmlerde eşine pek rastlanmayan bir acıma duygusunu barındırır.

Davidson, evanjeliklerin kurtarılmamışlar için acıma duygusunu kaybettiğini varsayarak hata yapar; yine de, apokaliptik filmlerdeki değişiklikleri yorumlaması ince bir zekanın ürünüdür. *Revelation* gibi filmler, daha öncekilerden daha politik ve daha az kişisel gibi görünse de, insan bunu yirminci yüzyılın sonunda evanjeliklerin politik güç olarak tekrar ortaya çıkışlarına bağlamadan edemiyor. Sonuçta, Hıristiyan sağcı liderlerinin söylemi, bireysel ruhları kurtarmak yerine, sosyal ve politik kurtuluşa odaklanır. *Thief*'in başarısı, belki de, Hal Linsey'in *The Late Great Planet Earth* ve, *Satan is Alive and Well on Planet Earth* gibi, politik kitaplarından kaynaklanıyor ola-

bilir, ama yine de, *Thief*, kehanet teolojisinin politik yönlerine odaklanmamıştı. Lalonde'un ilk filmi *Apocalypse* (Gerretsen, 1998) gibi, *Omega Code* ve *Left Behind: The Movie* de, birçok yönden kişisel ikilemlerden bahseden tipik Hollywood filmleridir. Bununla birlikte, Birleşmiş Milletler'in kötülüğüne işaret ederler ve Orta Doğu'daki barış ile savaşı ana konu olarak kullanırlar. Thompson filmlerine hiç benzemeyen, bugünün apokaliptik filmlerinin tonu, Pat Robertson gibi Hıristiyan eylemcilerin silahsızlanmaya, Birleşmiş Milletler'e, Dünya Bankası'na, Filistin Devleti'nin varlığına karşı çıkan sesiyle yankılanır.

Left Behind: The Movie, Thompson'ın filmlerinden daha politiktir. Bununla birlikte filme ilham veren ve Birleşmiş Milletler'e yönelik tutumu açısından daha saldırgan olan kitapla kıyaslanırsa, daha az politiktir. Film, "yeni dünya düzeni", "tek dünya dini düzeni" gibi ifadelerden kaçınır. Hem kitap hem de film, gazeteci Buck Williams ve pilot Rayford Steele'in maceralarına odaklanır, fakat kitapta uluslararası bankerlerin dünyayı idare ettiğine dair komplo teorileri de vardır. Lindsey geleneğine bağlı olarak Ruslar kötüdür. Mucizevi bir gübreye ulaşmak istediklerinde, doğal olarak ona sahip olmamaları gerektiği varsayılır: Yiyip güç kazanarak, kötü imparatorluklarını hortlatmaktansa, aç kalsınlar daha iyi! Filmde, Nicolae Carpathia (*Antichrist*) dünya barışından bahseder, bu da dünyayı onun iyi bir kişi olduğu şeklinde aldatır. Carpathia dünyanın yiyecek stoklarını kontrol etmek ile Kudüs'te Yahudi Tapınağı'nı yeniden inşa etmekle ilgili karmaşık ve kafa karıştırıcı bir konunun tam ortasındadır. Kitapta, Carpathia'nın politik entrikaları daha da çok vurgulanır. Birleşmiş Milletler önünde kuruluşa tarihi bir ders verecek bir konuşma yapar: "Atalarımız ben doğmadan çok önce kü-

resel düşünüyordular... Resmi kuruluşundan (Birleşmiş Milletlerin)... bugüne kadar, kabileler ve uluslar bir araya gelerek barış, kardeşlik, ve küresel birliğe kalpten bağlılık vaadinde bulunmuşlardır.”²⁶ Yazarlar Tim LaHaye ve Jerry Jenkins, Carpathia ile ilgili şöyle bir tespit yapmaktadır: “Birleşmiş Milletlerle ilgili o kadar çok şey biliyordu ki, sanki bu örgütü kendisi icat etmiş ve Birleşmiş Milletler’i kendisi kurmuş gibiydi”. Ronald Reagan’dan da küçümseyici bir şekilde bahsederler, çünkü onun başkanlığı döneminde, Birleşmiş Milletler “geçmişten kalmış bir şey gibi görünüyordu.”²⁷ Kehanet teolojisinin politik uygulamalarına aşina olan herkes, Carpathia’nın *Antichrist* olduğunu hemen anlar. *The Late Great Planet Earth* ile karşılaştırıldığında, *Left Behind*’ın politik yönleri, her ne kadar kurnazca işlenmiş olsa da, Buck ve Rayford’un hikayelerine odaklanarak biraz daha hafifletilmiştir. Bu bir komplo teorisi işareti. Tam gaz versiyonu desteklemeye alışmış Tim LaHaye, bu politik olarak hafifletilmiş öykünün yapımını gerçekleştirecek belki de en iyi adaydı.

LaHaye, bugün en çok *Left Behind*’ın yazarlarından biri olarak tanınır ama, roman türü dışında sayısız kitap da yazmıştır. LaHaye ve eşi Beverly, evanjelik çevrelerde, yazdıkları Hıristiyan seks kılavuzu *The Act of Marriage-Evlilik akdi*, kitabıyla tanınırlar.²⁸ Politikaya yakınlığı olan evanjelikler arasında da, pornografi, homoseksüellik ve kürtaji yasaklayacak kanunları desteklemeleriyle tanınırlar; eğlence sektörüne de, “ahlaki standartlar” yerleştirmek isterler.²⁹ *Moral Majority*’nin önde gelen kişilerinden biri olan Tim LaHaye, *The Unhappy Gays-Mutsuz Eşcinseller* kitabının da yazarıdır. Bu kitap, daha sonraları *What Everyone Should Know about Homosexuality-Homoseksüellik Hakkında Herkesin Bilmesi Gereken Şeyler*

gibi daha tarafsız görünen bir başlıkla tekrar basılmıştır.³⁰ LaHaye, “seküler hümanizmin” tutkulu muhaliflerinden biridir ve aynen James Dobson ve diğer politikayla ilgilenen evanjelikler gibi kavgacı bir söylem, onun başlıca silahıdır. Seküler Hümanizme yönelik klasik saldırısının adı *Battle for the Mind-Akıl için Savaş*³¹ idi; son zamanlarda da birkaç kişiyle birlikte *Mind Siege-Mantık Kuşatması*’nı yazmakta. Bu son kitabın tanıtımında şöyle deniyor: “Hayatın amacı aklınız için verdiğiniz savaşta gizlidir. Marx, Darwin, Freud ve benzerlerinden gelen İnsan’ın aklıyla mı yaşayacaksınız? Yoksa Tanrı’nın aklını ve Musa, İsa ve Havariler gibi o akli paylaşılanları mı seçeceksiniz? *Mind Siege*, bizlere ailelerimizi, kiliseleri, okulları ve ülkeyi ruhani sağduyuya geri döndürmek için gerekli cephaneyi sağlar”³² ve LaHaye’in manik dünya görüşünü ortaya koyar. 1972’de bir kehanet kitabında yazdığı gibi “Dünyada yalnızca iki tür insan vardır: Hıristiyanlar ve inanmayanlar”³³ Bu dünya görüşü kurgusal hale getirildi ve bugünkü *Left Behind* serileriyle izleyici kitlelerine satıldı. Enteresan bir şekilde, “seküler humanist” basın, LaHaye’i oldukça saygılı bir şekilde portreledi. Örneğin basında çok satan film serileriyle ilgili makaleler, onu bir sağ-kanat eylemci-si değil de sadece bir Hıristiyan olarak tanımlar.

Teleevanjelist Pat Robertson da, fikirlerinin evanjelik kültür dışında kabul edilebilmesi için gayret gösterdi, ama sağ-kanat imajını yumuşatmayı başaramadı. 1991 *New-York Times* çok satan listesine girmeyi başaran *The New World Order*, kehanet lafını hiç anmadan kehanetin politik yönlerine odaklanır. Robertson küresel birleşme hareketinin köklerinin Woodrow Wilson’ın Milletler Cemiyeti’ne, hatta, Babil Kulesi’ne kadar uzandığını açıklar. Yeni ortaya çıkan dünya düzeni, ulusal engellerin kalkmasını

gerektirecek, Birleşik Devletler, Birleşmiş Milletler'e itaat edecek ve Amerikan aileleri de küresel vergi yükü nedeniyle yok olacaktır. Zengin ülkeler, paralarını Üçüncü Dünya için israf etmeye zorlanacak (kitapta Şeytan'dan sonra bahsedilen en büyük problem budur) ve Hıristiyanlar küresel olarak eziyete uğrayacaktır. “ Son iki yüz yılda, ‘yeni dünya düzeni’ terimi, Hıristiyan inancını ve Papa XI. Pius’un ‘Hıristiyan sosyal düzeni’ dediği şeyi yıkmak isteyenlerin şifresi olmuştur. Bunlar, Hıristiyan sosyal düzeni yerine dünya sosyalist diktatörlüğünü getirmek istemektedirler.”³⁴ Robertson, kehanet inancının anahtar noktalarını dışarıda bırakır: Eziyet, *Antichrist*, Canavarın İşareti, Armagedon Savaşı ve İsa'nın dünyadaki bin yıllık krallığı.³⁵ Bununla birlikte kehanete inananlar, yine de satır aralarını okuyabilirler: “Büyücülüğün ilham almış dünya sosyalist diktatörlüğü *Antichrist*'in kuracağı krallığı ima eder. Robertson *Antichrist*'ten söz etmeyerek, İncil'e inanmayan, politik muhafazakarları cezbetmeye çalışır.

Aynen Hal Lindsey gibi Robertson da, kehanetin en küçük ve en büyük politik olaylara inanılmaz bir şekilde uyarlanabilir oluşunu işlemeye başladı.³⁶ Gerçekten de bu sonsuz potansiyel kehaneti ilgi çekici hale getirir. Tarihçi Paul Boyer'in işaret ettiği gibi, “kehanet inancı yaşanan tecrübeleri bir düzene sokmanın yoludur. Bu inanç tarihe herkesi etkileyen büyük bir şekil verir ve böylece, tarihin akışına kapılan kişilerin hayatlarına anlam katar.”³⁷ Esnekliği, insanların onu kimi komplo teorileriyle karıştırmasına neden olur. *The New World Order*'ı eleştiren *Wall Street Journal* yazarının, birçok evanjelik olmayan kişi gibi, kitabın profetik temellerine takılmaması şaşırtıcı değildir. Kitabın Şeytan'dan söz etmesine hiçbir atfı yapmayan eleştirmen, kitabı basitçe şöyle özetler: “Aşırı hareketlerle

bir fikri destekleyen bir adamın en çok ilgi gören ürünlerinin şaşırtıcı olmayan bir özeti...”³⁸

Robertson, fikirlerini kitlelere ulaştırmak ve komplo teorisi aşırılıklarını azaltmak yönünden başarısız olurken, LaHaye başarılı oldu. Seküler eleştirmenler, LaHaye’i aşırılığın bir parçası olarak tanımlamadılar. Kitaplarında, Thompson’un kişisel iç gözlem ve kurtuluşu vurgulayan anlayışıyla, Robertson’un sosyal ve politik dünyayı vurgulayan anlayışına eşit önem verir. Göreceğimiz gibi, *Left Behind*’i perdeye aktaran yapımcı Peter LaLonde, apokaliptik olayları sunuş tarzı yönünden, kişisel olan ile politik olan dikkatli bir şekilde dengelemesiyle ünlüdür.

PETER LALONDE’UN APOKALİPTİK GÖRÜNTÜLERİ

Peter LaLonde, üretken bir yapımcı. Erkek kardeşiyle ortak olarak, 1997 ve 2001 yılları arasında, beş apokaliptik film ve birçok video yaptı. Bunların arasında salonlarda geniş olarak gösterilen tek örnek, *Left Behind: The Movie* filmidir.³⁹ LaLonde’un ilk filmi *Apocalypse*, video için bir milyon dolara çekildi ve 2001’e kadar 300.000 kopya sattı. Film, iki haberci, Bronson Pearl ve Helen Hannah’ın gözünden, kıyameti ve *Antichrist*’in yükselişini dramatize ediyor. *Apocalypse*’in çoğu, felaket haberlerinin yeniden derlenmesi biçimindedir. Böylece, gerçek bir helikopter kazası sahnesi, pilotu dünyadan alınan bir helikopter sahnesine dönüşür. Doğal afetlerden sonra ağlayan kadınların görüntüsü, kıyamette kocalarını ve çocuklarını kaybetmiş kadınların görüntüsüne dönüşür. Bu sahnelerinin hepsinin altında sanki CNN’in yardımcı kanalı “World News Network”te yayınlanmış gibi ‘WNN’ logosu vardır. *Antichrist*’i oynayan aktör zayıftır. *Apocalypse*, birkaç araba avı sahnesi dışında, Helen ve Bronson’un ruhani çe-

kincelerine odaklanır. Helen, kıyamet sonrasında dünyadan alınmış olan büyükannesinin giysilerini mutfakta yerde bulunca, filmin oldukça başlarında yeniden doğar. Teorik olarak dünyadan alınma “bir göz kırpma süresinde” gerçekleşse de, büyükanne Helen’e açıklayıcı bir not yazmaya zaman bulmuştur. Helen bunu okur, sonra büyükannesinin, (gerçek hayatta da var olan) televanjelist Rexella ve Jack Van Impe ile ilgili videolarını izler. Rexella ile Jack Van Impe (kehanet vaizi John Hagee ile birlikte) aynı zamanda, LaLonde’un ilk üç filminin sponsorlarından. Jack Van Impe, otuz yıldan fazladır, İncil’de yazılan kehanetin gerçekleşip nükleer savaşın gelişi ile ilgili tahminlerini *Trinity Broadcasting Network*’ün yanısıra, yaklaşık yüz UHF kanalında, kırk-üç radyo istasyonunda uluslararası alana taşımaktadır.⁴⁰

Helen’in izlediği videoda, Van Impes kıyametten sonra neler olacağını açıklar. *Antichrist* gelecek, barışçı bir adam olarak görünecek, fakat çok yakında işler daha da kötüye gidecektir. (Barış her seferinde *Antichrist*’i işaret ettiğine göre, profetik televanjelistlerin barışı kötü bir şey olarak gösterme eğilimine sahip olduklarını söyleyebiliriz.) Gerçekten de Van Impe, 1980’lerde Soğuk Savaş gerilimlerini hafifletme girişimlerine karşı uyarılarda bulunmaktaydı.⁴¹ Hatta Glasnost’u “III. Dünya Savaşı ve Armagedon’a doğru atılmış dev bir adım” olarak tanımlamıştı.⁴² Van Impe’in *Apocalypse*’te açıkladığına göre, *Antichrist* insanları canavarın işaretini almaya zorlayarak onları sonsuza kadar lanetleyecektir. Bu Helen için yeterlidir; göz yaşları içinde dua eder ve kurtarılır. Bronson, kıyametten sonra evanjeliklerin dünyadan alındığına emin olmadan kurtuluşa ulaşamaz: Babasının mezarını kazar, bedenini orada olmadığını anlar. Bronson daha sonra, *Antichrist*’in

küresel hakimiyet için ortaya koyduğu şeytani planı anlatan Hıristiyanlarla karşılaşır. Bu plan, dışarıdan, sanki küresel barış ve birlik içinmiş gibi görünür. O ana kadar *Antichrist* (Franco Macalouso) WNN'yi ele geçirmiştir ve tüm dünyaya barış planlarını anlatmak üzere, *New Age* tarzını çağrıştıran bir şekilde halk istasyonları kurar, dev ekranlar hazırlar. Aniden, John Carpenter'ın *They Live-Yaşıyorlar* (1988) filminin sonunu anımsatan bir şekilde, bir Hıristiyan terörist, *Antichrist*'in yayınlarını kilitler ve yerine *Antichrist*'in gerçek rengini gösterdiği sahneleri koyar. Ardından Van Impes sahneye çıkar ve *Antichrist*'in hilelerini anlatmaya koyulur. Bu, Hıristiyanlar için bir zaferdir ama yine de Bronson'un kafası kesilmiştir.

Lalonde'un ikinci filmi *Revelation-Vahiy*, beş milyon dolar bütçeye sahipti ve 35 milimetrelık filme çekildi; 2001'e kadar videoda 375.000 kopya sattı. Yine, Tanrı'ya inanmayan bir kahraman vardır. Bu kez *Lawnmower Man* (Leonard, 1992) filmindeki "Jobe" rolüyle tanınan Jeff Fahey başrolde. Film, kıyametten üç ay sonrasını gösterir. Bu filmde eski kayıtların yeniden kullanımı yoktur, efektler daha iyidir ve *Antichrist* daha iyi bir aktör olan Nick Mancuso tarafından oynanmaktadır. Birçok kötü hareketi *Antichrist*'in suç ortakları üstlenmiştir, bunlar küfür etmeden ve diğer seküler filmlerde kötü adam karakterinin yapması beklenen başka pis işleri yapmadan insanları dövmektedir. Buna karşın oldukça korkutucudur, izleyicilere şeytani Tony Randall karakterini hatırlatır. Bu filmde Helen, bir Hıristiyan tekno-terörist grubun liderliğini yapmaktadır ve bunlar *Antichrist*'in "Harikalar Günü" dediği planın gerçek yüzünü açığa çıkarmak için, bir CD'yi *hack*lemek zorundadırlar. Gerek Thorold Stone (Fahey), gerekse de Helen'in erkek kardeşi, *Antichrist*'in

örgütü *O.N.E. (One Nation on Earth)*'de çalışmaktadır. Ancak CD'de hangi sırlar olduğunu anlamak için Helen'e katılırlar. Teröristler hack işleminin bitmesini beklerken, bilgilendirici Van Impe videolarını izlerler. CD Macalouso'nun, Harikalar Günü için, herkese sanal kulaklıklar dağıttığını ortaya çıkarır. Bu kulaklıklar takıldığında, kişi beyaz boş bir yere taşınır, Macalouso ile işbirliği yapma ve 666 işaretini alma karşılığında dünyevi ödüller teklif edilir. Eğer reddederse, sanal gerçeklik içinde kafası giyotine gider ve gerçek hayatta da ölür. Sayısız konu değişiminin ardından Stone Şeytan'ı reddeder, Tanrı'yı kabul eder ve *Antichrist*'in sağ-kolu olan adam havaya uçar. Şimdilik Hıristiyan teröristler kazanmıştır.

Lalonde'un üçüncü filmi, *Tribulation* (Van Heerden, 2000) 9 milyon dolarlık bir bütçeye sahiptir ve oyuncular Gary Busey, Howie Mandel, Margot Kidder'dır. İkinci sınıf Hollywood starlarının katılımıyla, televizyon için yapılmış hatırı sayılır bir film gibi görünür. Busey bir ateisti canlandırır, Mandel ise, New Age inancına bağlı biridir ve çeşitli büyü araçları kullanır. Bu tip şeyler, yoga ve astroloji gibi şeylerle birlikte, LaHaye, Robertson ve diğerlerinin "kıyamet alameti" olarak gördüğü "esrarengiz" faaliyetlerdir ve kıyametten hemen oluşan bir ahlaki çöküş dönemini simgeler. Busey bir araba kazası geçirir ve komaya girer. Uyandığında, ilk iki filmdeki olaylar gerçekleşmiştir. Helen Hannah ise, artık iletişim terörizmi için bir kamyonet kullanmaktadır, bu yolla *Antichrist*'in yayınlarını Van Impes, John Hagee ve T.D. Jakes'in (Jakes bu filmin sponsorlarındandır) birkaç saniyelik vaazlarıyla kesintiye uğratar.⁴³ Helen tutuklanır, *Antichrist* ile mücadeleye girişir ve sonunda giyotine gider. Busey yeniden doğar, Mandel'in kaderi ise askıda kalır.

2001'de, Lalonde'un dördüncü filmi *Judgement-Yargılama* gösterime girdi ve bunda da Mancuso *Antichrist* rolündeydi. Yeni aktörler arasında, televizyonlarda gösterilen *L.A. Law*'un starı Corbin Bensen ve *Armageddon*'da (Bay, 1998) oynayan Jessica Steen vardı. Bütçesi 11 milyon dolardı. Hagee, Jakes ve Van Impe, artık sponsorlar listesinde değillerdi ve filmde yer almıyorlardı. Böylece bu film, teoride, yalnız yükselen bütçesi ve tanınmış starları nedeniyle değil, televanjelist anlayıştan kurtulması nedeniyle de yaygın kültür anlayışına daha yakındır. Buna karşın, pratikte, Lalonde'un diğer prodüksiyonları gibi *Judgement* da kimseyi kandıramaz: "İsa" kelimesi içinde geçmese de, film apaçık biçimde dini bir filmidir. Filmin salonlarda gösterimi çok kısıtlı olmuştur, gelirinin çoğu da gişeden değil, Hıristiyan kitap evleri ve postayla sipariş kataloglarından elde edilmiştir.

Judgement mahkeme salonunda geçer. *Antichrist*'in pes etmeyen Helen'i, son anda kurtardığı ortaya çıkar. Çünkü onu infaz etmeden önce, ulusal televizyonda herkesin önünde küçük düşürmeyi tercih etmektedir. Helen'e uydurma suçlarla dava açılır. Helen'in avukatı Mitch Kendrick'tir. (Bensen). Mitch davayı kaybedecek bir avukat olarak önceden ayarlanmıştır ve *Antichrist*, ona tam olarak ne söylemesini gerektiğini iletmiştir. Mitch sonunda Tanrı'yı yargılama durumuna düşer, Helen ise, Tanrı'yı savunur. Bu arada, Mitch ve Helen özel olarak Tanrı'nın varlığını tartışırlar. Bir yan sahnede ise Mr. T'nin de (Televizyonlarda gösterilen *A Takımı* dizisinde oynayan Mr. T gerçek yaşamda yakın bir zamanda kurtarılmıştır) aralarında bulunduğu bir Hıristiyan grup, Helen'i kurtarmak için bir komplo kurarlar. Sonunda Tanrı davayı kazanır, Mitch ise vurularak ölmeden hemen önce kurtuluşu bulur.

Bu dört film, Lalonde'un televizyonu –ve diğer teknolojileri- ne doğuştan iyi ne de doğuştan kötü olarak görmediğini gösterir. Bu açıdan da, bilgisayar, kredi kartları, bar-kod tarayıcıları ve ATM makinalarından çekinen teknofobik Hıristiyan komplo teorisyenlerinden oldukça farklıdır. LaLonde'un *Antichrist*'i WNN'yi eline geçirir, insanları işaretini almaya zorlamak için bir sanal gerçek ortamı kullanır. Fakat Hıristiyan hürriyet savaşçıları, bilgisayar, VCR, videobant, ve televizyonları kullanarak kendilerini bilgilendirmeye ve yeni insanlar kazanmaya çalışırlar. Şüphesiz, bizzat filmler birer teknoloji ürünüdür. Lalonde bu filmlerde parasını karşılayabileceği ölçüde özel efekt kullanır. Televizyon, *Antichrist*'in en büyük hakimiyet araçlarından biri olduğu halde, videonun alanının dışında kalması enteresandır. Bu açıdan, film yerine ev-videosu olarak dağıtılması iyi bir şeydir. İnsanlar filmleri salonlarda görmek yerine, evlerine video olarak alırlarsa, onları kıyametten sonra dünyada kalan arkadaş ve akrabalarının görmesini sağlayabilirler. Bunun gerçek payı az gibi görünse de, Tanrı'nın yanına alınmamışlar için özel olarak tasarlanmış videoları ilk yaratanın bu kişi olduğunu unutmamak gerekir. Lalonde, “kıyametten sonra hayatta kalış videosu” olarak adlandırdığım bir alt-türün öncüsüdür. Bu videoların içeriği, bir papazın kıyametten sonra neler olacağını açıklamasından tutun da, İsa'yı kalbinize nasıl kabul edeceğinize ve *Antichrist*'in yükselişini gösteren CNN tipi haber programlarına kadar birçok çarpıcı unsuru içerebilir. Bu videoların tümü, direkt olarak “size” hitap eder, sanki videoyu seyrettiğiniz anda “arkada bırakılanlardanmışsınız” gibi davranır. İzleyiciler İsa'yı kabul etmeleri, *Antichrist*'i reddetmeleri ve bir aziz gibi ölmeleri konusunda ikaz edilirler.

“Arkada bırakılan” insanların bu videoları nasıl bulacağı pek belli değildir. *Left Behind* romanında, yeni bir *yeni-den-doğan* kitabın kahramanına bir video önerir, bantı kilisesinin papazının kaydettiğini, kilise kütüphanesine koyarak “çoğu kişi ortadan kaybolduğunda oynatması” talimatı verdiğini anlatır.⁴⁴ Bugünün dünyasında, bu kasetler, Hıristiyan kitap kulüpleri ve kitap evleri kanalıyla dağıtılır. Satılacak hiç videosu olmayan küçük Hıristiyan dükkanlarının raflarında bile, kıyamet sonrası videolarından, Thompson’ın kehanet serisi videolarından, Lalonde’un dramatik videolarından en az birer tane bulunur. Lalonde’un kıyamet sonrasını anlatan videosu *Left Behind*, (kitap ve filmle alakası yok) 200.000 kopyadan fazla satmıştır. Kutunun üstünde tanıtım amacıyla şu ifade yazılmıştır: “Özellikle arkada bırakılanlar için yapılmış *orijinal video*”. Ayrıca LaHaye ve Jenkins’in *Left Behind* kitabıyla aynı zamanda çıkan, *Have You Been Left Behind?-Arkada mı bırakıldınız?* adında bir kıyamet sonrası videoları vardır.

Jenkins ve LaHaye’in kıyamet sonrasını anlatan videolarının kapağında ise şöyle yazar: “Bu videoyu bulursanız hemen izleyin. Geleceğiniz buna bağlı!” Videonun en sonunda da şu mesaj bulunur: “Her Hıristiyan, arkada bırakılanlar için, bu videonun bir kopyasını evinde bulundurmalı.” Arkada bırakılanların bu kasetle nasıl karşılaşacakları pek belli değilse de, en azından Jenkins ve LaHaye’in akıllı bir pazarlama taktiği yakaladıkları çok açıktır. Kapanış mesajı haricinde, video aşağı yukarı romanda geçen hikayenin aynısıdır. (Kısaltılmış versiyonu filmde ortaya çıkar, T.D. Jakes anlatıcıdır) *Left Behind*’in kahramanı Rayford Steele, kitaptaki bantı izlediğinde, periyodik olarak *pause* düğmesine basıp izledikleri hakkında düşünür. Nihayet bir sonuca ulaşır: “Eleştirel olmaktan, delillerle

asla tatmin olmayan bir analizci olmaktan öteye gitmenin tam zamanıydı. Kanıt önündeydi: Boş sandalyeler, yalnız yatak, kalbindeki delik. Gidilecek tek yol vardı. *Play* düğmesine bastı.”⁴⁵ Birkaç saniye sonra, kahramanımız tapınmak üzere ilk kez diz çöker. Artık şüpheli olmadığından, *pause* düğmesini kullanmaya gereksinimi yoktur. “Uzaktan kumandayı bir kenara atar.”⁴⁶ Lalonde gibi, LaHaye ve Jenkins de, videoyu kıyamet sonrasında etkili bir değiştirme aracı olarak görüyor gibidir.

“Arkada bırakılma” fikri, Larry Norman’ın şarkısı “*I Wish We’d All Been Ready-Hepimizin Hazır Olmasını Dilerdim*” den beri ortalıkta. Şarkının nakaratında şöyle der: “Arkada bırakıldınız.” *A Thief in the Night*’ın açılışında bu şarkı çalar. İsa taklitleri için Norman, ikona benzer bir figürdü ve *A Thief in the Night* yetmişlerin başlarından beri hippie evanjelizmi ile ilişkilendirildi. Lalonde, böylece *Revelation*’ı *I Wish We’d All Been Ready* şarkısı ile açarak, daha yaşlı izleyiciler açısından doğru düğmeye basmış olmaktadır. 1980’lerden beri kehanet videolarının artmasıyla birlikte, “arkada bırakılanlar” terimi de kehanet medya endüstrisinin sık kullandığı bir laf haline geldi. Romancılar, film yapımcıları, video yapımcıları, bu ifaeyi başlıklarda veya pazarlama taktiklerinde kullanmak üzere sayısız yollar buldular. Jenkins ve LaHaye’in kitaplarında kurtarılmamış karakterler görünürde, kehanet teorisinden haberleri yokmuş gibi görünseler de, terimi defalarca kullanırlar. Daha çok, yaygın pazarda dağıtılmak için tasarlanan bir yayın faaliyetinde, “arkada bırakılanlar” teriminin kullanılması, belirsizlik girişiminin başarısız olduğunu gösterir. Lalonde’unki gibi, değişmemişlere seslenme girişiminde bulunup, kendi dillerini konuşan apokaliptik film ve videoların başarılı olma şansı yoktur.

Lalonde, kısa kıyamet sonrası hayatta kalma videolarıyla başladı, sonra doğrudan video filmler yapmaya başladı. Fakat, bütün bu yaptıkları esas darbesi için bir ön hazırlıktı. Asıl olay, *Left Behind* romanının haklarını satın alan Hıristiyan yapım şirketi *Name-Sake Pictures* ile anlaşma yapmaktı. Ama, daha Lalonde filmi yapmadan, ülke çapında sinema salaonlarında başka bir evanjelik film ortaya çıktı. *Left Behind: The Movie* artık kaçınılmaz olarak *Omega Code* ile karşılaştırılacaktı.

OMEGA KOD'U DEŞİFRE ETMEK

Omega Code'un maliyeti 7 milyon dolardan biraz fazlaydı. İlk hafta sonunda 2 milyon dolar kazanarak, gösterim başına gişe hasılatında onuncu oldu. Film, gösterim başına 7.869 dolar kazandı ve yapımcılar *Omega Code*'un gerçekten de *Fight Club*'ın (Fincher, 1999) gösterim başına gişe ortalamasını geçtiğini söylediler. *Fight Club*, aynı hafta sonu iki bin perdede gösterime girdi. *Omega Code* ise, çoğunluğu Bible Belt (İncil kuşağı) şehirlerinde, birazı da büyük orta-batı ve doğu-yakası şehirlerinde üç yüz perdede gösteriliyordu.⁴⁷ Hıristiyan Aile Kitabevleri zincirlerinde biletler daha gösterim başlamadan satıldı.⁴⁸ Jacksonville, Phoenix, ve Oklahoma City'de kiliseler hafta sonu gösterimi için tüm salonları kapattılar.⁴⁹ Oregon Portland'da, peşin satılan bilet sayısı bindi. Bu *The Phantom Menace* dışında, yerel tarihte ulaşılan en büyük rakamdı.⁵⁰ Temmuz 2001 itibarıyla, *Omega Code*, 12.6 milyon dolar hasılat yaptı.⁵¹ Ulusal ve uluslararası televizyon yayınları ve video satışları ile bu rakam artmaya devam edecek.⁵² Yapımcılar hemen bunun devamını çektiler, bu kez, Michael York ve Terminator'den (Cameron, 1984) Michael Biehn'i star olarak kullandılar.

Omega Code neden başarılı oldu? Buna verilebilecek yanıtlardan biri, Amerika'da milyonlarca evanjelik olması ve böylece film için hazır bir pazarın bulunmasıdır. *Manhattan's Shooting Company* dağıtım müdürü Eamonn Bowles, filmin izleyici kitlesini *The Apostle* (Duvall,1997) ile kıyaslıyordu. *The Apostle*'da Robert Duvall, Hıristiyan radyo şovlarına çıkarak ve filmi değerlendirmek üzere papazları davet ederek tanıtım yapmıştı.⁵³ Hatta seküler yapımcı Jimmy Daddabbo, evanjeliklerin *Omega Code*'a desteğini zenci kadınların *Waiting to Exhale*'a (Whitaker, 1995) desteğiyle kıyaslamaktaydı.⁵⁴ Her iki film de, ihmal edilmiş izleyicilerdeki boşlukları dolduruyordu.

Omega Code, ülkenin en büyük Hıristiyan televizyon yayıncısı olan *Trinity Broadcasting Network (TBN)* tarafından finanse ediliyordu. Karizmatik ve *Pentakostal* izleyicilere yönelmiş olan *TBN*, Paul ve John Crouch tarafından kuruldu. Paul Crouch, *Omega Code*'un yönetmeni; oğlu Matt Crouch ise yapımcısıydı. Kar amaçlı olmadığı için *TBN* reklam işine giremez, fakat, izleyiciler kanala her yıl ortalama 80 milyon dolar bağışta bulunurlar. *TBN*, ülke çapında tam kapasiteli on iki ve düşük kapasiteli üç yüzden fazla istasyonu olan özel mülkiyetli bir yayın kuruluşudur.⁵⁵ *TBN*'nin, aynı zamanda yetmiş milyondan fazla eve ulaşabilen beş bin kablolu yayın çıkışı vardır.⁵⁶ *TBN*, *Omega Code*'un televizyonda ilk gösterim hakkını satın aldı, aynı zamanda gişe hasılatından da açıklanmayan oranda bir pay elde etti.

Baba ve oğul Crouch mevcut filmlerin seks, şiddet, ve seküler mesajlarına karşı koymak ve medyayı bir kurtuluş aracı olarak kullanmak üzere film yapımcılığına girdiler. Paul Crouch'un açıkladığı gibi, "2.000 yıl önce İsa, takipçilerine hayat hakkında etkili öyküler ve alegorik hikayeler

anlatıyordu. Bugün ise, biz film ve televizyonu kullanıyoruz. Milyonlarca insan, şiddet ve seksle dolu Hollywood filmlerini izliyor, fakat biz umut vadeden ilgi çekici bir sinema sunuyoruz.”⁵⁷ Babası gibi Matt Crouch da, filmin tabiatı gereği günahkar bir şey olmadığına inanıyor. *Omega Code*’un, “yıllarca Hollywood’u kucaklamak isteyip de başarısız olan insanlardan oluşan bir pazarın tam ortasına daldığını” söylüyor.⁵⁸ *Omega Code*’da içki, seks ve sigaranın bulunmadığı doğrudur. Hatta “saçmalık” lafını saymazsak küfür de yoktur. Buna karşın film, içerdiği şiddet nedeniyle PG-13 sıralamasına girdi. Senaryo yazarı buna şöyle yanıt veriyor: “Vahiy Kitabında şiddetli şeyler oldu, bunu atlayamazsınız.”⁵⁹ Şüpheciler, İncil’de de, bu filmde gösterilmeyen, epey caiz olmayan cinsel konunun yer aldığına dikkat çekiyorlar.

Omega Code’un başlangıç bütçesi, yalnızca 600.000 dolardı ve bu Hollywood standartlarına göre çok düşüktü. Seküler basın, filmin başarısını, gönüllülerden e-posta, afiş ve fısıltı gazetesi yoluyla filmi tanıtmalarını isteyerek bir “ortadirek” stratejisi uygulanmasına bağlıyor. Resmi *Omega Code* web-sitesi film gösterime girdikten sonra, günde 12.000 kez tıklanmış. Dağıtımçı *Providence Entertainment*’a göre, bir gün içinde site 500.000 kez tıklanmış ve 150.000 poster indirilmiştir.⁶⁰ Providence “101 pazarlama çantası” dağıttı, bunların içinde ‘kiliseye gidenleri sinemaya gidenlere dönüştürmek için örnek pazarlama sözleri de’ vardı.⁶¹ İlginç bir şekilde, *Omega Code* büyük ölçüde, internet yoluyla tanıtımı yapılan bir başka düşük bütçeli bağımsız film olan, *The Blair Witch Project-Blair Cadısı* ile kıyaslandı. Oklahoma’da dini bir film yapım şirketi olan *Impact Productions*, ülkedeki 2.400 papazla bağlantı sağlayarak filmin pazarlanmasına yardım etti.⁶² Matt Crouch, bizzat kendisi, ulusal gösterimden beş gün

önce, Texas Houston’da dua ayinleri sırasında iki dakikalık tanıtım bölümleri gösterdi.⁶³ *Omega Code*, başarısının çoğunu kesinlikle bu taktiklere borçludur. Bununla birlikte film, TBN’de birçok bedava tanıtım olanağı da buldu, televizyonda geniş tanıtımın zevkini çıkardı.

Bu “ilk Hıristiyan geçiş filmi”, enteresan bir şekilde, birçok Hıristiyan izleyici tarafından yeterince Hıristiyan olmadığı için reddedildi. “Pop kültürünü ruhani bir bakış açısından değerlendiren www.HollywoodJesus.com sitesinin arşivinde, filmle ilgili değerlendirmelerin bir çoğu olumsuzdur.⁶⁴ Bir izleyici şöyle der: “Bir kişinin *Omega Code* nedeniyle kiliseye geleceğinin düşünülmüş olması beni çok şaşırttı. İsa’nın hikayesiyle ilgili ne zaman ne söyledi ki? Hıristiyanlık bundan mı ibaret?”⁶⁵ Bir başka izleyici ise şunun farkına varmıştır: “İncil’den yapılan alıntılarının çoğu konseptte uymuyordu ve yanlış insanlara uyarlanıyordu. İncil’i bilen birisi bile, bu filmi takip etmekte ve onda İsa’yı bulmakta zorlanacaktır. Onu kurtuluş için bir araç olarak göstermek herhalde bir şakadır.”⁶⁶ 1. ve 2. bölümlerde gördüğümüz gibi, gizli veya eksik bir kurtuluş mesajı, Hıristiyan pazarı dışında başarı elde eden medya ürünlerinin en önemli özelliğidir. Çılgınca bir başarı kazanan LaHaye ve Jenkins kitapları, bir kural olmaktan çok bir istisnadır; çünkü bu kitaplar, evanjelik anlamda çok ateşlidir ve hiç de belirsiz değildirler. *Omega Code* ise tersine, daha çok başarılı tarz değiştirmiş Hıristiyan müzik gruplarına benzer: Temiz, iyimser, Hıristiyan-karşıtı olmama ölçüsünde Hıristiyan, evlilik öncesi seksi, küfrü, içkiyi, ebeveynlere karşı koymayı onaylamayan bir çizgi. Eğer içindeki kehanet teolojisini anlamıyorsanız, *Omega Code* size, yalnızca muhafazakar olduğu için Hıristiyan görünecektir.

ARKADA BIRAKILANLAR, ŞİRKETLERE ÇOK PARA KAZANDIRMAYA ADAY BİR KAVRAM

Omega Code'un televanjelistlerce yapılan düşük bütçeli bir film olarak başarılı olduğunu ve yaygın sinema salonlarına dağıtıldığını kabul etmek gerek. Bununla birlikte, *Left Behind* daha büyük bütçesi ve *best-seller* kitap bağlantısı nedeniyle, *Omega Code*'un popülaritesini oldukça geride bırakacakmış gibi görünüyordu. Lalonde, *Left Behind: The Movie*'yi, ortalama seküler izleyiciye ulaşmak için ilk gerçek girişim olarak görüyordu. Geçiş başarısının anahtarı da, dünyanın apolitik geleceği ile ilgili "gerçeği", vaaz vermeden anlatan bir filmin kiliselerden çıkıp salonlara ulaşmasıydı. Lalonde'a göre, *Left Behind: The Movie*, belirsiz bir mesaj içermektedir; evanjelik olmayan izleyicilere göre ise, apaçık bir şekilde bir dini filmidir. Filmin seküler salonlarda gösterim süresi kısaydı ve gişe geliri çok azdı.

Kar motivasyonu dışında, Hıristiyan filmlerini seküler salonlara sokmanın gerçek amacı nedir? Hıristiyan filmleri her zaman izleyiciyi "İsa için karar vermeye" teşvik etme kapasitesi olan filmler olarak bilindi. Fakat, bunu yapmak için filmde daha fazlası gerekliydi. 1980 sonlarına kadar, Graham ve Thompson'unki gibi Hıristiyan filmler daha çok kiliselerde ve 16 mm. olarak gösterildi. Thompson'un şirketi *Mark IV Productions, Six Steps to Successful Film Evangelism-Başarılı film evanjelizmi için altı adım* isimli, küçük bir kılavuz çıkardı. İlk adım, danışmanları eğitmektir. Gösterimden sonra insanlar davet edilecek, danışmanlar ilgili izleyicilerle konuşarak, ümitle onları kurtuluş için dua etmeye yönlendireceklerdir. Filmde önce dikkatli bir giriş olacak ve bu kişiler izleyiciler filmi izlerken onlar için dua edeceklerdir. Danışmanların

filmi çok iyi tanınması gerekir ve bu süreç içinde danışmanlar hayati önem taşırlar: “ Bir eklenti veya uzantı değilsiniz; bütün papazlığın ayrılmaz bir parçasısınız.”⁶⁷ Genellikle, film, bir kilise tarafından tekrar tekrar kiralandığında başarılı oluyordu. *Mark IV* temsilcisi Carl L. Ardsma şöyle açıklıyor: “En başarılı olanlar kurtarılmamış arkadaşlarını davet eden Hıristiyanlar oluyor... Çoğu zaman en büyük katılım film kiliseye ikinci veya üçüncü kez geldikten sonra gerçekleşiyor. İzleyiciler ilk gösterimde onun iyi bir film olduğunu anlarılarsa, diğer gösterimler için üyelerin onu tanıtmaya ve destekleme olasılığı artıyor.”⁶⁸ Hatta, Arizona’da bir kilise, aynı *Mark IV* filmlerini her yıl gösterdi. 1984’te, *Christianity Today*’de çıkan bir makaleye göre, Arizona kilise üyeleri, “Neredeyse İncil’i kelimesi kelimesine ezberleyebiliyorlar ve böylece, filmi tanıtmak ve ilk kez izleyenlere danışmanlık yapmak için daha bilgililer.”⁶⁹ Bu makale aynı zamanda, büyük grup gösterimleri için en iyi yolun film, küçük grup gösterimleri için en iyi yolun ise video olduğunu açıklıyordu. Seküler salonlara gelince; *Christianity Today* yazarları, *World Wide Pictures*’in bu tip salonlardan faydalandığına ve kiliseye gitmeyen insanları bu salonların cazibeliğine işaret ediyorlar. Fakat bu, makalenin yalnızca kısa bir bölümüydü. Esas varsayım, kilise gösterimlerinin, eğitilmiş danışmanlarla birlikte, evanjelik filmleri tanıtmaya en etkili yolu olmasıydı..

Şüphesiz, video 16 mm. Hıristiyan film dağıtımını aşacağı yukarı öldürdü. Bazı kiliselerde video projeksiyon makinesi var, fakat toplu gösterim hakları oldukça pahalı olabiliyor. Bunun alternatifi, yani bir dükkandan video satın alıp, başında kırmızıyla yazan “toplular gösterim için değildir” uyarısını görmezden gelmek, Hıristiyanlar’ın pek ter-

cih edeceği bir şey değildir. Sonuç olarak, artık, video veya DVD olarak gösterilen Hıristiyan filmleri, kilise dışında, İncil izleme grupları veya Hollywood filmlerine alternatif arayan evanjelik ailelerce izlenmekte. Lalonde'un filmlerini sinema salonlarına dağıtırken yaşadığı maceraları hesaba katınca, bu yeni izleme biçimi çok hayati bir önem taşır.

Lalonde, Hıristiyan filmlerinin artan bir şekilde seküler salonlarda dağıtılacağını ileri sürerken, bunun istenilen bir gelişme olduğunu varsaymaktadır. Maksadın salt kar elde etmek olmadığını ileri süren Lalonde, bunun İsa için insanlara ulaşmanın etkili bir yolu olduğunu düşünüyor. Bu, Hıristiyan film yapımcılığının tarihsel olarak kavramlaştırılmasında radikal bir değişimi ifade ediyor. Video nöbeti devralmadan önce, kiliseler bu filmlerin gösterimi için tartışmasız olarak ideal bir ortamdı. Çünkü sunak, danışmanlar ve film öncesi tanıtım bu filmlerin etkili olması için çok önemli etkenlerdir. Peki seküler salonlardaki film, insanları ruhani anlamda değiştirmek için bunlara denk bir ortam sağlayabilir mi? Sinema salonlarında gösterim için gerekli olan hafifletilmiş ruhani mesaj, kabul edilebilir bir taviz midir? *The Hiding Place-Saklanma Yeri* ile ilgilenen büyük Hollywood dağıtımcıları *World Wide Pictures*'a başvurduğunda, *World Wide* onları reddetmişti. Çünkü ruhani içeriğin bir kısmını kesmek zorunda kalacaklardı.⁷⁰ Hakim film piyasası içinde “başarıya ulaşmak” onların önceliklerinden biri değildi.

Bununla birlikte, Paul Crouch gibi Lalonde da, “kilise sinemalarının” yalnızca değişenlere hitap ettiğini, sinema salonlarının ise, hem Hıristiyan filmlerini kiliseye gitmeyenlere ulaştırırken, hem de Hollywood'a filmlerin karlılığını gösteren bir mesaj verdiğini ileri sürer. Diğer yandan, bir Hıristiyan filmini seküler bağlamda göstermek, apoka-

liptik sinemanın düşündükleri gibi olmadığını görerek kendilerini kandırılmış hisseden izleyicileri yabancılaştırma riski taşır.(Moon'un *Disney* ve *Cinerama* ile çalışma konusundaki tereddüdünü hatırlayın.) Lalonde, Tanrı'nın doğaüstü gücüne inandığına göre, belki de, ortalama izleyicinin *Left Behind* için bilet alıp, alışılmış bir seküler film izlemeyi beklerken, filmin sunduğu *gerçeği* görünce, ruhani olarak değişeceğini varsayar.

Lalonde, ironik bir şekilde, kehanet filmlerini kurtarılmamış insanlara ulaşmak için en iyi yol olarak görür. Kehanet hikayelerine yönelik kendi kuvvetli inancından olsa gerek; kehanet teolojisinin birçok yönden, dışarda kalanlar için hiçbir anlamı olmayan içine kapalı bir sistem olduğunu fark edemez. *Left Behind*'ın kadın başrollerinden birini oynayan ve ekibin diğer üyeleri gibi evanjelik olan Chelsea Noble, film için şöyle diyor: “ Dini bir film değil. Çok muazzam ve ilgi çekici bir öykü içinde, inanç-bazlı bir mesaj... Doğa üstü bir korku filmi”⁷¹ Yalnızca hali hazırda kehanete inanan bir kişi, bu filmi “dini değil, yalnızca gerçekçi bir mesaj” şeklinde değerlendirebilir. Lalonde ve arkadaşlarının, filmlerinin kurtarılmamış izleyicilere hitap edeceğini hayal edebilmeleri, kendi inanç sistemleri dışındakilerden ne kadar kopuk olduklarını gösterir. Örneğin bu filmde temsil edilen inanmayanlar, kurtarılmamanın “hazır olmadan” insanın ulaşamayacağı bir şey olduğunu söylerler. Şüphesiz, “henüz kurtarılmaya hazır değilim” diyen bir kişi, inanç sistemine bir şekilde girmiş demektir. Örneğin, Evanjelik film veya romanlarda, hiç kimse karmaşık politik veya teolojik açıklamaların hiçbirine, mesela İncil'in homoseksüelliği lanetlediği görüşüne, ya da feminizmle daha uyumlu bir inancı tercih etme yönünde bunun gibi iddialara itiraz etmez.

Lalonde, *Left Behind*'i yapmaya başladığında, büyük başarı sağlayacağını düşünüyordu. 17.4 milyon dolarlık bütçe, Hıristiyan film yapımı standartlarına göre kesinlikle muazzam bir bütçeydi; Hollywood standartlarına göre bile hatırı sayılır bir rakamdı. (Bir karşılaştırma olarak şu söylenebilir: Woody Allen filmlerinin her birinin bütçesi 25 milyon dolardır.) Bu, o zamana kadar yapılan en pahalı Hıristiyan filmiydi, ama 17 milyon dolar yine de yeterli değildi, çünkü Lalonde filmin 2.500 salonda gösterime girmesini istiyordu. Böyle bir çabanın gerektirdiği pazarlamanın maliyetini nasıl karşılayabilirdi? Yeterli projeksiyon kopyasını karşılayabilir miydi? Çözümü sokaktaki Hıristiyanlardan yardım istemekte buldu. *Left Behind*'in yarım saatlik tanıtım videosunu, kiliselere göndererek, her biri filmi bir perdede göstermek, reklam ve baskı maliyetlerini karşılamak üzere 3.000 dolar verecek sponsorlar aradı. Sponsorların parası filmin gelirinden geri ödenecekti. Lalonde 2.500 salon hedefini yakalayamasa da, 900'ün biraz altında salonda gösterime girecek kadar para toplamayı başardı. Bir ay sonra, film yalnızca yüz salonda gösterimde kaldı. *Omega Code* gibi, bu film de, ağızdan ağıza yayıldı ve televanjelistler tarafından reddedildi.

Fakat, Lalonde tanıtım açısından ekstra bir değişiklik ekledi: Filmin etrafında bir merak yaratmak için salonlarda gösterime girmeden aylar önce filmin videosunu çıkardı. Her video ile birlikte, sinema salonunda gösterim için iki indirimli bilet veriliyordu ve her şey planlandığı gibi giderse, video sahipleri filmi tekrar görmek için para ödemekle kalmayacak, yanlarında kurtarılmamış bir arkadaşlarını da getireceklerdi. Video daha piyasaya sürülmeden 1.5 milyon kopya satılmıştı bile.⁷² Hıristiyan kitapevlerini umutsuz bırakan Lalonde, videoyu *Wal-Mart* ve *Kmart*'a

sundu, bu da satışlara yardım etti. Lalonde, videodan kazandığı parayı, sinema gösterimin tanıtımına harcadı. Sonuçta strateji başarısızlığa uğradı; video sahipleri filmi tekrar görmek için para ödemek istemediler. Yine de, videonun önceden çıkması, Lalonde'a epey bedava reklam sağladı. Normlara aykırı bu pazarlama sisteminin ulusal basında yer alması, video satışlarının artmasına yardım etti, bu da geniş sinema gösterimini mümkün kıldı. Film açılış haftasında 2.2 milyon dolar hasılat yaptı, o anda oynayan otuz iki film arasında on yedinci oldu. Gerçekten de o hafta sonunda en çok kazandıran bağımsız film oldu.⁷³ Fakat sonuçta seküler pazarda rekabet edemedi; en son gişe hasılatı 4.2 milyon dolarda kaldı.⁷⁴

Hıristiyan film eleştirmenleri, *Left Behind*'a karşı cömert davrandılar. Bazıları, belki de, insanları kurtuluş yoluna sokacak filmleri kötölemekten yoruldu. Bir de, o kadar az Hıristiyan filmi yapıyordu ki, eleştirmenler bunlara iyi niyetle yaklaşmaya mecburdular. Hıristiyan izleyiciler ise aksine, *Left Behind: The Movie*'yi değerlendirmelerinde daha az coşkuluydu. Örneğin www.hollywood-jesus.com web sitesinin arşivinde *Left Behind* üzerine yetmişten fazla değerlendirme yazısı vardır. Nazik olmaya çalışsalar da, bunların çoğu olumsuzdur. Eleştiriler birkaç yönden gelmektedir. Kitabı seven kişiler, filmin zayıf bir adaptasyon olduğunu düşünüyorlar. Teknik seviyede ise zayıf aktörlük, kötü iç ışıklar, sahneler arası kötü geçişler, zayıf özel efektler, yavaş akış nedeniyle bazıları tarafından amatörce bulunuyor. Televizyon oyuncusu Kirk Cameron, başrol oyuncusu olarak eleştiriliyor, *Antichrist* rolündeki oyuncu talihsiz bir Kont Drakula çağrışımı yapan Roman-ya aksanı nedeniyle alaya alınıyor. Bir izleyici şuna işaret ediyor: “ Rol paylaşımı üçüncü sınıf, performanslar robo-

ta benziyor, senaryo sıradan, konu karmaşık... Keşke filmi Hıristiyan olmayan arkadaşlarıma ve aile üyelerime tavsiye edebilseydim, fakat korkarım filmi görmek, onların 'Hıristiyan film yapıcılığı' hakkındaki belirsiz görüşlerini kuvvetlendirecek."⁷⁵ Bir başka izleyici ise, film başladıktan sonra etrafına baktığını ve bunun kıyametten sonra Tanrı'nın katına çıkarınla, insanlar gittikten sonra dünyanın nasıl görüneceğini yansıttığını söylüyor: Birdenbire boşalan birçok boş oturma yeri! Birçok izleyici, filmin videosunun, sinema salonlarından önce çıkmasından utanç duyuyor, bu taktiği profesyonel bulmuyorlar. Birkaç izleyici *Chariots of Fire*, *The Elephant Man*, *Return of the Jedi* gibi, daha iyi seküler filmlerde bile, daha güçlü bir Hıristiyan mesajı olduğunu ileri sürüyor. Bir izleyici şuna işaret ediyor, "Gördüğüm çoğu 'Hıristiyan' filmler, o kadar kalitesizdi ki, utandım... Hıristiyan olmayan filmlerde Hıristiyan olanlardan daha çok Tanrı'dan söz ediliyor."⁷⁶

Son olarak, *Omega Code*'da da olduğu gibi, *HollywoodJesus.com*'da bazı izleyiciler *Left Behind*'i yeterli derecede açık bir kurtuluş mesajına sahip olmadığı için eleştiriyorlar. Film, kahramanlarını dua ederken gösterip kurtarıldıklarını ima ederken, nasıl tövbekar olunup kurtulabileceğini göstermiyor. Bu, evanjelik olmayan izleyiciler tarafından değerlendirilemeyecek önemli bir nokta: Yalnızca Allah'a inanmak yeterli değildir. Kitapta, (evanjelik olmayan bir okuyucuya göre) Rayford Steele kıyametten hemen sonra değişmiş gibi görünüyor: Birden karısının Tanrı, kurtuluş ve kıyamet hakkında anlattığı her şeye inanıyor ve kendisinin bir günahkar olduğunu fark ediyor. Fakat, *gerçekten* nasıl kurtulacağı anlatılana kadar iki yüz sayfa geçiyor. Kitap, kurtarılmak için doğru şekilde dua etmeniz (ve inanmanız) gerektiğini vurguluyor;⁷⁷ dua bu-

rada sergilenen ve dönüştürücü bir konuşma eylemi olarak sunuluyor. Filmde, Ray bir papazla birlikte diz çöker, kamera uzak çekime geçer, karakterlerin üstündeki vitraya döner. Bunun amacı, dramatik bir görüntü yaratmaktır ama, kurtuluş duasını duyamayız. Bunun gibi, Buck (Cameron) filmin sonunda kurtarıldığında, ağlamaya başlar, ve şunu söyler “İnanıyorum...” Evanjelik olmayan izleyiciler, Tanrı’ya inanmayı kastettiğini varsayarlarırken, evanjelikler, boşluğu daha farklı bir şekilde doldurabilirler: İsa’nın insanların günahları yüzünden öldüğüne ve Tanrı’nın onun günahlarını affettiğine inanıyor. Fakat evanjelik olmayan izleyicilerin, bu inanca göre Tanrı’ya inanıp İsa’ya inanmayanların cennette kurtuluş bulamayacağına göre, mesajın tamamını duymaya ihtiyaçları yok mu?

Bir hayal kırıklığına uğramış *www.hollywoodjesus.com* izleyicisi, *Left Behind: The Movie*’nin tövbe etmek ve kurtarılmakla ilgili gerçek ve belirgin bir İncil mesajı vermediğine işaret ediyor ve şöyle şikayet ediyor,

Video başlamadan şöyle anons ettiler, ‘Filminden sonra Kirk Cameron’dan önemli bir mesaj için burada kalın” Tanıklık yapacağını veya en azından, İsa’yı kabul etmeye davet edeceğini sandım. Yapmadı. Yaptığı tek şey filmin reklamıydı-insanlardan arkadaşlarını film salonlarına getirmelerini istedi. Bunun nedeni, başarılı olup Hollywood’un dikkatini çekmek, buna benzer Hıristiyan filmler yapmak için ortak çalışmaktı. Bu, bana Carman ile ilgili aldığım en son el ilanını hatırlattı. Burada, diğer seküler sanatçıları geçmesi ve Hıristiyanların ‘İsa için yapılan müzik endüstrisine el koymalarını” sağlamak için en son CD’sini almamız isteniyordu. Tamam. Lafımı olur. İsa için olduktan sonra... Beni biraz rahat bırakın!⁷⁸

İzleyicilerin hepsi bu kadar katı değil, ama çoğu filmin ruhani mesajının kuvvetlendirilebileceğini düşünüyor, ve bazıları, kehanet konusuna tamamen karşı. İnsanların korkutularak Allah'ı sevmeye zorlanmaması gerektiğini düşünüyorlar. Daha olumlu izleyiciler ise, film İsa'dan söz etmese bile, en azından gerçeğin kaynağı olarak İncil'i gösterdiğini söylüyorlar.

Sürpriz olmayan şey ise, kimsenin "Rahatlayın! Bu yalnızca bir film!" dememesiydi. Bunun nedeni, belki de, bu filmde beklentilerin yüksek olduğunu anlamaları nedeniyledi. Sonuçta, Lalonde gibi birçok Hıristiyan da, *Left Behind*'in başarılı olup, *Omega Code*'un başarısını geride bırakacağını sanmıştı. Dahası, çoğu ileriye dönük sonuçları olacağını ümit ediyorlardı: Hollywood bundan sonra evanjelik Hıristiyanlara demografik bir değer verilmesi gerektiğini anlayacaktı. Bir izleyicinin dediği gibi, "Hollywood'daki film yapımcıları, filmlerinden şiddet ve seksi çıkardıklarında, her zamanki izleyicilerini koruyup, aynı zamanda Hıristiyan izleyicileri de kazanacaklarını sonunda görecekler."⁷⁹ İnsan, oldukça iyi yazılmış ve oynanmış Hıristiyan filmlerinde bile, kızgın şeytani kötü adam karşısındakine hakaret olarak "aptal!" diye bağırduğında, filmin bütün inandırıcılığını kaybedeceği yanıtını verebilir. Kötü karakteri inandırıcı ve doğru olarak anlatmak (hatta hayatı anlatmak), evanjelikler için en büyük sorun olarak kalmaya devam ediyor. Seküler film yapımcıları da, buna benzer şekilde, filmlerinde seks ve şiddet olmazsa, realizmi korumakta güçlük çekeceklerdir.

Seks ve küfür olmasa bile, *Left Behind* başarı kazanmak için, en azından bir Hollywood formülünü kullanır: Çok-satan bir kitaba dayanma. Böylece kitabın hayranlarından oluşan yerleşmiş bir izleyici tabanı oluşmuş ve fil-

min tanıtımı büyük boyutta bir ticari faaliyetle yapılmış olur. Lalonde'un, filmin devamını çekmek için çok büyük olanakları vardır, çünkü *Left Behind*, 12 kitaplık serinin sadece bir tanesidir ve kitapların hepsi de çok başarı kazanan kitaplardır. Bu unsurlar, tam da Justin Wyatt'ın "yüksek konsept" tanımına uymaktadır.⁸⁰ Hollywood'un "yüksek konsept"i tam tamına bizlerin "düşük konsept" diyebileceği bir şeydir. Yüksek-konseptli filmler, yıldızları ve müziğiyle birlikte pazarlanır ve genellikle izleyicilerin önceden yaygın olarak bildiği eşya, kitap veya oyunlara dayanır. Pazarlama açısından, yüksek-konseptli bir filmin afiş ve gazete ilanları için, kolayca anlaşılabilen bir imaja gereksinimi vardır: *Jaws* (Spielberg, 1975), *Saturday Night Fever* (Badham, 1977), *Grease* (Kleiser, 1978) gibi filmlerin ikonlaşmış imajları bunun klasik örnekleridir. Aksine, konsept yönünden yoğun olan, büyük starlara sahip ve kolay pazarlanma özellikleri olmayan sanat filmleri, düşük-konseptli sayılır.

Left Behind: The Movie, yüksek-konsept potansiyelini kullanmakta bocaladı, çünkü ikonlaşmış bir pazarlama imajı yoktu. Afiş, gazete ilanı, ve videoda kullanılan imajın başında "Çok satan romandan" yazıyordu, ortada ise "Left Behind: The Movie" kitabın kapağındaki aynı renkler ve yazı tipi kullanılarak yazılmıştı. Buraya kadar herşey iyi. Fakat, Lalonde, Jenkins, ve LaHaye arasında kanuni bir anlaşmazlık yüzünden yazar isimlerinin kullanılması engellenmişti. Afişin başında bir uçağın inişi gösteriliyordu, bu filmde yer alan çok önemli bir sahneydi, kitapta da okuyucuların hemen hatırlayacağı bir sahne. Uçağın altında bir dünya görüntüsü vardı; ki bu, kitabın kapağından yapılmış ama ancak yakından bakılırsa anlaşılabilir şekildedeydi; küçük bir gazete ilanında, görüntü batan bir güneşi

andırabiliyordu. Afişte aynı zamanda, gece vakti gösterilen kayalık bir bölge görüntüsü vardı. Bu görüntü de, eğer kitabı okuduysa, izleyicinin İsrail olduğunu anlayabileceği bir yerdi. Bunu da gazete ilanında ayırd etmek çok zordu. Son olarak, filmin yıldızı Kirk Cameron, afişin alt çeyreğini dolduruyordu. Fakat, Cameron bir sinema yıldızı değil bir televizyon yıldızıydı, bu nedenle filmin yüksek-konsept potansiyelini düşürüyordu. Bir başka başrol oyuncusu, Brad Johnson, *Marlboro Man* olarak tanınıyordu. Diğer yıldızlar Clarence Gilyard ve Janaya Stephens *Walker: Texas Ranger*'dan tanınan TV aktörleriydi. Kısacası, bunlar birinci sınıf oyuncular değillerdi, ama yine de, adil olmak gerekirse, oyunculukları www.hollywoodjesus.com eleştirmenlerinin dediği kadar da kötü değildi.

Ve son olarak, bu film gişe potansiyelini karşılayamadı çünkü, Lalonde hem geniş bir gösterimin tanıtım olanaklarını, hem de Hıristiyanlar arasında sıradan insanların dinsel coşkusuyla fazla abarttı. Video öncesi zamanlarda *Mark IV* gibi, *Cloud Ten Pictures* da *Lef Behind: The Movie*'nin ağızdan ağıza yayılarak tanıtılmasına güveniyordu. Ve, yine *Mark IV* gibi, Lalonde da Hıristiyanlar'ın video öncesi günlerde olduğu gibi, filmi defalarca izleyerek destekleyeceğini sanıyordu. Evanjelistlerin hem videoyu satın alacağını hem de sinema bileti alacağını tahmin ederek yanlış yaptı. Örneğin www.hollywoodjesus.com'da birçok izleyici, videosuna sahip olduğu veya kiralayabileceği bir film için kimsenin bilet almayacağından yakınıyordu. İzleyiciler sanki duyarlı tüketici kimliklerini, Hıristiyan kimliklerinin önüne geçirmiş gibiydiler ve bu, Lalonde'un beklediği şeyin tam tersiydi.

Left Behind yapımcıları, her ne kadar Van Impe ve belki bazı diğer televanjelistler filmin bedava reklamını yap-

salar da, televizyon reklamcılığının doyma seviyelerinin maliyetini karşılayamadılar. Bu da çok hayati öneme sahip bir faktördü. Wyatt yüksek konseptli bir filmde şu özellikleri gözlemler:

Gerek film, gerek pazarlama kampanyaları içinde, güçlü imajların ve önceden-satılmış unsurların televizyon ortamına (reklam) çevrilme olanağı vardır. Böylece izleyici ilgisi yaratılabilir. Dolayısıyla, yüksek konseptli filmler, televizyonlarda yüksek düzeyde tanıtımdan faydalanırken, izleyicilerin ağızdan ağıza tanıtımına dayalı olan filmler, daha geleneksel, ve kademeli gösterim ve pazarlama yaklaşımlarına ihtiyaç duyarlar.

Artık, *Left Behind: The Movie*'nin yüksek-konsept potansiyelini neden karşılayamadığını çok açık bir şekilde biliyoruz. Televizyon reklamları olmadan, bir film, şirketin çok para kazanmasını sağlayan bir film statüsünü elde edemez. Ve, Lalonde, ne kademeli gösterim ve pazarlama yaklaşımını ne de bu film için uygun olacak yavaş gösterim stratejisini kullanmadı. Bunların yerine, ağızdan ağıza tanıtım yaklaşımını kullandı. Bu küçük, bağımsız ve uzmanlık alanındaki izleyici kitesini hedefleyen bir film için uygundu. Bu nedenle, Jenkins ve LaHaye'in kitaplarını satın alan milyonlar ölçüsünde bir kitle de ortaya çıkmadı. Şirkete çok para kazandıracak ölçüde, bir gişe başarısı elde etme olanağına sahip bu film, küçük bağımsız bir film olarak kaldı.

Left Behind'i "bağımsız" bir film olarak adlandırmak, bağımsız gösterimleri anlamak için kullandığımız olağan varsayımları kesinlikle karmaşık hale getirir. Bağımsız filmler "düşük konseptli" olma eğilimindedir, ve tipik bir biçimde sanatevi salonlarına dağıtılırlar. Yönetmenleri,

Lalonde'un dediği gibi “bir şey havaya uçmadan gerçek bir sinema filmi olamaz” demezler, bunlar sıradan aksiyon filmleri değildir.⁸¹ Chuck Kleinhans'ın da gözlemlediği gibi, düşük-bütçeli bağımsız filmler, tipik olarak, “sinema tutkunları, iletişim fakültesi öğretim üyeleri ve öğrencileri ile birçok liberal entellektüelin yerel sanat evlerinde ya da PBS'te izlemekten hoşlandıkları tür filmlerdir.”⁸² Bu gösterim yerleri Lalond'u pek ilgilendirmiyordu.

Yüksek-konseptli yapımlar, büyük izleyici kitlelerini hedeflerken, düşük-bütçeli, düşük konseptli bağımsız filmler siyah kadınlar, lezbiyenler (veya zenci lezbiyenler) gibi Hollywood'un ihmal ettiği daha küçük gruplara yöneliktir. Kleinhans'ın incelemesine göre, “Bağımsızlık, tek başına politik, sosyal veya estetik değeri arttırmaz. Fakat, bazı bağımsız filmlerle politik davalar veya azınlık kültürünün ifadesi arasında uzun dönemli bir bağlantı vardır” ve, bu politik dava genellikle ya solcu ya da en azından liberal bir davadır.⁸³ Öyleyse *Left Behind*, muhafazakar bağımsız film olması açısından tektir. Film bir “azınlık kültürü ifadesi” içerir mi? Yalnız evanjelikler için midir? Altmış milyon-hatta belki de daha fazla- evanjelik, küçük bir demografik unsur sayılabilir mi? Lalonde, filmin *herkes* için olduğunu düşündü, insanları yaklaşan kıyamete karşı bir an önce uyararak için... Evanjelik olmayanlar çoğunlukla, kıyametin ve inananların Tanrı'nın katına çıkarılmasının uydurma bir şey olduğunu düşündüklerinden, *Left Behind* izleyicilerinin çoğu evanjelikler olacaktı. Her durumda, filmin, sinema tutkunlarını ve entellektüelleri hedeflemediği çok açıktı. Bu nedenle de *Left Behind* bağımsız filmin doğasının anlaşılması konusunda enteresan bir meydan okuyuş sergiler.

GİŞE UTANCINI GERİDE BIRAKMAK

Evanjelicilerle medyayı tartışırken bir sinirli soruyu defalarca duydum: “Neden Hıristiyanlar daha iyi filmler yapmıyorlar?” Muhafazakar Hıristiyanlar, gitgide, kendilerini Birleşik Devletlerde, bağımsız bir tüketici grubu olarak tanımlamaya gayret ediyorlar. Bunun anlamı düşük-bütçeli *Omega Code* gibi filmlerin bile artık istenmediği anlamına geliyor. Seküler salonlarda gösterime giren, sıradan bir düşük-bütçeli film bile, kurtarılmamış izleyicilerin evanjelicilere gülmesine neden olacaktır. Kurtarılmış izleyiciler bile, *Left Behind’in* pazarlamasıyla dalga geçmişlerdi. Bir izleyicinin dediği gibi, “filmi ilk önce ev videosunda gösterime sokmaları büyük talihsizlik. Hollywood’a mesaj göndermek... filmi Hollywood’un yaptığı gibi gösterime sokmaları gerekiyordu. Büyük bir açılışın alt yapısını hazırla; birkaç salonda deneme gösterimi başlat; sonra kiliseye gidenlere büyük bir hafta sonu açılışı yap; diğer hafta da, film hakkında bir şeyler duymuş diğer izleyiciler için gösterimi başlat.”⁸⁴ Bu profesyonel yaklaşım - filmin kendisi zayıf olsa bile- daha az utandırıcı bir şey olurdu. Rahatsız edici olan, *Left Behind’in* çok belirgin gişe başarısızlığıydı.

Filmin başarısızlığına, bir de hakaret ekleyen Tim LaHaye, Lalonde hakkında dava açtı, kendisi ve Jenkins’in kitabın haklarını “bir Hıristiyan videosuna” değil, “filme” sattıklarını iddia etti; kendisine filmin daha yüksek bir bütçeyle çekileceği sözü verildiğini söyledi. Dava kararına göre, Jenkins ve Lahaye’in adları filmin tanıtımı için kullanılmayacaktı. Jenkins daha sonra “dini gerekçeler” ile sürerek davasını geri çekti. Bu arada, Lalonde ve avukatları, Hollywood’da davaların hep aynı olduğunu gördüler. Bu dava Hıristiyan filmlerinin sonunda başardığını

gösterdi! Evanjelic izleyiciler, bu şakaya gülmediler bile. Ortada başarılan bir şey varsa, o da şudur: Dava Hıristiyan film yapımcılığını, *Left Behind*'ın gişe başarısızlığından bile daha da kötü bir duruma sokmuştur.

Lalonde, kuşkusuz apokaliptik korku filmleri yapmaya devam edecek, ama, Apokalipsin apaçık Hıristiyan versiyonunun seküler gişede bir çıkış yapması şüphelidir. Dünyanın sonuyla ilgili *End of Days* ve *Armagedon* gibi seküler versiyonlar, tabii ortaya çıkmaya devam edecek, ve eğer yapımcılar, seks ile şiddeti abartmazlarsa, evanjelic izleyici bile bulabilecekler. Bazı seküler yapımcılar, Hıristiyan izleyicilerden faydalanmaya çalışıyor gibiler; *The Matrix* (Wachowski kardeşler, 1999) ve *Signs* (Shyamalan, 2002) inanç sisteminin dışındakileri uzaklaştırmak kaydıyla, evanjeliler için biçilmiş kaftan gibiydi. *Signs*, özellikle kurnazca bir film. Film hiçbir yerde açık bir şekilde Tanrı veya İsa'nın sözünü etmez. Yine de, seks, şiddet ve küfür yoktur; başkahramanı eski bir papaz; verilen ders, birinin bizim için izlemede olduğu. Eğer bu "seküler" filmin, daha düşük yapım değerleri olsaydı, herhangi bir Hıristiyan kitapevinin video bölümüne de rahatça uyardı.

Hıristiyanlar, medya ürünleri yapmaya devam edecekler, fakat yalnızca "Hıristiyan medya ürünleri" mi yapacaklar? Yoksa bu etiket aşırı derecede modası geçmiş, düşük-bütçeli yük mü taşıyor? Soru budur. Hıristiyan medyası bir yol ayrımında gibi görünüyor. Bir tarafta, Carman, Willie Ames, bekaret yanlısı video yapımcıları, apokaliptik film yapımcıları ve evanjelic niyetlerini maskeleyen diğer evanjeliler, yaygın pazarın çevresinde kalacaklar. Seküler pazarın kullandığı türleri uyarlayarak veya onun terapatik lisanını kullanarak taviz verseler bile, evanjelic

kültür dışında izleyici toplulukları bulamayacaklar. Diğer taraftan, dışarıda kalanların, ürünün evanjelik olduğundan şüphe bile duymamalarını sağlayacak kadar evanjelik mesajı sulandırmaya istekli medya yapımcıları, evanjelik olmayan müşteriler bulabilecekler. Ancak, acaba aşırı derecede sulandırılmış bu Hıristiyan mesajı, dünyayı, yapımcıların hayal ettiği şekillerde değiştirebilecek mi? Eğer, kehanet teolojisine göre dünyanın geleceği pek parlak görünmüyorsa, Hıristiyan medyasının durumu da ondan pek aşağı değildir.

SONUÇ

Sonumuz Yakın

BU KİTAP İÇİN ARAŞTIRMA yaparken, yaşadığım en ilginç an, bilgili ve akıllı bir Hıristiyan cemaati yöneticisinin bana, kitapta kendi yaklaşımımın ne olduğunu sormasıydı. Ona benim bakış açımın kültürel olduğunu, yani evanjelik medyanın dünü, bugünü ve yarımını ve bu medya ürünlerini tüketenler açısından kişisel ve kültürel önemini anlamak istediğimi söyledim. Evanjelik olmadığımı ve evanjelik Hıristiyan hareketinin politikalarını onaylamadığımı ekledim. Şaşırmış bir ifadeyle “Hıristiyan politikaları nedir ki?” diye sordu. Onun için Hıristiyan ve politika kelimelerinin yan yana gelmesi imkansızdı. Çünkü, ona göre Hıristiyan olmak, İsa ile kişisel bir ilişkinin ifadesiydi ve hiçbir şey politikayla bu kadar uzak olamazdı.

Hıristiyan medyanın büyük bölümünün sağı desteklediği açıktır. Bununla birlikte, Paul Apostediles ve Ann Burlein gibi bazı araştırmacıların iddia ettiği gibi¹, Hıristiyanların tükettiği medya ürünlerinin çoğu, “politik olmaktan çok kişiseldir”. *Focus on the Family* radyo programları, her ne kadar erdemli eylemler yönünde ve feminizm karşıtı vaazlar verseler de, çoğu Hıristiyan müzik videosu

gibi, *Bibleman* ve *VeggieTales* de, Tanrı'nın önemini vurgulamakla yetinir, bir tek *Bibleman*, Tanrı'ya ek olarak İsa'nın gücünü vurgular. (*Güç* anahtar bir kelimedir: Sonuçta bu, erkek çocuklar için yapılmış bir süper kahraman şovudur.)

Bu kitabın ilgi alanı, yalnız evanjelik politik hareket değil, aynı zamanda evanjelik kültür kimliğidir. “Hıristiyan politikalarına” karşı biri olsanız veya yalnızca çağdaş Amerikan popüler kültürünü anlamakla ilgileneniz bile, durmadan büyüyen büyük bir endüstri olan Hıristiyan medyasını tanımak zoundasınız. Bekaret yanlısı medyaya ve evanjeliklerin eşcinsel karşıtı gündemlerine ilişkin incelemelerimin de gösterdiği gibi, evanjelik kültür kimliği politik olarak tabii ki nötr değildir. Bu kitapta sunulan kültürel tarih ve bunun eleştirisi; Justin Watson, Chip Berlet, Sara Diamond ve Didi Herman gibi araştırmacıların direk politik analizlerinin yerini tutmasa bile, o tip araştırmaların önemli bir tamamlayıcısıdır.

Belli bir politik gündemi olmasa da, ılımlı ve oldukça zararsız olan Hıristiyan medyasının bile, yine de, politik bir yanı vardır. Dini olmayan perakende satış gelirlerinde artan başarıları, ABD toplumunda evanjelizmin büyüme belirtileridir. Ve bu büyümenin evanjelik çevrenin dışında yer alan kişilere de yansımaları vardır. Mesela, *Wal-Mart* artan bir şekilde *Left Behind* kitap serileri ve *Veggie Tales* videoları gibi Hıristiyan mallarını stoklamaktadır; ayrıca *Wal-Mart*'ın standartlarını karşılamak üzere stüdyolarda yeniden düzeltilen film videoları da bu stoklara eklenmektedir. *Wal-Mart* buna ek olarak, ailelere yönelik tavsiye uyarıları içermeyen müzik ürünlerini almayı reddetmiş ve *soft* pornografiye giren erkek dergileri *Maxim* ve *Stuff*1 pazarlamayı bırakmıştır. Hatta, içinde Walmart'ı silah

sattığı için eleştiren bir şarkının bulunduğu Sheryl Crow albümünü yasaklamıştır.² Bu durumda, evanjelik medya ürünleri sayısının artmasının, evanjelik olmayan medya ürünleri sayısının azalması anlamına geldiğini iddia etmek için, paranoyak olmak gerekmez. Büyük mağaza zincirlerindeki silkinışı araştıran bir gazeteci, *Wal-Mart* gibi mağazaların, popüler kültüre geniş etki yaparak, “hangi yeni çalışmanın revaçta olacağını belirlemeye yardımcı olduklarını” gözlemlemektedir. Evanjelik *Big Idea Productions*’dan, *Veggie Tales* çizgi filmlerinin yapımcısı Mr. Marrel, “Bizim hedefimiz, ülkenin kültürünü etkilemek” diyor.³ Öyleyse, kolay dinlenir Hıristiyan CD’leri, açık bir şekilde sağ politikaları savunmasalar bile, ülke çapında bağımsız kitap ve müzik mağazaları arttıkça ve “aile-dostu” denen *Wal-Mart*, *Sam’s Club* gibi zincirler güçlendikçe, artan oranda perakende raf alanı Hıristiyan medya tarafından doldurulacağını ve diğer medyaya daha az yer kalacağını hatırlamak yerinde olur.

Hıristiyan medyasının yakın gelecekteki konumu ne olabilir? Ev videosu satışları büyürken ve Hıristiyan şarkıları listelere girmeye devam ederken, sinema salonu evanjelik medya yapımcılarının gireceği en zor pazar gibi görünmekte. Yaygın sinema salonlarında başarıya ulaşmak, çoğu yapımcı için, bir Kutsal Kase demektir. *Raiders of the Lost Ark* (Spielberg, 1981) ve *Star Wars*’ı (Lucas, 1977) yarattıkları etkinin ilk örnekleri olarak gören, bugünün genç evanjelik film yapımcılarının çoğu, hakim kültürün alanına girmek isterler. Üretim değerlerini arttırmayı, Hollywood şirketlerince dağıtılmayı, gişede kar etmeyi umarlar. Altıncı bölümde gördüğümüz gibi, apokaliptik film yapımcısı Paul Lalonde, video raflarında büyüyebilir, fakat diğerleri kurtuluşu sinema salonlarında ararlar.

Yazar-yönetmen Jon Gunn bu durumu şöyle açıklıyor:

“Bir Hıristiyan filmi için oldukça iyi” denecek bir film yapmak istemiyoruz. Kendimizi “Hıristiyan film yapımcısı” diye etiketlemek istediğimden emin değilim. Yatırımcılarımıza paralarını geri kazandıracak yüksek kaliteli filmler yapmak istiyoruz.⁴

Gunn yalnız değildir. Çoğu Hıristiyan film yapımcısı, bu etiketten kurtulup, İncil’in ilham verdiği ve açıkça evanjelik değilse bile, örtülü bir mesajla sahip olan Hıristiyan filmler yapmak istiyor.

Geçiş başarısı, bir şeyler elde etmek için sebepsiz yere tavizler vermek anlamına gelmez. Çünkü, bu kitabın da gösterdiği gibi, evanjelikler ve evanjelik olmayanlar, büyük mesafelerle birbirlerinden ayrılmış gibi görünseler de, aynı zamanda merak dolu köprülerle birbirlerine bağlıdır. Her biri diğerinin müzik, kitap ve filmlerinden aldığı zevkten dehşete kapılsa da, bazı ortak beğenileri paylaşırlar (bilim kurgu, melodram gibi). Bazı konular, kimi evanjelikleri, politik yönden evanjelik olmayanlardan uzaklaştırırsa bile, bu politik farklara bağlı olmaksızın, her iki grup da, *sit-com*, *rock-and-roll*, çizgi film, aksiyon filmi, müzik videoları, moda dergileri, video oyunları, radyo gibi şeylerin zevkini çıkarır.

Başka bir deyişle, “dünyanın içinde olup da dünyaya dahil olmamaya” gayret gösteren evanjelikler, “dünyevi” medyayla enteresan şekillerde çakışan bir medya meydana getirdiler. Evanjelik olmayanlar için, Hıristiyan medyası esrarengiz bir şeydir: Hem uzak hem yakın, gönderme yaptığı konular açısından, hem tanıdık hem yabancı. Örneğin, evanjelik olmayanlar, apokaliptik teması olan bir

Hıristiyan filmiyle karşılaştıklarında, bu onlara gerçek gibi gelir. Şu ya da bu biçimde... Milyon kere izlediğimiz korku formülü; her türüne özgü film gibi, bunda da yapılan konu değişikliklerinin çeşitlemelerini bir mil öteden fark edebilirsiniz. Fakat, bu defa her zamankinden biraz daha (hatta epey) ucuz yapılmıştır. Dikişler görünür. Ve birden Tanrı'yla ilgili bir mesaj-nadiren İsa- ortaya çıkar. Yapımcılar, her ne kadar tam zamanında “doğru mesajı” araya soktuklarını düşünseler de, çoğumuz, kafamıza İncil'in tokmağıyla vurulmuş gibi hissederiz. Hıristiyan medya endüstrisi, ürünleri için izleyici kitlesini genişletmek için ne kadar düzeltme yapsa da, (en göze çarpan düzeltme İsa'dan pek söz edilmemesidir) tokmak etkisi yadsınamaz bir şekilde yerinde kalır.

Buna rağmen, bu mesaj filmleri, *A Thief in the Night* gibi eski klasiklerle karşılaştırılınca, teolojik olarak hafif kalır. Yapımcılarının düşündüğü kadar örtülü bir mesaja sahip olmayabilirler, fakat, yine de elli yıl önce hayal bile edilemeyecek kadar seküler kültüre uygun düzeltmeler içine girmişlerdir. Peki çizgi nereden çekilmeli? Aşırı seküler ne kadar sekülerdir? Bunların tek yanıtı yoktur; Hıristiyan medya ürünleri çok çeşitlidir. Carman, *Focus on the Family*, Willie Ames (Bibleman) gibi yapımcılar için, İsa ön planda olduğu sürece, *sit-com*, Cumartesi sabahı çizgi filmleri gibi türler kullanmak kabul edilebilir bir şeydir. Örneğin Ames, düşük-bütçeli *Mighty Morphin' Power Rangers*'a benzer şovlar yapabilir, fakat İncil mesajından ödün vermez. Benzer bir şekilde, 1950'de, Irwin S. Moon, doğa belgeseli türünde bir Hıristiyan mesajı geliştirebilmiştir. *Brio ve Breakaway*, çağdaş seküler dergilere benzeseler de, bekaret ve evlilik reklamı yaparlar. Öte yandan, *VeggieTales*, İsa'yı değil Tanrı'yı tanıtır, *Creed* ve

Sixpence None the Richer gibi geçiş müzisyenleri ise dini mesajlarını saklı tutarlar ve çoğunlukla metaforlarla örterler.

Billy Graham'ın *World Wide Pictures*'i bile, kurtuluş mesajını sulandırmaya çalışıyor. 2001'de şirket *The Road to Redemption-Kurtuluş Yolu*'nu çıkardı ve bu ilk "mesaj kaygılı kitle komedisiydi."⁵ Film videoda satışa sunuldu ve televanjelist kanallarda yayınlandı. *World Wide Pictures*'da operasyon müdürü olan Barry Werner, filmi bir "aile eğlencesi" olarak tanımlar ve şu hipotezi savunur: "Böyle bir film sizi önce rahatlatır, ve sonra mesaj bilinçaltınıza yerleşir. Bilincimizde her zaman kapalı kapılar oluştururuz, özellikle bir vaiz gördüğümüzde..."⁶ Yapımcı John Sheperd, film denen şeyin "beceriksiz veya adi bir şey" olmadığını ısrar eder.⁷

Bir gazeteci şöyle söylüyor:

"Shepherd insanların 1950'lerin tipik sinemalarındaki gibi, ne olduğu belirsiz, ifadesiz aktörlerle dolu ve sonunda ille de bir kiliseye sahnesi olan filmler istemediğini ifade ediyor ve şöyle diyordu: Sonunda, Franklin (Graham'ın oğlu) ve Dr. (Billy) Graham ile görüşürüz, fakat bu daha çok Walt Disney'in Disney TV gösterisi hazırladığı zamanlardaki gibi olur. Umarız böyle bir şey korkutucu olmaz. Zaten insanlar her zaman kanal değiştirebilirler."

Werner şunu ekler: "Bu filmi alıp zevkini çıkaracak ve Hıristiyanlığın hiçbir zaman ilgiye değer bir şey olmadığını düşünecek birçok insan olacak. Yalnızca aileleriyle izleyecekler ve gülecekler."⁸ Werner aynı zamanda, filmdeki karakterlerin Tanrı'ya yöneldiğini, bu seçimi yapmanın yaşamlarını değiştirdiğini belirtir. Yani, Tanrı filmde yok değildir, daha çok, teorik olarak göze çarpmaz, hele Gra-

ham görüldüğünde uzaktan kumandayı kullanırsanız... Toparlarsak, *The Road to Redemption*, Graham için enteresan bir yeni harekettir. Katı evanjelik köklerini geride bırakarak, papazlığı zamanla değişmiştir ve kurtuluş mesajını saklı ve “korkutmayan” bir şekilde sokmaktadır. Bu filmi kolaylıkla, Graham’ın seküler pazara büyük bir uyum sağlamanın bir kanıtı olarak gösterebiliriz. Daha doğrusu, eğer bu film yapımcısının tanımlarına uysa gösterebilirdik.

The Road to Redemption, bir çeteye karışan talihsiz bir kadın ve bu kadının erkek arkadaşı üzerine uçuk bir yol filmidir. Mizah, delidolu kişilikler arasında döner gider. Örneğin çetede bir gangsterin, David Cassidy’nin 8-kanallı bir müzik setiyle şarkı söylemesi gibi... Kadın kahraman radyoda Billy Graham’ın *Hour of Decision* programını dinlediğinde film zirveye ulaşmıştır, kadın diz çöker, kurtuluş duası yapar, Tanrı’yı kalbine kabul eder. Beceriksizce değil mi? Film, Graham’ın elli yıl önceki *Wiretrapper*’ından daha beceriksizce yapılmıştır. Öyleyse çarpıcı olan, yapımcıların kendi filmlerini algılayışlarıdır. Onlara göre, kurtuluş mesajı filmin komik konusunun içine gizlice sokulmuştur; evanjelik olmayan bir izleyici için ise, mesaj can sıkacak kadar apaçıktır. *World Wide Pictures*’ın filminden Tanrı’nın yüce bir reklamı gibi bahsetmesi gariptir. O kadar kovalamaca ve komik düşme sahnesinin arasına sıkıştırılmış Grandpha’nın “Tanrı ile kişisel ilişkisi” hakkındaki tartışmanın, evanjelik olmayan izleyicinin bilinçaltına hissettirmeden girmesini hayal etmek gerçekten zordur.

The Road to Redemption Bibleman’den çok, *Sixpence None the Richer*’a benzemek için giriştiği bu başarısız deneme ile, bugünün evanjelik medyasının içinde bulundu-

ğu karmaşık durumu sembolize eder. Büyük-bütçeli bir film imajı hedefler, ama, televizyon için yapılmış vasat bir filmden öteye gidemez. Muhafazakarlar tarafından yapılmıştır, fakat, politikadan uzak durur. (Umut Katedrali'nin eşcinsel eski-köktencileri Billy Graham yapımı bir filmi izleme fikrinden çekiniyor olabilirler, buna karşın içinde açıkça eşcinsel karşıtı sözler bulmak için muhtemelen çok gayret etmeleri gerekecektir.) Hepsinin ötesinde, filmin dışarıdakileri değiştirmek istemesine karşın, sonunda sadece kendi cemaatine vaaz vermesi açısından da kafası karışıktır.

Evanjelic medya yapımcıları, ürünlerinin evanjelic olmayanlara ulaşmasını isterler; fakat çoğu, dışarıdakilerin onların inanç sistemini nasıl algıladığının pek farkında değildir. Yalnızca bir avuç geçiş müzisyeni ve *VeggieTales*'in yapımcıları, inanmayanlarla nasıl konuşulacağını bilir. Yapımcıların en ciddi hedefinin yeni dinleyicilere kurtuluş mesajını yaymak olmasına rağmen , evanjelic medyanın çoğu, sadece kendi içindeki insanlar için bir anlam taşır. Evanjelicler, video oyunları, sinemalar, çizgi filmler, müzik videoları ve *sit-com*'ların yapımını gerçekleştirirken, değişmiş gibi göründükleri halde, çoğu kalben, hala seküler dünyaya yabancı olan bir dil konuşur. Fakat, tüm bunlara karşın, yine de o dünyayla konuşmaya çalışıp, insanları İncil mesajına döndürmeye çalışırlar. Öyle görülüyor ki; kurtuluşa giden yol, iyi niyet taşlarıyla döşenmiştir.

Notlar

GİRİŞ

1. Richard L. Berke, "The 1994 Election: The Voters; Religious-Right Candidates Gain as G.O.P Turnout Rises", New York Times, 12 Kasım 1994
2. Jeff MacGregor, "And the Road Runner Fosters Disrespect for Speed Limits", New York Times, 13 Şubat 1999, A, 19
3. Heather Hendershot, "Teletubby Trouble: How Justified Were Rev. Falwell's Attacks?", Television Quarterly 31.1(Bahar 2000): 19-25
4. Collen McDannell, *Material Christianity: Religion and Popular Culture in America* (New Haven: Yale University Press, 1995); David Morgan, *Visual Piety: A History and a Theory of Popular Religious Images* (Berkeley: University of California Press, 1998); Diane Winston, *Red-Hot and Righteous: The Urban Religion of the Salvation Army* (Cambridge: Harvard University Press, 1999); Leigh Eric Schmidt, *Consumer Rites: The Buying and Selling of American Holidays* (Princeton: Princeton University Press, 1995)
5. McDannell, *Material Christianity*,6
6. Randal Balmer, *Encyclopedia of Evangelicalism* (Louisville: Westminster John Knox Press, 2002), 204
7. Christian Smith, *American Evangelicalism: Embattled and Thriving* (Chicago: University of Chicago Press, 1988), 244

8. Evanjelicler ve dinsel etiketler için bkz. *American Evangelicalism*, 242

9. Örneğin bkz. Razelle Frankl, *Televangelism: The Marketing of Popular Religion* (Carbondale: Southern Illinois University Press, 1987); Ben Armstrong, *The Electric Church* (Nasville: Thomas Nelson Publishers, 1979); Mark Ward Sr., *Air of Salvation: The Story of Christian Broadcasting* (Grand Rapids, MI: Baker Books, 1994); David Edwin Harrell, *Pat Robertson: A Personal, Religious and Political Portrait* (San Francisco: Harper&Row, 1987); Steve Bruce, *Pray TV: Televangelism in America* (New York: Routledge, 1990); Jeffrey Hadden and Anson Shupe, *Televangelism: Power and Politics* (New York: H. Holt, 1988); ve Stevart Hoover, *Mass Media Religion: The Social Sources of the Electronic Church* (Newbury Park: Sage, 1988)

10. Linda Kintz and Julia Lesage editörlüğünde, *Media, Culture and the Religious Right* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1998). İletişim araştırmacısı Quentin J. Schultze ise şu kitabın editörlüğünü yapmıştır: *American Evangelicals and the Mass Media* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 1990). Ayrıca bkz. Bruce David Forbes and Jeffrey H. Mahan, editörlüğünde, *Religion and Popular Culture in America* (Berkeley: University of California Press, 2000); ve William D. Romanowski, *Pop Culture Wars: Religion and the Rule of Entertainment in American Life* (Downers Grove: InterVarsity, 1996)

11. Heather Hendershot, "Onward Christian Solders?: A Review Essay", *Velvet Light Trap* 46 (Güz 2000): 4-11

12. Chip Berlet, *Eyes Right! Challenging the Right Wing Backlash* (Boston: South End Press, 1995); Sara Diamond, *Spiritual Warfare: The Politics of the Christian Right* (Boston: South End Press, 1989), idem, *Roads to Domination: Right Wing Movements and Political Power in United States* (New York: Guilford Press, 1998); David H. Bennet, *The Party of Fear: The American Far Right from Nativism to the Militia Movement*, gözden geçirilmiş baskı, (New York: Vintage 1995); Didi Herman, *The Antigay Agenda: Orthodox Vision and the Christian Right* (Chicago: University of Chicago Press, 1997); Rebecca E. Klatch, *Women of the New Right*

(Philadelphia: Temple University Press, 1987); Clyde Wilcox, *Onward Christian Soldiers? The Religious Right in American Politics*, İkinci Baskı (Boulder: Westview, 2000)

13. Quentin J. Schultze in Schultze, *American Evangelicals and the Mass Media*, 25

14. Joel Carpenter, *Revive Us Again: The Reawakening of American Fundamentalism* (New York: Oxford University Press, 1997), 132. Radyonun evanjelik amaçlar için kullanılması hakkında ayrıca bkz. Dennis N. Voskuil, "The Power of the Air: Evangelicals and the Rise of Religious Broadcasting", Schultze, *American Evangelicals and the Mass Media* içinde.

15. Sekülerleşme ve evanjeliklerin bu sürece uyumu hakkındaki literatür şunları içerir: Smith, *American Evangelicalism*; Peter L. Berger, Brigitte Berger and Hansfried Kellner, *The Homeless Mind: Modernisation and Consciousness* (New York: Vintage Boks, 1973); Peter L. Berger, *The Sacred Canopy* (Garden City, NY: Doubleday, 1967); Robert N. Bellah, *Beyond Belief* (New York: Harper&Row, 1970) James Davison Hunter, *American Evangelicalism: Conservative Religion and the Quandary of Modernity* (New Brunswick: Rutgers University Press, 1983); Thomas Luckmann, *The Invisible Religion* (London: Macmillan, 1966). Robert Wuthnow ve Matthew P. Lawson modernleşme ve toplumsal hareketlilik teorisine ilişkin faydalı değerlendirmeler yapmaktadır. Bu konuda bkz. "Sources of Christian Fundamentalism in the United States", ed: Martin E. Marty and R. Scott Appleby, *Accounting for Fundamentalism: The Dynamic Character of Movements* içinde (Chicago: University of Chicago Press, 1994)

16. Carpenter, *Revive Us Again*, 234

17. Özellikle bkz. Morgan'ın 6. bölümü, "Memory and the Sacred"

18. Bkz. Ioannis Mookis, "Faultlines: Homophobic Innovation in *Gay Rights/Special Rights*" (345-361); Lesage, "Christian Coalition Leadership Training" (295-325) in Kintz and Lesage, *Media, Culture and the Religious Right*.

19. "Tanıklık etmek, bir insanın genellikle başka insanları dine kazanmak için, kendi kişisel kurtuluş deneyimini anlatmasıdır. Smith'e göre, araştırmasında karşılaştığı diğer gruplara kıyasla

Amerikan evanjelizmi, toplumsal eylemliliğe daha yatkındır. Smith'in araştırma objeleri şunlardır: Evanjelistler, köktenciler, ortalama Protestanlar ve liberaller(yani dinle hiç ilgisi olmayanlar) ve Katolikler. Davranışsal olarak evanjelistler, diğer gruplara kıyasla dünyayı dönüştürme konusunda çok daha baskın bir ihtiyaç hissetmektedir. Evanjelistler “dinsel eylemliliğe” daha fazla angaje olmuşlar; “iyi bir Hıristiyan” örneği ortaya koymak için çok çalışmışlar ve başkalarına “nasıl Hıristiyan olmaları” gerektiğini anlatmışlardır.(40) Bununla birlikte, “toplumsal ve siyasal eylemlilik” açısından, evanjelistlere geçtiğimiz iki yıl içindeki faaliyetleri sorulduğunda, alınan cevaplar diğer gruplardan pek ayrılmaz. Evanjelistlerin %1'i, ortalama Protestanların %0'ı ve liberallerin %1'i siyasal protesto ve gösterilere “çok” katıldıklarını ifade etmişlerdir. Evanjelistlerin %13'ü, ortalama Protestanların %6'sı ve liberallerin %12'si bu faaliyetlere “biraz” katıldıklarını; evanjelistlerin %86'sı, ortalama Protestanların %94'ü ve liberallerin %87'si ise, bu faaliyetlere “hiç” katılmadıklarını bildirmişlerdir.(42) Şayet eylemliliği tutumlarla ve ibadetin miktarıyla ölçersek, evanjelistler diğerlerine göre daha angaje dir; ancak daha gözle görülür siyasal faaliyetlere baktığımızda evanjelistlerin ortalama Amerikalılardan pek farkı kalmaz.

20. “Hıristiyan sağ” eski muhafazakar evanjelik seçmen ve aktivistleri ifade etmek için kullanılan toparlayıcı bir kısaltmadır. Bununla birlikte Hıristiyan sağ ifadesi, bu etiketin hatalı bir şekilde ima ettiği gibi tek bir birleşmiş politik parti yada hareketi ifade etmez. Bkz. Steven Gardiner, “Through the Looking Glass and What the Christian Right Found There”, Kintz and Lesage, *Media, Culture and the Religious Right*, 141-158 içinde.

21. Brenda E. Brasher, “Promise Keepers”, *Encyclopedia of Fundamentalism*, ed: Brenda E. Brasher (New York: Routledge, 2001), 392 içinde.

22. Dahası, açıkça politik olan Evanjelik medya, kamu politikası aracılığıyla ırkçılık sorununa hitap etmeyi inatçı bir şekilde reddetmesi nedeniyle de, siyah insanları gücendirecektir. Paul Apostolidis, *Focus on the Family*'nin radyo programlarını bu açıdan inceler ve bu programlarda “ırkçılığının çözümünün sürekli olarak bireyselci bir şekilde özel yasal işleme ve kişisel merhamet duygusuna

dayandırıldığını” tespit etmektedir.(181) Bkz. Bölüm 5, “Christian Victims in Backlash Society”, *Stations of the Cross: Adorno and the Christian Right Radio* (Durham: Duke University Press, 2000) içinde.

23. Örneğin, Smith’in araştırmalarından birinde kendini evanjelik olarak tanımlayan 361 kişinin içinde farklı mezheplerden insanlar vardı. En çok sayıda olanı (66) güneyli Baptistlerdi. Bunların 34’ü “çeşitli pentekostal cemaatleri” şeklinde gruplandırılırken aynı sayıda insan da *Assemblies of God* cemaati olarak gruplandırılıyordu. 44’ünün herhangi bir mezhebi yoktu ve dokuz kişi de kendini “sadece bir Hıristiyan” olarak tanımlamaktaydı. Diğerleri ise 22 mezhep arasında küçük gruplar halinde yuvalanmaktaydı. Bkz. Smith, *American Evangelicalism*, s. 241

24. Evanjelikler sahip oldukları kullanılabilir gelir açısından aşağı yukarı diğer Amerikalılarla aynı koşullardadır. Smith evanjeliklerin gelir ve eğitim seviyeleri ile diğer dinsel grupların ve kendini “dinle alakası olmayan” şeklinde tanımlayan kişilerin gelir ve eğitim seviyelerini karşılaştırdı. Araştırmaya dahil olan evanjelikler arasında %35 yılda 40.000 ila 79.000 dolar kazanmaktaydı. Diğer rakamlar ise şu şekildedeydi: Merkez Protestanlar-%38, Katolikler-%32, dinsel olmayanlar-%30.(78) Araştırmaya dahil olan bütün gruplar arasında sadece lise veya daha alt bir eğitim seviyesine sahip kişiler evanjelikler arasında en az dinsel olmayan kişiler arasında en çoktur. Dahası köktencilere, liberallere ve dinsel olmayan kişilere kıyasla evanjeliklerin daha büyük bir kısmı yüksek öğrenim görmüştür... Ayrıca kuşaklar arası eğitim seyyaliyeti açısından da, evanjelikler en yüksek kazancı elde etmektedir.”(76) Tüm bu veriler evanjelikler hakkında çizilen fakir ve cahil portrenin ne kadar havada kaldığını göstermektedir.

25. Bkz. Justin Watson, *The Christian Coalition: Dreams of Restoration, Demands for Recognition* (New York: St. Martin’s, 1997)

26. Michel de Certeau, *The Practice of Everyday Life*, çeviren: Steven Rendell (Berkeley: University of California Press, 1988); John Fiske, *Television Culture* (New York: Methuen, 1987); Dick Hebdige, *Subculture: The Meaning of Style* (London: Routledge, 1988); ve Henry Jenkins, *Textual Poachers: Television Fans and*

Participatory Culture (New York: Routledge, 1992).

27. Bir istisna şudur: Apostolidis, *Stations of the Cross*.

BÖLÜM 1

1. Bkz. www.livingepistled.com
2. rec.music.christian, elektronik posta adresine gelen bir mesaj, 19 Nisan 1996
3. McDannell, *Material Christianity*, s. 227
4. McDannell, *Material Christianity*, s. 228
5. McDannell, *Material Christianity*, s. 229
6. Alıntı McDannell, *Material Christianity*, s. 239
7. McDannell, *Material Christianity*, s. 246
8. McDannell, *Material Christianity*, s. 251
9. Bob Siemon'un alıntısı: McDannell, *Material Christianity*, 254
10. Joe Dziemianowicz, "The Lord's Wares: Merchandising the Man Is Booming Business", *New York Daily News*, 5 Ağustos 2001
11. William D. Romanowski, "Contemporary Christian Music: The Business of Music Ministry." Schultze, *American Evangelicals and the Mass Media*, 143-169 içinde.
12. John Styll, "Keith Green – A Non-Profit Prophet?", *The Heart of Matter: The Best of CCM Interviews*, Vol I içinde, ed. John Styll (Nashville: Star Song, 1991), s. 68.
13. Alıntının yer aldığı eser: Susan Hogan-Albach, "High Fidelity Faith: Contemporary Christian Musci and Its Accent on Celebrity", *Sojourners Online*, vol.28, no.1 (Ocak-Şubat 1999), 50-51, 53, alıntı 50. sayfadan
14. Nicholas Dawidoff, "No Sex. No Drugs. But Rock n' Roll (Kind of)", *New York Times Magazine*, 5 Şubat 1995, 68.
15. Susan Friend Harding, *The Book of Jerry Falwell: Fundamentalist Language and Politics* (Princeton: Princeton University Press, 2000), ix.
16. Smith, *American Evangelicalism*, s. 89.
17. ABD'de evanjelik olmayan çok sayıda dindar insan bulunur, bu nedenle de burada "seküler" kelimesinin kullanılması biraz daha

aldatıcı olur. Evanjeliklere göre, kendileri dışında kalanlar *kaybolmuştur*. “Seküler” dünya hiçbir inancı olmayan ya da trajik bir şekilde inançlarının hiçbir geçerliliği olmayan insanlarla doludur. Bu nedenle de, burada “seküler” kelimesini kullanırken, evanjeliklerin bakış açısını yansıtmaktayım. Bununla birlikte, benim de kitap boyunca yapmakta olduğum gibi, ABD’de bir “seküler kültür”den bahsetmek pekala mantıklıdır. Çağdaş popüler kültür ürünlerinin bir çoğuna sızmış olan New Age ruhunu saymazsak, Amerika’da üretilen filmlerin, dergilerin, televizyon şovlarının, video oyunlarının ve gazetelerin bir çoğu sekülerdir. Böyle olmasına karşın evanjeliklere göre bunlar özellikle dinsel yada ruhsal bir perspektifi yansıtmamaktadır.

18. Edward J. Larson, *Summer for the Gods: The Scopes Trial and America’s Continuing Debate over Science and Religion* (New York: Basic Books, 1997), s. 71

19. Bkz. Carpenter, *Revive Us Again*

20. Carpenter, *Revive Us Again*, s. 197

21. Carpenter, *Revive Us Again*, s. 198

22. Carpenter, *Revive Us Again*, s. 202

23. *Fuller Seminary* neo-evanjelik hareket içindeki bir diğer anahtar aktördür. Bkz. George Marsden, *Reforming Fundamentalism: Fuller Seminary and the New Evangelicalism* (Grand Rapids: William B. Eerdmans, 1987)

24. Carpenter, *Revive Us Again*, s. 161

25. Carpenter, *Revive Us Again*, s. 162

26. Randall Balmer, *Mine Eyes Have Seen the Glory: A Journey into the Evangelical Subculture in America* (New York: Oxford University Press, 1993), s. 250.

27. Harding, *The Book of Jerry Falwell*, s. 150

28. Harding, *The Book of Jerry Falwell*, s. 78-79

29. Harding, *The Book of Jerry Falwell*, s. 151

30. Her ne kadar, bu korkuların niteliği birbirinden farklı olsa da, evanjelik olmayanlar da çoğu zaman benzer bir kararsızlık sergilerler. Örneğin Howard Rheingold, elektronik kültürün demokratik potansiyeli konusunda iyimser bir yaklaşım sergiler, bununla birlik-

te tüketicilere yönelik teknoloji kaynaklı denetimler konusunda da endişelerini ifade eder ve onun “Büyük Birader”i biraz da *Anticrist*’in seküler versiyonunu andırmaktadır. Bkz. *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*, gözden geçirilmiş baskı (Cambridge: MIT Press, 2000)

31. Evanjelikler, seküler formları Hıristiyanlaştırmak için yalnız kendi alternatiflerini geliştirme yoluna gitmezler, seküler medya ürünlerini Hıristiyan bakış açısıyla yorumlamayı da tercih edebilirler. Bunun bir örneği *underground* bir sitede, bir evanjeliğin *Star Trek: The Next Generation* ile ilgili anlattıklarında görülebilir:

Mürettebattan iki kişinin kelimenin tam anlamıyla “yaşam fonksiyonları durmuştu”, yani öldükleri söylenmişti, ama gerçekte ikisi de gemide yaşamaya devam ediyordu. Hiç kimse onları göremiyordu ve eşyaların içinden geçebilme yetenekleri olduğu için “gerçek” dünyayı da etkilememiş oluyorlardı... Öyleyse, bedenleri olmaksızın onları yaşatan şey neydi? Çoğu kişi bu olasılığı dışarıda bıraktığı için, siz de “ruhu” kabul etmiyor olabilirsiniz. Bilinç, ete kemiğe bürünme ihtimali, şahsiyet ya da kişisel irade... Akla gelen bütün sebepler bunlar. İşte bu meseleler, hamile bir kadının karından cenini alıp yok ettiğimiz zaman aslında yok ettiğimiz şeyin ne olduğunu anlamamızda önemli bir rol oynayan konulardır. (Sackloth and Ashes, no2 (1995), <http://www.sackclothandashes.org>, 17 Mart 1996)

Bu izleyici, şovun gerçekten de kürtajla ilgili olmadığını gayet iyi bilmesine rağmen, kasıtlı olarak bu şovu kürtajla ilgili felsefi sorular sormak için kullanılmaktadır. Evanjeliklerin seküler kültür ile kurduğu bu türden bir ilişki, teorisyen Michel de Certeau’nun da ortaya koyduğu gibi kültürel çalışmalar alanında yapılan gözlemlerden birini açıkça örneklemektedir: Okuyucuların ya da izleyicilerin kitle kültürünün yasak bölgesinde ava çıkarak, popüler kültür metinlerini yeniden şifrelemesi ve istedikleri gibi yorumlaması. Ayrıca bkz. Jenkins, *Textual Poachers*. Evanjeliklerin popüler kültür ile girdiği ilişki “muhalif” bir okumaya işaret eder ve Stuart Hall’un sözleriyle herhangi bir ideolojik algılama üzerinde işlemselleştirilebilir. Stuart Hall, “Encoding/Decoding”, *Culture, Media, Language*, ed. Stuart Hall, Dorothy Hobson, Andrew Lowe and Paul Willis,

128-139 (London: Hutckinson, 1980)

32. Bkz. Randall Balmer, *Blessed Assurance: A History of Evangelicalism in America* (Boston: Beacon Press, 1999), 31-43 ve Mars-ha G. Witten, *All Is Forgiven: The Secular Message in American Protestantism* (Princeton: Princeton University Press, 1993), 21-22. Burada Witten özellikle şu eserlerden faydalanır: Berger, *The Sacred Canopy*; Hoover, *Mass Media Religion*; ve Robert Wuthnow, *The Restructuring of American Religion* (Princeton: Princeton University Press, 1988).

33. R. Laurence Moore, *Selling God: American Religion in the Marketplace of Culture* (New York: Oxford University Press, 1994), s. 6.

34. Moore, *Selling God*, 264

35. Hakim Protestan kiliselerinin üye sayısı düştükçe, evanjelik cemaatlerinki artmıştır. Bkz. Randall Balmer, *Grant Us Courage: Travels Along the Mainline of American Protestantism* (New York: Oxford, 1996). Bununla birlikte *New Age* gerek cemaate yeni insanlar gerekse de dolar kazanmak için evanjelikler karşısında ciddi bir rakibi temsil eder. Şeytani bir kült olarak *New Age* hakkındaki popülar evanjelik roman için bkz. *This Present Darkness* (Westchester, II: Crossway Books, 1986), Yazarı: Frank E. Peretti, evanjelik kültürün Stephen King'idir. Ayrıca bkz. Irving Hexham, "The Evangelical Response to the New Age", *Perspectives on the New Age*, ed. James R. Lewis and J. Gordon Melton (Albany: State University of Pennsylvania Press, 2000) içinde. *Scientology* Amerikan dinindeki kar motifini açıkça gösteren bir başka inanç sistemidir. Bkz. Stewart Lamont, *Religion Inc.: The Church of Scientology* (London: Harap, 1986)

36. Ralph Reed, Jr., introduction to Christian Coalition, *Contract with the American Family* (New York: Moorings, 1995), ix.

37. Benjamin Svetkey, "Is Your TV Set Gay?" *Entertainment Weekly*, 6 Ekim 2000, 24-28, 28. sayfadan alıntı.

38. Muhafazakar Yahudi film eleştirmeni Michael Medved'in gözlemlerine göre, film üretim sürecinde seküler "özel çıkar gruplarının" hesaba katılması alışılmış bir durum iken, dini grupların hesaba katılmasına daha nadir rastlanmaktadır. Medved, *Hollywood vs.*

America: Popular Culture and the War on Traditional Values (New York: Harper Collins, 1992) Medven aynı zamanda bir kitaba dayanan bir video da üretmiştir.

39. Videoların dağıtıcısı *Word, Inc.* Şirketidir. Bunlar *Focus and the Family* yapımlarıdır. *Focus*'tan internet siparişi yoluyla ya da Hristiyan kitabevlerinden edinilebilir. *Adventures in Odyssey* *Focus*'un aynı isimli başarılı radyo şovlarına dayanmaktadır ve bu şovların kasetleri de *Focus*'tan ve Hristiyan kitabevlerinden elde edilebilir.

40. Bu Hristiyan çizgi filmleri, ısrarlı bir şekilde didaktik olmaları ve "toplumsal mesajlar" içermeleri nedeniyle seküler çizgi filmle-re çok benzer. İncil'e dayalı mesajlara ve aile otoritesine yapılan vurguya ek olarak, ikisi arasındaki en önemli farklardan biri, birinde televizyondaki sansürcülerin kabullenmez bulacakları ölçüde şiddet eylemlerine yer verilmesidir. Örneğin bir sahnede köpeğin biri neredeyse boğulur; kılıçların, ufak balta ve topuzların kullanıldığı kanlı bir savaş olur ve adamın biri bayılıp yere düşer. Bkz. Herndershot, *Saturday Morning Censors* (Durham, NC: Duke University Press, 1998), Bölüm 2.

41. Smith, *American Evangelicalism*, 77-78. Detaylı bilgi için bkz. *introduction*, dipnot 24 ve devamı.

42. Carol Flake, *Redemptorama: Culture, Politics, and the New Ecangelicalism* (Garden City, NY: Anchor Press, 1984), s. 153.

43. Flake, *Redemptorama*, s. 165.

44. Flake, *Redemptorama*, s. 166

45. Evanjelik etiketinin bizzat kendisi bile, İncil'e inanların sınıfsal görüntüsünü ortaya koyar. Çünkü Ellen Seiter'in da gözlemediği gibi "Orta sınıf itibarından yoksun bir kavram olarak değerlendirildiği için köktencilik bir çok muhafazakar Hristiyan tarafından reddedilen bir etikettir." *Television and New Media Audiences* (New York: Oxford University Press, 1999),

46. Julia Lesage Hristiyan Koalisyon videolarının bir tür "burjuvalaştırma" fonksiyonunu nasıl yerine getirdikleri ile ilgili analizinde Hristiyan kültürel ürünlerinin sınıfsal boyutlarına dikkat çeker. Lesage, "Christian Coalition Leadership Training", Kintz and Lesage, *Media, Culture and Religious Right* içinde, s. 295-325.

47. Bkz. Kathryn Montgomery, *Target: Prime Time* (New York: Oxford University Press, 1989); ve Hendershot, *Saturday Morning Censors*, bölüm 3.

48. Gustav Niebuhr, "Number of Religious Broadcasters Continues to Grow," *New York Times*, 12 Şubat 1996, sec. D, 9.

49. "Dobson'un *Focus on the Family*'den parasal anlamda faydalanma yollarından biri de, papazlık ile kendi kar amaçlı şirketi JDI arasında kurmuş olduğu ilişkidir. Örneğin, JDI fikirsiz mülkiyet hakkı olarak *Focus on the Family* radyo yayınlarının tamamının telif haklarını elinde bulundurmaktadır. Daha sonra Jim bunları ver-giden düşülmesi için *Focus on the Family*'ye bağışlar. Ayrıca Dobson Focus yayınları için üretilmiş program materyallerini kitap, kaset, video ve film gibi kendi ürünleri için kullanmaktadır." Gil Alexander-Moegerle, *James Dobson's War on America* (Amherst, New York: Prometheus Books, 1997), s. 121

50. Eithne Johnson, "The Emergence of Christian Video and the Cultivation of Videovangelism." Kintz and Lesage, *Media, Culture, and the Religious Right*, s. 192 içinde.

51. "20 Million Cassettes Later." *Focus on the Family* (Mart 2000), s. 19.

52. Şu eserde alıntılanmıştır: L.A. Kauffman, "220,000 Jesus Fans Can't Be Wrong: Praise the Lord and Mammon," *Nation*, 26 Ekim 1994, s. 308.

53. Flake, *Redemptorama*, s. 13.

54. James C. Dobson, "Dr. Dobson Answers Your Questions" *Focus on the Family*, Ocak 1994, 5.

55. Martha Wolfenstein, "Fun Morality: An Analysis of Recent American Child-Training Literature," *The Children's Culture Reader*, ed. Henry Jenkins (New York: New York University Press, 1998), 199-208 içinde, alıntı 200. sayfadan.

56. Wolfenstein, "Fun Morality," s. 205.

57. Paul O'Donnell with Amy Eskind, "God and the Music Biz," *Newsweek*, 30 Mayıs 1994, s. 62-63.

58. Allison James, "Confections, Concoctions, and Conceptions," *Popular Culture: Past and Present*, ed. B. Waites, T. Bennett, and

G. Martins (London: Croom Helm/Open University Press, 1982) 294-307 içinde; Jenkins, "Going Bunkers!': Children, Play, and Pee-wee," *Camera Obscura* 17 (Mayıs 1988): 169-193; Jenkins, "x Logic: Repositioning Nintendo in Children's Lives," *Quarterly Review of Film and Video* 14, no. 4 (1993): 55-70; Ellen Seiter, *Sold Separately: Parents and Children in Consumer Culture* (New Brunswick: Rutgers, 1993)

59. Styll, "Jimmy Swaggart – Christian Rock Wars," Styll, *The Best of CCM Interviews*, s. 137-138 içinde.

60. Bob Smithhouser, "High Voltage," *Brio* (Şubat 1995): s. 30.

61. Şu eserde alıntılanmıştır: Dawidoff, "No Sex, No Drugs," s. 44.

62. Genç Bir CCM Fanı, Hogan – Albach, "High Fidelity Faith," s. 51.

63. Bkz. Susan McClary, "Same as It Ever Was: Youth Culture and Music," *Microphone Friends: Youth Music and Culture*, ed. Andrew Ross and Tricia Rose (New York: Routledge, 1994), s. 29-40 içinde.

64. Seiter, *Television and New Media Audiences*, s. 109.

65. VeggieTales yapımcı şirketi Big Idea şöyle diyor: "Videolarımızda bir yaş önerisinde bulunmuyoruz. VeggieTales için hesapladığımız ortalama yaş aralığı 3 ila 10 yaş olmasına karşın daha genç ve çok çok daha büyük izleyicilerin olduğunu duyuyoruz. Aslında koleji çağındaki çocuk izleyicilerden oldukça az haber alıyoruz." Yazarla bir e-posta yazışmasından. 16 Kasım 2000.

66. Seiter, *Sold Separately*, s. 115.

67. Jeff Jensen and Gillian Flynn, "The Next Temptation." *Entertainment Weekly*, 10 Aralık 1999, s. 43-48.

68. İbid.

69. Cindy Montana'yla yapılan görüşme, 2 Kasım 2000.

70. Jensen and Flynn, "The Next Temptation," s. 48.

71. Videolar daha geniş politik sorunlardan ziyade, bireye ait ruhsal krizleri vurgular. Örneğin, okul duasıyla ilgili bir bölümde, çocuklar okul bahçesindeki bayrak direğinin etrafında toplanmış dua ederken gösterilir. Okul duasıyla ilgili hiçbir yasal sorundan bahsedilmez. Bunun yerine çocuklar, kendi aralarında, okulda başka Hıristiyanların da var olmasının ne kadar heyecan verici olduğundan

ve artık kendilerini yalnız hissetmediklerinden bahsederler. Ayrıca dua eden kişinin güç kazandığını ve dua etmenin onlara derslerinde yardımcı olacağını söylerler.

72. Savaş sonrasında yayınlanan yemek kitapları, yemek yemeyi çocuklar için eğlenceli kılmak için patates püresini ve benzeri teknikleri önerir. Çocuk yetiştirmeye ilişkin bu tip hoşgörölü yöntemlerin kökleri savaş öncesinde yer almaktadır. Bkz. "Selling Food to Children", Jenkins, *The Children's Culture Reader*, s. 463-467 içinde.

73. *Bibleman* verileri şuradan alınmıştır: Simon Ashdown, "Christian Kidvid Converts More Consumers", *Kidscreen*, 1 Temmuz 2001, s. 36.

BÖLÜM 2

1. Alan Light, "About a Salary or Reality? Rap's Recurrent Conflict," *South Atlantic Quarterly* 90, no. 4 (güz 1991): s. 857-858.

2. Robert Deaton ve George Flanigan ile görüşme, 1 Kasım 2000

3. Cecilia Tichi, "Consider the Alternative: Alt-Country Musicians Transcend Country Music Stereotypes", *Women's Review of Books* 18, no.3 (Aralık 2000):14

4. Tichi, "Consider the Alternative", s. 14

5. *Edge TV*, no.36

6. Flake, *Redemptorama*, s. 171

7. *İbid*, s. 172

8. *İbid*, s. 173

9. *İbid*, s. 176

10. *Edge TV*, no.31

11. Bob Jones Üniversitesi ile Liberty Üniversitesi arasındaki fark için bkz. Quentin Schultze, "The Two Faces of Fundamentalist Higher Education", *Fundamentalisms and Society: Reclaiming the Sciences, the Family and Education*, ed. Martin E. Marty and R. Scott Appleby (Chicago: University of Chicago Press, 1993), 490-535 içinde.

12. Evanjelic tarihin ışığında değerlendirildiğinde, muhafazakar-

ların en nihayetinde, çağdaş Hıristiyan müziğini benimsemesi o kadar da şaşırtıcı olmayacaktır. Örneğin Dwight Moody ve Ira Sankey, eski standart ilahilerin yerine, yeni popüler ilahileri koyduğunda, gelenekselciler skandal yaratmıştı. Oldukça yaşlanmış İskoçlu bir papaz yardımcısı bundan şöyle yakınmıştı: “Sankey’in orgu kafir sesleri çıkaran şeytani bir makinedir.” Alıntı şu eserden alınmıştır: Steve Miller, *The Contemporary Christian Music Debate: Wordly Compromise or Agent of Renewal* (Wheaton, II: Tyndale House, 1993), s. 133. Evanjelikler, en sonunda şunun farkına vardılar: Şayet içki ve kumar gibi eğlencelerle rekabet edebilmek için yeni şarkılar gerekiyorsa, olsun varsın... Sankey hakkında bkz. Sandra Sizer Frankiel, *Gospel Hymns and Social Religion: The Rhetoric of Nineteenth-Century Revivalism* (Philadelphia: Temple University Press, 1978)

13. Flake, *Redemptorama*, s. 175

14. William D. Romanowski, “Evangelicals and Popular Music: The Contemporary Christian Music Endustry”, *Forbes and Mahan, Religion and Popular Culture in America* içinde, s. 111.

15. Dawidoff, “No Sex, No Drugs”, s. 42

16. Deborah Evans Price, “Shake-Ups Hit Christian Labels”, *Billboard*, 7 Mart 1999.

17. Price, “Shake-Ups Hit Christian Labels”

18. Daniel Fierman and Gillian Flynn, “The Greatest Story Ever Sold”, *Entertainment Weekly*, 3 Aralık 1999, s. 59.

19. Lorraine Ali, “The Glorious Rise of Christian Pop”, *Newsweek*, 16 Temmuz 2001, 38-48, alıntı s. 41.

20. Razelle Frankl, “Transformation of Televangelism: Repackaging Christian Family Values”, Kintz and Lesage, *Media, Culture and the Religious Right*, s. 168 içinde.

21. Meryem Ersöz, “Gimme That Old-Time Religion in a Post-modern Age: Semiotics of Christian Radio”, Kintz and Lesage, *Media, Culture and the Religious Right*, s. 212 içinde.

22. Romanowski, “Evangelicals and Popular Music”, s. 117.

23. Dawidoff, “No Sex, No Drugs”, s. 43

24. Fierman and Flynn, “The Greatest Story Ever Sold” 59, s. 61.

25. Scott Brickell ile görüşme, 3 Kasım 2000
26. Şu eserden alınmıştır: “Of Concerts of Concerns”, *Christianity Today*, 19 Eylül 1986, s. 42.
27. Şarkı sözü yazarı Jimmy Owens’tan alıntı, Rabey, “Of Concerts of Concerns”, s. 42.
28. Fierman and Flynn, “The Greatest Story Ever Sold” s. 59, 61.
29. FAQ’a cevap (Creed bir Hristiyan grubu mudur?), www.creed.com
30. Edge TV, no:36, “vurgular onlara aittir”
31. Romanowski, “*Evangelicals and Popular Music*”, 108-109. Seksenlerden itibaren “günah çıkarıcı” tarzdaki *soft* müzikten kaçınıp agresif bir müziği tercih eden *punk* ve *hard-core* Hristiyan müzik grupları da olmuştur. *Lust Control* gibi gruplar ise seküler pazara dahil olma konusunda hiçbir beklenti içine girmeden *underground* kalmıştır.
32. Romanowski, “*Evangelicals and Popular Music*”, s. 115.
33. Fierman and Flynn, “The Greatest Story Ever Sold” s. 59.
34. Fierman and Flynn, “The Greatest Story Ever Sold” s. 59.
35. Alıntı şu eserden yapılmıştır: Rafer Guzman, “Praying for a Crossover Hit”, *Wall Street Journal*, 7 Ekim 1997, sec. A, s. 20
36. Jonathan Richter ile görüşme, 3 Kasım 2000
37. Evanjelik kültürdeki terapatik söylem için bkz. R. Marie Griffith, *God’s Daughters: Evangelical Women and Power of Submission* (Berkeley: University of California Press, 1997); Witten, *All Is Forgiven*; ve David Harrington Watt, *A Transforming Faith: Explorations of Twentieth Century American Evangelicalism* (New Brunswick: Rutgers University Press, 1991), bölüm 7.
38. Guzman, “Praying for a Crossover Hit”, 20’den alıntı.
39. Cindy Montana ile görüşme, 2 Kasım 2000.
40. Montana ile görüşme.
41. Montana ile görüşme.
42. Harding, *The Book of Jerry Falwell*, 60, ayrıca bkz. s. 46-47.
43. Harding, *The Book of Jerry Falwell*, s. 57
44. Stephen Yake ile görüşme, 2 Kasım 2000.

45. Montano ile görüşme.
46. Bu sınıflandırma Steve Brickell'e aittir ve sektördeki diğer kişilerle tartışmalarım sırasında da doğrulanmıştır.
47. Ben Pearson ile görüşme, 3 Kasım 2000.
48. Eric Welch ile e-posta yazışması, 14 Aralık 2000.
49. Welch, e-posta yazışması.
50. Brickell ile görüşme.
51. Pearson ile görüşme.
52. Pearson ile görüşme.
53. Pearson ile görüşme.
54. Welch, e-posta yazışması.
55. Welch, e-posta yazışması.
56. Romanowski, "Evangelicals and Popular Music", 111.
57. Bir araştırmanın sonuçlarına göre, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin yüzde otuzu genellikle tek başlarına müzik dinlemektedir. Beşinci ve altıncı sınıflarda bu oran, yüzde yetmişlere çıkarırken, orta ve geç ergenlik dönemlerinde daha da artar. Bu çalışmaya ilişkin verileri şuradan aldım: Donald F. Roberts and Peter G. Christensen, "Popular Music in Childhood and Adolescence", *Handbook of Children and Media*, ed. Dorothy G. Singer and Jerome L. Singer (Thousand Oaks, CA: Sage, 2001), s. 399 içinde. Romanowski de şunu iddia etmektedir: "Çağdaş Hıristiyan müziğinin pazarlanması 'cemaati' kolektif ruhsal meselelerden bireysel tüketici alışkanlıklarına yöneltti ve dinsel faaliyetleri geniş dinsel gruplardan ziyade birey üzerinde yoğunlaştırdı." ("Evangelicals and Popular Music", s. 109)
58. Roberts and Christenson, "Popular Music in Childhood and Adolescence", s. 405.
59. İbid.
60. İbid, s. 408.
61. Dave Shifflett, "Lambs with Chops", *Wall Street Journal*, 3 Kasım 2000, sec. W, s. 18.
62. Bkz. www.dctalk.com/about.htm.
63. Popüler İncil şarkıları bestecisi Fanny J. Crosby, tutkulu kut-

sal müzik yapma açısından DC Talk'u önceler. George Mardden'in açıkladığı gibi, 1870'e gelindiğinde “ İlahiler, özellikle de kadınlar tarafından söylenen ilahiler, bütünüyle teslim olma, İsa aşkıyla yanıp tutuşma ve bunun aracılığıyla ruhun temizlenmesi gibi temalarla dolmuştu.” *Fundamentalism and American Culture: The Shaping of Twentieth-Century Evangelicalism, 1870-1925* (New York: Oxford University Press, 1980), 75-77

64. <http://www.dctalk.com/about.htm>, giriş tarihi 7 Aralık 2000.

65. <http://www.dctalk.com/about.htm>, 7 Aralık 2000. Grubun sitesinde ayrıca grup elemanlarının “Virginia’da bir koleje giderken tanıştıkları” ifade ediliyor, bu sırada evanjelik kimliklerini gizleyip bir tarafa bırakmaktaymışlar-Jerry Falwell’s Liberty University’de bir araya geldiler.

66. Richter ile görüşme.

67. Victoria E. Johnson, “Welcome Home?: CBS, PAX-TV and ‘Heartkand’ Values in a Neo-Network Era”, *Velvet Light Trap* 46 (güz 2000): 40-55

68. Deaton ve Flanigan ile görüşme.

69. Brickell ile görüşme.

70. Montano ile görüşme.

71. Eddie DeGarmo ile görüşme, 2 Kasım 2000.

72. Yake ile görüşme.

73. Richter ile görüşme.

74. Montano ile görüşme.

75. Bkz. <http://www.carman.org>.

76. Yake ile görüşme.

77. Welch, e-posta yazışması.

78. Deaton ve Flanigan ile görüşme.

79. Şüphesiz, Nashville müzik endüstrisi bağlamında basitçe kişinin ortama “Hıristiyan olmayan” bir kimlikle girmesinin kaygı verici olduğunu belirlemek zor olabilir. Bununla birlikte, hiç de şaşırtıcı olmayan bir şekilde, her iki grubun da kökleri *Bible Belt* (İncil Kuşağındadır) ve country ve Hıristiyan müziği yapan birçok kişi Protestan evanjelik kiliselerde yetişmiştir. Flanigan bu durumu şöyle açık-

hyor: “Biz asla Hıristiyan film yapımcıları olmadık. Hıristiyan olan film yapımcıları olduk. Bu ikisi arasında büyük bir fark var... Amacımız hiçbir zaman üst düzey Hıristiyan yapımcılar olmak değildi. (Deaton ve Flanigan ile görüşme) Deaton ve Flanigan gibi country endüstrisindeki bir çok kişi de kendilerini Hıristiyan olarak tanımlarlar, bu sadece onların piyasa için tercih ettikleri bir etiket değildir.

80. Sherry Milner, “Bargain Media”, *Roar! The Paper Tiger Television Guide to Media Activism* içinde, ed. Daniel Marcus (New York: Paper Tiger Television, 1991), s. 17.

81. Montano ile görüşme

BÖLÜM 3

1. Mimi White, *Tele-Advising: Therapeutic Discourse in American Television* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1992), s. 177.

2. Bkz. “Religion”, Robert N. Bellah, Richard Madsen, William M. Sullivan, Ann Swidler ve Steven M. Tipton, *Habits of the Heart: Individualism and Commitment in American Life* (Berkeley: University of California Press, 1985) içinde.

3. Watt, *A Transforming Faith*, s. 138.

4. Hunter, *American Evangelicalism*, 93; Watt, *A Transforming Faith*, s. 150.

5. Hunter, *American Evangelicalism*, s. 95.

6. Sara Wuthnow’un gözlemlerine göre, “Bugün bir çok insan için günah, insanı huzursuz eden eski moda bir sözcüktür.” “Working the ACOA Program: A Spiritual Journey”, “*I Come Away Stronger: How Small Groups Are Shaping American Religion*”, ed. Robert Wuthnow (Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans, 1994), 179-204 içinde. s. 184.

7. Marsha G. Witten, Güneyli Baptistler ve Presbiteryenlerin ayinleriyle ilgili çalışmasında “Tanrı’nın içsel psikolojik durumlarına, özellikle de, O’nu kısmen insana benzer kılan duygulara” yönelik bir vurguya işaret eder. Witten’e göre, Tanrı’nın sevgisi ehlileştirilmekte ve insana ilişkin faydalılık kategorilerine dönüştürülmektedir. Witten, bu ayinlerde kullanılan birçok söylem kategorisi tanımlar:

Baba olarak Tanrı, acı çeken bir kişi olarak Tanrı ve cömert bir sevgili olarak Tanrı. Witten, *All Is Forgiven*, s. 35-48. Baba ve sevgili olarak Tanrı söylemi için ayrıca bkz. Griffith, *God's Daughters ve Born Again Bodies: Flesh and Spirit in American Christianity* (Berkeley: University of California Press, çıkıyor)

8. Hunter, *American Evangelicalism*, s. 99

9. Katherine G. Bond, "Abstinence Education: How Parents Are Making It Happen", *Focus on the Family*, Eylül 1998, 12-13, s. 13.

10. Sharon Lerner, "Abstinence Scofflaws", *Village Voice*, 21-27 Ağustos 2002, s. 64

11. Amy Stephens, "Trust Your Kids, Not Condoms" *Focus on the Family*, Mart 1998 s. 12-13, s. 13.

12. Kauffman, "220,000 Jesus Fans Can't be Wrong"

13. Johnson *Breakaway* yazı kurulundan 1995'te ayrıldı, ancak *Focus on the Family* kitapları yazmaya devam etti.

14. "Dear Susie", *Brio*, Nisan 1995, 5 (vurgular orijinalinden) Flört ve erkek-kadın ilişkileri hakkındaki en pesimist kitap Joshua Harris'in *I Kissed Dating Goodbye* adlı kitabıdır. (Sisters, OR: Multnomah, 1997). Kitabın satış rakamı 2001 için 800 000 idi. Evanjelik Jeremy Clark ise Harris'in kitabına bir reddiye olarak *I Gave Dating a Chance* adlı kitabı yazdı. (Colorado Springs, CO: Water-Brook Press, 2000) Bkz. Laurie Goodstein, "New Christian Take on the Old Dating Ritual", *New York Times*, 9 Eylül 2001, 1, 38.

15. *The Teen Study Bible: New International Version* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 1993) tecavüze uğrayan kızların kusurlu olmadığını söyler ve Yasa Kitabı (22:25-27)'den alıntılar yaparak bu tutumu tasdik eder. Bununla birlikte, bu pasajın hemen öncesinde, birlereinin yardıma koşması için bağırmadıkları için şehirde tecavüze uğrayan kızların tecavüzcüleriyle birlikte taşlanarak öldürülmesini emreder. Sadece etrafta hiç kimse yokken kasabada tecavüze uğrayan kızlar kusurlu değildir.

16. Griffith, *God's Daughters*, s. 179

17. Griffith, *God's Daughters*, s. 185

18. Bu taktik, *Focus on the Family* ile sınırlı değildir. Bkz. La-

Dawn Prieto, "An Urban Mosaic in Shangri-La", *GenX Religion*, ed. Richard W. Flory and Donald E. Miller (New York: Routledge, 2000), s. 57-73, özellikle s. 69-70. Evanjelikler babalar ve kızları arasında danslar organize ederler ve burada babalar "gerçek bir centilmenin nasıl olması gerektiğini göstererek bir aynı zamanda bir flört standardı oluştururlar." Bkz. Jim Massery, "Finding Love in All the Right Places: Fathers and Daughters Dance the Night Away", *Focus on the Family Magazine*, Şubat 2000, 22

19. Bekaret yüzüğü, ilk kez 1990'larda ortaya çıktı. Yüzük onu takan kızın dünyadaki babasıyla, cennetteki babasıyla, yani Tanrı'yla ve gelecekteki kocasıyla yaptığı bir anlaşma niteliğini taşır. Bkz. Michael Hayes and Judith Hayes, "The Purity Ring", *Focus on the Family Magazine*, Mayıs 2000, s. 16-17, alıntı 16. sayfadan. Cinsel yasağa uyma taahhüdünü hatırlatması amacıyla, düşünülmüş bu obje güçlü bir kutsal sembol halini alabilir. Hatırlatma araçları olarak kullanılan kutsal semboller için bkz. Morgan, *Visual Piety*, Bölüm 6, "Memory and the Sacred".

20. Susie Shellenberg, *Guys and a Whole Lot More: Advice for Teen girls on Almost Everything* (Grand Rapids, MI: Fleming H. Revell, 1994), s. 160.

21. Bkz. bölüm 5, "Freud vs. Women: The Popularization of Therapy on Daytime Talk Shows", M. Shattuc, *The Talking Cure: TV, Talk Shows and Women* (New York: Routledge, 1997) içinde.

22. Michel Foucault, *The History of Sexuality*, Vol.I: An Introduction (New York: Vintage Books, 1980), s. 21.

23. Wayne C. Booth, "The Rhetoric of Fundamentalist Conversion Narratives", *Fundamentalisms Comprehended* (Chicago: University of Chicago Press, 1995), 367-395, alıntı 390. sayfa.

24. Booth, "The Rhetoric of Fundamentalist Conversion Narratives", 372-373

25. Susan Jeffords, "The Big Switch: Hollywood Masculinity in the Nineties" *Film Theory Goes to the Movies*, ed. Jim Collins, Hilary Radner and Ava Preacher Collins (New York: Routledge, 1993), s. 196-208.

26. *Good Sex*, Zondervan tarafından dağıtımı yapılan video kaset, 2000

27. Hendershot, "Shake, Rattle and Roll"
28. Susie Shellenberg and Greg Johnson, *258 Great Dates While You Wait* (Nashville: Broadman and Holman Publishers, 1995)
29. Shellenberg, "What Is Sexual Purity?", *Brio*, Ekim 1995, s. 26.
30. Shellenberg, *Guys and a Whole Lot More*, s. 154.
31. "Dear Susie", *Brio*, Nisan 1995, s. 5.
32. "Dear Susie", *Brio*, Mart 1995. Shellenberg'in cevabı: "Hiç kimse, İsa'nın geri döneceği zamanı ya da tarihi bilemez. İsa sen Brio'nun bir dahaki sayısını almadan da geri dönebilir ve o zaman seks kaybedeceğin tek şey olmayacaktır. Ya okul yaşamı, ya çocuk doğurmak? Cennet o kadar muhteşem bir yer ki; İsa Mesih'in yanında toplandığımızda, bugün senin için önemli görünen pek çok şeyin orada hiçbir önemi kalmayacak."
33. Shellenberg, *Guys and a Whole Lot More*, s. 155.
34. "Guys Gab about Going Out", *Breakaway*, Şubat 1996, s. 28.
35. "Yo Duffy!", *Breakaway*, Şubat 1996, s. 16.
36. Bu olay şurada anlatılmaktadır: Nancy Tatom Ammerman, *Bible Believers: Fundamentalists in the Modern World* (1987; New Brunswick: Rutgers University Press, 1993), s. 181
37. *Teen Study Bible*, s. 816.
38. Evanjelik kürtaj karşıtı platformun gelişimi için bkz. Susan Harding, "If I Die Before I Wake: Jerry Falwell's Pro-life Gospel", *Uncertain Terms: Negotiating Gender in American Culture* ed. Faye Ginsburg and Anna Lowenhaupt Tsing (Boston: Beacon, 1990), 76-97
39. Şu çalışmadan alınmıştır: Joey O'Connor, "Eating Disorders: Starving for Attention" *Hot Buttons II*, ed. Annette Parrish (Ventura, CA: Regal Books, 1987), 102. Bu pasajda, Paul fahişelerle cinsel ilişkiyi teyit etmektedir. O'Connor bu pasajı yeme bozukluklarının önüne geçmek için kullanır.
40. Federal hükümet tarafından desteklenen cinsel kaçınma programları da aynı görüşü paylaşır. "Yasa cinsellikten kaçınma programı yardımı alan tüm programlarda doğum kontrolü yöntemlerinin sadece kusurları yönünden ele alınmasını şart koşar." Lerner, "Abstinence Scofflaws".

41. *Breakaway*, Haziran 1995, arka kapak.
42. Laura Kipnis, "(Male) Desire and (Female) Disgust: Reading *Hustler*", *Cultural Studies* içinde, ed. Lawrence Grossberg, Cary Nelson and Paula Treichler (New York: Routledge, 1992), s. 373-391, alıntı 375-376. sayfalardan.
43. Kipnis, "(Male) Desire and (Female) Disgust", s. 379
44. Manny Koehler, "Don't Gag at the Bench Press", *Breakaway*, Mart 1995, s. 8
45. Edward N. McNulty, *Hazardous to Your Health: AIDS, Steroids and Eating Disorders* (Loveland, CO: Group, 1994), s. 27.
46. Spor dallarının erkeklerin cinsel faaliyetlerini sınırlamak amacıyla kullanılmasının tarihsel öncelleri de vardır: Yüzyılın başındaki adaleli Hıristiyan hareketi. Kökleri İngiliz devlet okullarına kadar uzanan bu fikrin altında şu varsayım yatar: "Hıristiyan erdemleri, ahlak, erkeklik ve vatanseverlik fiziksel aktivite ve sporlar aracılığıyla geliştirilebilir." James A. Mathisen, "*I'm Majoring in Sport Ministry: Religion and Sport in Christian Colleges*", *Christianity Today*, May-June 1998, 24-28, alıntı 24. sayfadan. Adaleli Hıristiyanlık Amerika'ya 1860'larda geldi ve alt sınıf kırsal gençliği evanjelikleştirmek amacıyla YMCA tarafından kabul edilmeden önce ilk olarak özel okullarda filizlenmeye başladı. Bununla birlikte hareketin 1880'lerde popülerleşmesi açısından en çok saygıyı evanjelik Dwight L. Moody haketmektedir. 1920'lere gelindiğinde hareket sönüp gitmeye başladı. Evanjelikleştirme amacıyla kullanılan spor faaliyetleri için bkz. Sharon Mazer, "The Power Team: Muscular Christianity and the Spectacle of Conversion", *Drama Review* 38, no:4 (Kış 1994): 162-188
47. Shellenberg, *Guys and a Whole Lot More*, s. 156
48. Hıristiyan dövmeleri için bkz. Lori Jensen, Richard W. Flory and Donald E. Miller, "Marked for Jesus: Sacred Tattooing among Evangelical GenXers" Flory and Miller, *GenX Religion* içinde, s. 15-30.
49. Mab Graff Hoover, *God Even Likes My Pantry: Meditations for Munchers* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 1983), s. 95.
50. Griffith, *Born again Bodies*.

51. Shellenberg and Johnson, *258 Great Dates While You Wait*, 83.

52. *Breakaway*, Haziran 1995, arka kapak.

53. Andy Fletcher, “*More Thanksgiving Maggot, Anyone?*”, *Breakaway*, Kasım 1995, 22-23. Bu makale, Amerikalı olmayan yemek geleneklerini tiksindirici bularak hayret eder. (kızarmış akrep, maymun beyni), Bunlar arasında, New York Entomolojik topluluğunun bulunduğu böcek yemeği, bir İkinci Dünya Savaşı dönemi Paris Restoranı’nın sunduğu bitkili, tereyağlarla kızartılmış köpek ciğerleri ve farelerle süslenmiş kediler vardır.

54. Focus on the Family, *Eating Disorders*, Jackie Barrille, 1982.

55. Cherry Boone O’Neill, *Starving for Attention: A Young Woman’s Struggle and Triumph over Anorexia Nervosa* (Minneapolis: CompCare, 1991), s. 5.

56. Michelle M. Lelwica, “Losing Their Way to Salvation: Women, Weight Loss and the Salvation Myth of Culture Life”, *Forbes and Mahan, Religion and Popular Culture in America* içinde, 180-200, alıntı 181. sayfa

57. Lelwica, “Losing Their Way to Salvation”, s. 195

58. Joan Jacobs Brumberg, *Fasting Girls: The Emergence of Anorexia Nervosa as a Modern Disease* (Cambridge: Harvard University Press, 1988), s. 46.

59. Ortaçağda tutulan kimi oruçlar, kendilerini modern yeme bozukluklarından ayıran bir çok ibadetle birlikte gerçekleştirilmekteydi. “Örneğin *Angela of Fogligno* hasta insanların irinlerini içerdi ve bunların *Eucharist* kadar lezzetli olduğunu söylerdi... Kadın bedenleri de bir yemek kaynağıydı: Mistik özelliklere sahip kadınlar, parmak uçlarından terleyerek yağ çıkartırlar, bakire olmalarına karşın süt verirler ve salyalarıyla hastalıkları tedavi ederlerdi.”, Brumberg, *Fasting Girls*, 45.

60. Brumberg, *Fasting Girls*, 7.

61. Ammerman, *Bible Believers*, 184. Ammerman kendisi için veri kaynağı görevini gören *General Social Survey*’in “mezhepçileri” “ideal olandan daha düşük bir seviyede” tanımladığını söyler. Bu araştırmada gruplar küçük grup üyeliğine dayalı ve genel Amerikan

normlarında gösterdikleri sapmaya dayalı olan “mezhepler” şeklinde sınıflandırılır, ancak “ bu tip bir sınıflandırma Yehova Şahitleri’nden Tevhid Kilisesi’ne kadar her şeyi içine alabilir.”(30)

62. Ammerman, *Bible Believers*, s. 186.

63. Richard W. Flory, “Conclusion: Toward a Theory of Generation X Religion”, Flory and Miller, *GenX Religion* içinde, s. 239.

BÖLÜM 4

1. Mona West ile görüşme, 22 Haziran 1998.

2. 1976’da kurulan *Exodus*, dünyanın en büyük ex-gay evanjelik cemaatidir. Cemaat Kuzey Amerika dışında on yedi ülkeye yayılmış durumdadır. Bkz. <http://www.exodus-international.org>

3. Bkz. Janet E. Halley, “The Construction of Heterosexuality”, *Fear of a Queer Planet* içinde, ed. Michael Warner (Minneapolis: Minnesota University Press, 1993), s. 82-102.

4. Kitap boyunca “fundamentalist” sözcüğünü kullanmaktan kaçındım. Çünkü birçok muhafazakar evanjelik, bu sözcüğü bir hakaret olarak kabul etmektedir. Üstelik bu sözcük, teknik olarak en iyi politik yada kültürel olarak angaje olmuş evanjeliklerden ziyade ayırıcı evanjelikleri tanımlayan bir sözcük. Buna karşın, bölüm boyunca Umut Katedrali muhafazakar evanjelikleri “fundamentalist” ya da “Hıristiyan sağ” olarak adlandırmaktadır. Dolayısıyla bu sözcüğü bölüm içinde kullanmamın nedeni onların bakış açısını yansıtmaktır.

5. Katedral, 2003 yılı itibariyle yerel 3 200 üyesine ek olarak ülke çapında da bin üyeye sahipti. Bunlar, Kuzey Teksas’tan ilerisinde otururlar ve ayinlere katılmazlar.

6. Lisa Carver ile görüşme, 24 Haziran 1998.

7. Peder Troy D. Perry ile Thomas L. P. Swicegood, *Don’t be Afraid Anymore* (New York: St. Martin’s, 1990), s. 307.

8. Peder Michael Piazza ile görüşme, 23 Haziran 1998.

9. İbid

10. Şüphesiz, bu hassasiyet Güney’le sınırlı değildir. Bkz. Laurie Schulze and Frances Guilfoyle, “Facts Don’t Hate, They Just Are”

Kintz and Lesage, *Media, Culture and the religious Right* içinde, 337.

11. West görüşmesinden.

12. Örnek olarak, Richard Elliott Friedman, *Who Wrote the Bible?* (New York: HarperCollins, 1997)

13. Piazza ile görüşme.

14. “İncil’e inananlar” çoğu zaman “kurtarılmış” ya da “yeniden doğanlar” ile aynı anlamda kullanılmaktadır. “Kurtarılmamışların” “fundamentalist” olarak nitelendireceği kimileri daha az politik ve daha çok ruhsal anlamlar çağrıştıran “İncil’e inananlar” sözcüğünü tercih etmektedir. Bu ifadeyi burada ben de kullanıyorum, çünkü bence fundamentalistler ile post-fundamentalistler arasında hoş bir kavramsal bir köprü oluşturmaya yarıyor. İncil’e duyulan inanç köprüünün diğer tarafına geçilmesiyle birlikte değişmektedir, ama asla ortadan kalkmamaktadır.

15. Piazza ile görüşme.

16. Robyn D. Warhol and Helena Michie, “Twelve-Step Teleology: Narratives of Recovery as Narrative” *Getting a Life: Everyday Uses of Autobiography*, ed. Sidonie Smith and Julia Watson içinde (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1996), 328. Warhol ve Michie’nin alkoliklerin kendi aralarında düzenledikleri anonim şifreler içeren kendi hikayesini anlatma toplantılarına ilişkin analizi evanjelik tanıklığın basmakalıp doğasını anlamak açısından da faydalıdır. “Ayık yaşamak” gibi, yeniden doğmak da durmadan anlatmak, yeniden anlatmak, duymak ve her seferinde yeniden doğuş hikayesini yeniden gözden geçirmek anlamına gelir ve yeniden doğuşun iyileştirici etkisi ancak anlatma eyleminin gücü sayesinde varlığını sürdürebilir., 349

17. Piazza ile görüşme.

18. İbid

19. Balmer, *Mine Eyes*, 117

20. Balmer, *Mine Eyes*, 8

21. Piazza ile görüşme.

22. Peter Sweasey, *From Queer to Eternity: Spirituality in the Lives of Lesbian, Gay and Bisexual People* (Washington: Cassell,

1997), s. 9.

23. Peder Michael S. Piazza, *Holy Homosexuals* (Dallas: Sources of Hope, 1997), s. 35.

24. John Wimberly ile görüşme, 20 Haziran 1998.

25. Piazza, *Holy Homosexuals*, s. 30-31

26. Piazza, *Holy Homosexuals* 31. Bu İncil'i yorumlama stratejisi kurallara dikkatli gay ve lezbiyen Yahudiler için pek bir şey ifade etmez. Gay ve lezbiyen Yahudiler için bkz. *Trembling before God*, film, yönetmen: Sandi Dubowski, 2001.

27. İbid

28. Piazza ile görüşme.

29. Tom Horner, *Jonathan Loved David* (Philadelphia: Westminster, 1978).

30. The Living Bible çevirisinde, Yonatan yere düşmez ve “üzgün bir şekilde el sıkışır, yanaklarından gözyaşları süzülür”

31. Mona West, “The Book of Ruth: An Example of Proactive Strategies for Queers”, *Our Families, Our Values: Snapshots of Queer Kinship* içinde, ed. Robert E. Goss and Amy Adams Squire Strongheart (New York: Harrington Park, 1997), s. 53.

32. İbid

33. Bkz. Nancy Wilson, *Our Tribe: Queer Folks, God, Jesus and the Bible* (San Francisco: Harper, 1995).

34. Bu, gitgide öyle bir problem haline geldi ki; Roma Katolik Kilisesi kendini hadım edenleri aforoz etti. Bkz. Victoria S. Kolakowski, “*The Concubine and the Eunuch: Queering up the Breeder’s Bible*”, *Our Families, Our Values* içinde, 43. Kitap hadımlar konusundan pek az söz etse de Uta Ranke-Heinemann, *Eunuchs for the Kingdom of Heaven* (New York: Doubleday, 1990) Roma Katolik Kilisesi’nin cinsellikle ilgili küçük ayrıntılara ilişkin düzenlemeleri hakkında derinlemesine bir inceleme sunmaktadır.

35. Bkz. John J. McNeill, *The Church and the Homosexual*, 4. baskı, (Boston: Beacon Press, 1993), s. 65.

36. Kolakowski, “The concubine and the Eunuch”, s. 44-45

37. Kolakowski, “The concubine and the Eunuch”, s. 49

38. Marty ruggles ile görüşme, 25 Haziran 1998

39. Lott eşcinselliğin alkolizm, sekse düşkünlük ve hırsızlık hastalığı gibi değerlendirilmesi gerektiğini söyler. Armeý *Gay House* temsilcisi Barney Frank'e "Barney ibnesi" dediđi için kötü bir üne sahiptir. Lott ve Armeý'in 1998 yorumları James Dobson'un Washington'a bir ziyaret gerçekleřtiren toplumsal gündem konularında daha fazla muhafazakar bir tutum almamaları yönünde cumhuriyetçileri paylamasından sadece birkaç hafta sonra gerçekleřmiştir. Bkz. Michael Piazza, "Politics Prod Lott, Armeý to Bash Gays", *Dallas Morning News*, 16 Haziran 1998, 11; ve Vikas Bajaj, "Lott, Armeý Not Likely to Accept Invitations from Gay Church", *Dallas Morning News*, 20 Haziran 1998, s. 33

40. Carver ile görüşme.

41. Piazza ile görüşme.

42. Halka açık yayınlar, Amerikan vatandaşlarının bir yada daha fazla kablolu yayını kullanmasına imkan tanımaktadır. Bu, şehir merkezindeki ve yereldeki kablolu kanal işletmeleri arasındaki bir sözleşme gereğince sağlanmaktadır. Bu, halka açık programlar genellikle yerel nitelikli ve ticari olmayan yayınlar olarak anlaşılmaktadır. Tarz açısından, bu programlar arasında çok büyük farklılıklar bulunabilir. Örneğin, bazıları ucuz estetik öğeler içeren şovlar biçimindeyken, bazıları ulusal televizyonlardaki basit programların birer taklidi şeklindedir.

43. Paul Taylor ile görüşmesi, 24 Haziran 1998. Taylor COH-TV'nin yöneticisidir.

44. Sedgwick'in gay çocukların "tedavi" metotları ile ilgili denemesinde özlü bir şekilde belirttiği gibi "Gay çocuklar her zaman av mevsimindedir." "How to Bring Your Kids Up Gay", s. 69.

45. Bkz. Pat Califia, "Feminism, Pedophilia and Children's Rights", *Public Sex: The Culture of Radical Sex* içinde, (San Francisco: Cleiss, 1994), s. 135-147.

46. "Once We Were Not a People", sözler J. Thomas Sopko, 1987, *Hymnal Project* (San Francisco: MCC, 1989)

47. Umut Katedrali'nin internet üzerinden basın açıklaması, 27 Mart 1999.

48. Pam Belluck, "Gay Church Sues TV Station for Rejecting an Infomercial", *New York Times*, 28 Ekim 1998, sec. A, 16.
49. Belluck, "Gay Church Sues TV Station for Rejecting an Infomercial"
50. West ile görüşme.
51. Peder Michael S. Piazza, *Rainbow Family Values: Relationship Skills for Lesbian and Gay Couples* (Dallas: Sources of Hope, 1995)
52. Piazza, *Rainbow Family Values*
53. Yetişkinlerin politik hedefleri uğruna çocukları kullanması üzerine bkz. Hendershot, Saturday Morning Censors.
54. Schulze and Guilfoyle, "Facts Don't Hate", 332.
55. Taylor ile görüşme.
56. Carver ile görüşme.
57. Taylor ile görüşme.
58. Piazza ile görüşme.
59. Sweasey, *From Queer to Eternity*, 5.
60. Broşür, *Shouts in the Wilderness: Leather Interest Circle of Hope* (Dallas): Umut Katedrali.

BÖLÜM 5

1. J.W. Haas, Jr., "Irwin A. Moon, F. Alton Everest and Will H. Houghton: Early Links Between the Moody Bible Institute and the American Scientific Affiliation", *Perspectives on Science and Christian Faith* 43, no.4 (Aralık 1991): 249-258, alıntı s. 251.
2. Harriet Van Horne, "Television Gets a Big Charge", *World-Telegram and Sun*, 23 Temmuz 1959, MIS arşivi.
3. F. Alton Everest'ten Jack Houston'a mektup, 28 Şubat 1964, MIS genel iletişim klasörü. Bu düzenlemenin ne kadar sürdüğü belirsizdir.
4. Grady Johnson and Gordon L'Allemand, basın açıklaması, "A Revolution in Religion", 1950, MIS arşivi.
5. Interoffice memo, 30 Temmuz 1947
6. Marsden, *Fundamentalism and American Culture*, s. 36.

7. İbid.
8. *Western Union radiogram from General Douglas MacArthur*, 30 Aralık 1950, MIS arşivi.
9. Yun Chi Dong'dan R. L. Constable'a mektup, 27 Mayıs 1950, MIS arşivi.
10. Haas, "Irwin A. Moon, F. Alton Everest and Will H. Houghton", 253-254
11. Robert G. Flood and Jerry B. Jenkins, *Teaching the Word, Reaching the World* (Chicago: Moody Press, 1985), 206.
12. *Reel Reports*, no.6 (1969)
13. Videotape no.184, "Drama in Film Evangelism", MBI video collection (1978)
14. İbid
15. MIS halkla ilişkiler yöneticisi Jack Houston'dan S.S. McGregor'a mektup, Amerikan Tarım Bakanlığı, 7 Aralık 1964, MIS arşivi.
16. "Preface to Sermons from Science Outlines", kırkların sonundan tarihsiz bir doküman, MIS arşivi.
17. Eric Smodin, "Who Was the Sponsor of Our Mr. Sun? Fran Capra, the Television Audience and Science in the 1950's", *Society for Cinema Studies* konferansına sunulan tebliğ, Dallas 1996, 5.
18. Mark Silk, *Spiritual Politics: Religion and America since World War II* (New York: Simon and Schuster, 1988), s. 31.
19. J. Ronald Oakley, *God's Country: America in the Fifties* (New York: Dembner Books, 1986), s. 320.
20. William G. McLoughlin, Jr., *Billy Graham: Revivalist in a Secular Age* (New York, 1960), s. 22.
21. Silk, *Spiritual Politics*, 38.
22. Oakley, *God's Country*, 319.
23. Oakley, *God's Country*, 325
24. Stanley Rowland'ın Oakley, *God's Country*'deki alıntısı, s. 326.
25. Balmer'e göre, "en modern ve sanayileşmiş devletlerden biri olan, bugünün ABD'sinde din, hala hem kamu söylemini şekillendirmektedir, hem de birçok Amerikalı için kişisel kimliğin tanımla-

masında birinci sırayı işgal etmektedir. 1985'te yapılan bir Gallup araştırmasının sonuçları şu şekildedir: Amerikalıların %94'ü Tanrı'ya ya da yüce bir varlığa inanmaktadır, bu rakam başka ülkelerde ise şu şekildedir: İngiltere 76, Fransa 62, İsveç 52. Amerikalıların %90'dan fazlası en azından haftada bir kez dua ettiklerini söylemektedir. Ayrıca Amerikalıların yüzde 56'sı bir kilisenin ya da sinagogun mensubudur, yüzde 40 ise her hafta en az bir kez ibadet yerlerine gitmektedir, bu rakam İngiltere için 14, Fransa için 12'dir. Bu rakamlar Amerikan dinsel yaşamının niteliği hakkında bir şey söylememesine karşın, Amerikalıların kendilerini dindar olarak gördükleri açıktır." *Blessed Assurance*, 2

26. Alıntı, Silk, *Spiritual Politics*, s. 40.

27. Silk, *Spiritual Politics*, 96, 99, 100.

28. James Gilbert, *Redeeming Culture: American Religion in an Age of Science* (Chicago: Chicago University Press, 1997), s. 129.

29. Gilbert, *Redeeming Culture*, s. 131.

30. "Friday the Thirteenth"(13. Cuma) tarihli nota, MIS arşivi.

31. Bunu Frank Capra'nın 1957 yılında yayınlanan ve bilimde gelen aşamanın şu şekilde övüldüğü *The Strange Case of Cosmic Days* adlı AT&T televizyon programı ile karşılaştırın: "Bilim insanın tarihine eklenecek muhteşem bir fırsattır... NÜKLEER buluşları insanın hizmetine sunmak... Yaratılışın meydan okumasını benimsemek... ve Tanrı'nın bize sunduğu ödülleri kullanarak bütün cephe-lerde en muazzam şeyleri, Evreni keşfetmek... Yaratılış hakkında ne kadar çok şey bilirsek Yaratıcı'ya o kadar yaklaşıyoruz..." Gilbert, *Redeeming Culture*, s. 221.

32. Gilbert, *Redeeming Culture*, 5.

33. MIS senaryo taslağı, kırklı yılların sonundan tarihsiz bir doküman, MIS arşivi.

34. David F. Siemens'ten Richard Stern'e mektup, 25 Mayıs 1961, MIS arşivi.

35. Evrimi reddetmeyen bir ilahiyatçı olan John Polkinghorne, doğal teolojinin çağdaş bir versiyonu olarak "teolojik metafizik" kavramını tanımlar: "Dünyanın mükemmel düzeni teolojik metafizik tarafından Yaratıcı'nın Aklının bir yansıması olarak algılanır,

evrenin hayatın evrimine doğru uygun bir şekilde uyarlanması ise, Yaratıcı'nın berektli iradesinin bir yansımasıdır." *Faith, Science and Understanding* (New Heaven: Yale University Press, 2000), s. 22.

36. Michael Ruse, *Can a Darwinian Be a Christian?* (Cambridge: Cambridge University Press, 2000), s. 111.

37. Alan Hayward, *Creation and Evolution* (Minneapolis: Bethany House, 1995), 100 (vurgular bana ait)

38. Richard Dawkins, *The Blind Watchmaker: Why the Evidence of Evolution Reveals a Universe without Design* (New York: W. W. Norton, 1987), 39.

39. Saat öyküsünü ilk kez kullanan ilahiyatçı William Paley, *Natural Theology*'de benzer söylemsel taktikler kullanır: "Tanrı tarafından gözün görmek için tasarlanmasında da benzer bir kanıt vardır, aynı teleskobun da ona yardım etmek için tasarlanması gibi." Dawkins, *The Blind Watchmaker*, 5. Paley'i çürütmek için, Dawkins, onun görsel metaforlarını tersine çevirir: "Darwin'in keşfettiği ve bütün amaçlı yaşam formlarının var oluşlarının temeli olan doğal seleksiyon, yani o kör, bilinçsiz ve otomatik süreç kendi içinde hiçbir bilinçli amaca sahip değildir. Ortada bir akıl olmadığı gibi o aklın gözü de yoktur."

40. Edith Dallin'den "Mr. Wyrzten"e mektup, 10 Şubat 1946, MIS arşivi.

41. F. Alton Everest, "Moody Institute of Science Educational Film Program," presentation to the American Scientific Affiliation Convention, 24-26 Ağustos 1954, MIS Archive.

42. Everest "Moody Institute of Science Educational Film Program,"

43. F. Alton Everest'ten Milton Regier'e, tanıtım departmanı, Moody Bible Institute, 25 Kasım 1957, MIS arşivi.

44. Everest, "Moody Institute of Science Educational Film Program."

45. Paul W. Schwepker, dağıtım departmanı raporu, 1956, MIS arşivi.

46. Gilbert, *Redeeming Culture*, s. 142-143.

47. Carin Morhead, "Moody Institute of Science: Historical Time Line – 1907-1994," 1994, MIS arşivi.

48. Gilbert, *Redeeming Culture*, 5.

49. Gilbert, *Redeeming Culture*, 7. (vurgular bana ait)

50. Gilbert, *Redeeming Culture*, 131.

51. O günden bugüne, *Sermons from Science* okullarda, şehir merkezlerinde ve askeri üslerde gösterilmeye devam etmektedir. 1990 yılında 54 227 kişinin katıldığı 26 program yapılmıştır. 1949-1990 yılları arasında *Sermons from Science* askeri üslerde 399, sivil dinleyiciler karşısında 576 program yapmıştır. *Sermons from Science News* 2, no:2 (güz 1991). 2000 yılında *Moody Bible Institute Sermons from Science*'a sponsor olmayı bıraktı ve program Kaliforniya'daki Hıristiyan okullarına dağıtıldı.

52. Air Force Regulation no. 35-31, MIS Archive.

53. İbid.

54. Gilbert, *Redeeming Culture*, 105.

55. Wayne A. Hebert'in raporu, 22 Eylül 1949, MIS arşivi.

56. Emniyet raporu. Bu filmlerin federal hükümette en az bir hayranı vardır. Güney Karolayna valisi Strom Thurmond, övgü dolu bir mektubunda "bu filmlerin her birinin kendisi için harcanan zahmete değdiğini ve kendisine Yaraticı'nın mucizelerini ve insanların bir Yaraticı'ya olan bağımlılığını anlattığını" söyler." Strom Thurmond'dan Dr. H.H. Newell, 9 Ağustos, 1949, MIS Archive.

57. "Film Gösterimleri (Ocak 1947-Ekim 1948 boyunca)," MIS arşivi. Bu doküman ayrıca kilise gösterimlerinden ve bunlar aracılığıyla din değiştirenlerden de bahseder. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde kiliselerde din değiştirme oranı daha yüksekti. Kayıtlara göre 1.5 milyon izleyiciden 3.347'si din değiştirmişti.

58. *Moody Institute of Science*, film senaryosu taslağı, tarihsiz, 4-5, MIS arşivi.

59. Diamond, *Spiritual Warfare*, 2-3.

60. Bkz. Tona J. Hangen, *Redeeming the Dial: Radio, Religion, and Popular Culture in America* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2002).

61. Başkan Robert C. Henrickson, *Lynn Spigel, Make Room for*

TV: Television and the Family Ideal in Postwar America (Chicago: Chicago University Press,1992)'den alıntı, 55. Demokrat Senatör Estes Kefauver 1955-56'da "Çocuk Suçları" hakkındaki senatö alt komitesine başkanlık etmiştir. Oturumlarda "hem daha duyarlı programlar yönünde taahhütler alınmış, hem de şiddet içeren televizyon programlarının zararlı toplumsal etkilerine ilişkin toplumsal bilimsel bir kanıtı reddedenler dinlenmiştir." William Body, "Senator Dodd Goes to Hollywood: Investigating Video Violence" *The Revolution Wasn't Televised: Sixties Television and Social Conflict* içinde, ed. Lynn Spigel and Michael Curtin (New York: Routledge, 1997), 161-183, alıntı 163-164. sayfadan.

62. 17 Kasım 1955 tarihli mektup, MIS arşivi. (vurgular bana ait)
63. *Chicago Daily Tribune*, 21 Haziran 1956 , MIS arşivi.
64. "Minneapolis Appeal," 31 Aralık 1955, MIS arşivi.
65. Irwin Moon'dan John Raymond'a mektup, 1 Ocak 1956, MIS arşivi.
66. Cited in John Raymond, television report, 10 Kasım 1956, MIS arşivi. (vurgular orijinal)
67. Alıntı, "Promotion Dept. Analysis TV Test," 1 Şubat 1956, MIS arşivi.
68. Alıntı, Raymond, television report.
69. Raymond, television report.
70. Bkz. Jeffrey K. Hadden, "Religious Broadcasting and the Mobilization of the New Christian Right," *Fundamentalism and Evangelicalism*, ed. Martin E. Marty (Munich and New York: K. G. Saur, 1993), 310-311 içinde.
71. Wuthnow, *The Restructuring of American Religion*, 5.
72. Moody Institute of Science annual report, 1979, MIS Archive.
73. Moody Institute of Science annual report, 1968, MIS Archive (emphasis in the original).
74. İbid.
75. *Reel Reports*, no.4 (1968), MIS Archive.
76. MIS filmleri, önceleri fabrikalarda gösterilmekteydi. 1962'de bu filmler, McDonnell Douglas'ın mekanlarında gösterildi ve 1951 gibi erken bir tarihte Kiwanis International MIS filmlerini montaj

hattı işçileri için kullanmaya sevk ediyordu. Gilbert, *Redeeming Culture* 350, n. 26.

77. *Reel Reports*, no.6 (1969), MIS arşivi.

78. Ronald L. Numbers, *The Creationists* (New York: Alfred A. Knopf, 1992), s. 159.

79. Alıntı, Christopher P. Toumey, *God's Own Scientists: Creationists in a Secular World* (New Brunswick: Rutgers University Press, 1994), s. 22.

80. Haas, "Irwin A. Moon, F. Alton Everest and Will H. Houghton," s. 252.

81. F. A. Everest, bürolar arası yazışma, "Correspondece (1939-1946) Having to Do with the Founding of MIS," Ekim16, 1946, MIS arşivi.

82. Alıntı, "Irwin A. Moon, F. Alton Everest and Will H. Houghton," 252.

83. Numbers, *The Creationists*, s. 193.

84. Toumey, *God's Own Scientists*, s. 22.

85. Toumey, *God's Own Scientists*, s. 232-233.

86. Aksine, R. Marie Griffith'in çalışmasındaki kadınlar için, Tanrı'ya topyekün teslimiyet, "akıl" karşısında "kalp"e değer kazandırılması anlamına gelmektedir. Örneğin bir kadın "zekasının ruhsal gelişmesine müdahale ettiğini" söyler. (*God's Daughters*, 63) Griffith ağlamamanın *Women's Aglow* mensupları için sembolik bir öneminin olduğunu ifade eder: " Ağlamak, samimiyetin can alıcı bir göstergesi olarak, şayet *sine qua non* değilse... geleneksel feminen nosyonlarla yakından ilişkilidir... dökülen gözyaşları kadının ruhsal dönüşümünü ve sağlığına kavuşmasını rafine haline getirir ve onları kısmen "kadınca" bir pratik içine sokarak kendilerini "gerçek" hissetmelerini sağlar." (*God's Daughters*, 122-123)

87. ICR hem yaratılışçı hem de evrimci bilimi belirgin bir şekilde "objektif" bir taz içinde açıklayan *Origins: Creation or Evolution* isimli bir video yapmıştır. Her ne kadar, mahkeme eyaletlerin eşit süre kanunlarını iptal etse de, bu kanunların Birinci Anayasa değişikliği sırasında güvence altına alınan özgürlükleri ihlal ettiği ilan edilmiş ve bu "denge" videonun kamu okullarında ve özellikle de

okul yönetimlerinin Hıristiyanların elinde olduğu yerlerde kullanılmasını mümkün kılmıştır.

88. Yaratılışçılık hakkındaki literatür oldukça geniştir. Klasik metin şudur: *The Creationists*. Diğer faydalı metinler ise şunları içermektedir: *Darwinism Comes to America* (Cambridge: Harvard University Press, 1998); David B. Wilson, ed. *Did the Devil Make Darwin Do It? Modern Perspectives on the Creation-Evolution Controversy* (Ames: Iowa State University Press, 1996); Ashley Montagu, ed. *Science and Creationism* (Oxford: Oxford University Press, 1984); Stephen Jay Gould, *Rock of Ages: Science and Religion in the Fullness of Life* (New York: Ballantine, 1999); Niles Eldredge, *The Triumph of Evolution and the Failure of Life* (New York: W.F. Freeman, 2000); Raymond A. Eve and Francis B. Harold, *The Creationist Movement in Modern America* (Boston: G.K. Hall, 1991); and Laurie r. Godfrey, ed. *Scientists Confront Creationism* (New York: W.W. Norton, 1983)

89. Vurgular orijinal.

90. Vurgular orijinal.

91. Toumey, *God's Own Scientists*, 263.

92. Dogmatik özelliklerinden ve esnek davranmayı beceremediklerinden, çoğu yaratılışçı, yeni Hıristiyan sağına uyum sağlayamamaktadır. Hıristiyan Koalisyon ise aksine, Hıristiyanları aşırı olmayan insanlar olarak sunup büyük siyasal başarılar elde etmiştir. Bkz. Gardiner, "Through the Looking Glass and What the Christian Right Foun There", 151.

BÖLÜM 6

1. Phil Miller, "Christian Thriller Has Fans Flocking to Cinema Aisles" *Scotsman*, 27 Ekim 1999, s. 11.

2. Scott Martelle and Megan Garvey, "A Film Christians Believe In" *Los Angeles Times*, 22 Ekim 1999, sec. A, 1.

3. Paul Boyer, *When Time Shall Be No More: Prophecy Belief in Modern American Culture* (Cambridge: Harvard University Press, 1992), 5. Lindsey'in kitabı aynı zamanda elliden fazla dile çevrilmiştir. Randall Balmer'a göre New York Times Lindsey'in yetmişlerin

en çok satan yazarı olarak ilan etmiştir. *Blessed Assurance*, 53.

4. Boyer, *When Time Shall Be No More*, s. 127.

5. Michael Drosnin, *The Bible Code* (New York: Simon&Schuster, 1997).

6. Lorraine Ali, "The Glorious Rise of Christian Pop" *Newsweek*, Temmuz 16, 2001, s. 40.

7. David D. Kirkpatrick, "A Best-Selling Formula in Religious Thrillers" *New York Times*, 11 Şubat 2002, sec. C, 2.

8. Kevin Sack, "Apocalyptic Theology Revitalized by Attacks" *New York Times*, 23 Kasım 2001, sec. A, s. 33.

9. Fierman and Flynn, "The Greatest Story Ever Sold" s. 61.

10. Ali, "The Glorious Rise of Christian Pop" s. 46.

11. Hakim yaklaşımın faydalı ve kısa bir özeti için bkz. Bruce M. Metzger, *Breaking the Code: Understanding the Book of Revelation* (Nashville: Abingdon, 1993)

12. Özel reklam bölümü, "How to Use Christian Film and Video" *Christianity Today*, 28, no.13 (21 Eylül 1984), s. 40.

13. John Dart, "Religion: Graham's Studio Ready to Issue First Films since Leaving Burbank" *Los Angeles Times*, 4 Temmuz 1992, sec. B, 4.

14. Review of *Time to Run* (Collier, 1973), Cheryle Forbes, "Fill Evangelism: A Time to Change" *Christianity Today*, 17, no.12, (16 Mart 1973), s. 17.

15. Moon gibi, kehanet teolojisi ile uğraşanlar da üzerinde çalıştıkları objeyi *bilimsel* olarak algıladılar. Örneğin bkz. John F. Walvoord, *Every Prophecy of the Bible* (Colorado Springs: Chariot victor, 1999), 12. Boyr ondokuzuncu yüzyıl istisnacılarının "yönetmelerinin laboratuar araştırmalarında kullanılan yöntemlerle paralel olduğu konusunda ısrar ettiklerini açıklar. Bacon'ın tümevarım metodu ile İncil'deki apokaliptik yazılar incelenmekte, onların anlamı üzerine bir "hipotez" inşa edilmekte ve ardından tarihsel geçmiş ve bugün incelenerek bu hipotez sınanmaktadır." (294) Ayrıca bkz. George Marsden, "Evangelicals, History and Modernity", *Evangelicalism in Modern America* içinde, ed. George Marsden (Grand Rapids, MI: Eerdman's Publishing Co., 1984). James H. Moorhead ise Protes-

tanların apokaliptik inancın bilimselliği konusunda daima aynı fikirde olmadığını ileri sürmektedir. *World Without End: Mainstream American Protestant Visions of the Last Things, 1880-1925* (Bloomington: Indiana University Press, 1999)

16. Collier Mel White, "Does Christian Film Work in the Neighborhood Theater?" de alıntılıyor, *Christianity Today*, 27, no.15 (7 Ekim 1983), s. 20.

17. Balmer, *Mine Eyes*, s. 61.

18. Balmer, *Mine Eyes*, s. 61-62.

19. Bazı evanjelikler, kıyametten sonra inananların İsa Mesih'in yanına alınacağına inanmazlar ve premilenyalistlerle postmilenyalistler arasında ciddi farklar vardır. Bu konularda daha fazla tarihsel görüş için bkz. George M. Marsden'in klasik eseri *Fundamentalism and American Culture* ve Moorhead-*World Without End* ve Boyer-*When Time Shall Be No More*.

20. Bkz. Steven Isaac, Review of *Left Behind: The Movie*, at <http://www.family.org/ppplace/pi/films/A0013507.htm>.

21. Andrew Hicks, "Yet Another Year in the Life of a Nerd" Mart 13, 1997. At <http://students.missouri.edu/~ahicks/year3/mar1397.htm>.

22. İbid.

23. Balmer, *Mine Eyes*, 64.

24. Balmer, *Mine Eyes*, 62.

25. Adam Davidson, "The Mean Spirit" *Feed* (8 Nisan 1999); www.feedmag.com/deepread/dr200.shtml (accessed 29 Nisan 2001)

26. Tim LaHaye and Jerry B. Jenkins, *Left Behind* (Wheaton, IL: Tyndale House, 1995) s. 243.

27. LaHaye and Jenkins, *Left Behind*, 252. Reagan hakkında sarfettiği olumsuz sözlerden kısa bir süre sonra, Carpathia yeniden umutlu bir söyleme döner: "1990'larda soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte sizden sonraki Başkan Mr. Bush "yeni dünya düzeni" söylemini benimseyerek kalbime derinden nüfuz etti."

28. Tim LaHaye and Beverly LaHaye, *The Act of Marriage: The Beauty of Sexual Love* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 1998)

29. Herman, *The Antigay Agenda*, 187. Politikaya karışan birçok

evanjelist gibi LaHaye de coşkulu bir siyonisttir. Evanjelik politikacı ve eylemciler İncil kehanetinin gerçekleşmesi için modern İsrail devletinin sürekli var olması gerektiğine inanırlar. Jerry Falwell'in da söylediği gibi: "Teolojik anlamda her bir Hıristiyan, İsrail'i desteklemek zorundadır, çünkü İsa Mesih böyle yapmamızı istemektedir" (Boyer, *When Time Shall Be No More*, 203.) Boyer Tim LaHaye'in 1984'de görüşünü şu şekilde açıkladığı bizlere bildirir: "Yahudiler, bugün kendilerine Tanrı'nın vaadettiği toprağın çok küçük bir kısmına sahiptirler. Modern Ortadoğu haritasında, Tanrı'nın İsrail'e vaadettiği topraklar, Lübnan'ın tamamını, Suudi Arabistan'ın bir kısmını ve Ürdün, Suriye ve Irak'ın çok büyük bir kısmını kapsar." (195)

30. Tim LaHaye, *What Everyone Should Know About Homosexuality* (Wheaton, IL: Tyndale House, 1978). Beverly LaHaye *Concerned Women For America* tarafından basılan bir broşür de yazmıştır. Broşürün başlığı şöyledir: *The Hidden Homosexual Agenda* (1991)

31. Tim LaHaye, *Battle for the Mind* (Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell, 1980)

32. Advertisement in Crossings Christian book club mailing for *Mind Siege*, Bahar 2001 (vurgular orijinal)

33. Tim LaHaye, *The Beginning of the End* (Wheaton, IL: Tyndale House, 1972, 9) Alıntı: Boyer, *When Time Shall Be No More*, 315.

34. Pat Robertson, *The New World Order* (Dallas: Word Publishing, 1991)

35. Robertson, kıyametten sonra inananların, İsa Mesih'in yanına alınacağı kıyamet günlerine inanmaz ve bu kavramı hem *The New World Order*, hem de kehanet romanı *The End of Ages*'in dışında bırakır. Robertson'un romanı *The New World Order*'da sansür edilen belirgin dinsel dili içerir.

36. Kehanet teolojisinin politik uyarlamaları konusunda daha fazla bilgi için bkz. Kathleen M. Lee, "Waiting for the Rapture: The New Christian Right and Its Impact on U.S. Public Policy", *Humboldt Journal of Social Relations* 16, no:2 (1991): s. 65-91

37. Boyer, *When Time Shall Be No More*, xi.

38. Joe Queenan, "New World Order Nut" *Wall Street Journal*, 31

Aralık 1991, sec. A, 5.

39. 2002 yılında Lalonde, *Left Behind II: Tribulation Force*'u DVD ve VHS olarak piyasaya sürdü. Peter, kardeşi Paul ile *Cloud Ten* filmlerinin tamamında yazar ve yapımcı olarak birlikte çalışmıştır.

40. Boyer, *When Time Shall Be No More*, s. 129

41. Jack Van Impe'ye göre, "dünyada barış söyleminin kreşendosu kıyametin büyük yıkımının bir işaretinden başka bir şey değildir; bu, tarihin en kanlı saatinin habercisidir." Boyer, *When Time Shall Be No More*, s. 176

42. Boyer, *When Time Shall Be No More*, s. 326

43. Hagee ve Van Impe'nin aksine Jakes, vaazlarında kehanet teolojisine yer vermeyen bir zenci televanjelisttir. Jakes, çok sayıda Hıristiyan el kitabının da yazarıdır: *Woman, Thou Art Loosed* (Tulsa: Albury Publishing, 1995), *Lay Aside the Weight: Take Control of It before It Takes Control of You* (Tulsa: Albury Publishing, 1997), ve *Maximize the Moment: God's Action Plan for Your Life* (New York: G.P. Putnam's Sons, 1999).

44. LaHaye and Jenkins, *Left Behind*, s. 194

45. İbid, s. 214

46. İbid, s. 216

47. Bu ilginç bir tersine dönme örneğidir. Genellikle küçük bir pazara hitabeden küçük bağımsız filmler, New York, Chicago ve Los Angeles gibi seçilmiş birkaç küçük şehirde gösterilmeye başlanır. Oysa ki, bu şehirler evanjeliklerin en yoğun olarak bulunduğu şehirler değildir, bu nedenle, Omega Code genellikle bağımsız filmlerin pek gösterilmediği, güney ve orta batı şehirlerinde gösterime başlamıştır.

48. Martelle and Garvey, "A Film Christians Believe In"

49. David Germain, "Church Moves into Mega-Plex", *Ottawa Citizen*, 21 Ekim 1999, sec. A, s. 16

50. Richard Vara, "Box Office Bonanza: Unorthodox Marketing Promotes Movie", *Houston Chronicle*, 23 Ekim 1999, religion sec.,1.

51. Ali, "The Glorious Rise of Christian Pop", s. 47.

52. Düşük bütçeli bağımsız filmlerin zorlukları hakkında bkz. Ja-

mes Schamus, "To the Rear of the Back End: The Economics of Independent Cinema", *Contemporary Hollywood Cinema* içinde, ed. Steve Neale and Murray Smith (New York: Routledge, 1998)

53. Film, zayıf bir başlangıç yapmasına karşın özellikle orta Amerika'daki Hıristiyanları salonlara çekerek, 20 milyon dolara ulaşmayı başardı. Martelle and Garvey, "A Film Christians Believe In".

54. Martelle and Garvey, "A Film Christians Believe In"

55. Scott Collins, "TBN Turns to Film to Spread Faith", *Los Angeles Times*, 16 Eylül 1999, sec.C, 1.

56. Vara, "Box Office Bonanza".

57. "God's Big Break", *Guardian*, 19 Ekim 1999, 17. Ayrıca Crouch şöyle der: "Sanırım bu büyük sinema salonları hafta sonları doluyor. Genç insanlar için buraları gidilecek yerler ve kiliseler boş... Peki biz neden bu büyük salonlardan faydalanmıyoruz? Bence bu salonlar yeni milenyumun yeni kiliseleridir." Germain, "Church Moves into Mega-Plex"

58. Rick Lyman, "A Sleeper Movie Awakened by a Hungry Audience", *New York Times*, 25 Ekim 1999, sec.E., 1.

59. Michael H. Kleinschrodt, "Anti-Catholic Heavy Hand Breaks Code", *Times-Picayune*, 28 Ekim 1999, sec.E., s. 9

60. Lyman, "A Sleeper Movie Awakened by a Hungry Audience"

61. Germain, "Church Moves into Mega-Plex". *Interstate Battery System of America* Başkanı Norm Miller Dallas, Teksas'ta 1998'te kanıtı buldu. Martelle and Garvey, "A Film Christians Believe In".

62. Germain, "Church Moves into Mega-Plex".

63. Vara, "Box Office Bonanza".

64. www.hollywoodjesus.com, Billy Graham'ın bir 1997 kampanyası sırasında, Hıristiyanları "interneti iyi amaçlar için kullanmaya" davet etmesini duyan evanjelik David Bruce tarafından kuruldu. Matt Donnelly, "The Movie Missionary: David Bruce Uses Film Reviews to Introduce Web Surfers to Jesus", *Christianity Today*, 43, no:13 (15 Kasım 1999), 92. Sitenin arşivinde milyonlarca değerlendirme bulunmakta ve öyle görülüyor ki, bu site Hıristiyanların Hollywood filmleri ile fikirlerini öğrenmek için önemli bir kaynak. Her ne kadar bütün izleyiciler, kendilerini Hıristiyan olarak tanımlasa da, ille de

evanjelik olmaları gerekmiyor. Bununla birlikte, *Omega Code* ve *Left Behind* evanjelik filmler olarak bilinmektedir ve bu filmlerle ilgili yorumların büyük kısmı profetik eskatoloji ile yakından ilişkilidir.

65. Bkz. Violet tarafından 18 Aralık 1999'da yazılan mesaj, *Omega Code* değerlendirmesi, www.hollywoodjesus.com.

66. Bkz. http://www.hollywoodjesus.com/Omega_Code link, Dorene E., 1 Kasım 1999 tarihli mesaj.

67. *Christianity Today* 28, no.13 (21 Eylül 1984), s. 46.

68. İbid

69. İbid

70. Cheryl Forbes, "The Refiner's Fire: Hiding in Harmony", *Christianity Today*, 19, no.21 (18 Temmuz 1975), s. 14-15

71. *The Making of Left Behind*, video

72. Bob Longino, "Left Behind Puts Video Ahead; Unusual Movie: Film Based on Revelation Will Go to Homes Three Months before Being Released in Theaters", *Atlanta Journal and Constitution*, 31 Ekim 2000, sec. D., 1.

73. Jay Stone, "Christian Video Hit Comes to Theatres: Canadian Film Is Science Fiction Based on Bible", *Ottawa Citizen*, sec.E., 1.

74. Ali, "The Glorious Rise of Christian Pop", s. 47.

75. Bkz. http://www.hollywoodjesus.com/left_behind.htm, comments link, Phil Newman Franklin, 7 Şubat 2001 tarihli mesaj.76. Bkz. http://www.hollywoodjesus.com/left_behind.htm, comments link, Gary Stokes, 2 Şubat 2001 tarihli mesaj

77. Özel olarak "Günahkarın Duası" demeniz gerekir. "Dua genellikle, belli şablonlara uymaktadır ve şu unsurları içerir: Günahın itiraf edilmesi, kişinin kurtuluş ihtiyacının fark edilmesi, kurtarıcı olarak İsa'nın kabul edilmesi ve kişinin kutsal bir yaşam sürme iradesini ilan etmesi." Balmer, *Encyclopedia of Evangelicalism* (Louisville: Westminster John Knox Press, 2002), s. 529

78. Bkz. http://www.hollywoodjesus.com/left_behind.htm, comments link, James Whisler, 26 Kasım 2000 tarihli mesaj.79. Bkz. http://www.hollywoodjesus.com/left_behind.htm, comments link, Tanya, 2 Şubat 2001 tarihli mesaj.80. Justin Wyatt, *High Concept: Movies and Marketing in Hollywood* (Austin: University of Texas

Press, 1994)

81. Wyatt, *High Concept*, s. 112

82. Video, *The Making of Left Behind*

83. Chuck Kleinhans, "Independent Features: Hopes and Dreams", *The New American Cinema* içinde, ed. Jon Lewis (Durham: Duke University Press, 1998), 307-27, alıntı s. 320.

84. Kleinkans, 322 (vurgular orijinal)

85. Bkz. http://www.hollywoodjesus.com/left_behind.htm, comments link, Daniel Miramar, 11 Şubat 201 tarihli mesaj.

SONUÇ

1. Ann Burlein, *Lift High the Cross: Where White Supremacy and the Christian Right Converge* (Durham: Duke University Press, 2002)

2. David D. Kirkpatrick, "Shaping Cultural Tastes at Big Retail Chains", *New York Times*, 18 Mayıs 2003: 1,31.

3. İbid

4. Jensen and Flynn, s. 46

5. Martha Sawyer Allen, "Entertaining Salvation: The Billy Graham Evangelistic Association Doesn't Just Preach Anymore", *Star Tribune* (Minneapolis), 2 Haziran 2001, sec. B, 7

6. Allen, "Entertaining Salvation"da alıntı yapılıyor.

7. İbid

8. İbid

Kaynakça

- ALEXANDER-MOEGERLE, Gil. *James Dobson's War on America*. Amherst, New York: Prometheus Boks, 1997.
- ALİ, Lorraine. "The Glorious Rise of Christian Pop." *Newsweek*, 16 July 2001, 38-48.
- ALLEN, Martha Sawyer. "Entertaining Salvation: The Billy Graham Evangelistic Association Doesn't Just Preach Anymore. Now It Makes You Laugh, and Promotes and Places Mainstream Family Entertainment on Television and in Theatres." *Star Tribune* [Minneapolis], 2 June 2001, sec. B, 7.
- AMMERMAN, Nancy Tatom. *Bible Believers: Fundamentalists in the Modern World*. New Brunswick: Rutgers University Pres, 1993.
- APOSTOLİDİS, Paul. *Stations of the Cross: Adorno and Christian Right Radio*. Durham: Duke University Pres, 2000.
- ARMSTRONG, Ben. *The Electric Church*. Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1979.
- ASHDOWN, Simon. "Christian Kidvid Converts More Consumers." *Kidscreen*, 1 July 2001, 36.
- BAJAJ, Vikas. "Lott, Army Not Likely to Accept Invitations from Gay Church." *Dallas Morning News*, 20 June 1998, sec. A, 33.
- BALMER, Randall. *Blessed Assurance: A History of Evangelicalism in America*. Boston: Beacon Pres, 1999.

- _____. *Encyclopedia of Evangelicalism*. Louisville: Westminster John Knox Pres, 2002.
- _____. *Grant Us Courage: Travels along the Mainline of American Protestantism*. New York: Oxford, 1996.
- _____. *Mine Eyes Have Seen the Glory: A Journey into the Evangelical Subculture in America*. New York: Oxford University Pres, 1993.
- BELLAH, Robert N. *Beyond Belief: Essays on Religion in a Post-Traditional World*. New York: Harper & Row, 1970.
- BELLAH, Robert N., Richard Madsen, William M. Sullivan, Ann Swidler, and Steven M. Tripton. *Habits of the Heart: Individualism and Commitment in American Life*. Berkeley: University of California Pres, 1985.
- BELLUCK, Pam. "Gay Church Sues TV Station for Rejecting an Informercial." *New York Times*, 28 October 1998, sec. A, 16.
- BENNETT, David H. *The Party of Fear: The American Far Right from Nativism to the Militia Movement*. Rev. ed. New York: Vintage, 1995.
- BERGER, Peter. *The Sacred Canopy*. Garden City, NY: Doubleday, 1967.
- BERGER, Peter L., Brigitte Berger, and Hansfried Kellner. *The Homeless Mind: Modernization and Consciousness*. New York: Vintage Boks, 1973.
- BERKE, Richard L. "The 1994 Election: The Voters; Religious-Right Candidates Gain as G.O.P. Turnout Rises." *New York Times*, 12 November 1994, sec. 1,10.
- BERLET, Chip. *Eyes Right! Challenging the Right Wing Backlash*. Boston: South End Pres, 1995.
- BODDY, William. "Senator Dodd Goes to Hollywood: Investigating Video Violence." In *The Revolution Wasn't Televised: Sixties Television and Social Conflict*, edited by Lynn Spigel and Michael Curtin, 161-83. New York: Routledge, 1997.
- BOND, Katherine G. "Abstinence Education: How Parents Are Making It Happen." *Focus on the Family*, September 1998, 12-13.
- BOONE O'Neill, Cherry. *Starving for Attention: A Young Woman's*

- Struggle and Triumph over Anorexia Nervosa*. Minneapolis: CompCare, 1991.
- BOOTH, Wayne C. "The Rhetoric of Fundamentalist Conversion Narratives." In *Fundamentalisms Comprehended*, edited by Martin E. Marty and R. Scott Appleby, 367-395. Chicago: University of Chicago Press, 1995.
- BOYER, Paul. *When Time Shall Be No More: Prophecy Belief in Modern American Culture*. Cambridge: Harvard University Press, 1992.
- BRASHER, Brenda E. "Promise Keepers." In *Encyclopedia of Fundamentalism*, edited by Brenda E. Brasher, 392-393. New York: Routledge, 2001.
- BRUCE, Steve. *Pray TV: Televangelism in America*. New York: Routledge, 1990.
- BRUMBERG, Joan Jacobs. *Fasting Girls: The Emergence of Anorexia Nervosa as a Modern Disease*. Cambridge: Harvard University Press, 1988.
- BURLEIN, Ann. *Lift High the Cross: Where White Supremacy and the Christian Right Converge*. Durham: Duke University Press, 2002.
- CALIFIA, Pat. *Public Sex: The Culture of Radical Sex*. San Francisco: Cleiss, 1994.
- CARPENTER, Joel. *Revive Us Again: The Reawakening of American Fundamentalism*. New York: Oxford University Press, 1997.
- CERTEAU, Michael de. *The Practice of Everyday Life*. Trans. Steven Rendell. Berkeley: University of California Press, 1988.
- CLARK, Jeramy. *I Gave Dating a Chance: A Biblical Perspective to Balance the Extremes*. Colorado Springs: WaterBrook Press, 2000.
- COLLINS, Scott. "TBN Turns to Film to Spread Faith." *Los Angeles Times*, 16 September 1999, sec. C, 1.
- DART, John. "Religion: Graham's Studio Ready to Issue First Films since Leaving Burbank." *Los Angeles Times*, 4 July 1992, sec. B, 4.
- DAVIDSON, Adam. "The Mean Spirit." *Feed*, 8 April 1999, www.feedmag.com/deepread/dr200.shtml.

- DAWIDOFF, Nicholas. "No Sex. No Drugs. But Rock'n'Roll (Kind of)." *New York Times Magazine*, 5 February 1995, 68.
- DAWKINS, Richard. *The Blind Watchmaker: Why the Evidence of Evolution Reveals a Universe without Design*. New York: W. W. Norton, 1987.
- "Dear Susie." *Brio*, April 1995, 5-6.
- DIAMOND, Sara. *Not by Politics Alone. The Enduring Influence of the Christian Right*. New York: Guilford Press, 1998.
- _____. *Roads to Dominion: Right-Wing Movements and Political Power in the United States*. New York: Guilford Press, 1995.
- _____. *Spiritual Warfare: The Politics of the Christian Right*. Boston: South End Press, 1989.
- DOBSON, James C. "Dr. Dobson Answers Your Question." *Focus on the Family*. January 1994, 5.
- DONNELLY, Matt. "The Movie Missionary: David Bruce Uses Film Reviews to Introduce Web Surfers to Jesus." *Christianity Today*, 43, no. 13 (15 November 1999), 92.
- DROSNIN, Michael. *The Bible Code*. New York: Simon & Schuster, 1997.
- DZIEMIANOWICZ, Joe. "The Lord's Wares: Mechandising the Man Is Booming Business." *New York Daily News*, 5 August 2001, Lifeline sec., 13.
- ELDREDGE, Niles. *The Triumph of Evolution and the Failure of Creationism*. New York: W. H. Freeman, 2000.
- ERSOZ, Meryem. "Gimme That Old-Time Religion in a Postmodern Age: Semiotics of Christian Radio." In Kintz and Lesage, 211-225.
- EVANS Price, Deborah. "Shake-Ups Hit Christian Labels." *Billboard*, 7 March 1999.
- EVE, Raymond A., and Francis B. Harrold. *The Creationist Movement in Modern America*. Boston: Twayne Publishers, 1991.
- FIERMAN, Daniel, and Gillian Flynn. "The Greatest Story Ever Sold." *Entertainment Weekly*, 3 December 1999, 55-64.

- FİSKE, John. *Television Culture*. New York: Methuen, 1987.
- FLETCHER, Andy. "More Thanksgiving Maggot, Anyone?" *Breakaway*, November 1995, 22-23.
- FLAKE, Carol. *Redemptorama: Culture, Politics, and the New Evangelicalism*. Garden City, NY: Anchor Press, 1984.
- FLOOD, Robert G., and Jerry B. Jenkins. *Teaching the Word, Reaching the World*. Chicago: Moody Pres, 1985.
- FLORY, Richard W. "Conclusion: Toward a Theory of Generation X Religion." In *GenX Religion*, edited by Richard W. Flory and Donald E. Miller, 231-249. New York: Routledge, 2000.
- FLORY, Richard W., and Donald E. Miller, eds. *GenX Religion*. New York: Routledge, 2000.
- FORBES, Bruce David, and Jeffrey H. Mahan, eds. *Religion and Popular Culture in America*. Berkeley: University of California Press, 2000.
- FORBES, Cheryle. "Film Evangelism: A Time to Change." *Christianity Today*, 17, no. 12 (16 March 1973), 17.
- _____. "The Refiner's Fire: Hiding in Harmony." *Christianity Today*, 19, no.21 (18 July 1975), 14-15.
- FOUCAULT, Michel. *The History of Sexuality*, Vol.1: An Introduction. New York: Vintage Books, 1980.
- FRANKL, Razelle. *Televangelism: The Marketing of Popular Religion*. Carbondale: Southern Illinois University Press, 1987.
- _____. "Transformation of Televangelism: Repackaging Christian Family Values." In Kintz and Lesage, 163-189.
- FRİEDMAN, Richard Elliott. *Who Wrote the Bible?* New York: HarperCollins; 1997.
- GARDİNER, Steven. "Through the Looking Glass and What the Christian Right Found There." In Kintz and Lesage, 141-158.
- GERMAİN, David. "Church Moves into Mega-Plex." *Ottawa Citizen*, 21 October 1999, sec. A, 16.
- GİLBERT, James. *Redeeming Culture: American Religion in an Age of Science*. Chicago: Chicago University Press, 1997.
- GODFREY, Laurie R., ed. *Scientists Confront Creationism*. New York: W. W. Norton, 1983.

- "God's Big Break." *The Guardian*, 19 October 1999, 17.
- GOODSTEIN, Laurie. "New Christian Take on the Old Dating Ritual." *New York Times*, 9 September 2001, 1, 38.
- GOULD, Stephen Jay. *Rock of Ages: Science and Religion in the Fullness of Life*. New York: Ballantine, 1999.
- GRİFFİTH, R. Marie. *Born Again Bodies: Flesh and Spirit in American Christianity*. Berkeley: University of California Press. Forthcoming.
- _____. *God's Daughters: Evangelical Women and the Power of Submission*. Berkeley: University of California Press, 1997.
- "Guy Talk." *Brio*, April 1995, 24.
- "Guys Gab about Going Out." *Breakaway*, February 1996, 28.
- GUZMAN Rafer. "Praying for a Crossover Hit." *Wall Street Journal*, 7 October, 1997, sec. A, 20.
- HAAS, J. W., Jr. "Irwin A. Moon, F. Alton Everest and Will H. Houghton: Early Links between the Moody Bible Institute and the American Scientific Affiliation." *Perspectives of Science and Christian Faith*, 43, no.4 (December 1991), 249-258.
- HADDEN, Jeffrey K. "Religious Broadcasting and the Mobilization of the New Christian Right." In *Fundamentalism and Evangelicalism*, edited by Martin E. Marty, 310-311. Munich and New York: K.G. Saur, 1993.
- HADDEN, Jeffrey K., and Anson Shupe. *Televangelism: Power and Politics* New York: H. Holt, 1988.
- HALL, Stuart. "Encoding/Decoding." In *Culture, Media, Language*, edited by Stuart Hall, Dorothy Hobson, Andrew Lowe, and Paul Willis, 128-39. London: Hutchinson, 1980.
- HALLEY, Janet E. "The Construction of Heterosexuality." In *Fear of Queer Planet*, edited by Michael Warner, 82-102. Minneapolis: Minnesota University Press, 1993.
- HANGEN, Tona J. *Redeeming the Dial: Radio, Religion, and Popular Culture in America*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2002.
- HARDİNG, Susan Friend. *The Book of Jerry Falwell: Fundamen-*

- talist Language and Politics*. Princeton: Princeton University Press, 2000.
- _____. "If I Should Die Before I Wake: Jerry Falwell's Pro-life Gospel." In *Uncertain Terms: Negotiating Gender in American Culture*, edited by Faye Ginsburg and Anna Lowenhaupt Tsing, 76-97. Boston: Beacon, 1990.
- HARRELL, David Edwin. *Pat Robertson: A Personal, Religious, and Political Portrait*. San Francisco: Harper & Row, 1987.
- HARRİS, Joshua. *I Kissed Dating Goodbye*. Sisters, OR: Multnomah, 1997.
- HAYES, Michael, and Judith Hayes. "The Purity Ring." *Focus on the Family Magazine*, May 2000, 16-17.
- HAYWARD, Alan. *Creation and Evolution*. Minneapolis: Bethany House, 1995.
- HEBDİGE, Dick. *Subculture: The Meaning of Style*. London: Routledge, 1988.
- HENDERSHOT, Heather. "Onward Christian Soldiers?: A Review Essay." *Velvet Light Trap* 46 (fall 2000): 4-11.
- _____. "Shake, Rattle and Roll: Production and Consumption of Christian Youth Culture." *AfterImage* (February/March 1995): 19-22.
- _____. *Saturday Morning Censors*. Durham, NC: Duke University Press, 1998.
- _____. "Teletubby Trouble: How Justified Were Rev. Falwell's Attacks?" *Television Quarterly* 31, no.1 (spring 2000), 19-25.
- HERMAN, Didi. *The Antigay Agenda: Orthodox Vision and the Christian Right*. Chicago: University of Chicago Press, 1997.
- HEXHAM, Irving. "The Evangelical Response to the New Age." In *Perspectives on the New Age*, edited by James R. Lewis and J. Gordon Melton, 152-163. Albany: State University of New York Press, 1992.
- HOGAN – Albach, Susan. "High Fidelity Faith: Contemporary Christian Music and Its Accent on Celebrity." *Sojourners Online*, 28, no.1 (Jan.-Feb. 1999), 50-51, 53.

- HOOVER, Mab Graff. *God Event Likes My Pantry: Meditations for Munchers*. Grand Rapids, MI: Zondervan, 1983.
- HOOVER, Stewart. *Mass Media Religion: The Social Sources of the Electronic Church* Newbury Park, Calif.: Sage, 1988.
- HORNER, Tom. *Jonathan Loved David: Homosexuality in Biblical Times*. Philadelphia: Westminster, 1978.
- "How to Use Christian Film and Video." *Christianity Today*, 28, no.13 (21 September 1984), 40.
- HUNTER, James Davison. *American Evangelicalism*. New Brunswick: Rutgers University Press, 1983.
- JAKES, T.D. *Lay Aside the Weight: Take Control of It Before It Takes Control of You*. Tulsa: Albury Publishing, 1997.
- _____. *Maximize the Moment: God's Action Plan for Your Life*. New York: G.P. Putnam's Sons, 1999.
- _____. *Woman, Thou Art Loosed: Healing the Wounds of the Past*. Tulsa: Albury Publishing, 1995.
- JAMES, Allison. "Confections, Concoctions, and Conceptions." In *Popular Culture: Past and Present*, edited by B. Waiters, T. Bennett, and G. Martins, 294-307. London: Croom Helm/Open University Press, 1982.
- JEFFORDS, Susan. "The Big Switch: Hollywood Masculinity in the Nineties." In *Film Theory Goes to the Movies*, edited by Jim Collins, Hillary Radner, and Ava Preacher Collins, 196-208. New York: Routledge, 1993.
- JENKINS, Henry. "'Going Bonkers!': Children, Play, and Pee-wee." *Camera Obscura* 17 (May 1988): 169-193.
- _____. "Out of the Closet and into the Universe." In *Science Fiction Audiences: Watching Doctor Who and Star Trek*, edited by Henry Jenkins and John Tulloch, 237-265. New York: Routledge, 1995.
- _____. *Textual Poachers: Television Fans and Participatory Culture*. New York: Routledge, 1992.
- _____. "X Logic: Repositioning Nintendo in Children's Lives." *Quarterly Review of Film and Video* 14, no.4 (1993): 55-70.

- JENSEN, Jeff, and Gillian Flynn. "The Next Temptation." *Entertainment Weekly*, 10 December 1999, 43-48.
- JENSEN, Lori, Richard W. Flory, and Donald E. Miller. "Marked for Jesus: Sacred Tattooing among Evangelical GenXers." In *GenX Religion*, edited by Richard W. Flory and Donald E. Miller, 15-30. New York: Routledge, 2000.
- JOHNSON, Eithne. "The Emergence of Christian Video and the Cultivation of Videovangelism." In Kintz and Lesage, 191-210.
- JOHNSON, Victoria E. "Welcome Home?: CBS, PAX-TV, and 'Heartland' Values in a Neo-Network Era." *Velvet Light Trap* 46 (fall 2000): 40-55.
- KAUFFMAN, L. A. "220,000 Jesus Fans Can't Be Wrong: Praise the Lord and Mammon." *Nation*, 26 September 1994, 308.
- KINTZ, Linda, and Julia Lesage, eds. *Media, Culture, and the Religious Right*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1998.
- KIPNIS, Laura. "(Male) Desire and (Female) Disgust: Reading Hustler." In *Cultural Studies*, edited by Lawrence Grossberg, Cary Nelson, and Paula Treichler, 373-391. New York: Routledge, 1992.
- KIRKPATRICK, David D. "A Best-Selling Formula in Religious Thrillers." *New York Times*, 11 February 2002, sec. C, 2.
- _____. "Shaping Cultural Tastes at Big Retail Chains." *New York Times*, 18 May 2003, sec. A, 1, 31.
- KLATCH, Rebecca E. *Women of the New Right*. Philadelphia: Temple University Press, 1987.
- KLEINHANS, Chuck. "Independent Features: Hopes and Dreams." In *The New American Cinema*, edited by Jon Lewis, 307-327. Durham: Duke University Press, 1998.
- KLEINSCHRODT, Michael H. "Anti-Catholic Heavy Hand Breaks Code." *Times-Picayune*, 28 October 1999, sec. E, 9.
- KOEHLER, Manny. "Don't Gag at the Bench Pres." *Breakaway*, March 1995, 8.
- KOLAKOWSKI, Victoria S. "The Concubine and the Eunuch: Queering Up the Breeder's Bible." *Our Families, Our Values: Snapshots of Queer Kinship*, ed. Robert E. Gpss and Amy Adams Squire Strongheart, 35-49 içinde. New York: Harrington Park, 1997.

- LAHAYE, Tim. *Battle for the Mind*. Old Tapan, NJ: Revell, 1980.
- _____. *The Beginning of the End*. Wheaton, IL: Tyndale House, 1972.
- _____. *What Everyone Should Know about Homosexuality*. Wheaton, IL: Tyndale House, 1978.
- LAHAYE, Tim, and Beverly LaHaye. *The Act of Marriage: The Beauty of Sexual Love*. Grand Rapids, MI: Zondervan, 1998.
- LAHAYE, Tim, and Jerry B. Jenkins. *Left Behind: A Novel of the Earth's Last Days*. Wheaton, IL: Tyndale House, 1995.
- LAMONT, Stewart. *Religion Inc.: The Church of Scientology*. London: Harrap, 1986.
- LARSON, Edward J. *Summer for the Gods: The Scopes Trial and America's Continuing Debate over Science and Religion*. New York: Basic Books, 1997.
- LAU, Kimberly J. *New Age Capitalism: Making Money East of Eden*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2000.
- LEE, Kathleen M. "Waiting for the Rapture: The New Christian Right and Its Impact on U.S. Public Policy." *Humboldt Journal of Social Relations* 16, no.2 (1991): 65-91.
- LELWICA, Michelle M. "Losing Their Way to Salvation: Women, Weight Loss, and the Salvation Myth of Culture Lite." In *Religion and Popular Culture in America*, edited by Bruce David Forbes and Jeffrey H. Mahan, 180-200. Berkeley: University of California Press, 2000.
- LERNER, Sharon. "Abstinence Scofflaws." *Village Voice*. 21-27 August 2002, 64.
- LESAGE, Julia. "Christian Coalition Leadership Training." In Kintz and Lesage, 295-325.
- LIGHT, Alan. "About a Salar yor Reality? Rap's Recurrent Conflict." *South Atlantic Quarterly* 90, no.4 (fall 1991): 857-858.
- LONGINO, Bob. "'Left Behind' Puts Video Ahead; Unusual Move: Film Based on Revelation Will Go to Homes Three Months before Being Released in Theatres." *Atlanta Journal and Constitution*, 31 October 2000, sec. D, 1.

- LUCKMANN, Thomas. *The Invisible Religion: The Problem of Religion in Modern Society*. London: Macmillan, 1967.
- LYMAN, Rick. "A Sleeper Movie Awakened by a Hungry Audience." *New York Times*, 25 October 1999, sec. E, 1.
- MACGREGOR, Jeff. "And the Road Runner Fosters Disrespect for Speed Limits." *New York Times*, 13 February 1999, sec. A, 19.
- MARSDEN, George. "Evangelicals, History, and Modernity." In *Evangelicalism and Modern America*, edited by George Marsden, 94-102. Grand Rapids, MI: W.B. Eerdmans, 1984.
- _____. *Fundamentalism and American Culture: The Shaping of Twentieth-Century Evangelicalism, 1870-1925*. New York: Oxford University Press, 1980.
- _____. *Reforming Fundamentalism: Fuller Seminary and the New Evangelicalism*. Grand Rapids, MI: W.B. Eerdmans, 1987.
- MARTELLE, Scott, and Megan Garvey. "A Film Christians Believe In." *Los Angeles Times*, 22 October 1999, sec. A, 1.
- MASSERY, Jim. "Finding Love in All the Right Places: Fathers and Daughters Dance the Night Away." *Focus on the Family*, February 2000, 22.
- MATHÏSE, James A. "I'm Majoring in Sport Ministry: Religion and Sport in Christian Colleges." *Christianity Today*, May-June 1998, 24-28.
- MAZER, Sharon. "The Power Team: Muscular Christianity and the Spectacle of Conversion." *Drama Review* 38, no.4 (winter 1994): 162-188.
- MCCLARY, Susan. "Same as It Ever Was: Youth Culture and Music." In *Microphone Fiends: Youth Music and Culture*, edited by Andrew Ross and Tricia Rose, 29-40. New York: Routledge, 1994.
- MCDANNELL, Colleen. *Material Christianity: Religion and Popular Culture in America*. New Haven: Yale University Press, 1995.
- MCLOUGHLIN, William G. Jr. *Billy Graham: Revivalist in a Secular Age*. New York: Ronald Pres Co., 1960.
- MCNEILL, John J. *The Church and the Homosexual*. 4th ed. Boston: Beacon Press, 1993.

- MCNULTY, Edward N. *Hazardous to Your Health: AIDS, Steroids and Eating Disorders*. Loveland, CO: Group, 1994.
- MEDVED, Michael. *Hollywood vs. America: Popular Culture and the War on Traditional Values*. New York: HarperCollins, 1992.
- METZGER, Bruce M. *Breaking the Code: Understanding the Book of Revelation*. Nashville: Abingdon, 1993.
- MILLER, Phill. "Christian Thriller Has Fans Flocking to Cinema Aisles." *Scotsman*, 27 October 1999, 11.
- MILLER, Steve. *The Contemporary Christian Music Debate: Worldly Compromise or Agent of Renewal*. Wheaton, IL: Tyndale House, 1993.
- MILNER, Sherry. "Bargain Media." In *Roar! The Paper Tiger Television Guide to Media Activism*, edited by Daniel Marcus, 16-18. New York: Paper Tiger Television, 1991.
- MONTAGU, Ashley, ed. *Science and Creationism*. Oxford: Oxford University Press, 1984.
- MONTGOMERY, Kathryn. *Target: Prime Time*. New York: Oxford University Press, 1989.
- MOOKIS, Joannis. "Faultlines: Homophobic Innovation in Gay Rights/Special Rights." In Kintz and Lesage, 345-361.
- MOORE, R. Laurence. *Selling God: American Religion in the Marketplace of Culture*. New York: Oxford University Press, 1994.
- MOORHEAD, James H. *World without End: Mainstream American Protestant Vision of the Last Things, 1880-1925*. Bloomington: Indiana University Press, 1999.
- MORGAN, David. *Visual Piety: A History and Theory of Popular Religious Images*. Berkeley: University of California Press, 1998.
- NIEBUHR, Gustav. "Number of Religious Broadcasters Continues to Grow." *New York Times*, 12 February 1996, sec. D, 9.
- NUMBERS, Ronald L. *The Creationists*. New York: Alfred A. Knopf, 1992.
- _____. "The Creationists." In *Modern American Protestantism and Its World*, Vol. 10, edited by Martin E. Marty, 248-80. New York: K. G. Saur, 1992.

- _____. *Darwinism Comes to America*. Cambridge: Harvard University Press, 1998.
- OAKLEY, J. Ronald. *God's Country: America in the Fifties*. New York: Dembner Books, 1986.
- O'CONNOR, Joey. "Eating Disorders: Starving for Attention." In *Hot Buttons II: Insight from God's Word on Twelve Burning Issues*, compiled by Rick Bundschuh and edited by Annette Parish Ventura, 93-105. Ventura, CA: Regal Books, 1987.
- O'DONNELL, Paul, with Amy Eskind. "God and the Music Biz." *Newsweek*, 30 May 1994, 62-63.
- PERETTI, Frank E. *This Present Darkness*. Westchester, IL: Crossway Books, 1986.
- PERRY, Reverend Troy D., with Thomas L. P. Swicegood. *Don't Be Afraid Anymore*. New York: St. Martin's, 1990.
- PIAZZA, Michael S. *Holy Homosexuals*. Dallas: Sources of Hope, 1997.
- _____. "Politics Prod Lott, Army to Bash Gays." *Dallas Morning News*, 16 June 1998, sec.A, 11.
- _____. *Rainbow Family Values: Relationship Skills for Lesbian and Gay Couples*. Dallas: Sources of Hope, 1995.
- POLKINGHORNE, John. *Faith, Science and Understanding*. New Haven: Yale University Press, 2000.
- PRIETO, LaDawn. "An Urban Mosaic in Shangri-La." In *GenX Religion*, edited by Richard W. Flory and Donald E. Miller, 57-73. New York: Routledge, 2000.
- QUEENNAN, Joe. "New World Order Nut." *Wall Street Journal*, 31 December 1991, sec. A, 5.
- RABEY, Steve. "Of Concerts and Concerns." *Christianity Today*, 19 September 1986, 42.
- RANKE – Heinemann, Uta. *Eunuchs for the Kingdom of Heaven*. New York: Doubleday, 1990.
- REED, Ralph, Jr. *Introduction to Contract with the American Family by the Christian Coalition*, ix-xiii. New York: Moorings, 1995.

- RHEINGOLD, Howard. *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*. Rev. ed. Cambridge: MIT Press, 2000.
- ROBERTS, Donald F.; and Peter G. Christenson. "Popular Music in Childhood and Adolescence." In *Handbook of Children and Media*, edited by Dorothy G. Singer and Jerome L. Singer, 395-413. Thousand Oaks, CA: Sage, 2001.
- ROBERTSON, Pat. *The New World Order*. Dallas: World Publishing, 1991.
- ROMANOWSKI, William D. "Contemporary Christian Music: The Business of Music Ministry." In *American Evangelicals and the Mass Media*, edited by Quentin J. Schultze. 143-169. Grand Rapids, MI: Zondervan, 1990.
- _____. "Evangelicals and Popular Music: The Contemporary Christian Music Industry." In *Religion and Popular Culture in America*, edited by Bruce David Forbes and Jeffrey H. Mahan, 105-24. Berkeley: University of California Press, 2000.
- _____. *Pop Culture Wars: Religion and the Role of Entertainment in American Life*. Downers Grove, IL: InterVarsity, 1996.
- RUSE, Michael. *Can a Darwinian Be a Christian? The Relationship between Science and Religion*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
- SACK, Kevin. "Apocalyptic Theology Revitalized by Attacks." *New York Times*, 23 November 2001, sec. A, 33.
- SCHAMUS, James. "To the Rear of the Back End: The Economics of Independent Cinema." In *Contemporary Hollywood Cinema*, edited by Steve Neale and Murray Smith, 91-105. New York: Routledge, 1998.
- SCHMIDT, Leigh Eric. *Consumer Rights: The Buying and Selling of American Holidays*. Princeton: Princeton University Press, 1995.
- SCHULTZE, Quentin J., ed. *American Evangelicals and the Mass Media*. Grand Rapids, MI: Zondervan, 1990.
- _____. "The Two Faces of Fundamentalist Higher Education." In *Fundamentalisms and Society: Reclaiming the Sciences, the*

- Family, and Education*, edited by Martin E. Marty and R. Scott Appleby, 490-535. Chicago: University of Chicago Press, 1993.
- SCHULZE, Laurie, and Frances Guilfoyle. "Facts Don't Hate; They Just Are." In Kintz and Lesage, 327-344.
- SEDGWICK, Eve Kosofsky. "How to Bring Your Kids Up Gay." In *Fear of a Queer Planet: Queer Politics and Social Theory*, edited by Michael Warner, 69-81. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1993.
- SEİTER, Ellen. *Sold Separately: Parents and Children in Consumer Culture*. New Brunswick: Rutgers, 1993.
- _____. *Television and New Media Audiences*. New York: Oxford University Press, 1999.
- "Selling Food to Children." In the *Children's Culture Reader*, edited by Henry Jenkins, 463-467. New York: New York University Press, 1998.
- SHATTUC, Jane M. *The Talking Cure: TV, Talk Shows and Women*. New York: Routledge, 1997.
- SHELLENBERGER, Susie. *Guys and a Whole Lot More: Advice for Teen Girls on Almost Everything*. Grand Rapids, MI: Fleming H. Revell, 1994.
- _____. "What is Sexual Purity?" *Brio*, October 1995, 26.
- SHELLENBERGER, Susie, and Greg Johnson. *258 Great Dates While You Wait*. Nashville: Broadman and Holman Publishers, 1995.
- SHİFLETT, Dave. "Lambs with Chops." *Wall Street Journal* 3 November 2000, sec W, 18.
- SİLK, Mark. *Spiritual Politics: Religion and America since World War II*. New York: Simon and Schuster, 1998.
- SİZER Frankiel, Sandra. *Gospel Hymns and Social Religion: The Rhetoric and Nineteenth – Century Revivalism*. Philadelphia: Temple University Press, 1978.
- SİMİTH, Christian. *American Evangelicalism: Embattled and Thriving*. Chicago: University of Chicago Press, 1998.
- SİMİTHOUSER, Bob. "High Voltage." *Brio*, February 1995, 30.

- SMOODIN, Eric. "Who Was the Sponsor of Our Mr. Sun? Frank Capra, the Television Audience, and Science in the 1950s." *Society for Cinema Studies* konferansında sunulan tebliğ, Dallas, 1996.
- SPİGEL, Lynn. *Make Room for TV: Television and the Family Ideal in Postwar America*. Chicago: Chicago University Press, 1992.
- STEPHENS, Amy. "Trust Your Kids, Not Condoms." *Focus on the Family*, March 1998, 12-13.
- STONE, Jay. "Christian Video Hit Comes to Theatres: Canadian Film Is Science Fiction Based on Bible." *Ottawa Citizen*, sec. E, 1.
- STYLL, John, ed. *The Best of CCM Interviews, Vol. 1: The Heart of the Matter*. Nashville: Star Song, 1991.
- SVETKEY, Benjamin. "Is Your TV Set Gay?" *Entertainment Weekly*, 6 October 2000, 24-28.
- SWEASEY, Peter. *From Queer to Eternity: Spirituality in the Lives of Lesbian, Gay and Bisexual People*. Washington: Cassell 1997.
- Teen Study Bible: New International Version*, The. Grand Rapids, MI: Zondervan, 1993.
- TİCHİ, Cecilia. "Consider the Alternative: Alt-Country Musicians Transcend Country Music Stereotypes." *Women's Review of Books* 18, no. 3 (December 2000): 14.
- TOUMEY, Christopher P. *God's on Scientists: Creationists in a Secular World*. New Brunswick: Rutgers University Press, 1994.
- "20 Million Cassettes Later." *Focus on the Family*, March 2000, 19.
- VARA, Richard. "Box Office Bonanza: Unorthodox Marketing Promotes Movie." *Houston Chronicle*, 23 October 1999, religion sec., 1.
- VOSKUİL, Dennis N. "The Power of the Air: Evangelicals and the Rise of Religious Broadcasting." In *American Evangelicals and the Mass Media*, edited by Quentin J. Schultze, 69-95. Grand Rapids, MI: Zondervan, 1990.
- WALVOORD, John F. *Every Prophecy of the Bible*. Colorado Springs: Chariot Victor, 1999.

- WARD, Mark. Sr. *Air of Salvation: The Story of Christian Broadcasting*. Grand Rapids, MI: Baker Books, 1994.
- WARHOL, Robyn R., and Helena Michie. "Twelve-Step Teleology: Narratives of Recovery / Recovery as Narrative." In *Getting a Life: Everyday Uses of Autobiography*, edited by Sidonie Smith and Julia Watson, 327-350. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1996.
- WATSON, Justin. *The Christian Coalition: Dreams of Restoration, Demands for Recognition*. New York: St. Martin's, 1997.
- WATT, David Harrington. *A Transforming Faith: Explorations of Twentieth-Century American Evangelicalism*. New Brunswick: Rutgers University Press, 1991.
- WEST, Mona. "The Book of Ruth: An Example of Procreative Strategies for Queers." In *Our Families, Our Values: Snapshots of Queer Kinship*, edited by Robert E. Goss and Amy Adams Squire Strongheart, 51-60. New York: Harrington Park, 1997.
- WHITE, Mel. "Does Christian Film Work in the Neighborhood Theatre?" *Christianity Today*, 27, no. 15 (7 October 1983), 14-20.
- WHITE, Mimi. *Tele-Advising: Therapeutic Discourse in American Television*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1992.
- WILCOX, Clyde. *Onward Christian Soldiers? The Religious Right in American Politics*. 2d ed. Boulder: Westview, 2000.
- WILSON, David B., ed. *Did the Devil Make Darwin Do It? Modern Perspectives on the Creation-Evolution Controversy*. Ames: Iowa State University Press, 1996.
- WILSON, Nancy. *Our Tribe: Queer Folks, God, Jesus, and the Bible*. San Francisco: Harper, 1995.
- WINSTON, Diane. *Red-Hot and Righteous: The Urban Religion of the Salvation Army*. Cambridge: Harvard University Press, 1999.
- WITTEN, Marsha G. *All Is Forgiven: The Secular Message in America Protestantism*. Princeton: Princeton University Press, 1993.
- WOLFENSTEIN, Martha. "Fun Morality: An Analysis of Recent American Child-Training Literature." In *the Children's Culture*

Reader, edited by Henry Jenkins, 199-208. New York: New York University Press, 1998.

WUTHNOW, Robert. *The Restructuring of American Religion*. Princeton: Princeton University Press, 1988.

WUTHNOW, Robert, and Matthew P. Lawson. "Sources of Christian Fundamentalism in the United States." In *Accounting for Fundamentalisms: The Dynamic Character of Movements*, edited by Martin E. Marty and R. Scott Appleby, 18-56. Chicago: University of Chicago Press, 1994.

WUTHNOW, Sara. "Working the ACOA Program: A Spiritual Journey." In "I Come Away Stronger": *How Small Groups Are Shaping American Religion*, edited by Robert Wuthnow, 179-204. Grand Rapids, MI: W. B. Eerdmans, 1994.

WYATT, Justin. *High Concept: Movies and Marketing in Hollywood*. Austin: University of Texas Press, 1994.

"Yo Duffy!" *Breakaway*, February 1996, 16.

Amerikan toplumunun muhafazakarlaşması, katı evanjelik inançları bilinen Bush yönetimi de düşünöldüğünde bütün dünyayı ilgilendiren bir sorun. Prof. Heather Hendershot orijinali The University of Chicago Press tarafından yayınlanan ve zengin bir ampirik gözleme dayanan bu çalışmasında, Amerikan filmlerini, müzik gruplarını, ev videolarını, Hıristiyan pazarlama ürünlerini inceleyerek, kendi içine kapalı bir inanç sisteminin nasıl olup da seküler dünyaya sızıp bu dünyayı yönlendirdiğini araştırıyor.

Hollywood'un evanjelik kodlarını çözmek, Amerikan kültürünün dinsel kökenlerini anlamak ve özellikle bu modele dayanarak seküler hayata egemen olmaya çalışan Türkiye'deki benzer cemaatleri anlamlandırabilmek için Hendershot çok zengin ipuçları sağlıyor.

Evanjelizm hakkında yeni bir kömplo teorisi karikatürü değil, gerçek bir bilimsel inceleme okumak isteyenler için...

SALYANGOZ
YAYINLARI

ISBN 975-6277-22-X

9 799756 277224

SALYANGOZ SOSYOLOJİ